

PREŠOVSKÁ UNIVERZITA V PREŠOVE

REGIONÁLNA ANALÝZA *NEET* A PARTNERSTVÁ PRE MLADÝCH V PSK

Jozef Matulník, Margita Kollárová, Michal Kratochvíla,
Mária Kardis, Kamil Kardis, Silvia Zábavová

Spolufinancovaný
Európskou úniou

PROGRAM
SLOVENSKO

MINISTERSTVO
PRÁCE, SOCIÁLNYCH
VECÍ A RODINY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Obsah

Zoznam tabuliek.....	4
Zoznam máp.....	8
Zoznam grafov.....	9
1 Úvod.....	10
2 Metodológia	12
2.1 Ciele kvantitatívneho výskumu.....	13
2.2 Informácia k výberu respondentov pre kvantitatívny výskum.....	13
2.2.1 Zadefinovanie objektu výskumu.....	13
2.2.2 Výber respondentov	14
2.3 Deskripcia výberového súboru a premenných v kvantitatívnom výskume	15
2.4 Metódy spracovania údajov v kvantitatívnom výskume	22
2.5 Charakteristika kvalitatívneho výskumu.....	23
3 Východisková situácia	25
3.1 Opis všeobecnej situácie mladých ľudí (do 30 rokov) v Prešovskom kraji.....	28
3.1.1 Charakteristika Prešovského kraja	28
3.1.2 Marginalizovaná rómska komunita v Prešovskom kraji	36
3.1.3 Mladí ľudia v kraji	39
3.1.4 Stratégie a východiskové situácie v téme MRK	52
3.2 Možnosti vzdelávania a uplatnenia sa v regióne.....	59
3.2.1 Školstvo.....	59
3.2.2 Neformálne vzdelávanie	62
3.2.3 Uplatnenie absolventov.....	62
3.2.4 Podnikateľské prostredie.....	64
3.3 Štruktúra mladých ľudí v situácii <i>NEET</i> v Prešovskom kraji.....	65
3.4 Zhrnutie východiskovej situácie	90
3.4.1 Zhrnutie	90
3.4.2 Top 30 <i>NEET</i> obcí v Prešovskom kraji	92
4 Rizikové faktory vzniku situácie <i>NEET</i> a identifikácia možných opatrení v regióne.....	97
4.1 Analýza objektívnych a subjektívnych rizikových faktorov	99
4.1.1 Analýza objektívnych rizikových faktorov	99
4.1.2 Analýza subjektívnych faktorov	117
4.2 Analýza potrieb mladých v situácii <i>NEET</i>	131
4.2.1 Charakteristika aktívnych a neaktívnych <i>NEET</i>	131
4.2.2 Stratégia zamestnateľnosti a koncept zamestnateľnosti	133
Potreby mládeže.....	138
4.3 Analýza preventívnych a intervenčných aktivít pre mladých v situácii <i>NEET</i>	140
4.3.1 Sociálna opora a pomoc <i>NEET</i> pri snahe uspieť na trhu práce	140
4.3.2 Komu mladí ľudia dôverujú, kto ich usmerňuje a pomáha im – sociálny kapitál	142

4.4	Zhrnutie hlavných zistení výskumu.....	146
5	Mapovanie relevantných aktérov služieb.....	152
5.1	Analýza činnosti aktérov a služieb pre mladých v situácii <i>NEET</i>	153
5.1.1	Sociálna starostlivosť	154
5.1.2	Štátne inštitúcie	157
5.1.3	Cirkevné inštitúcie	159
5.1.4	Centrá voľného času	160
5.1.5	Sociálne podniky	164
5.1.6	Zdravé regióny	164
5.1.7	Mládežnícke organizácie.....	165
5.2	Mapa aktérov pre mladých v situácii <i>NEET</i>	166
5.3	Zhrnutie zistení v rámci mapovania relevantných aktérov	178
6	Závery a odporúčania	181
	Prílohy	194

Zoznam tabuliek

Tabuľka 1 Podiel vekových kategórií v PSK podľa pohlavia	14
Tabuľka 2 Zastúpenie obyvateľov PSK podľa národnosti	14
Tabuľka 3 Zastúpenie obyvateľov PSK podľa národnosti v %.....	14
Tabuľka 4 Podiel vekových kategórií v PSK podľa pohlavia	15
Tabuľka 5 Percentuálny prepočet vekových kategórií podľa pohlavia	15
Tabuľka 6 Vytvorenie kvót pre anketárov podľa vekových kategórií a pohlavia	15
Tabuľka 7 Prepočet zastúpenia vekových kategórií podľa pohlavia	15
Tabuľka 8 Podiel respondentov vekových kategórií.....	16
Tabuľka 9 Podiel respondentov podľa pohlavia	16
Tabuľka 10 Podiel respondentov podľa ukončeného vzdelania	16
Tabuľka 11 Podiel respondentov podľa materinského jazyka	17
Tabuľka 12 Distribúcia odpovedí podľa uvádzania materinského jazyka – rómsky/nie rómsky .	17
Tabuľka 13 Podiel respondentov podľa národnosti	17
Tabuľka 14 Podiel respondentov podľa sebadeklarácie k ďalšej národnosti.....	18
Tabuľka 15 Podiel respondentov podľa rómskej národnosti	18
Tabuľka 16 Podiel respondentov podľa prihlásenia sa k cirkvi (sebadeklarácia respondentov) .	18
Tabuľka 17 Podiel respondentov podľa rodinného stavu	19
Tabuľka 18 Podiel respondentov podľa toho, či majú deti	19
Tabuľka 19 Prehľad zastúpenia respondentov podľa vytvorených typov domácností.....	19
Tabuľka 20 Podiel respondentov podľa vybraného typu domácnosti	20
Tabuľka 21 Podiel respondentov podľa vybraného typu domácnosti	20
Tabuľka 22 Podiel respondentov podľa vybraného typu domácnosti	20
Tabuľka 23 Podiel respondentov podľa okresov	20
Tabuľka 24 Podiel respondentov podľa regiónu	21
Tabuľka 25 Prehľad respondentov podľa typu statusu	21
Tabuľka 26 Prehľad respondentov podľa typu statusu	21
Tabuľka 27 Prehľad respondentov podľa typu statusu	22
Tabuľka 28 Prehľad respondentov podľa typu statusu	22
Tabuľka 29 Centrá osídlenia v PSK.....	29
Tabuľka 30 Počet obyvateľov kraja za obdobie 2011 – 2023	30
Tabuľka 31 Vzdelanostná štruktúra obyvateľstva PSK	34
Tabuľka 32 Počet a podiel Rómov v PSK.....	36
Tabuľka 33 Podiel rómskeho obyvateľstva v okresoch PSK	37
Tabuľka 34 Základná charakteristika obcí s Rómami podľa okresov PSK.....	37
Tabuľka 35 Celkový počet a podiel (%) v jednotlivých kategóriách vzdelania	40
Tabuľka 36 Vzdelanostná štruktúra mladých ľudí vo veku od 15 do 29 rokov (vrátane) PSK podľa okresov za rok 2023.....	40
Tabuľka 37 Počet mladých ľudí v SR podľa vekových skupín k 31. decembru 2023	42
Tabuľka 38 Zoznam vysokých škôl v PSK	61

Tabuľka 39 Počet a podiel rôznych skupín <i>NEET</i> v SR a PSK.....	66
Tabuľka 40 Aktívni <i>NEET</i> v PSK k 30. septembru 2024	67
Tabuľka 41 <i>NEET</i> aktívni vo veku od 15 do 24 rokov podľa okresov PSK	70
Tabuľka 42 <i>NEET</i> aktívni vo veku od 25 do 30 rokov podľa okresov PSK	71
Tabuľka 43 <i>NEET</i> aktívni vo veku od 15 do 30 rokov podľa okresov PSK	72
Tabuľka 44 Rekvalifikácia mladých aktívnych <i>NEET</i> v PSK.....	75
Tabuľka 45 Počet aktívnych <i>NEET</i> v PSK v rokoch 2021 až 2024	75
Tabuľka 46 Početnosť a podiel vybraných rizikových skupín <i>NEET</i> v PSK	78
Tabuľka 47 Štatistický prehľad legálnej a nelegálnej migrácie v Slovenskej republike	80
Tabuľka 48 Typy pobytov cudzincov v Slovenskej republike	80
Tabuľka 49 Početnosť a podiel vybraných rizikových skupín <i>NEET</i> v krajoch SR	82
Tabuľka 50 Štatistický prehľad celkového počtu platných tolerovaných pobytov cudzincov na území PSK s účelom dočasné útočisko v členení podľa jednotlivých okresov, veku a pohlavia.....	83
Tabuľka 51 Štatistický prehľad celkového počtu platných tolerovaných pobytov cudzincov na území PSK s účelom dočasné útočisko v členení podľa jednotlivých okresov	84
Tabuľka 52 Celkový počet mladých ľudí (vo veku 15 – 30 rokov) a mladých ľudí v situácii <i>NEET</i> v krajoch SR a PSK.....	85
Tabuľka 53 Podiel <i>NEET</i> podľa okresov v PSK.....	86
Tabuľka 54 Poradie okresov v PSK podľa počtu <i>NEET</i>	87
Tabuľka 55 Počet obcí s výskytom <i>NEET</i> v okresoch PSK	88
Tabuľka 56 Zastúpenie <i>NEET</i> v okresoch, v mestách a na vidieku	89
Tabuľka 57 Top 30 obcí s najvyšším počtom <i>NEET</i> v PSK	92
Tabuľka 58 Top 30 obcí s najvyšším počtom <i>NEET</i> vs. okresy v PSK	94
Tabuľka 59 Top 13 obcí s najväčším podielom <i>NEET</i> k celkovému počtu mladých 15 až 30 rokov v obci.....	95
Tabuľka 60 Prehľad 1. typu domácnosti (s rodičmi/1 rodičom/bez rodičov) podľa typu respondentov.....	100
Tabuľka 61 Prehľad 2. typu domácnosti (s manželom/ manželkou; bez manžela/ manželky/ druha/ družky) podľa typu respondentov.....	100
Tabuľka 62 Prehľad 3. typu domácnosti (s deťmi/bez detí) podľa typu respondentov	100
Tabuľka 63 Porovnanie priemerov čistého mesačného príjmu domácností v eurách podľa typu respondenta.....	101
Tabuľka 64 Distribúcia odpovedí spôsobu vykurovania podľa typu respondentov	102
Tabuľka 65 Distribúcia odpovedí umiestnenia splachovacieho záchoda podľa typu respondentov.....	102
Tabuľka 66 Zdravotné postihnutie alebo chronické ochorenie podľa typu respondenta	103
Tabuľka 67 Druh zdravotného postihnutia alebo chronického ochorenia podľa typu respondenta.....	103
Tabuľka 68 Druh zdravotného postihnutia alebo chronického ochorenia podľa národnosti respondenta	104

Tabuľka 69 Distribúcia odpovedí na otázku: Vyskytli sa vo vašom doterajšom živote problémy súvisiace s jazykovými bariérami/jazykovou bariérou?	109
Tabuľka 70 Distribúcia odpovedí na identifikované jazykové bariéry.....	109
Tabuľka 71 Preferovaný prístup mladých k životu podľa typu respondenta v %.....	111
Tabuľka 72 Postoj k hľadaniu zamestnania	114
Tabuľka 73 Distribúcia odpovedí hodnotenia súčasných bytových pomerov/podmienok podľa regiónu	118
Tabuľka 74 Distribúcia odpovedí na výrok: Najlepšie je zarábať a nemusieť pri tom pracovať podľa typu respondenta	119
Tabuľka 75 Distribúcia odpovedí na výrok: „Najlepšie je zarábať a nemusieť pri tom pracovať“ podľa národnosti (rómska – iná)	120
Tabuľka 76 Distribúcia odpovedí na výrok: „Aby človek mohol úplne rozvinúť svoje nadanie a vlohy, musí mať prácu“ podľa národnosti (rómska – iná)	120
Tabuľka 77 Distribúcia odpovedí na výrok: „Je ponižujúce dostávať peniaze bez toho, aby si ich človek zarobil prácou podľa národnosti“ (rómska – iná)	120
Tabuľka 78 Distribúcia odpovedí na výrok: „Práca je povinnosť, ktorú máme voči spoločnosti“ podľa národnosti (rómska – iná)	121
Tabuľka 79 Distribúcia odpovedí na výrok: „Práca by vždy mala byť prvoradá, aj keď to znamená menej voľného času“ podľa národnosti (rómska – iná).....	121
Tabuľka 80 Distribúcia odpovedí na výrok: „Práca musí robiť človeka šťastným“ podľa národnosti (rómska – iná)	121
Tabuľka 81 Distribúcia odpovedí na výrok: „Práca je jediná možnosť, ako si získať uznanie a rešpekt“ podľa národnosti (rómska – iná)	121
Tabuľka 82 Distribúcia odpovedí na výrok: „Práca je iba prostriedkom na získavanie peňazí, neprináša iné výhody“ podľa národnosti (rómska – iná).....	122
Tabuľka 83 Priemerné hodnoty Indexu zmysluplnosti práce podľa prihlásenia sa k cirkvi	122
Tabuľka 84 Priemerné hodnoty Indexu zmysluplnosti práce podľa národnosti – iná – rómska	123
Tabuľka 85 Priemerné skóre Indexu WHO-5 podľa pohlavia	125
Tabuľka 86 Priemerné skóre Indexu WHO-5 podľa vekových kategórií respondentov	126
Tabuľka 87 Priemerné skóre Indexu WHO-5 podľa typu respondenta	126
Tabuľka 88 Priemerné skóre Indexu WHO-5 podľa národnosti (rómska – iná)	126
Tabuľka 89 Priemerné skóre Indexu WHO-5 podľa okresov	127
Tabuľka 90 Priemerné skóre Indexu WHO-5 podľa regiónov.....	127
Tabuľka 91 Otázka: Koľkým ľuďom z týchto skupín môžete veriť?	143
Tabuľka 92 Otázka: Ktorým ľuďom najviac dôverujete (z Rómov)?	143
Tabuľka 93 Otázka: Ktorým ľuďom najviac dôverujete (z majoritnej spoločnosti)?	144
Tabuľka 94 Prehľad o počte a kapacite sociálnych služieb v PSK	154
Tabuľka 95 Počet obcí za okresy PSK, kde sa vykonáva terénna práca.....	157
Tabuľka 96 ÚPSVaR v PSK	157
Tabuľka 97 Centrá voľného času v okresoch PSK podľa zriaďovateľa.....	161
Tabuľka 98 Zariadenia na voľný čas a záujmovú činnosť detí a mládeže k 1. novembru 2024 – štátne	162

Tabuľka 99 Zariadenia na voľný čas a záujmovú činnosť detí a mládeže	
k 1. novembru 2024 – súkromné	163
Tabuľka 100 Zariadenia na voľný čas a záujmovú činnosť detí a mládeže	
k 1. novembru 2024 – cirkevné.....	163
Tabuľka 101 Sociálne podniky v okresoch PSK.....	164
Tabuľka 102 Mapovanie aktérov pre mladých v situácii <i>NEET</i> v rizikových lokalitách	173

Zoznam máp

Mapa 1 Strategicko-plánovacie regióny PSK	29
Mapa 2 Index rastu počtu obyvateľov v okresoch PSK 2011 – 2020 (k 31. decembru)	32
Mapa 3 Index rastu počtu obyvateľov v PSK po obciach za obdobie 2011 – 2020	32
Mapa 4 Index starnutia v PSK za obdobie 2011 – 2020 a veková štruktúra obyvateľov v okresoch PSK v roku 2021	33
Mapa 5 Prognóza vývoja počtu obyvateľov v PSK v rokoch 2011 až 2035.....	35
Mapa 6 Podiel rómskeho obyvateľstva v okresoch PSK v roku 2019 vrátane porovnania s rokom 2013	38
Mapa 7 Počet všetkých <i>NEET</i> k celkovému počtu obyvateľov obcí PSK	68
Mapa 8 Počet všetkých <i>NEET</i> k celkovému počtu mladých PSK vo veku 15 až 30 rokov.....	68
Mapa 9 Podiel všetkých <i>NEET</i> k celkovému počtu mladých PSK vo veku 15 až 30 rokov.....	68
Mapa 10 Počet mladých <i>NEET</i> vo veku 15 až 30 rokov v najmenej rozvinutých okresoch PSK...	69
Mapa 11 Počet aktívnych <i>NEET</i> k počtu voľných pracovných miest v regióne	73
Mapa 12 Počet neaktívnych <i>NEET</i> k celkovému počtu mladých PSK vo veku 15 až 30 rokov	76
Mapa 13 Počet neaktívnych <i>NEET</i> a dopravná dostupnosť do najbližšieho mesta	77
Mapa 14 Počet neaktívnych <i>NEET</i> k počtu voľných pracovných miest v regióne	77
Mapa 15 Podiel neaktívnych <i>NEET</i> na celkovom počte <i>NEET</i> na úrovni okresov PSK	77
Mapa 16 Top 30 obcí s najvyšším počtom <i>NEET</i> v PSK.....	93
Mapa 17 Prehľad poskytovateľov sociálnych služieb v regióne a zastúpenie mladých <i>NEET</i> vo veku 15 až 30 rokov	167
Mapa 18 Sociálne podniky v regióne a zastúpenie mladých <i>NEET</i> vo veku 15 až 30 rokov.....	167
Mapa 19 Neziskové organizácie v regióne a zastúpenie mladých <i>NEET</i> vo veku 15 až 30 rokov	167
Mapa 20 Zastúpenie aktérov podľa okresov PSK	172
Mapa 21 Počet aktérov s rámci zastúpenia mladých v situácii <i>NEET</i> ako primárnou cieľovou skupinou v obciach subregiónu Spiš	175
Mapa 22 Počet aktérov s rámci zastúpenia mladých v situácii <i>NEET</i> ako primárnou cieľovou skupinou v obciach subregiónu Šariš	176
Mapa 23 Počet aktérov s rámci zastúpenia mladých v situácii <i>NEET</i> ako primárnou cieľovou skupinou v obciach subregiónu Horný Zemplín ...	177

Zoznam grafov

Graf 1 Vývoj počtu obyvateľov PSK v rokoch 2011 až 2023	31
Graf 2 Vývoj indexu starnutia a indexu vitality v PSK za obdobie rokov 2011 až 2020.....	33
Graf 3 Podiel rómskeho obyvateľstva v okresoch PSK	36
Graf 4 Mladí z MRK podľa okresov PSK	51
Graf 5 Aktívni mladí <i>NEET</i> , UoZ podľa okresov PSK k 30. septembru 2024	69
Graf 6 Mladí ľudia (vo veku 15 až 30 rokov) vs. <i>NEET</i> v SR a PSK.....	86
Graf 7 Počet <i>NEET</i> v okresoch PSK.....	87
Graf 8 Podiel <i>NEET</i> v mestách a na vidieku po okresoch PSK.....	89
Graf 9 Distribúcia odpovedí ohľadom veľkosti bytu/domu podľa typu respondentov.....	101
Graf 10 Najnavštevovanejšie kurzy mladými <i>NEET</i> v %.....	108
Graf 11 Priemerné hodnoty Indexu zmysluplnosti práce podľa typu respondentov.....	123
Graf 12 Preferencie mladých ohľadom budúcnosti (o 5 rokov) podľa pohlavia v %.....	130
Graf 13 Preferencie mladých ohľadom budúcnosti (o 5 rokov) podľa národnosti v %.....	130
Graf 14 Preferencie mladých ohľadom budúcnosti (o 5 rokov) podľa typu respondenta v % ..	131
Graf 15 Prehľad využívania služieb mladými <i>NEET</i> pri snahe zamestnať sa v %.....	141
Graf 16 Druhy sociálnych služieb z pohľadu početnosti výskytu v PSK.....	156
Graf 17 Centrá voľného času PSK	161

1 Úvod

Mladí ľudia predstavujú významnú sociálnu skupinu, ktorá zohráva kľúčovú úlohu v súčasnej aj budúcej ekonomike a spoločenskom rozvoji. V posledných desaťročiach však narastajú obavy o postavenie tejto skupiny na trhu práce a v oblasti vzdelávania. Osobitnou výzvou je fenomén *NEET* (*Not in Employment, Education or Training*), ktorý označuje mladých ľudí vo veku 15 až 29 rokov, ktorí nie sú zamestnaní, nevzdelávajú sa a neabsolvujú žiadne odborné školenia. Situácia tejto skupiny sa stala predmetom rozsiahleho výskumu a politik na úrovni Európskej únie, ako aj jednotlivých členských štátov vrátane Slovenska.

V odbornej literatúre je veľmi diskutovaná problematika heterogenity populácie *NEET*. Výskumníci sa zhodujú, že túto populáciu tvoria rôzne podskupiny, každá z nich má vlastné špecifiká aj vlastné potreby. A preto správna identifikácia týchto podskupín je kľúčová pre formovanie politiky ich profesijnej aktivácie. Jednu z prvých klasifikácií *NEET* predstavil H. Williamson (2010), podľa ktorej rozlišoval tri podskupiny:

1. podstatne zmätení (dezorientovaní) – zaradil sem tých, ktorí sú ochotní a pripravení znovu sa zapojiť na trh práce, ktorí si vyžadujú podporu a povzbudenie;
2. dočasne odklonení – na križovatke, sem patria tí, ktorí potrebujú pochopenie a trpezlivosť, ktorí sa momentálne zaoberajú problémami, ktoré si určili ako prioritné;
3. hlboko odcudzení – vylúčení, t. j. ľudia, ktorým hrozí trvalé vylúčenie, často zapojení do „alternatívneho života“ (ako je závislosť alebo trestná činnosť). Williamson poukázal na to, že reintegrácia ľudí patriacich do prvých dvoch skupín je relatívne jednoduchá a možná, príslušnosť k tretej skupine znamená pri návrate na trh práce alebo do vzdelávacieho systému výrazné ťažkosti.

Ďalší výskum fenoménu *NEET* viedol k podrobnejšiemu rozdeleniu populácie *NEET* do piatich skupín:

1. tradične nezamestnaní – krátkodobo aj dlhodobo nezamestnaní, tvorí najväčšiu podskupinu;
2. nedostupní (práceschopní) – ľudia so zdravotným postihnutím, chorobami, starostlivosťou o rodinných príslušníkov;
3. nezaangažovaní – osoby, ktoré si nehľadajú prácu ani odbornú prípravu (asociálny spôsob života);
4. hľadajúci príležitosť – tí, ktorí aktívne hľadajú prácu alebo odbornú prípravu, ktorá je v súlade s ich schopnosťami a sociálnym postavením;
5. „dobrovoľne *NEETs* – tí, ktorí sa venujú iným aktivitám (cestovanie, hudba, umenie). Heterogenita skupiny *NEET* poukazuje na rôznorodosť faktorov spôsobujúcich začlenenie tejto populácie, ktoré zahŕňajú faktory na mikro-, mezo- a makroúrovni.¹

¹ Na mikroúrovni sa zahŕňajú tieto faktory: nízke sebavedomie, nedostatok motivácie a sebaúcty, nedostatok odhodlania prekonávať prekážky a nedostatočná schopnosť prispôbiť sa školským pravidlám alebo pracovisku. Medzi faktory na mezoúrovni patria predovšetkým nedostatky vzdelávacieho systému (napr. individuálny prístup k žiakom, neschopnosť učiteľov vyrovnávať sa s patologickými javmi, a to tak v rámci školy, ako aj na pracovisku). Na makroúrovni autori uvádzajú sociálno-ekonomické faktory, ako sú: hospodársky pokles súvisiaci s krízou, sociálna strata nádeje nájsť si prácu, tendencia žiť dlhodobo s rodičmi. Výsledky empirického výskumu, ktorý uskutočnil *Eurofound 16*, poskytujú informácie o sile vplyvu niektorých rizikových faktorov na mikroúrovni. Napríklad: zdravotné problémy alebo zdravotné postihnutie zvyšujú riziko začlenenia

Prešovský samosprávny kraj (ďalej PSK) patrí medzi regióny s jednou z najvyšších mier nezamestnanosti na Slovensku, pričom významnú časť nezamestnaných tvoria práve mladí ľudia. Táto situácia je spôsobená viacerými faktormi, ako sú nízka úroveň vzdelania, regionálne rozdiely v dostupnosti pracovných príležitostí, sociálne a ekonomické znevýhodnenie, ako aj obmedzené možnosti odborného vzdelávania a rekvalifikácie. Navyše, zraniteľnosť mladých ľudí voči dlhodobej nezamestnanosti či neaktivite môže mať vážne dôsledky nielen pre nich samotných, ale aj pre širšiu spoločnosť, a to v podobe zníženého ekonomického rastu, zvýšenej sociálnej nerovnosti a prehĺbenia generačnej chudoby.

Cieľom tejto regionálnej analýzy je podrobne zmapovať aktuálnu situáciu mladých ľudí ohrozených situáciou *NEET* a tých, ktorí sa už v tejto situácii nachádzajú, v rámci Prešovského samosprávneho kraja. Analýza sa zamerala na identifikáciu hlavných príčin tohto fenoménu, skúmanie jeho vplyvov a návrh konkrétnych opatrení na zlepšenie situácie. Osobitný dôraz kladieme na sociálno-ekonomické faktory, regionálne rozdiely a dostupnosť podporných mechanizmov na trhu práce a v oblasti vzdelávania.

Metodologicky analýza vychádza z kombinácie kvantitatívnych a kvalitatívnych metód. Súčasťou výskumu sú dostupné štatistické údaje, analýza verejných politík a programov zameraných na podporu mladých *NEET*. Cieľom analýzy bolo zároveň identifikovať subjektívne a objektívne faktory vzniku situácie *NEET* a taktiež možnosti intervencie a prevencie situácie *NEET* u mladých ľudí v rámci PSK. Výsledky tejto analýzy môžu slúžiť ako podklad na tvorbu efektívnych regionálnych stratégií na zníženie počtu mladých *NEET* v Prešovskom kraji a podporu ich integrácie na trh práce alebo vzdelávacieho systému. Veríme, že predložená analýza prispieje k lepšiemu pochopeniu výziev, ktorým čelia mladí ľudia v Prešovskom kraji, a zároveň pomôže formulovať odporúčania na podporu ich aktívnej účasti v spoločnosti a na trhu práce. Ambíciou je poukázať na možnosti, ktoré by mohli pomôcť zmierniť tento fenomén a zabezpečiť mladým ľuďom lepšie vyhliadky na budúcnosť.

nia do skupiny *NEET* o 40 %, status migranta zvyšuje pravdepodobnosť zaradenia do skupiny *NEET* o 70 %, zatiaľ čo nízka úroveň vzdelania zvyšuje riziko zaradenia.

2 Metodológia

Vykonal sa kvantitatívny sociologický výskum na súbore mladých ľudí vo veku 15 až 29 rokov² žijúcich na území Prešovského samosprávneho kraja, ktorý bol utvorený na báze kvótného výberu. Sledovali sa nasledujúce znaky: pohlavie, vek (tri vekové kategórie: 15 až 18 rokov, 19 až 21 rokov, 22 až 25 rokov), *NEET*, národnosť (slovenská, rómska, ukrajinská, iná), subregióny PSK, a to na základe údajov z ostatného sčítania obyvateľov v roku 2021, ako aj z údajov *Atlasu rómskych komún*.

Terénny zber primárnych empirických dát sa uskutočnil technikou štandardizovaných rozhovorov na súbore 757 respondentov. Zber sa realizoval prostredníctvom zaškolených anketárov od 3. novembra do 18. decembra 2024. Záznamový hárok na štandardizovaný rozhovor (papierová forma, ktorá mala prehľadnú a zrozumiteľnú vizualizáciu) obsahoval 82 otázok, ktoré boli logicky usporiadané do tematických celkov sledujúcich cieľ výskumu. Bol vybavený aj filtračnými otázkami a inštrukciami pre anketárov. Na začiatok bola zaradená informácia pre respondentov, ktorá je súčasťou záznamového hárku (tvorí jeho prvú stranu, viď. Príloha 1). Sú v nej uvedené všetky dôležité informácie: zameranie kvantitatívneho sociologického výskumu, komu je záznamový hárok určený, akou technikou sa výskum realizoval – štandardizovaný rozhovor. Respondentom bolo vysvetlené, že štandardizovaný rozhovor je anonymný a v súlade s príslušným nariadením o ochrane osobných údajov (nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/679 z apríla 2016 o ochrane osobných fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov a o voľnom pohybe takýchto údajov), ďalej bolo zdôraznené, že účasť na štandardizovanom rozhovore je dobrovoľná, a že je potrebné, aby respondent udelil súhlas so svojou účasťou na štandardizovanom rozhovore, tiež so spracovaním osobných údajov a údajov pre výskumné účely (v prípade osoby mladšej ako 18 rokov tento súhlas udelil jeho zákonný zástupca – viď. Príloha 2 – anketár po udelení súhlasu respondentom/zákonným zástupcom označil v štvorci X). Taktiež boli respondenti informovaní, že v priebehu štandardizovaného rozhovoru môžu svoj súhlas kedykoľvek odvolať a tiež, akým spôsobom (prestanú odpovedať na otázky, v rozhovore sa nebude pokračovať a respondent odíde). Vzhľadom na cieľ výskumu bol do záznamového hárku zaradený vyšší podiel otvorených otázok (spolu 17 otázok), veľkú časť tvorili poloopené otázky, v rámci ktorých sa nachádzala možnosť na vpísanie vlastného variantu/vlastnej odpovede. Na konci záznamového hárku bolo začlenené vyhlásenie anketára. Etická komisia PU v Pre-

² V kontexte problematiky *NEET* predstavuje veková kategória 15 až 24 rokov ťažisko problému a v dokumentoch EÚ, International Labour Organization (ILO), ako aj vo vedeckých štúdiách sa bežne pracuje s *NEETs* vo vekovom rozpätí 15 – 24 rokov, napríklad: Effective outreach to *NEETs*, European Union, 2018 (<https://op.europa.eu/en/publication-detail/publication/ce7e7e0d-c5ec-11e8-9424-01aa75ed71a1/language-en>), Global Employment Trends for Youth 2024, ILO 2024 (<https://www.ilo.org/resource/news/number-youth-not-employment-education-or-training-neet-cause-concern>) a nasledujúcich: Youth neither in employment nor education and training (*NEET*) Presentation of data for the 27 Member States, European Commission (DG Employment, Social Affairs and Inclusion) 2020, Young persons neither in employment nor education or training (NE ET), CEDEFOP 2022 (<https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/skills-intelligence/young-persons-neither-employment-nor-education-or-training-neet?year=2022&country=EU>) a tak isto aj vo vedeckých štúdiách, napríklad: Rahmani H., Groot W.: Risk Factors of Being a Youth Not in Education, Employment or Training (*NEET*), A Scoping Review, International Journal of Educational Research, 2023 (<https://doi.org/10.1016/j.ijer.2023.102198>). Ťažisko objektu výskumu preto tvorí veková kategória 15- až 24-ročných.

šove vydala súhlasné stanovisko na realizáciu terénneho výskumu pre potreby vyhotovenia Regionálnej analýzy NEET a partnerstvá pre mladých v PSK.³

2.1 Ciele kvantitatívneho výskumu

Ciele kvantitatívneho výskumu boli nasledovné:

1. identifikovať *NEET* v PSK,
2. zistiť pracovnú „históriu“ mladých ľudí:
 - či boli zamestnaní, či im niekto pomáhal s hľadaním práce (ak áno, kto),
 - identifikovať prekážky, ktoré im bránili v udržaní ich práce, resp.
 - identifikovať dôvody, prekážky/bariéry, prečo si nehľadali prácu, prípadne sa im nepodarilo sa zamestnať,
3. identifikovať objektívne ako aj subjektívne faktory (príčiny) vzniku *NEET*,
4. preskúmať potreby mladých v situácii *NEET*,
5. zistiť, aké sú materiálno-ekonomické podmienky života mladých ľudí v PSK,
6. prebádať, do akej miery sú pre nich (v ich živote) dôležitá práca ako aj vzdelanie, ich názory na prácu,
7. zistiť preferencie mladých ľudí na život, ako si predstavujú svoj život o 5 rokov ako aj zistiť ich duševnú pohodu,
8. identifikovať, komu mladí ľudia najviac dôverujú, kto ich najviac usmerňuje a od koho sa najviac naučili,
9. taktiež prebádať ich voľnočasové aktivity ako aj
10. zistiť ich názory na školu, vzdelanie a podmienky na štúdium.

2.2 Informácia k výberu respondentov pre kvantitatívny výskum

2.2.1 Zadefinovanie objektu výskumu

V súvislosti so zadefinovaním objektu výskumu sa vychádzalo z databázy SODB21, na základe ktorej sa zistil počet obyvateľov Prešovského kraja na každý rok veku v intervale 15- až 29-ročných. Podiel mladých ľudí trvalo žijúcich v PSK za konkrétnu vekovú kategóriu uvádzame v tabuľke 1, a to tak podľa pohlavia ako aj sumárne hodnoty.

Na realizáciu výskumu bolo vydané súhlasné stanovisko Etickej komisie Prešovskej univerzity v Prešove (ECUPO162024PO).

³ Na realizáciu výskumu bolo vydané súhlasné stanovisko Etickej komisie Prešovskej univerzity v Prešove (ECUPO162024PO).

Tabuľka 1 Podiel vekových kategórií v PSK podľa pohlavia

	Vek (rokov)															Spolu
	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	26	27	28	29	
Muži	4 795	4 834	4 681	4 688	4 834	5 010	5 019	5 176	5 409	5 455	5 400	5 785	6 286	6 289	6 321	79 982
Ženy	4 613	4 484	4 427	4 431	4 511	4 821	4 897	4 943	4 983	5 083	5 164	5 589	5 803	5 885	5 914	75 548
Spolu	9 408	9 318	9 108	9 119	9 345	9 831	9 916	10 119	10 392	10 538	10 564	11 374	12 089	12 174	12 235	155 530

Zdroj: Štatistický úrad SR 2023

Rovnako sa tu získali informácie o prihlásení sa k rómskej národnosti pre každú z vekových kategórií. Zastúpenie obyvateľov PSK podľa národnosti (sleduje sa slovenská, rómska a iná národnosť) v absolútnych hodnotách a následne v % je vizualizované v tabuľke 2 a tabuľke 3.

Tabuľka 2 Zastúpenie obyvateľov PSK podľa národnosti

	Muži	Ženy	Celkový súčet
Iná národnosť	34 364	30 644	65 008
Rómska	14 245	13 896	28 141
Slovenská	351 618	364 164	715 782
Celkový súčet	400 227	408 704	808 931

Zdroj: SODB21 a vlastné prepočty

Tabuľka 3 Zastúpenie obyvateľov PSK podľa národnosti v %

	Muži	Ženy	Celkový súčet
Iná národnosť	8,59 %	7,50 %	8,04 %
Rómska	3,56 %	3,40 %	3,48 %
Slovenská	87,85 %	89,10 %	88,48 %
Celkový súčet	100,00 %	100,00 %	100,00 %

Zdroj: SODB21 a vlastné prepočty

2.2.2 Výber respondentov

Pri výbere respondentov sa zohľadnilo uznesenie o subregionálnom členení PSK⁴, a to na tzv. 3 strategicko-plánovacie regióny (Spiš, Šariš a Horný Zemplín) a postupovalo sa podľa nasledujúcich krokov:

- V rámci subregiónov PSK – Spiš, Šariš a Horný Zemplín sa kvôli porovnateľnosti dodržovala inštrukcia 25 % dotazníkov pre každý región a 25 % za mesto Prešov.
- Následne bola pre subregióny Spiš, Šariš a Horný Zemplín vytvorená identifikácia podľa okresu a obce.
- Pomer obyvateľov vo vekovej kategórii 15- až 25-ročných podľa národnosti je podobný pre obidve pohlavia, a to na úrovni tri a pol percenta (tento údaj pre nás nebol prínosný z pohľadu dodržiavania kvót), a preto bolo dôležité mať dostatočné zastúpenie respondentov na základe rómskej i nerómskej národnosti.

⁴ Návrh strategicko-plánovacích regiónov na území Prešovského samosprávneho kraja. 23. zasadnutie Zastupiteľstva PSK, dňa 19.10.2020.

- V databáze *SODB21* sa uvádza, že počet obyvateľov v Prešovskom kraji vo vekovej kategórii 15 až 30 rokov je 130 418 obyvateľov, z toho *NEET* predstavuje 34 948 obyvateľov, čo je percentuálne 26,80 %.
- Pohlavie a vek boli pri zbere dát obligatórne. Boli vytvorené tri vekové podkategórie a z databázy *SODB21* boli zostavené kvóty pre anketárov.

Tabuľky 4 až 7 vizualizujú postup a prepočty pri výbere respondentov. Tabuľka 6 je inštrukciou pre anketárov a presne definuje, koľkých a akých respondentov mali vyhľadať.

Tabuľka 4 Podiel vekových kategórií v PSK podľa pohlavia

Počet	15 až 18	19 až 21	22 až 25	SPOLU
Muži	18 998	14 863	21 440	55 301
Ženy	17 955	14 229	20 173	52 357
SPOLU	36 953	29 092	41 613	107 658

Zdroj: SODB21

Tabuľka 5 Percentuálny prepočet vekových kategórií podľa pohlavia

Percentá (%)	15 až 18	19 až 21	22 až 25	SPOLU
Muži	18	14	20	51
Ženy	17	13	19	49
SPOLU	34	27	39	100

Zdroj: SODB21 a vlastné prepočty

Tabuľka 6 Vytvorenie kvót pre anketárov podľa vekových kategórií a pohlavia

Kvóty	15 až 18	19 až 21	22 až 25	SPOLU
Muži	4	2	4	10
Ženy	3	3	4	10
SPOLU	7	5	8	20

Zdroj: Vlastné prepočty

Tabuľka 7 Prepočet zastúpenia vekových kategórií podľa pohlavia

Kvóty	15 až 18	19 až 21	22 až 25	SPOLU
Muži	3,53	2,76	3,98	10,27
Ženy	3,34	2,64	3,75	9,73
SPOLU	6,86	5,40	7,73	20,00

Zdroj: SODB21 a vlastné prepočty

2.3 Deskripcia výberového súboru a premenných v kvantitatívnom výskume

Nižšie sú prezentované základné ukazovatele popisujúce výberový súbor respondentov. Zároveň sú zobrazené i ďalšie dôležité premenné, podľa ktorých boli (na základe relevantnosti) analyzované jednotlivé otázky a ich distribúcie prezentujúce rizikové faktory *NEET*.

Údaje mali podobu početností (*frequency*), percentuálneho podielu (*percent*), pokiaľ na niektorú otázku neodpovedali všetci respondenti, percentá sú prezentované i v podobe percent

vypočítaných len pre odpovedajúcich respondentov (*valid percent*). Počet respondentov, ktorí neodpovedali na otázku, je označený ako tzv. chýbajúce hodnoty (*missing*).

Pri porovnávaní dvoch a viacerých premenných sa vypočítavala i štatistická signifikancia, ktorá znamená, že rozdiely medzi skupinami nie sú náhodné, ale štatisticky významné. Výsledky sú prezentované väčšinou v percentách, aby boli aj vizuálne porovnateľné pre každú vybranú skupinu.

Ak nebolo možné vypočítať štatistickú signifikanciu, sú pri percentuálnych podieloch uvádzané i absolútne čísla.

V tabuľkách 8 až 23 je prezentovaná charakteristika výberového súboru podľa rozličných sociodemografických znakov, a to podľa pohlavia, veku, dosiahnutého vzdelania, národnosti, rodinného stavu, sebadeklarácie k cirkvi (prihlásenie sa k cirkvi), počtu detí, typu domácnosti, okresu, subregiónu a typu respondenta.

Tabuľka 8 Podiel respondentov vekových kategórií

		Početnosť	Percent (%)	Valid Percent (%)	Cumulative Percent (%)
Valid	15 až 18 rokov	218	29,6	30,0	30,0
	19 až 21 rokov	246	33,4	33,8	63,8
	22 až 25 rokov	263	35,7	36,2	100,0
	Total	727	98,6	100,0	
Missing	System	10	1,4		
Total		737	100,0		

Zdroj: vlastný výskum

Tabuľka 9 Podiel respondentov podľa pohlavia

		Početnosť	Percent (%)	Valid Percent (%)	Cumulative Percent (%)
Valid	Muži	374	50,7	50,7	Valid
	Ženy	363	49,3	49,3	
	Total	737	100,0	100,0	

Zdroj: vlastný výskum

Tabuľka 10 Podiel respondentov podľa ukončeného vzdelania

		Početnosť	Percent (%)	Valid Percent (%)	Cumulative Percent (%)
Valid	neukončená ZŠ	33	4,5	4,5	4,5
	ZŠ	330	44,8	45,1	49,6
	SŠbM	99	13,4	13,5	63,1
	SŠsM	234	31,8	32,0	95,1
	VŠ	36	4,9	4,9	100,0
	Total	732	99,3	100,0	
Missing	System	5	0,7		
Total		737	100,0		

Zdroj: vlastný výskum

Tabuľka 11 Podiel respondentov podľa materinského jazyka

		Početnosť	Percent (%)	Valid Percent (%)	Cumulative Percent (%)
Valid	Slovenský	276	37,4	37,6	37,6
	Rómsky	409	55,5	55,6	93,2
	Ukrajinský	46	6,2	6,3	99,5
	Maďarský	1	0,1	0,1	99,6
	Ruský	1	0,1	0,1	99,7
	Nemecký	1	0,1	0,1	99,9
	Iný	1	0,1	0,1	100,0
	Total	735	99,7	100,0	
Missing	System	2	0,3		
Total		737	100,0		

Zdroj: vlastný výskum

Tabuľka 12 Distribúcia odpovedí podľa uvádzania materinského jazyka – rómsky/nie rómsky

		Početnosť	Percent (%)	Valid Percent (%)	Cumulative Percent (%)
Valid	Rómsky	409	55,5	55,6	55,6
	Nie rómsky	326	44,2	44,4	100,0
	Total	735	99,7	100,0	
Missing	System	2	0,3		
Total		737	100,0		

Zdroj: vlastný výskum

V prípade otázok, ktoré merali, aký je materinský jazyk a akými jazykmi respondent hovorí (tabuľky 11 a 12), sa rekódovaním vytvorili dve nové premenné, ktoré merajú, či respondentov jazyk je alebo nie je rómsky, a druhá otázka, či hovorí alebo nehovorí rómsky. Tieto dve otázky sa mohli dať do súvislosti i s meraním sebadeklarácie národnosti, čo je súčasťou tabuliek 13 a 14.

Tabuľka 13 Podiel respondentov podľa národnosti

		Početnosť	Percent (%)	Valid Percent (%)	Cumulative Percent (%)
Valid	Slovenská	330	44,8	45,0	45,0
	Rómska	354	48,0	48,3	93,3
	Iná	49	6,6	6,7	100,0
	Total	733	99,5	100,0	
Missing	System	4	0,5		
Total		737	100,0		

Zdroj: vlastný výskum

Tabuľka 14 Podiel respondentov podľa sebadeklarácie k ďalšej národnosti

		Početnosť	Percent (%)	Valid Percent (%)	Cumulative Percent (%)
Valid	Áno	129	17,5	19,6	19,6
	Nie	530	71,9	80,4	100,0
	Total	659	89,4	100,0	
Missing	3	66	9,0		
	System	12	1,6		
	Total	78	10,6		
Total		737	100,0		

Zdroj: vlastný výskum

V rámci sčítania obyvateľov, domov a bytov v roku 2021 sa respondentom v prípade merania príslušnosti k národnosti kládli dve otázky/možnosti. Aj my sme postupovali takýmto spôsobom pri zisťovaní národnosti respondentov a identifikovali sebadeklarovanú národnosť na prvom alebo druhom mieste. Vo výberovom súbore respondentov sme identifikovali respondentov s rómskou národnosťou v počte 437 respondentov.

Tabuľka 15 Podiel respondentov podľa rómskej národnosti

		Početnosť	Percent (%)	Valid Percent (%)	Cumulative Percent (%)
Valid	Nie	300	40,7	40,7	40,7
	Áno	437	59,3	59,3	100,0
	Total	737	100,0	100,0	

Zdroj: vlastný výskum

Tabuľka 16 Podiel respondentov podľa prihlásenia sa k cirkvi (sebadeklarácia respondentov)

		Početnosť	Percent (%)	Valid Percent (%)	Cumulative Percent (%)
Valid	Rímskokatolícka cirkev	256	34,7	34,9	34,9
	Gréckokatolícka cirkev	248	33,6	33,8	68,7
	Evanjelická cirkev a.v.	19	2,6	2,6	71,3
	Iná kresťanská	67	9,1	9,1	80,4
	Iná	13	1,8	1,8	82,2
	Nie	131	17,8	17,8	100,0
	Total	734	99,6	100,0	
Missing	System	3	0,4		
Total		737	100,0		

Zdroj: vlastný výskum

Tabuľka 17 Podiel respondentov podľa rodinného stavu

		Početnosť	Percent (%)	Valid Percent (%)	Cumulative Percent (%)
Valid	Slobodný/á	497	67,4	67,8	67,8
	Ženatý/vydatá po prvý raz	152	20,6	20,7	88,5
	Ženatý/vydatá, ďalšie manželstvo	5	0,7	0,7	89,2
	Rozvedený/á	2	0,3	0,3	89,5
	Druh/družka	77	10,4	10,5	100,0
	Total	733	99,5	100,0	
Missing	System	4	0,5		
Total		737	100,0		

Zdroj: vlastný výskum

Tabuľka 18 Podiel respondentov podľa toho, či majú deti

		Početnosť	Percent (%)	Valid Percent (%)	Cumulative Percent (%)
Valid	Nie	541	73,4	74,2	74,2
	Áno	188	25,5	25,8	100,0
	Total	729	98,9	100,0	
Missing	System	8	1,1		
Total		737	100,0		

Zdroj: vlastný výskum

V záznamovom hárku sa nachádzal i ucelený blok otázok zameraný na zisťovanie počtu členov domácnosti respondenta s presným určením ich roly. Pri spracovávaní odpovedí respondentov boli vytvorené viaceré typy domácností, ktoré boli použité pri analýze rizikových faktorov *NEET* (tabuľky 19 až 22).

Tabuľka 19 Prehľad zastúpenia respondentov podľa vytvorených typov domácností

		Početnosť	Percent (%)	Valid Percent (%)	Cumulative Percent (%)
Valid	Rodičia+manžel/ka+deti	58	7,9	7,9	7,9
	Rodičia+manžel/ka	19	2,6	2,6	10,4
	Rodičia+deti	28	3,8	3,8	14,2
	Rodičia	394	53,5	53,5	67,7
	1rodič+manžel/ka+deti	7	0,9	0,9	68,7
	1rodič	63	8,5	8,5	77,2
	Manžel/ka+deti	75	10,2	10,2	87,4
	Manžel/ka	26	3,5	3,5	90,9
	Deti	10	1,4	1,4	92,3
	Iný typ	57	7,7	7,7	100,0
	Total	737	100,0	100,0	

Zdroj: vlastný výskum

Tabuľka 20 Podiel respondentov podľa vybraného typu domácnosti

		Početnosť	Percent (%)	Valid Percent (%)	Cumulative Percent (%)
Valid	S rodičmi	499	67,7	67,7	67,7
	S 1 rodičom	80	10,9	10,9	78,6
	Bez rodičov	158	21,4	21,4	100,0
	Total	737	100,0	100,0	

Zdroj: vlastný výskum

Tabuľka 21 Podiel respondentov podľa vybraného typu domácnosti

		Početnosť	Percent (%)	Valid Percent (%)	Cumulative Percent (%)
Valid	S manželom/manželkou	189	25,6	25,6	25,6
	Bez manžela/manželky	548	74,4	74,4	100,0
	Total	737	100,0	100,0	

Zdroj: vlastný výskum

Tabuľka 22 Podiel respondentov podľa vybraného typu domácnosti

		Početnosť	Percent (%)	Valid Percent (%)	Cumulative Percent (%)
Valid	S deťmi	192	26,1	26,1	26,1
	Bez detí	545	73,9	73,9	100,0
	Total	737	100,0	100,0	

Zdroj: vlastný výskum

Tabuľka 23 Podiel respondentov podľa okresov

		Početnosť	Percent (%)	Valid Percent (%)	Cumulative Percent (%)
Valid	Prešov	173	23,5	23,6	23,6
	Bardejov	201	27,3	27,4	51,0
	Poprad	4	0,5	0,5	51,5
	Svidník	31	4,2	4,2	55,7
	Medzilaborce	1	0,1	0,1	55,9
	Humenné	4	0,5	0,5	56,4
	Kežmarok	18	2,4	2,5	58,9
	Sabinov	87	11,8	11,9	70,7
	Levoča	7	0,9	1,0	71,7
	Stará Ľubovňa	58	7,9	7,9	79,6
	Vranov nad Topľou	150	20,4	20,4	100,0
	Total	734	99,6	100,0	
Missing	System	3	0,4		
Total		737	100,0		

Zdroj: vlastný výskum

Štatistické analýzy odpovedí respondentov sa v kontexte regionálnych rozdielov vykonávali prevažne prostredníctvom delenia na 3 regióny: Spiš, Šariš a Horný Zemplín. Podiel respondentov je súčasťou tabuľky 24.

Tabuľka 24 Podiel respondentov podľa regiónu

		Početnosť	Percent (%)	Valid Percent (%)	Cumulative Percent (%)
Valid	Spiš	86	11,7	11,7	11,7
	Šariš	493	66,9	67,2	78,9
	Horný Zemplín	155	21,0	21,1	100,0
	Total	734	99,6	100,0	
Missing	System	3	0,4		
Total		737	100,0		

Zdroj: vlastný výskum

Dôležitým ukazovateľom pre realizované analýzy bol, samozrejme, identifikátor *NEET*. Kvôli štatistickým analýzám sme vytvorili štyri premenné, ktoré rozličným spôsobom merajú zaradenie respondentov do *NEET* a ich možnosti porovnania s inými skupinami (sumaritované v tabuľkách 25 až 28).

Status 1 porovnáva pracujúcich, študujúcich a *NEET* (nezamestnaní respondenti + respondenti v domácnosti).

Status 2 porovnáva pracujúcich, študujúcich a *NEET* (nezamestnaní respondenti + respondenti v domácnosti + respondenti na materskej/rodičovskej dovolenke).

Status 3 porovnáva pracujúcich, študujúcich, *NEET* (nezamestnaní respondenti + respondenti v domácnosti) a na materskej/rodičovskej dovolenke.

Status 4 porovnáva pracujúcich a *NEET* (nezamestnaní respondenti + respondenti v domácnosti).

Tabuľka 25 Prehľad respondentov podľa typu statusu

		Početnosť	Percent (%)	Valid Percent (%)	Cumulative Percent (%)
Valid	Pracujúci	86	11,7	13,8	13,8
	Študujúci	178	24,2	28,6	42,4
	<i>NEET</i>	358	48,6	57,6	100,0
	Total	622	84,4	100,0	
Missing	System	115	15,6		
Total		737	100,0		

Zdroj: vlastný výskum

Tabuľka 26 Prehľad respondentov podľa typu statusu

		Početnosť	Percent (%)	Valid Percent (%)	Cumulative Percent (%)
Valid	Pracujúci	86	11,7	12,5	12,5
	Študujúci	178	24,2	25,9	38,5
	<i>NEET</i> (m/r)	422	57,3	61,5	100,0
	Total	686	93,1	100,0	
Missing	System	51	6,9		
Total		737	100,0		

Zdroj: vlastný výskum

Tabuľka 27 Prehľad respondentov podľa typu statusu

		Početnosť	Percent (%)	Valid Percent (%)	Cumulative Percent (%)
Valid	Pracujúci	86	11,7	12,5	12,5
	Študujúci	178	24,2	25,9	38,5
	NEET	358	48,6	52,2	90,7
	Na materskej/ rodičovskej dovolenke	64	8,7	9,3	100,0
	Total	686	93,1	100,0	
Missing	System	51	6,9		
Total		737	100,0		

Zdroj: vlastný výskum

Tabuľka 28 Prehľad respondentov podľa typu statusu

		Početnosť	Percent (%)	Valid Percent (%)	Cumulative Percent (%)
Valid	Pracujúci	86	11,7	19,4	19,4
	NEET	358	48,6	80,6	100,0
	Total	444	60,2	100,0	
Missing	System	293	39,8		
Total		737	100,0		

Zdroj: vlastný výskum

2.4 Metódy spracovania údajov v kvantitatívnom výskume

Na digitalizáciu odpovedí zo záznamových hárkov sa vytvorila maska dátového súboru v rámci SPSS (*The Statistical Package for Social Sciences*), verzia 25.1, v ktorej sa vytvoril kódovací kľúč, podľa ktorého sa následne jednotlivé odpovede respondentov okódovali.

Pri prepise dát sa realizovala ich kontrola, niektoré záznamové hárky boli vylúčené (spolu 20). Za účelom realizácie štatistických analýz sa pracovalo s výberovým súborom vo veľkosti 737 respondentov, analýzy sa uskutočnili s využitím už zmieneného programu SPSS a programu Excel.

Vykonali sa triedenia prvého, druhého a tretieho stupňa, spracovali sa frekvenčné a kontingenčné tabuľky a grafy. Počítalo sa Cramerovo V, Spearmanov koeficient poradovej korelácie, zostavili sa indexy, použil sa F-test (analýza rozptylu), t (test) a využívala sa aj znamienková schéma.

2.5 Charakteristika kvalitatívneho výskumu

Kvantitatívny sociologický výskum bol doplnený o ďalšie zisťovanie – kvalitatívny výskum⁵.

Kvalitatívny výskum sa realizoval prostredníctvom neštruktúrovaného interview (neštruktúrovaného rozhovoru), ktorý mal vopred stanovené dve oblasti – vzdelanie a zamestnanosť. Rozhovory⁶ sa uskutočnili so 6 rómskymi respondentmi (pochádzajúcimi z obce Jarovnice) počas jedného týždňa – 3 muži a 3 ženy – s cieľom zistiť ich názory na vzdelanie a zamestnanie ako aj identifikovať faktory, ktoré ich pri vzdelaní a zamestnaní ovplyvnili.

V súlade s ochranou osobných údajov respondentov ako aj vzhľadom na zachovanie anonymity neštruktúrovaných rozhovorov, boli respondenti pomenovaní inými menami, pod ktorými boli rozhovory nahrávané a následne realizované analýzy ich výpovedí:

- Dominika, slobodná, 25 rokov, (vysoká škola, Bc. ošetrovateľstvo), zamestnaná.
- Dorota, vydatá, 23 rokov, (výučný list), rodičovská dovolenka.
- Milka, vydatá, 24 rokov, (maturita), materská dovolenka.
- Pavol, ženatý, 22 rokov, (jeden výučný list), zamestnaný ako murár, tesár, klampiar.
- Andrej, slobodný, 19 rokov, (ukončená povinná školská dochádzka), nezamestnaný.
- Ján, ženatý, 23 rokov, (ukončená povinná školská dochádzka, nedokončená stredná odborná škola), nezamestnaný.

V rámci neštruktúrovaného rozhovoru boli respondentom položené dve otvorené otázky: *Čo si myslíte o vzdelávaní a vzdelaní Rómov a ich zamestnaní (práca, pracovné návyky, prekážky...)? Čo si myslíte o vlastnom procese vzdelávania a zamestnania (práci)?* Odpovede respondentov sa zaznamenávali prostredníctvom diktafónu a následne boli ručne prepísané do počítačového programu Microsoft Word (v rámci ktorého sa aj vyhodnocovali). Pri kvalitatívnej analýze bola použitá metóda zakotvenej teórie s jednotlivými etapami – otvorené kódovanie, axiálne a selektívne kódovanie,⁷ kódovala sa aktivita a pasivita, ako aj pozitívny a negatívny postoj k vzdelaniu a zamestnaniu, faktory/prekážky/bariéry, ktoré pozitívne a/alebo negatívne ovplyvňovali participáciu na vzdelaní a zamestnaní.

⁵ Etická komisia PU v Prešove vydala súhlasné stanovisko na realizáciu terénneho výskumu pre potreby vyhotovenia Regionálnej analýzy NEET a partnerstvá pre mladých v PSK.

⁶ Respondenti boli prostredníctvom inštrukcie (viď. Príloha 3), ktorá je súčasťou sprievodcu k neštruktúrovanému rozhovoru, vopred oboznámení s cieľmi a oblasťami výskumu, taktiež s tým, pre koho je rozhovor určený, a ako sa bude rozhovor realizovať. Respondentom bolo vysvetlené, že sa použije technika neštruktúrovaného rozhovoru, ktorý má spontánnu podobu, že je v ňom zaručená anonymita respondenta, účasť na ňom je dobrovoľná, že sa bude nahrávať na diktafón, a to vyškoľeným opytovateľom, ktorý bude viesť tento rozhovor. Tiež boli informovaní, že nahrané rozhovory sa následne prepíšu do programu MS Word, v ktorom sa budú analyzovať. Zistenia budú použité výlučne na výskumné účely, nebudú poskytnuté tretím stranám a podliehajú príslušným nariadeniam o ochrane osobných údajov (nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/679 z apríla 2016 o ochrane osobných fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov a o voľnom pohybe takýchto údajov). Bolo im vysvetlené, že je potrebné, aby respondent udelil súhlas so svojou účasťou na neštruktúrovanom rozhovore, tiež so spracovaním osobných údajov a údajov pre výskumné účely – anketár po udelení súhlasu respondentom označil v štvorci X. Napokon boli respondenti informovaní, že v priebehu neštruktúrovaného rozhovoru môžu svoj súhlas kedykoľvek odvolať a tiež, akým spôsobom (prestanú odpovedať na otázky, v rozhovore sa nebude pokračovať a respondent odíde).

⁷ Pomocou tejto metódy sa zisťovali jednotlivé segmenty a obsahovo vymedzené jednotky textu – jednotlivé slová a vety, a to v súvislosti s témami vzdelania a práce. Pri ich klasifikácii sa použila kontextová jednotka – slovné vyjadrenie/slovné spojenie, ktoré sa využilo k tomu, aby sa viaceré záznamové jednotky touto jednotkou charakterizovali. Pritom sa brali do úvahy celé vety, v ktorých sa slovné vyjadrenia vyskytovali, aby sa nestratil ich význam.

Zistenia z kvalitatívneho výskumu sa stali dôležitými vstupnými údajmi pre nasledujúcu fázu, a to prípravu a zostavenie štandardizovaného dotazníka (príloha 4), ktorý bol cielene zameraný na dve oblasti – vzdelanie a zamestnanie v dvoch obciach PSK s vysokým podielom *NEET* a zároveň s vyšším podielom/zastúpením rómskeho obyvateľstva. Išlo o obec Jarovnice a obec Zborov⁸, pričom 70 respondentov bolo z obce Jarovnice a 30 respondentov pochádzalo zo Zborova. Pri výbere respondentov bol použitý zámerný (účelový) výber. V Jarovniciach tvoril výberový súbor 35 zamestnaných respondentov (z toho 20 mužov a 15 žien) a 35 nezamestnaných respondentov (z toho 25 nezamestnaných žien a 10 nezamestnaných mužov) vo veku 15 až 29 rokov. V Zborove tvoril výberový súbor 15 zamestnaných (z toho 11 mužov a 4 ženy) a 15 nezamestnaných respondentov (z toho 11 žien a 4 muži) vo veku 15 až 29 rokov. Dotazník pozostával z 21 otázok, prevažne uzavretých.

Cieľom bolo zistiť, ako sa na vzdelanie a prácu pozerajú zamestnaní a ako nezamestnaní Rómovia, ďalej, ako participovali zamestnaní Rómovia na hľadaní si svojho zamestnania a akú pri tom zohrávalo úlohu vzdelanie. A zároveň, ako nezamestnaní Rómovia participovali na hľadaní si svojho zamestnania, zistiť dôvody, prečo nepracujú a akú úlohu zohrávalo ich vzdelanie ohľadom toho, že sú nezamestnaní.

Pri prepise dát do digitálnej podoby sa použil program Excel, v rámci ktorého sa vytvorila maska dátového súboru, a do ktorej boli nahraté číselné kódy jednotlivých variantov odpovedí. S jeho využitím sa tiež realizovala kvantitatívna analýza dát. Vytvorili sa frekvenčné a kontingenčné tabuľky, počítal sa Pearsonov Chi-kvadrát test dobrej zhody.

⁸ Obidve rómske komunity – Zborov aj Jarovnice – sú síce priestorovo oddelené od obcí, ale ekonomicky sú od nich závislé a s obyvateľmi obce sú sociálne prepojené.

3 Východisková situácia

Strategické dokumenty v oblasti regionálneho rozvoja, zamestnanosti, vzdelávania či sociálnej inklúzie sú kľúčovým zdrojom informácií a usmernení pri plánovaní a realizácii konkrétnych opatrení zameraných na podporu mladých ľudí ohrozených *NEET*. Pri príprave opatrení zameraných na mladých ľudí ohrozených *NEET* je nevyhnutné, aby nadväzovali na stanovené priority a prispievali k ich napĺňaniu. Pred samotnou analýzou východiskovej situácie mladých ohrozených situáciou *NEET* alebo nachádzajúcej sa v situácii *NEET* je poskytnutý prehľad kľúčových strategických dokumentov podľa jednotlivých úrovní:

NADNÁRODNÉ STRATEGICKÉ DOKUMENTY:

- Agenda OSN pre udržateľný rozvoj 2030 (Agenda 2030)⁹
- Svetová správa o zdravotnom postihnutí (WHO, Svetová banka 2011)¹⁰
- Dohovor OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím (1993)¹¹
- Opčný protokol k Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím (OSN, 2006)¹²
- Princípy týkajúce sa postavenia národných inštitúcií pre podporu a ochranu ľudských práv, rezolúcia Valného zhromaždenia OSN 48/134 z 20. decembra 1993 – Parížske princípy¹³
- Revidovaná Európska sociálna charta Rady Európy z 3.5.1996, Strassburg¹⁴
- Charta základných práv Európskej únie (2000)¹⁵
- Lisabonská zmluva 2007 (obsahuje prvky Charty základných práv EÚ)¹⁶
- Štokholmský program v oblasti legálnej migrácie (2009)¹⁷
- Dohovor Medzinárodnej organizácie práce (v SR bol prijatý 28. januára 1993) o rovnakom zaobchádzaní s domácimi i zahraničnými pracovníkmi v oblasti odškodňova-

⁹ <https://www.minzp.sk/agenda-2030/>

¹⁰ <https://www.employment.gov.sk/sk/ministerstvo/poradne-organy/ludske-prava-narodnostne-mensiny-rodovu-rovnost-sr/vybor-osoby-so-zdravotnym-postihnutim/dokumenty-udalosti.html>;
<https://www.who.int/publications/i/item/9789241564199>; <https://www.who.int/data/gho/publications/world-health-statistics>

¹¹ <https://www.employment.gov.sk/sk/rodina-socialna-pomoc/tazke-zdravotne-postihnutie/kontaktne-miesto-prava-osob-so-zdravotnym-postihnutim/dohovor-osn-pravach-osob-so-zdravotnym-postihnutim-slovenska-republika.html>

¹² <https://www.employment.gov.sk/files/opcny-protokol-k-dohovoru-pravach-osob-so-zdravotnym-postihnutim.pdf>

¹³ <https://digitallibrary.un.org/record/180217?v=pdf>;
https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/ministerstvo/konzultacne-organy/rada-vlady-sr-ludske-prava-narodnostne-mensiny-rodovu-rovnost/vybor-deti-mladez/dokumenty/paris-principles-a_res_48_134-1993.pdf;

¹⁴ https://www.gender.gov.sk/wp-content/uploads/2012/06/Eu_soc_charta_revidovana1996.pdf;
<https://www.employment.gov.sk/files/legislative/dokumenty-zoznamy-pod/europska-socialna-charta-revidovana.pdf>;
<https://rm.coe.int/168047e16d>; <https://rm.coe.int/168047e19b>; https://www.gender.gov.sk/wp-content/uploads/2012/06/Eu_soc_charta_revidovana1996.pdf

¹⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:12016P/TXT>; <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=legisum:l33501>

¹⁶ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/HTML/?uri=OJ:C:2007:306:FULL>; <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=LEGISSUM:ai0033>

¹⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=LEGISSUM:jl0034&frontOfficeSuffix=%2F>;
<https://www.europarl.europa.eu/erpl-app-public/factsheets/pdf-chapter/sk/sk-chapter-4.pdf>

nia pracovníkov pri úrazoch, zjednodušenia inšpekcie výťahovalcov na lodiach, o súkromných službách, o domácej práci a pod.¹⁸

- Stratégia Európskej únie pre mládež na roky 2019 – 2027¹⁹
- Európska agenda práce s mládežou (iniciatíva Rady Európy a Európskej komisie – zameranie na oblasť mládeže a podpory vzdelávania, ľudských práv, demokracie a mobility v Európe)²⁰
- Závery Rady Európy o podpore demokratického povedomia a demokratickej angažovanosti mladých ľudí v Európe (2020)²¹
- Uznesenie Rady Európy o rámci na vytvorenie európskeho programu práce s mládežou (2020)²²
- Závery Rady Európy a zástupcov vlád členských štátov zasadajúcich v Rade o rozširovaní príležitostí pre mladých ľudí vo vidieckych a vzdialených oblastiach (2020)²³
- Odporúčania Rady (EÚ) z 30. októbra 2020 o moste k pracovným miestam – posilnení záruky pre mladých ľudí²⁴
- Európska stratégia pre oblasť zdravotného postihnutia 2021 – 2030²⁵
- Akčný plán Rady Európy na presadzovanie práv ľudí so zdravotným postihnutím a ich plnej účasti v spoločnosti: zlepšenie kvality života ľudí so zdravotným postihnutím v Európe v rokoch 2006 – 2015²⁶
- Rámec EÚ pre národné stratégie integrácie Rómov do roku 2020²⁷
- Stratégia rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030 (*Strategy of equality, inclusion and participation of Roma until 2030*)²⁸
- Kohézna politika na obdobie 2021 – 2027²⁹
- Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2021/1060 z 24. júna 2021³⁰
- Memorandum o spolupráci v oblasti mládeže medzi krajinami V4 a Východného partnerstva.³¹

¹⁸ https://www.flaw.uniba.sk/fileadmin/praf/Veda/Historia_et_theoria_iuris/HTI_2010-4.pdf

¹⁹ https://youth.europa.eu/strategy_sk; http://publications.europa.eu/resource/cellar/da3b81f3-029b-11e9-adde-01aa75ed71a1.0006.03/DOC_1; <https://www.minedu.sk/12199-sk/europska-unia/>

²⁰ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:42020Y1201\(01\)&from=DE](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:42020Y1201(01)&from=DE);
https://europegoeslocal.eu/wp-content/uploads/2022/05/20210315-egl-charter_SK.pdf;
https://www.erasmusplus.sk/erasmus_2021_2027/doc/rozne/2024/Narodna_sprava_ERASMUS+.pdf

²¹ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX:52020XG1201\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX:52020XG1201(01))

²² https://www.minedu.sk/data/files/10114_uznesenie-rady-o-ramci-na-vytvorenie-europskeho-programu-prace-s-mladezou.pdf; https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=OJ:C_202403526&qid=1719348230597

²³ https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=OJ:C_202301342;
https://www.minedu.sk/data/files/9785_st08265sk20.pdf

²⁴ <https://op.europa.eu/sk/publication-detail/-/publication/4b28f2f9-1e6f-11eb-b57e-01aa75ed71a1/language-sk>

²⁵ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021DC0101&from=IT>

²⁶ <https://www.justice.gov.sk/dokumenty/2023/03/Priloha-c.-3-Prava-osob-so-zdravotnym-postihnutim.pdf>

²⁷ <https://www.employment.gov.sk/files/legislativa/dokumenty-zoznamy-pod/strategia-integracie-romov-do-roku-2020.pdf>;
<https://romovia.vlada.gov.sk/strategie/strategia-pre-integraciju-romov-do-roku-2020/>

²⁸ <https://www.romovia.vlada.gov.sk/strategie/strategia-pre-rovnost-inkluziu-a-participaciju-romov-do-roku-2030/>;
https://www.romovia.vlada.gov.sk/site/assets/files/1113/strategia_2030.pdf?csrt=17292246289800939676

²⁹ <https://erdf.brussels/programmation-2021-2027-2/to-understand-everything-about-the-new-2021-2027-programming/>

³⁰ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?uri=CELEX:32021R1060>; https://www.eurofondy.gov.sk/wp-content/uploads/2022/06/Nariadenie-2021-1060-CELEX_32021R1060_SK_TXT.pdf

³¹ <https://www.minedu.sk/v4/>; <https://www.minedu.sk/data/att/74c/10551.2ea7eb.pdf>

NÁRODNÉ STRATEGICKÉ DOKUMENTY:

- Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030 prijatá uznesením vlády SR č. 41/2021 (podpora vzdelávania k aktívnemu občianstvu predovšetkým u mladých ľudí)
- Správa o mládeži 2024. Situačná analýza kvality života mladých ľudí³²
- Zákon č. 282/2008 Z.z. o podpore práce s mládežou
- Stratégia Slovenskej republiky pre mládež na roky 2021 – 2028
- Stratégia Slovenskej republiky pre mládež na roky 2014 – 2020
- Celoštátna stratégia ochrany a podpory ľudských práv v SR 2014 (zahŕňa práva migrantov)
- Akčný plán na ďalšie posilnenie integrácie dlhodobo nezamestnaných na trh práce v SR s výhľadom do roku 2030³³
- Národný program rozvoja životných podmienok osôb so zdravotným postihnutím na roky 2014 – 2020
- Zákon z 25. júna 2015 o komisárovi pre deti a komisárovi pre osoby so zdravotným postihnutím a o zmene a doplnení niektorých zákonov.
- Východisková správa SR k Dohovoru o právach osôb so zdravotným postihnutím (2012)
- Stratégia rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030
- Akčné plány k stratégii rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030 na roky 2022 – 2024
- Stratégia celoživotného vzdelávania a poradenstva na roky 2021 – 2030
- Ukazovatele rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030 v programoch rozvoja obcí
- Národný program rozvoja vzdelávania – Kvalitné a dostupné vzdelanie pre Slovensko, NPRVV 2018 – 2027
- Plán obnovy a odolnosti Slovenskej republiky
- Program Slovensko 2021 – 2027
- Stratégia hospodárskej politiky do roku 2030

REGIONÁLNE DOKUMENTY:

- Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja Prešovského samosprávneho kraja na roky 2021 – 2030

ĎALŠIE REGIONÁLNE DOKUMENTY:

- Quo vadis, Romale?
- Stratégia mládeže PSK 2023 – 2028 (s výhľadom do roku 2033)

³² https://www.minedu.sk/data/files/13153_sprava-o-mladezi.pdf

³³ <https://www.employment.gov.sk/files/sk/praca-zamestnanost/podpora-zamestnanosti/strategicke-dokumenty-oblasti-zamestnanosti-do-roku-2030/apdn.pdf>

- Stratégia výchovy a vzdelávania v Prešovskom samosprávnom kraji na roky 2017 – 2022
- Regionálna stratégia výchovy a vzdelávania na stredných školách v územnej pôsobnosti PSK na obdobie školského roka 2023/2024
- Rómske komunity na území Prešovského samosprávneho kraja 2020
- Koncepcia rozvoja sociálnych služieb v Prešovskom samosprávnom kraji na roky 2020 – 2025

3.1 Opis všeobecnej situácie mladých ľudí (do 30 rokov) v Prešovskom kraji

Táto podkapitola je pre zrozumiteľnosť členená na štyri základné časti. V prvej časti je krátko popísaná charakteristika Prešovského kraja. V spolupráci s odborom strategického rozvoja na úrade Prešovského samosprávneho kraja, ktorý pracuje s geopriestorovými dátami, sme spracovali základné charakteristiky, ktoré sú doplnené o kartografické a grafické výstupy. Zamerali sme sa predovšetkým na demografickú analýzu, predikciu vývoja demografie kraja, charakteristiku osídlenia, vzdelanostnú, národnostnú štruktúru a pod. Všetky tieto oblasti priamo alebo nepriamo vplývajú na mládež od 15 do 30 rokov žijúcu v tomto kraji.

Počas prípravnej fázy analýzy, mapovania východiskovej situácie mladých ľudí nachádzame veľmi úzke prepojenie kategórie *NEET* mladých ľudí od 15 do 30 rokov v Prešovskom kraji s výskytom marginalizovaných rómskych komunit. Preto sme sa rozhodli počas finalizácie dokumentu do tejto kapitoly začleniť aj charakteristiku MRK v Prešovskom kraji. Podrobnejšia analýza sa nachádza v kapitole 3.3.

Tretia časť sa zaoberá charakteristikou mladých ľudí vo veku od 15 do 30 rokov v kraji z viacerých pohľadov, ako sú štatistické ukazovatele, školská dochádzka, vzdelávanie a zamestnanosť, voľný čas, zdravie.

Posledná, štvrtá, časť je doplňujúca, popisujeme kľúčové strategické dokumenty a východiskové situácie vo vybraných oblastiach týkajúcich sa marginalizovanej rómskej komunity.

3.1.1 Charakteristika Prešovského kraja

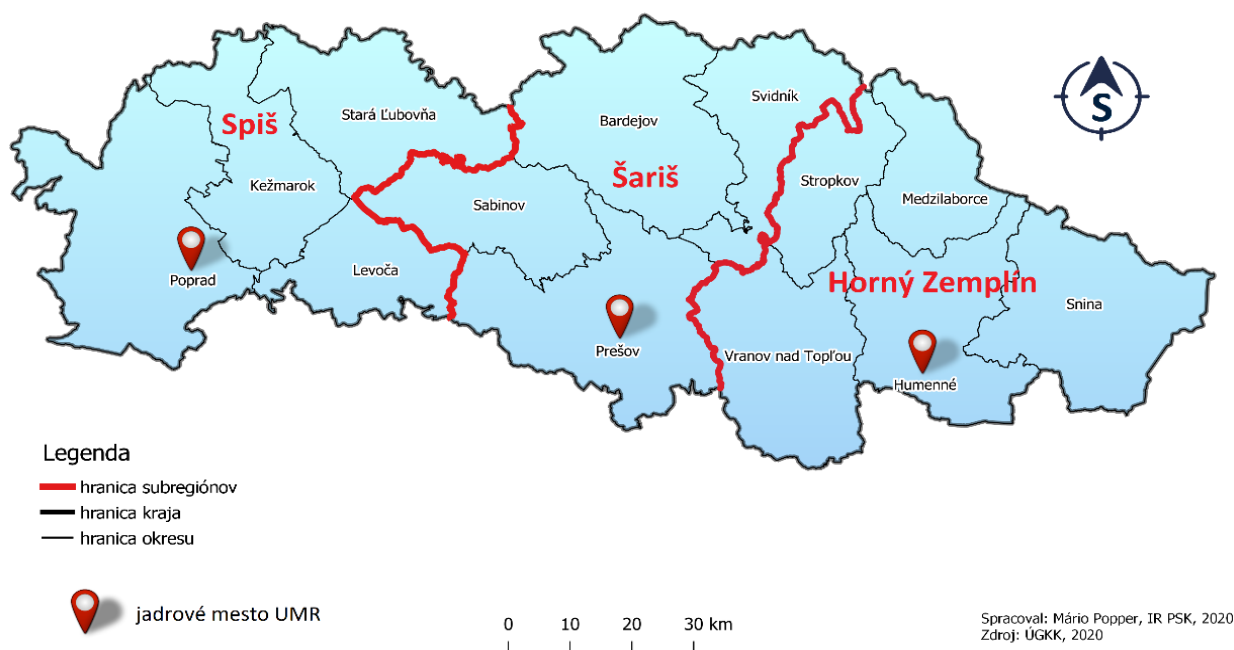
Prešovský kraj je lokalizovaný na východe Slovenska, presnejšie v jeho severnej časti. Severnú hranicu má s Poľskom, východnú s Ukrajinou, južnú s Košickým krajom, západne hraničí so Žilinským a Banskobystrickým krajom. Svojou rozlohou 8 972 km² je druhým najväčším krajom na Slovensku.

Prešovský kraj pozostáva z trinástich okresov, v ktorých sa nachádza 665 obcí, čo predstavuje najväčší počet obcí spomedzi všetkých krajov v SR. Najväčším okresom podľa rozlohy je Poprad (1 104,6 km²) a najmenším Stropkov (388,9 km²). Najľudnatejším okresom je Prešov (174 741 obyvateľov³⁴) a okres s najmenším počtom obyvateľov je okres Medzilaborce (10 665

³⁴ Aktuálny údaj z 31.12.2023, Štatistický úrad SR.

obyvateľov³⁵). Najviac obyvateľov žije v krajskom meste, ktoré je zároveň tretím najľudnatejším slovenským mestom. Kraj má spolu 23 miest, zvyšok sú vidiecke sídla s malým počtom obyvateľov, a teda aj nízkou hustotou zaľudnenia (92 obyv./km²).

UMR a SPR v PSK

Mapa 1 Strategicko-plánovacie regióny PSK

Zdroj: Odbor strategického rozvoja, IR Ú PSK

Je dôležité spomenúť, že zastupiteľstvo Prešovského samosprávneho kraja prijalo uznesenie o subregionálnom členení kraja, tzv. tri strategicko-plánovacie regióny (Spiš, Šariš a Horný Zemplín). Cieľom návrhu bolo vypracovanie adresnejších stratégií v programovom období 2021 – 2027 na efektívnejšie riadenie, rozhodovanie, plánovanie a financovanie v území.

V roku 1990 Národná rada SR podľa §22 ods. 1 zákona č. 369/1990 Zb. z. o obecnom zriadení schválila centrá osídlení, kde sú mestá hierarchicky usporiadané do piatich skupín. Systém ďalej nadväzuje na hierarchickú štruktúru terciárnych centier osídlenia v KURS 2001 v znení KURS 2011 zmien a doplnkov č. 1 KURS 2001 do piatich skupín, ktoré sú súčasťou tabuľky 29. Túto tabuľku uvádzame preto, lebo v ďalšej kapitole budeme identifikovať výskyt našej cieľovej skupiny *NEET*, mladých ľudí vo veku 15 – 30 rokov, ktorí nepracujú a nevzdelávajú sa vo vzťahu k svojmu trvalému pobytu v meste alebo na vidieku.

Tabuľka 29 Centrálne osídlenia v PSK

1. SKUPINA	1. podskupina	mesto nad 70 000 obyv.	Prešov
	2. podskupina	mesto od 50 do 70 000 obyv.	Poprad

³⁵ Aktuálny údaj z 31.12.2023, Štatistický úrad SR.

2. SKUPINA	1. podskupina	mesto od 25 do 50 000 obyv.	Bardejov, Humenné
	2. podskupina	mesto od 20 do 30 000 obyv.	Kežmarok, Vranov nad Topľou
3. SKUPINA	1. podskupina	mesto od 12 do 25 000 obyv. nadregionálneho významu	Levoča, Stará Ľubovňa, Snina, Svidník
	2. podskupina	mestá regionálneho významu so špecifickou funkciou	Medzilaborce, Sabinov, Svit, Stropkov, Vysoké Tatry
4. SKUPINA		mesto do 12 000 obyv. s regionálnym významom	Giraltovce, Spišská Belá, Lipany, Spišské Podhradie
5. SKUPINA		mesto do 12 000 obyv. so subregionálnym významom	Hanušovce nad Topľou, Veľký Šariš, Podolíne, Spišská St. Ves

Zdroj: vlastné spracovanie

Územný plán kraja bol schválený Zastupiteľstvom PSK v roku 2019 a jeho cieľom je funkčné využívanie územia kraja v súlade s princípmi trvalo udržateľného rozvoja. V súčasnosti (koncom roka 2024 a začiatkom roka 2025) prebieha proces zmien a doplnkov územného plánu. Túto tému spomínáme preto, lebo súvisí s témou bývania našej cieľovej skupiny *NEET* v kraji a ich kvalitou života.

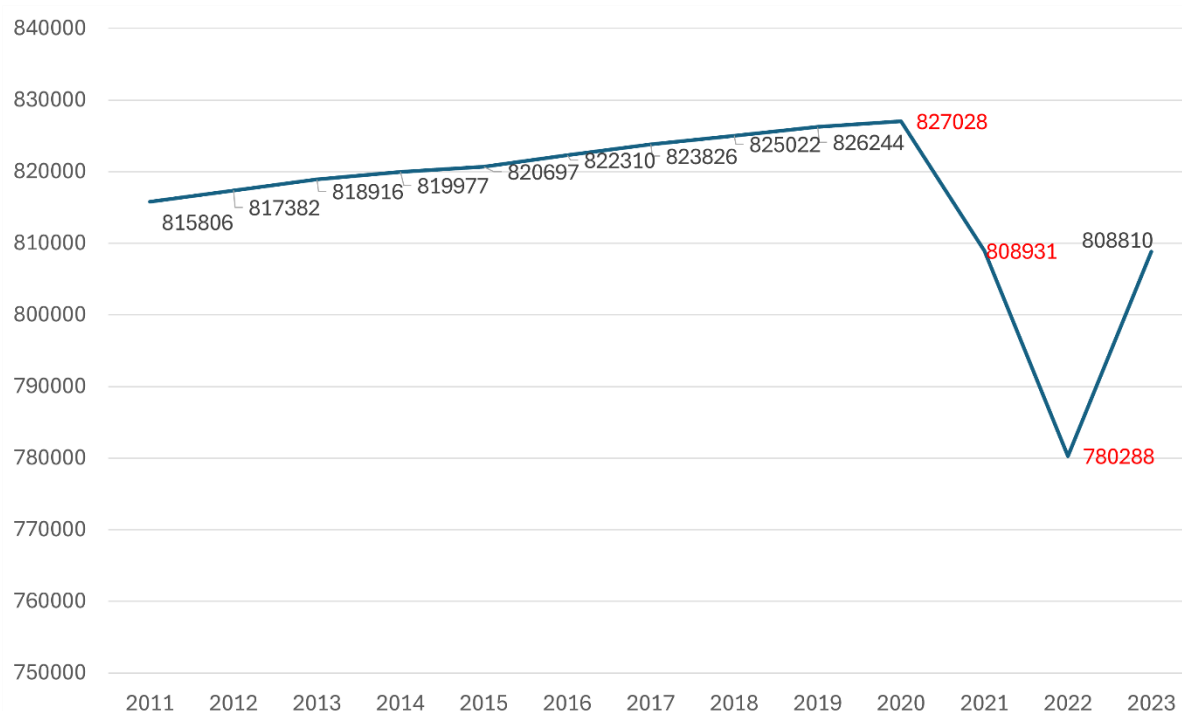
DEMOGRAFICKÁ ANALÝZA

Demografický vývoj je aj odrazom spoločenskej situácie, preto nasledujúcu časť budeme popisovať na základe štatistických dát. Podľa dát zo Štatistického úradu konštatujeme, že v období 2011 – 2020 kraj počtom obyvateľstva rástol. K 31.12.2020 mal 827 028 obyvateľov. Po roku 2020 začal počet obyvateľov klesať a v roku 2022 rapídne klesol na najnižšiu úroveň od roku 2011. V roku 2023 opäť stúpol.

Tabuľka 30 Počet obyvateľov kraja za obdobie 2011 – 2023

Rok	Počet
2011	815 806
2012	817 382
2013	818 916
2014	819 977
2015	820 697
2016	822 310
2017	823 826
2018	825 022
2019	826 244
2020	827 028
2021	808 931
2022	780 288
2023	808 810

Zdroj: Štatistický úrad SR

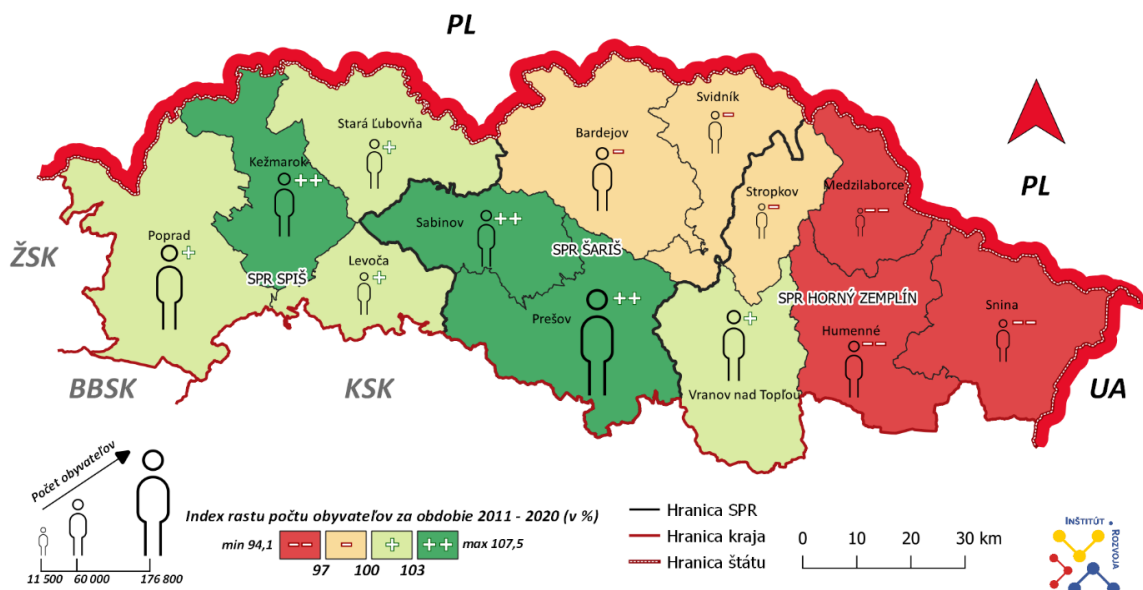

Graf 1 Vývoj počtu obyvateľov PSK v rokoch 2011 až 2023

Zdroj: Štatistický úrad SR

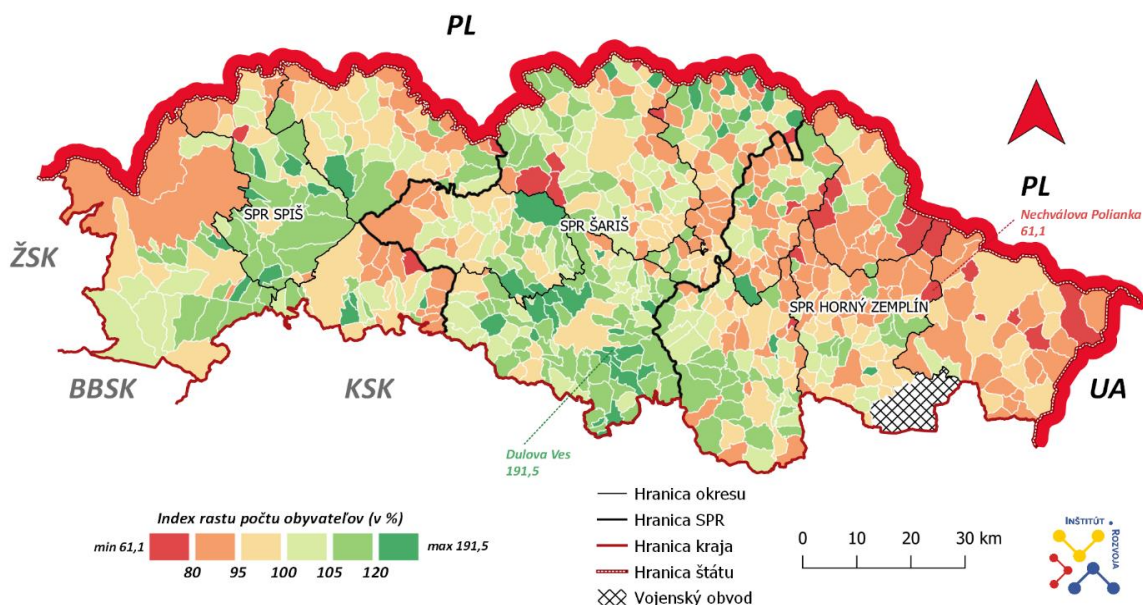
V kraji evidujeme hranicu medzi severovýchodnou a juhozápadnou časťou kraja. Táto hranica nám vznikla na základe indexu rastu počtu obyvateľov³⁶, čo je zobrazené na mapách 2 a 3. Na severovýchode kraja dochádza k úbytku obyvateľstva, kde je obyvateľstvo zväčša vo vyššom veku a na juhozápade je príznačný nárast obyvateľstva, aj vďaka marginalizovanej rómskej komunite. Najväčšia koncentrácia obyvateľstva je predovšetkým v krajskom meste a okresných mestách, a v ich zázemí.

³⁶ Index vyjadruje počet obyvateľov na konci sledovaného obdobia k počtu obyvateľov na začiatku sledovaného obdobia (%). Hodnoty pod 95 % predstavujú veľmi nízke hodnoty, t. j. pokles obyvateľov. Hodnoty nad 110 % znamenajú nárast počtu obyvateľov.

Mapa 2 Index rastu počtu obyvateľov v okresoch PSK 2011 – 2020 (k 31. decembru)

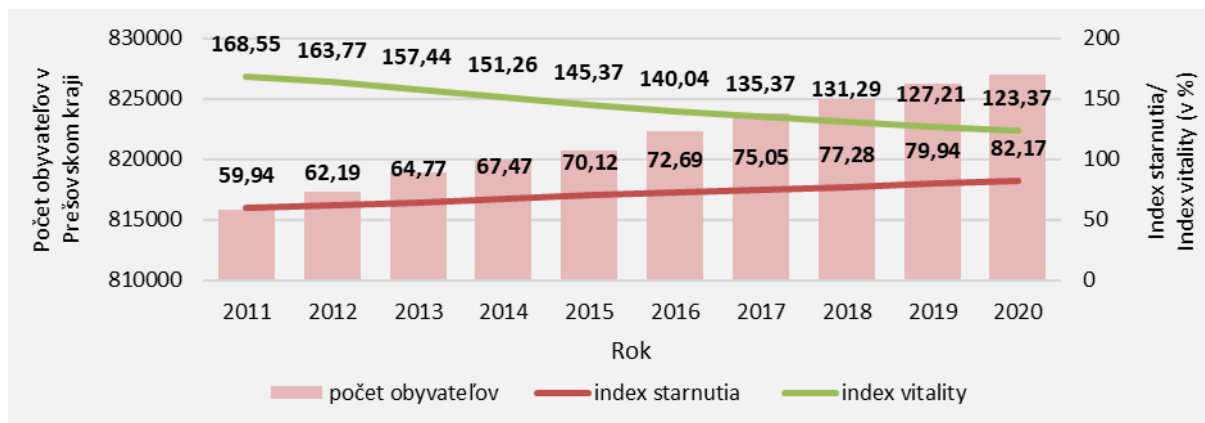
Zdroj: PHRSR PSK 2021 – 2030

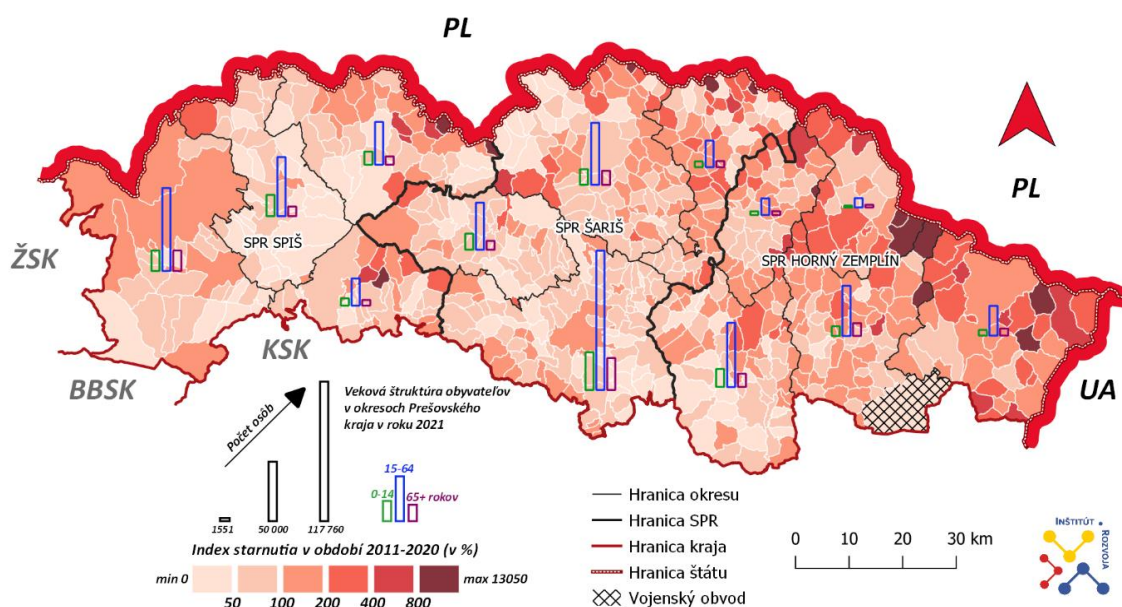
Mapa 3 Index rastu počtu obyvateľov v PSK po obciach za obdobie 2011 – 2020

Zdroj: PHRSR PSK 2021 – 2030

Na základe analýzy vekovej štruktúry obyvateľstvo Prešovského kraja starne. Stúpa počet obyvateľstva v postproduktívnom veku (t.j. 65 rokov a viac) v kraji, klesá nám ekonomicky aktívne obyvateľstvo (z 70,50 % v roku 2011, 67,17 % v roku 2020, 65,79 % v roku 2023) a taktiež evidujeme mierny pokles predproduktívnej zložky obyvateľstva (do 14 rokov). K 31. decembru 2023 žije v Prešovskom kraji 148 825 detí do 14 rokov, čo predstavuje 18,41 %. Podiel ekonomicky aktívneho obyvateľstva nám za posledných 12 rokov klesá, v roku 2023 predstavuje 65,79 % podielu obyvateľstva kraja. Podiel postproduktívneho obyvateľstva predstavuje 15,81 % (127 778 obyvateľov) z celkového počtu obyvateľov kraja (31. decembra 2023 808 450 obyvateľov). (Zdroj: *Datacube* k 31. decembru 2023).

Graf 2 Vývoj indexu starnutia a indexu vitality v PSK za obdobie rokov 2011 až 2020
Zdroj: PHRSR PSK 2021 – 2030

Mapa 4 Index starnutia v PSK za obdobie 2011 – 2020
a veková štruktúra obyvateľov v okresoch PSK v roku 2021
Zdroj: PHRSR PSK 2021 – 2030

Priemerný vek obyvateľstva (k 31. decembru 2023) bol 40 rokov, v roku 2020 bol 39,05 rokov. Od roku 2011 ide o rastúci trend. Na území kraja máme aj anomálie obcí vykazujúce veľmi nízku hodnotu priemerného veku obyvateľstva v obci, ako je napríklad obec Jarovnice (okres Sabinov), Chminianske Jakubovany (okres Prešov), Lomnička (okres Stará Ľubovňa). Ide o obce s vysokým podielom rómskeho obyvateľstva. Podľa prognóz Štatistického úradu SR priemerný vek obyvateľstva v kraji v roku 2035 by mal byť na úrovni 42,14 rokov.

V Prešovskom kraji bola prevaha žien v populácii o 1 % voči mužom v období 2011 – 2020, v roku 2023 bola prevaha žien o 0,53 % . V sledovanom období 2011 až 2023 evidujeme prirodzený prírastok obyvateľstva do roku 2019, v roku 2020 sledujeme prirodzený úbytok (-0,45 %, čo je -2 439 obyvateľov), v roku 2023 evidujeme prirodzený prírastok obyvateľstva kraja. V roku

2023 sa narodilo 9 099 detí a zomrelo 6 924 osôb, preto Prešovský kraj sa dostal na 1. miesto s prirodzeným prírastkom obyvateľstva z pomedzí všetkých krajov (2,69 ‰). Samozrejme v jednotlivých obciach sú čísla odlišné, vysoký prirodzený prírastok súvisí s podielom marginalizovanej rómskej komunity.

VZDELANOSTNÁ ŠTRUKTÚRA

Podľa Štatistického úradu (2023) 6,14 % obyvateľstva v Prešovskom kraji má aspoň základné vzdelanie. Najvyšší podiel obyvateľstva bez vzdelania je v okresoch Kežmarok (27,68 %), Sabinov (26,48 %), Stará Ľubovňa (23,13 %), Vranov nad Topľou (22,06%), Levoča (21,31%), Prešov (20,56%), ktorý s vysokou pravdepodobnosťou súvisí s vysokým podielom MRK v okresoch a našou cieľovou skupinou *NEET*.

Okres Kežmarok má spomedzi všetkých okresov kraja najvyšší podiel obyvateľov so základným vzdelaním (18,61 %), druhým okresom je Vranov nad Topľou (15,62 %), tretím okresom je Levoča (15,59 %) a štvrtým je okres Sabinov (15,56 %). Úplné stredné vzdelanie s maturitou sa pohybuje vo všetkých okresoch kraja v priemere 29,46 %. Najvyšší podiel vysokoškolsky vzdelaných ľudí dosahuje okres Prešov (21,15 %), potom Poprad (18,69 %). Na druhej strane, najnižšie podiely vysokoškolsky vzdelaných ľudí vykazujú okresy Kežmarok (11,01 %) a Sabinov (12,16 %).

Tabuľka 31 Vzdelanostná štruktúra obyvateľstva PSK

Okres	Počet obyvateľov	Bez vzdelania	% podiel	Základné vzdelanie	% podiel	Stredné bez maturity	% podiel	Stredné s maturitou	% podiel	Vysokoškolské vzdelanie	% podiel	Nezistené	% podiel
Stará Ľubovňa	53107	12281	23,13	7246	13,64	10782	20,30	13820	26,02	7452	14,03	1526	2,87
Stropkov	19553	3414	17,46	2330	11,92	3624	18,53	6504	33,26	3094	15,82	587	3,00
Svidník	31183	5518	17,70	3701	11,87	6366	20,41	9828	31,52	4960	15,91	810	2,60
Vranov nad Topľou	79295	17495	22,06	12383	15,62	15581	19,65	21341	26,91	10185	12,84	2310	2,91
Bardejov	75547	14687	19,44	9937	13,15	14604	19,33	23019	30,47	11508	15,23	1792	2,37
Humenné	58688	8938	15,23	5484	9,34	11111	18,93	20739	35,34	10269	17,50	2147	3,66
Kežmarok	75188	20809	27,68	13992	18,61	13733	18,26	16757	22,29	8280	11,01	1617	2,15
Levoča	33192	7073	21,31	5173	15,59	6179	18,62	8703	26,22	5249	15,81	815	2,46
Medzilaborce	10665	1722	16,15	1565	14,67	1923	18,03	3556	33,34	1507	14,13	392	3,68
Poprad	102038	19020	18,64	12439	12,19	16427	16,10	31620	30,99	19074	18,69	3458	3,39
Prešov	174741	35928	20,56	18005	10,30	27626	15,81	49754	28,47	36960	21,15	6468	3,70
Sabinov	61542	16295	26,48	9576	15,56	11291	18,35	15583	25,32	7484	12,16	1313	2,13
Snina	34071	5216	15,31	3515	10,32	7125	20,91	11430	33,55	5510	16,17	1275	3,74
Prešovský kraj	808810	168396	20,82	105346	13,02	146372	18,10	232654	28,76	131532	16,26	24510	3,03

Zdroj: Štatistický úrad SR

NÁRODNOSTNÁ ŠTRUKTÚRA

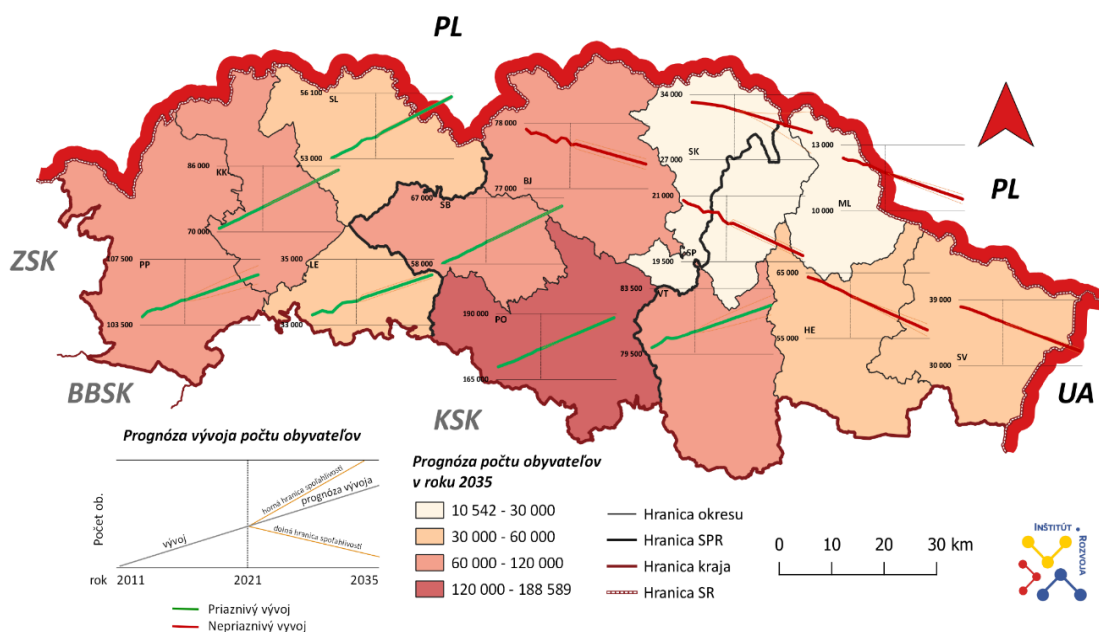
Na začiatok je dôležité zdôrazniť, že je tu zjavná diskrepancia medzi dátami zo Štatistického úradu a z *Atlasu rómskych komunít*. Kým dáta zo Štatistického úradu sa opierajú o sebaidentifikáciu s danou národnosťou, v *ARK* je príslušnosť pripísaná bez ohľadu na ich sebaidentifikáciu.

Najväčší podiel obyvateľstva (podľa SODB) tvorí slovenská národnosť 83,60 %, druhou najpočetnejšou národnosťou sú Rómovia (5,5 %), Rusíni (2,99 %). Podľa dát zo Štatistického úradu k 31. decembru 2023 tvorí slovenskú národnosť 89,23 % obyvateľstva kraja, druhou najpočetnejšou národnosťou sú Rómovia (3,39 %), treťou Rusíni (2,15 %) a Ukrajinci (0,36 %). Dôležité je tiež podotknúť, že podľa najnovších zozbieraných dát z *Atlasu rómskych komúní* (ARK, 2019) je podiel Rómov až 34 %. Pre porovnanie v roku 2013 bol tento podiel 30,6 %.

PROGNÓZA OBYVATEĽSTVA

Podľa dostupných prognóz Slovensko v najbližších šesťdesiatich rokoch bude nepretržite starnúť. S veľkou pravdepodobnosťou sa v roku 2030 začne úbytok počtu obyvateľstva. Starnutie obyvateľstva v období 2020 – 2040 bude intenzívne a nezvratné (Eurostat, OSN³⁷). Intenzívne starnutie bude mať vplyv na vývoj celej spoločnosti, predovšetkým na zdravotnú a sociálnu starostlivosť, ovplyvní to vzdelávací systém či bytovú politiku, infraštruktúru. Taktiež to ekonomicky zaťaží produktívne obyvateľstvo, pretože miera postproduktívneho obyvateľstva sa bude zvyšovať.

Čo sa týka Prešovského kraja, prognózy do roku 2035 jasne poukazujú na vznikajúcu hranicu v kraji, a to juhozápadnú časť kraja s príznačným trendom nárastu obyvateľstva a severovýchodnú časť kraja s úbytkom obyvateľstva. Detailnejšie je to znázornené v mape 5.

Mapa 5 Prognóza vývoja počtu obyvateľov v PSK v rokoch 2011 až 2035

Zdroj: PHRSR PSK 2021 – 2030

³⁷ OSN (UN DESA) Revision 2024 <https://www.un.org/development/desa/pd/data-landing-page>

3.1.2 Marginalizovaná rómska komunita v Prešovskom kraji

Správa o mládeži (2024) uvádza, že najväčší výskyt kategórie *NEET* mladých ľudí od 15 – 30 rokov je práve na východe Slovenska, t. j. aj v Prešovskom kraji, a týka sa predovšetkým marginalizovanej rómskej komunity.³⁸

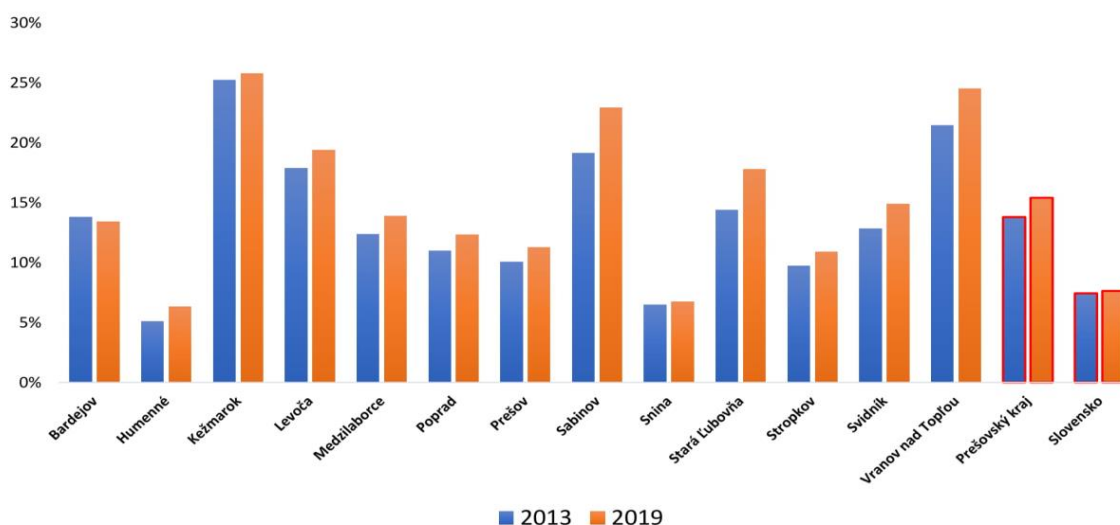
Slovensko patrí spolu s Bulharskom a Macedónskom medzi krajiny s najvyšším podielom rómskeho obyvateľstva v Európe. Na Slovensku podľa ARK (2019) žije 127 061 obyvateľov rómskeho pôvodu. Väčšina Rómov žije na východe Slovenska, teda v Prešovskom, Košickom a ešte v strede Slovenska v Banskobystrickom kraji. Ak si porovnáme ARK z roku 2013 a 2019, počet Rómov sa zvýšil a v Prešovskom kraji podiel narástol najrýchlejšie.

Z dostupných dát zobrazených v tabuľke 32 a grafe 3 vyplýva, že v Prešovskom kraji podľa ARK žije 127 000 Rómov, čo predstavuje 30 % celoslovenskej populácie Rómov. Na východnom Slovensku žijú dve tretiny rómskej populácie z celého Slovenska. Pravdepodobne v roku 2025 môže žiť v kraji vyše 140 000 Rómov (17 % podiel obyvateľstva v kraji).

Tabuľka 32 Počet a podiel Rómov v PSK

	ARK 2004	ARK 2013	ARK 2019	prognóza 2025 – 2030
Počet Rómov v Prešovskom kraji	86 478	114 169	127 061	140 000 – 147 000
Podiel Rómov v Prešovskom kraji	10,91 %	13,98 %	15,41 %	16,50 – 17,30 %

Zdroj: ARK 2004, 2013, 2019, Štatistický úrad SR

Graf 3 Podiel rómskeho obyvateľstva v okresoch PSK

Zdroj: ARK 2013, 2019

Tabuľka 33 zobrazuje podiel Rómov v okresoch Prešovského kraja v konkrétnych percentuálnych číslach.

³⁸ https://www.minedu.sk/data/files/13153_sprava-o-mladezi.pdf

Tabuľka 33 Podiel rómskeho obyvateľstva v okresoch PSK

Okres	ARK 2013	ARK 2019	ROZDIEL
Bardejov	20,78 %	20,17 %	- 0,61 %
Humenné	7,93 %	9,76 %	+ 1,83 %
Kežmarok	31,91 %	36,81 %	+ 4,90 %
Levoča	21,59 %	23,66 %	+ 2,07 %
Medzilaborce	18,11 %	20,03 %	+ 1,92 %
Poprad	12,37 %	14,26 %	+ 1,89 %
Prešov	12,85 %	15,11 %	+ 2,26 %
Sabinov	27,81 %	32,82 %	+ 5,01 %
Snina	7,91 %	8,16 %	+ 0,25 %
Stará Ľubovňa	20,13 %	26,38 %	+ 6,25 %
Stropkov	14,22 %	16,03 %	+ 1,81 %
Svidník	18,20 %	21,72 %	+ 3,52 %
Vranov nad Topľou	25,69 %	29,80 %	+ 4,11 %

Zdroj: ARK 2013, 2019

V Prešovskom kraji je najviac Rómov v okresoch Kežmarok, Vranov nad Topľou, Sabinov. Na druhej strane okresy Snina a Humenné vykazujú najmenší počet Rómov. V okresoch Kežmarok a Vranov nad Topľou tvoria Rómovia viac ako 30 % obyvateľstva. Dáta poukazujú na to, že Rómovia v Prešovskom kraji majú vysoký prírastok.

Podľa ARK (2019) zo 665 obcí Prešovského kraja je 223 obcí s MRK, čo predstavuje 33,53 %. Tabuľka 34 a mapa 6 prehľadne popisujú počet obcí MRK za daný okres, ich podiel voči celkovému obyvateľstvu v danej obci. Uvádzame dáta z ARK 2019, pretože Štatistický úrad nemá presné dáta o MRK.

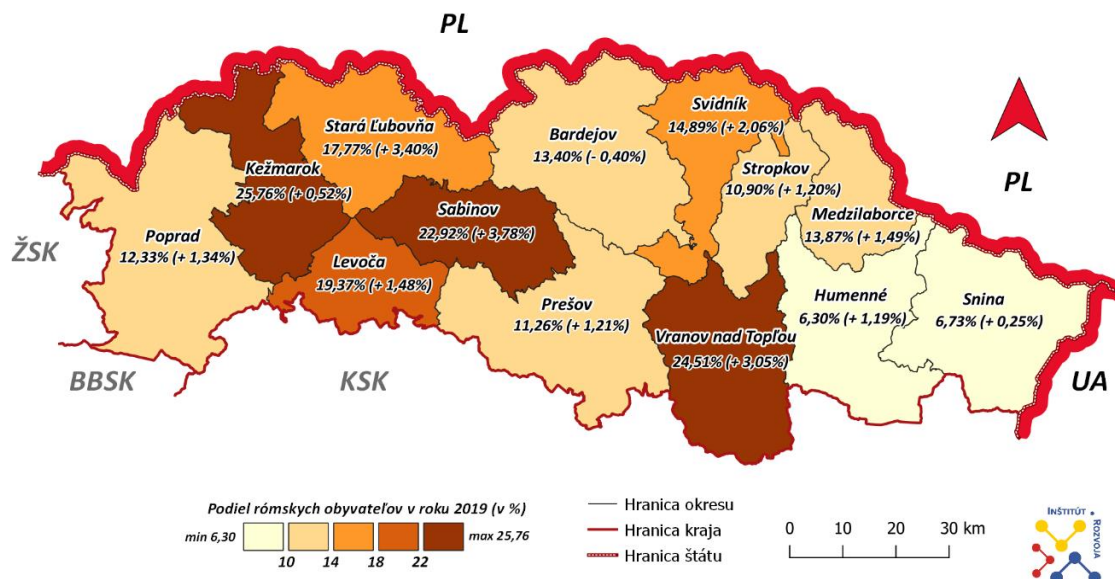
Tabuľka 34 Základná charakteristika obcí s Rómami podľa okresov PSK

Okres	Počet obcí	Počet obcí MRK	Celkový počet obyv.	Počet Rómov	Priemerný počet Rómov	Podiel Rómov %	NRO okres áno – nie
Prešov	91	32	130 106	19 659	614	15,11	nie
Bardejov	86	24	51 671	10 420	434	20,17	áno
Poprad	29	20	90 594	12 920	646	14,26	nie
Svidník	68	20	22 432	4 873	244	21,72	áno
Medzilaborce	23	9	8 279	1 658	184	20,03	áno
Humenné	62	10	40 288	3 931	393	9,76	nie
Snina ³⁹	34	8	30 078	2 454	307	8,16	áno
Kežmarok	41	19	52 257	19 235	1 012	36,81	áno
Sabinov	43	15	42 027	13 792	919	32,82	áno
Levoča	33	10	27 580	6 525	653	23,66	áno
Stará Ľubovňa	44	13	36 307	9 576	737	26,38	áno
Stropkov	43	11	14 015	2 247	204	16,03	áno
Vranov nad Topľou	68	32	66 350	19 771	618	29,80	áno
SPOLU	665	223	611 984	127 061			

Zdroj ARK 2019

³⁹ Snina od roku 2024 nepatrí medzi NRO.

Ak sa pozrieme na podiel Rómov v daných okresoch, tak v Prešovskom kraji nájdeme približne 20 % obcí, kde Rómovia tvoria väčšinu. Ide o nasledujúce oblasti: centrálna časť okresu Kežmarok, južná časť okresu Vranov nad Topľou, severná časť okresu Bardejov a Svidník, západná časť okresu Prešov.

Mapa 6 Podiel rómskeho obyvateľstva v okresoch PSK v roku 2019 vrátane porovnania s rokom 2013

Zdroj: Štatistický úrad SR, ARK 2013 a 2019

Podľa ARK (2019) Rómovia v PSK žijú v 2 580 chatrčiach. Ide o veľmi ťažké životné podmienky, v ktorých sa títo Rómovia nachádzajú. Čiže životné podmienky sú nedostatočné, často bez prístupu k verejnej infraštruktúre, miera zamestnanosti Rómov je veľmi nízka, taktiež dosahujú nízky stupeň vzdelanosti. Momentálne je v legislatívnom procese, pod gesciou MIRRI, obdoba zákona o najmenej rozvinutých okresoch, tzv. zákon o prioritných okresoch. Finalizácia legislatívneho procesu v NR SR je plánovaná na začiatok roka 2025, účinnosť zákona od 1. apríla 2025.

Prognóza MRK v kraji

Podiel Rómov v obciach sa neustále zvyšuje. Nachádzajú sa predovšetkým v týchto lokalitách⁴⁰: centrálna časť okresu Kežmarok, severná a južná časť okresu Sabinov, západná časť okresu Stará Ľubovňa, južná časť okresov Vranov nad Topľou a Poprad, severná časť okresov Bardejov a Svidník, západná a južná časť okresu Prešov.

Na území kraja sa nachádza 201 samospráv, ktoré sú evidované vo všetkých troch ARK. Počet Rómov za pätnásť rokov narástol o 41 799 obyvateľov a na druhej strane počet ostatných obyvateľov za to isté obdobie klesol o 24 150 obyvateľov. To poukazuje na trend usídlenia Rómov a zväčšovanie ich komunit. Na druhej strane, ostatné obyvateľstvo sa buď sťahuje do iných lokalít, alebo vymiera.

Pre rozvoj kraja je varovným signálom stále zvyšovanie počtu samospráv s veľkým podielom a počtom Rómov, kde je vysoká pravdepodobnosť, že ide o Rómov, ktorí spadajú do hranice

⁴⁰ Najvyšší podiel rómskeho obyvateľstva

chudoby, čo súvisí s nezamestnanosťou a nedostatočným vzdelaním. V týchto obciach je aj veľký výskyt *NEET*, čo treba správne podchytiť a pracovať s touto vekovou skupinou, pretože Rómovia v kraji majú a budú mať veľký vplyv na regionálne hospodárstvo. Pracovná sila Rómov predstavuje rozvojový kapitál kraja a je nevyhnutné ho čím skôr zapojiť, správne formovať.

3.1.3 Mladí ľudia v kraji

Podiel mladých ľudí v EÚ vo veku od 15 do 29 rokov sa od roku 2011 znižuje z 18,1 % na 16,3 % v roku 2019, v roku 2021 na 16,3 %⁴¹. V roku 2018 sa poukazovalo na nedostatky prístupu ku kvalitnému vzdelaniu a inkluzívnemu vzdelávaniu. Ministerstvo školstva, výskumu, vývoja a mládeže SR prijalo *Katalóg podporných opatrení*, ktorý vstúpil do platnosti v roku 2023 a jeho cieľom je poskytnúť jednotné podporné nástroje pre všetky školy, aby podporovali rovnosť príležitostí a rešpektovanie výchovno-vzdelávacích potrieb a individuálnych osobitostí detí a žiakov a podporili aj ich aktívne zapojenie sa do výchovno-vzdelávacej činnosti v škole. Napriek týmto opatreniam sa v praxi objavujú výzvy.

Podľa prieskumu FRA⁴² sa až 65 % rómskych detí vo veku od 6 do 15 rokov vzdeláva v triedach, kde väčšina spolužiakov (alebo všetci) sú Rómovia. Táto segregácia obmedzuje prístup k rovnakým vzdelávacím príležitostiam a môže znížiť šance týchto detí na úspešnú integráciu do širšej spoločnosti a na trhu práce. Najvypuklejšia situácia je v Prešovskom a Košickom kraji. Tento stav vedie k prehľbovaniu ekonomickej nerovnosti.

Podľa dát Štatistického úradu celkový počet mladých ľudí v Prešovskom kraji vo veku od 15 do 30 rokov je 155 271, čo predstavuje pri celkovom počte obyvateľov v kraji v roku 2023 (808 810 osôb) 19,19 %.

Z dostupných dát o vzdelanostnej štruktúre mladých PSK vidieť vzdelanostný progres tejto skupiny (tabuľka 35). Tie naznačujú, že 42,71 % t.j. výrazná väčšina mladých v PSK do 29 rokov (vrátane) dokončí strednú školu (s maturitou alebo bez maturity). Vysokoškolské vzdelanie získa približne tretina ľudí vo veku od 25 do 29 rokov (31 %), čo z celkového počtu mladých je 14,70 %.

Pri prechode od mladšej (od 15 do 19 rokov) k staršej vekovej skupine (od 20 do 24 a od 25 do 29 rokov) je viditeľný klesajúci podiel „bez vzdelania“ a „iba základného“ vzdelania:

- vo veku od 15 do 19 rokov má viac než 68 % ľudí len základné alebo je bez vzdelania 15, v tejto kategórii väčšina ľudí je ešte v procese získavania stredoškolského vzdelania, prípadne z neho odišli,
- vo veku od 20 do 24 rokov klesá základné + bez vzdelania, približne 20 %,
- vo veku od 25 do 29 rokov už je to spolu 17 % (bez vzdelania + základné).

⁴¹ European Commission. (2023, April 19). The European Commission decides to refer Slovakia to the Court of Justice of the European Union for not sufficiently addressing discrimination against Roma children at school. Press release. Dostupné na: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_2249

⁴² FRA – Agentúra Európskej únie pre základné práva; European Union Agency for Fundamental Rights. (2022). Roma in 10 European countries – Main results: FRA Roma Survey 2021. Publications Office of the European Union. https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2022-roma-survey-2021-main-results2_en.pdf

Najvyšší percentuálny podiel mladých osôb so základným vzdelaním a bez vzdelania na celkovom počte mladých PSK je v okrese Kežmarok, potom nasleduje Levoča, Sabinov a Vranov nad Topľou.

Ako uvádzajú tabuľky 35 a 36, najviac mladých ľudí (33 %) má stredné vzdelanie s maturitou, takmer porovnateľne (33 %) ich má len základné vzdelanie. Uvedený počet so „základným vzdelaním“ však ovplyvňujú najmä žiaci vo veku od 15 do 19 rokov (48 234), ktorí ešte neukončili strednú školu. Približne 15 % má vysokoškolské vzdelanie (21 415). Takmer 10 % populácie mladých evidovaných ako „stredné bez maturity“, čo môže zahŕňať aj rôzne odbory učňovského školstva (13 927). Bez vzdelania je necelých 6 % (8 923). Aj tu ide vo veľkej miere o ľudí z najmladšej kategórie, ktorí formálne ešte nevstúpili do stredoškolského systému alebo z neho vypadli. Nezistené tvorí okolo 3 % (4 893), čo môže súvisieť s administratívnou neúplnosťou údajov.

Tabuľka 35 Celkový počet a podiel (%) v jednotlivých kategóriách vzdelania

Kategória	Počet	Podiel z 15- až 29-ročných (vrátane) (%)
Bez vzdelania	8 923	6,12 %
Základné	48 234	33,11 %
Stredné bez maturity	13 927	9,56 %
Stredné s maturitou	48 300	33,15 %
Vysokoškolské	21 415	14,70 %
Nezistené	4 893	3,36 %
Spolu (15- až 29-roční)	145 692	100,00 %

Zdroj: Štatistický úrad SR

Tabuľka 36 Vzdelanostná štruktúra mladých ľudí vo veku od 15 do 29 rokov (vrátane) PSK podľa okresov za rok 2023

15- až 19-roční							
Okres	bez vzdelania	základné	stredné bez maturity	stredné s maturitou	vysokoškolské	nezistené	spolu
Stará Ľubovňa	460	2 223	236	216		145	3 280
Stropkov	133	689	48	87		31	988
Svidník	185	1 104	113	127		42	1 571
Vranov nad Topľou	766	3 269	408	401		194	5 038
Bardejov	668	3 036	176	359		117	4 356
Humenné	331	2 119	80	262		122	2 914
Kežmarok	1 032	3 364	475	291		128	5 290
Levoča	343	1 360	119	137		56	2 015
Medzilaborce	101	341	34	51		33	560
Poprad	728	3 939	244	411		145	5 467
Prešov	1 459	6 665	375	626		467	9 592
Sabinov	784	2 560	414	210		130	4 098
Snina	204	1 184	38	174		64	1 664
Prešovský kraj	7 194	31 853	2 760	3 352		1 674	46 833

20- až 24-roční							
Okres	bez vzdelania	základné	stredné bez matu- rity	stredné s maturito u	vysoko- školské	nezistené	spolu
Stará Ľubovňa	38	598	652	1 711	396	104	3 499
Stropkov	9	109	102	701	143	20	1 084
Svidník	12	206	244	1 031	193	39	1 725
Vranov nad Topľou	94	1 185	702	2 416	482	161	5 040
Bardejov	62	802	374	2 627	499	74	4 438
Humenné	34	266	210	1 991	409	147	3 057
Kežmarok	111	1 319	955	2 124	407	70	4 986
Levoča	53	477	239	1 066	213	39	2 087
Medzilaborce	5	155	36	315	57	22	590
Poprad	77	911	507	3 067	566	164	5 292
Prešov	132	1 600	801	5 268	1 069	417	9 287
Sabinov	77	1 011	582	1 980	454	98	4 202
Snina	18	151	175	1 144	278	62	1 828
Prešovský kraj	722	8 790	5 579	25 441	5 166	1 417	47 115

25- až 29-roční							
Okres	bez vzdelania	základné	stredné bez matu- rity	stredné s maturito u	vysoko- školské	nezistené	spolu
Stará Ľubovňa	44	548	546	1 319	1 103	138	3 698
Stropkov	8	111	157	483	401	55	1 215
Svidník	30	214	292	795	667	52	2 050
Vranov nad Topľou	146	1 043	655	1 870	1 372	170	5 256
Bardejov	84	649	414	2 030	1 554	122	4 853
Humenné	40	203	281	1 603	1 273	149	3 549
Kežmarok	124	1 278	852	1 810	1 128	115	5 307
Levoča	67	413	237	777	688	51	2 233
Medzilaborce	14	106	38	264	210	27	659
Poprad	98	740	571	2 234	1 883	220	5 746
Prešov	213	1 242	830	3 830	3 865	517	10 497
Sabinov	107	910	471	1 611	1 281	103	4 483
Snina	32	134	244	881	824	83	2 198
Prešovský kraj	1 007	7 591	5 588	19 507	16 249	1 802	51 744

Zdroj: Štatistický úrad SR

Ak sa pozrieme na dáta z posledného sčítania obyvateľov, bytov a domov z roku 2021, Prešovský kraj okrem toho, že je počtom najľudnatejší, má mladých ľudí vo veku 10 – 29 rokov 200 628, čo je takmer štvrtina obyvateľov kraja, a tým si drží prvenstvo.

V rámci Slovenska žilo k 31.12.2023 1 092 318 mladých ľudí v troch vekových kategóriách (15 – 19 rokov, 20 – 24 rokov, 25 – 29 rokov). Podľa pohlavia na Slovensku žije viac mladých žien (61 %), 39 % je mladých mužov.⁴³

Tabuľka 37 Počet mladých ľudí v SR podľa vekových skupín k 31. decembru 2023

Vekové skupiny	Muži	Ženy	Muži a ženy
15 – 19 rokov	137 017	211 388	348 405
20 – 24 rokov	135 211	228 662	363 873
25 – 29 rokov	157 313	222 727	380 040
SPOLU	429 541	662 777	1 092 318

Zdroj: Datacube om2023rs

Medzi špecifiká kraja patrí nedostatok pracovných príležitostí a nepriaznivá ekonomická situácia. Preto sú obyvatelia kraja (vrátane mladých ľudí) nútení odchádzať za prácou do iných regiónov alebo do zahraničia. Miera nezamestnanosti je spomedzi krajov najvyššia a priemerná mesačná mzda je zase spomedzi všetkých krajov najnižšia. V roku 2023 Prešovský kraj mal 8,36 % mieru nezamestnanosti, nasledoval Košický kraj (7,06 %), Banskobystrický kraj (7,01 %). Žilinský kraj mal 3,99 % mieru nezamestnanosti, Nitriansky kraj 3,62 %, Trenčiansky kraj 3,61 %, Trnavský kraj 3,45 % a nakoniec Bratislavský kraj 2,94 %.

V Prešovskom kraji roku 2023 bola miera nezamestnanosti žien podstatne vyššia (9,55 %) než miera nezamestnanosti mužov (7,39 %).⁴⁴

Prešovský samosprávny kraj pri príprave *Stratégie mládeže v PSK na roky 2023 – 2028* realizoval dotazníkový prieskum mládeže vo veku 13 – 30 rokov, ktorého výsledky sú zaujímavé, a preto sa krátko o tom zmienime.

Za hlavné problémy obcí v kraji považujú mladí ľudia nedostatok pracovných príležitostí (29 %), nedostatok a nekvalitné dopravné spoje (23 %), nezáujem vedenia obce o potreby mladých (23 %), nedostatok príležitosti na športové, kultúrne a spoločenské vyžitie (22 %).

Až 34 % mladých ľudí chce ísť po štúdiu pracovať do zahraničia. Výsledky prieskumu poukazujú na potrebu vytvárania vhodných podmienok pre mladých. Hlavnou oblasťou je vzdelávanie a zamestnanosť. Expertnou skupinou boli nastolené nasledujúce potreby riešenia problémov:

- málo motivujúce prostredie kraja pre mladých,
- nedostatok prijateľných pracovných príležitostí,
- nedostatočná príprava na pracovný trh,
- nevyužívanie potenciálu mladých školami,
- slabé finančné ohodnotenie mladých v zamestnaní,
- slabé prepojenie škôl s podnikmi, zamestnávateľmi,
- chýbajúca prax a zručnosti pre život.

⁴³ Zdroj: DataCube om2023rs. Vekové zloženie obyvateľstva SR podľa pohlavia a 4-ročných vekových skupín.

⁴⁴ Štatistický úrad, datacube pr3108rr.

Voľný čas

V dôsledku moderných technológií a informačnej spoločnosti sa za posledných sto rokov kvantitatívne zvýšil voľný čas mladých ľudí.

V Prešovskom kraji mladí ľudia najčastejšie trávia voľný čas⁴⁵:

- s priateľmi (58 %),
- na sociálnych sieťach (56 %),
- sledovaním filmov, seriálov a športových podujatí (54 %),
- 32 % trávi čas oddychom, ležaním, nič nerobením,
- najmenej vykonávajú činnosť napr. návštevou kultúrnych podujatí, dobrovoľníctvom, nakupovaním a praktizovaním viery.

Voľný čas mladých ľudí:

- 21 % mladých uviedlo, že má priemerne 5 hodín voľného času denne,
- 15 % mladých uviedlo, že má 7 – 8 hodín voľného času denne,
- 14 % mladých uviedlo, že má menej ako 3 hodiny voľného času denne.

Je evidentný rozdiel medzi mladými mužmi a ženami a ich pociťovaním dostatku voľného času. Dostatok voľného času viac pociťujú muži (59 %) než ženy (39 %). Čo je zaujímavé z prieskumu, tak až 52 % mladých ľudí má pocit, že nemá dostatok voľného času.

Mladí ľudia najčastejšie trávia čas:

- s kamarátmi (56 %),
- s rodičmi (40 %),
- sami (29 %).

Pohyb a šport

Športu sa pravidelne venuje 56 % mladých (cvičia alebo športujú niekoľkokrát týždenne alebo denne), 19 % mladých sa však športu nevenuje (z rozličných dôvodov) a 25 % uviedlo, že športuje párkrát do mesiaca.

Jedno z opatrení (Stratégia mládeže) v tomto kontexte je zmapovať pokrytie potrieb mladých ľudí v oblasti rozvoja fyzického zdravia na stredných školách v kraji, doplniť ponuku tých pohybových a športových programov a aktivít na školách, po ktorých je dopyt zo strany mladých ľudí a absentujú a sprístupniť športoviská pri stredných školách a školských zariadeniach v zriaďovateľskej pôsobnosti Prešovského kraja verejnosti a zdieľanie informácií o ich dostupnosti.

Zdravie

V oblasti zdravia a zdravého životného štýlu už pred vypuknutím pandémie Covid-19 boli mladí ľudia vystavení riziku psychických ochorení. Podľa najnovších dostupných informácií trpí v Európe duševnými poruchami 9 mil. mladistvých vo veku 10 až 19 rokov (16,3 %)⁴⁶.

Podľa už spomínaného prieskumu mladí ľudia v Prešovskom kraji hodnotili svoje fyzické zdravie takto:

⁴⁵ Stratégia PSK – mládeže na roky 2023-2028.

⁴⁶ Zdroj: Správa o situácii detí vo svete 2021: Na čo myslím – propagácia, ochrana a starostlivosť o psychické zdravie detí

- 48 % hodnotí svoje fyzické zdravie ako veľmi dobré,
- 24 % hodnotí svoje fyzické zdravie ani dobré ani zlé,
- 24 % hodnotí svoje fyzické zdravie veľmi biedne.

Psychickú pohodu vnímajú lepšie muži ako ženy.

Mladí ľudia v Prešovskom kraji hodnotili svoje psychické zdravie takto:

- 40 % hodnotí svoje psychické zdravie ako veľmi dobré alebo dobré,
- 34 % hodnotí svoje psychické zdravie ako skôr biedne alebo veľmi biedne.

Takmer 65 % mladých je spokojných so svojím životom, 22 % nie je spokojných so svojím životom.

V najväčšej miere mladých negatívne ovplyvňuje: stres (61 %), psychická vyčerpanosť (42 %), úzkosť (27 %), porucha sústredenia (26 %), problémy s výzorom (26 %). Na psychické zdravie veľmi vplyvajú vzťahy v okolí, takmer 8 % mladých nemá blízkeho človeka, ktorému dôveruje.

Je dôležité upriamiť pozornosť na podporu odolnosti mladých ľudí, ktorá je často narúšaná viacerými faktormi, napríklad: preťaženosť mladých, nedostatočná podpora v procese utvárania vedomia vlastnej hodnoty, nízka účasť mladých na komunitnom živote, obavy z neistej budúcnosti, neprijatia, v dôsledku pandémie.

Vzdelávanie a zamestnanosť

Vzdelávanie a zamestnanosť sú vzájomne prepojené. Zabezpečením účinného vzdelávania môžeme lepšie zosúladiť zručnosti pracovnej sily s potrebami aktuálneho trhu práce. Trh práce potrebuje mladých ľudí s kľúčovými kompetenciami a praktickými zručnosťami, ktorí dokážu zúročiť svoje poznatky zo školy v zamestnaní. Zároveň treba ďalej vzdelávať aj samotných zamestnancov. Dôležité je u mladých ľudí rozvíjať kreativitu a flexibilitu. Účinné politiky v oblasti vzdelávania a odbornej prípravy môžu taktiež skvalitniť ich osobný rozvoj, podporiť aktívne občianstvo, podporiť sociálne začlenenie a integráciu.

Mladí ľudia patria do skupiny ohrozenej vysokou nezamestnanosťou, neistými pracovnými podmienkami či diskrimináciou na trhu práce, preto vzdelanie môže výrazne prispieť k zníženiu stupňa ohrozenia.

Miera nezamestnanosti mladých ľudí v Prešovskom kraji patrí najvyššej, dosahuje až 25 %.⁴⁷

Hlavným cieľom aktívnych politík trhu práce (APTP) je zvýšiť množstvo pracovných príležitostí pre uchádzačov o zamestnanie a zlepšiť priradovanie pracovných miest k pracovníkom (k nezamestnaným). APTP môžu takto prispieť k rastu zamestnanosti a HDP a na druhej strane k zníženiu nezamestnanosti a závislosti od sociálnych dávok. Ide o širokú škálu opatrení od inštitucionálneho vzdelávania a školení zamestnancov cez nepriame stimuly zamestnanosti, ako sú delené pracovné miesta, dotácie na nábor zamestnancov, držanie pracovných miest, až po vytváranie chránených pracovísk a podporovaného zamestnávania alebo poskytovanie stimulov na priame vytváranie pracovných miest (programy verejných prác) a podpora startupov.

Tieto nástroje napomáhajú, aby sa nezamestnaní čo najskôr vrátili do zamestnania, s poskytovanou podporou, ktorú potrebujú pre úspešný návrat na trh práce. Taktiež APTP sú

⁴⁷ Zdroj: Štatistický úrad SR, 2022.

zamerané na rekvalifikáciu a zvyšovanie kvalifikácie nedostatkových profesií. Ide o nasmerovanie ľudí do oblastí, v ktorých chýbajú zručnosti.

APTP tvoria kľúčovú zložku tzv. aktivačných stratégií a sú prepojené so systémami podpory v nezamestnanosti prostredníctvom podmienenosti dávok. Účasť na APTP sa vo všetkých EÚ krajinách stala predpokladom na ďalšie poberanie dávok.

Dlhodobá nezamestnanosť môže mať vážne nepriaznivé následky pre jednotlivcov, spoločnosť i ekonomický rast. Zvlášť pre túto kategóriu osôb je ťažké nájsť si prácu, majú nižšie zárobky a horšie šance na postup v práci. Dlhodobá nezamestnanosť ohrozuje celkové ciele politiky zamestnanosti SR, znižuje schopnosť prideľovať pracovné miesta správnym ľuďom a oslabuje pracovnú mobilitu. Čím je nezamestnanosť dlhšia, tým viac klesá pravdepodobnosť, že sa z nej človek vymaní. S postupom času dlhodobo nezamestnaní prestanú patriť do ekonomicky aktívneho obyvateľstva a odídu do dôchodku, prihlásia sa do programov pre osoby so zdravotným postihnutím alebo pokračujú v nezamestnanosti.

Hlavnými skupinami pre APTP sú:

1. dlhodobo nezamestnané osoby, a najmä mladí ľudia;
2. starší pracovníci;
3. nízkokvalifikovaní ľudia.⁴⁸

EÚ reflektovala situáciu v oblasti podpory zamestnanosti mladých a v roku 2013 začala realizovať iniciatívu na podporu zamestnanosti ľudí (YEI), ktorá je jedným z finančných zdrojov EÚ na podporu vykonávania systémov záruk pre mladých ľudí do roku 2023. Cieľom iniciatívy bolo podporiť mladých ľudí žijúcich v regiónoch, kde bola vysoká nezamestnanosť mladých. YEI malo za úlohu podporiť: učňovskú prípravu, stáže, pracovné umiestnenia, ďalšie vzdelávanie vedúce k získaniu kvalifikácie. Finančný zdroj bol hlavne z Európskeho sociálneho fondu. Programové obdobie 2014 až 2020 vyčlenilo na podporu zamestnanosti mladých ľudí spolu 8,9 miliárd Eur.

Iniciatíva na podporu zamestnanosti mladých ľudí sa realizovala cez prioritnú os 2.1: Trvalo udržateľná integrácia mladých ľudí, najmä tých, ktorí nie sú zamestnaní, ani nie sú v procese vzdelávania alebo odbornej prípravy, na trh práce, vrátane mladých ľudí ohrozených sociálnym vylúčením a mladých ľudí z marginalizovaných komunit, vrátane vykonávania systému záruk pre mladých ľudí. Táto investičná priorita mala za cieľ integrovať na trh práce (*NEET*) alebo do pracovného života mladých ľudí ohrozených sociálnym vylúčením prostredníctvom Záruky pre mladých, ktorá zaručuje včasnú intervenciu a aktiváciu mladých nezamestnaných a taktiež podporuje ich integráciu na pracovný trh prostredníctvom zvyšovania kvalifikácie a jej adaptácie na potreby trhu práce, na podporu priamej účasti mladých na trhu práce s konečným cieľom získania zamestnania.

V programovom období 2014 až 2020 MPSVaR sa implementovali viaceré národné projekty aj dopytovo orientované výzvy pre kategóriu *NEET*. Medzi iniciatívy na podporu zamestnanosti mladých ľudí cez národné projekty patrili:

- reštart pre mladých uchádzačov o zamestnanie,
- reštart pre mladých UoZ 2,

⁴⁸ https://commission.europa.eu/document/download/a42d806a-7007-498f-a758-b95abd63a1f0_sk?filename=european-semester_thematic-factsheet_active-labour-market-policies_sk.pdf

- absolventská prax štartuje zamestnanie,
- vzdelávanie mladých uchádzačov o zamestnanie,
- praxou k zamestnaniu,
- vybrané aktívne opatrenia na trhu práce pre mladých UoZ,
- úspešne na trhu práce,
- vzdelávanie mladých uchádzačov o zamestnanie (MUoZ) – 2,
- šanca pre mladých,
- praxou k zamestnaniu 2.

Počet účastníkov jednotlivých nástrojov APTP v oblasti podpory zamestnávania sa nachádza v publikácii „Kvantitatívne hodnotenie vplyvu realizovaných aktivít – nástrojov aktívnej politiky na trhu práce (APTP) v oblasti podpory zamestnávania osôb so zdravotným postihnutím“.⁴⁹

V rámci národného projektu AOTP (Aktívne opatrenia na trhu práce) boli podporené nasledujúce nástroje:

- podpora zamestnávania znevýhodneného uchádzača o zamestnanie podľa § 50 pre UoZ so zdravotným postihnutím: vedený v evidencii najmenej 3 mesiace, príspevok bol na 12 alebo 24 mesiacov,
- príspevok na aktivačnú činnosť formou menších obecných služieb podľa § 52 pre UoZ so zdravotným postihnutím: slúžil na podporu udržiavania pracovných návykov dlhodobo nezamestnaných na UoZ, ktorý bol poberateľom dávky v hmotnej núdzi alebo príspevku k dávke v hmotnej núdzi,
- príspevok na podporu mobility za prácou a príspevok na dopravu do zamestnania podľa § 53,
- príspevok na rekvalifikačný kurz REPAS+ podľa § 54 pre UoZ.⁵⁰

Národného projektu Praxou k zamestnaniu na podporu zamestnanosti mladých ľudí sa zúčastnilo 3 022 účastníkov (dlhodobo nezamestnaní). Ukazovateľ CR05 dlhodobo nezamestnaní účastníci, ktorým bolo v čase odchodu ponúknuté zamestnanie, ďalšie vzdelávanie, učňovská príprava alebo stáž mal stanovenú hodnotu 3 068 uchádzačov a k 31. decembru 2020 bola plánovaná hodnota splnená na 239 %, t.j. podporilo sa 7 322 uchádzačov. Autori hodnotenia konštatujú, že projekty s vyššími nákladmi na účastníka majú vyšší účinok na zamestnanie dlhodobo nezamestnaných UoZ. Celkovo z Operačného programu Ľudské zdroje cez národné projekty bolo podporených 124 752 osôb vo veku do 29 rokov (k 31. decembru 2020, ID 00085).

V programovom období 2014 až 2020 sa aj pomocou týchto intervencií podarilo znížiť čísla mladých uchádzačov o zamestnanie (MUoZ), v roku 2013 bolo 113 743 MUoZ a v roku 2020 ich bolo len 49 895, v roku 2013 počet dlhodobo nezamestnaných mladých uchádzačov o zamestnanie (DN MUoZ) bol 41 624 a v roku 2020 klesol počet na 10 138 DN MUoZ (Zdroj: Štatistický úrad SR).⁵¹

⁴⁹ <https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/esf/op-ludske-zdroje/hodnotenie/kvantitativne-hodnotenie-vplyvu-realizovanych-aktivit-nastrojov-aptop-oblasti-podpory-zamestnavania-osob-so-zp.pdf>

⁵⁰ <https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/esf/op-ludske-zdroje/hodnotenie/zaverecna-hodnotiaca-sprava-hodnotenie-pokroku-k-naplneniu-cielov-po2.pdf>

⁵¹ <https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/esf/op-ludske-zdroje/hodnotenie/zaverecna-hodnotiaca-sprava-hodnotenie-pokroku-k-naplneniu-cielov-po2.pdf>, str.30

Detailné informácie konkrétnych výziev (či už ide o národný projekt alebo dopytovo orientovanú výzvu) na podporu zamestnaniach mladých ľudí zaradených v kategórii *NEET* je popísaný v publikácii Záverečná hodnotiaca správa.⁵²

V programovom období 2021 až 2027 je vyčlenených v SR najmenej 12,5 % zo zdrojov Európskeho sociálneho fondu pre mládež vo veku od 15 do 30 rokov, ktorí sú v situácii *NEET*.⁵³

17. novembra 2017 Európsky parlament, Rada a Komisia spoločne vyhlásili **Európsky pilier sociálnych práv**. Úspešnosť APTP nezávisí iba od výšky výdavkov, ale najmä od koncepcie opatrení a od spôsobu ich realizácie.

- Poradenstvo a pomoc pri hľadaní práce: sú efektívne pre krátkodobo nezamestnaných. Ide o celý rad rôznych typov poradenstva vrátane odbornej prípravy, pomoci pri hľadaní pracovného miesta, kurzov, sociálnej podpory, podľa potrieb uchádzača o zamestnanie.
- Dotácie poskytované zamestnávateľom: ide o nákladné programy zamerané na znevýhodnené skupiny, pri ktorých sa iné opatrenia ukázali ako neúčinné. Tieto opatrenia môžu pozitívne vplývať na postoje zamestnávateľov k dlhodobo nezamestnaným.
- Programy priameho zamestnávania/ programy vytvárania pracovných miest: tieto programy sú fokusované pre strednodobo a dlhodobo nezamestnaných s cieľom zabrániť nevhodným účinkom na zamestnanosť.
- Odborná príprava: je nákladná, ale má najsilnejšie dlhodobé pozitívne účinky. Všeobecné programy prispievajú k lepšiemu zosúladieniu zručností, najmä po prvom vstupe na trh práce, kým certifikované programy odbornej prípravy sa zase ukázali ako veľmi účinné pri uľahčovaní prechodu zo vzdelávania do práce.⁵⁴

Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny v spolupráci s Ministerstvom práce sociálnych vecí a rodiny SR pripravil z *Operačného programu Slovensko 2021 – 2027* viaceré opatrenia a vyhlásil v roku 2024 výzvy z európskych zdrojov či z vlastných rozpočtových zdrojov na podporu nástrojov aktívnej politiky trhu práce (APTP). Prvým významným dokumentom je *Akčný plán na posilnenie integrácie dlhodobo nezamestnaných na trhu práce v SR s výhľadom do roku 2030*, ktorý reaguje na odporúčanie Rady EÚ z 15. februára 2016. Je zameraný predovšetkým na dlhodobo nezamestnaných ľudí. Na národnej úrovni vychádza z programového vyhlásenia vlády SR, ktoré sa stanovilo v oblasti riešenia dlhodobej nezamestnanosti a v oblasti sociálnej ekonomiky.

Akčný plán definuje výzvy na posilnenie integrácie dlhodobo nezamestnaných (DN) na trh práce nasledujúcimi plánovanými reformami:

- podpora individuálneho prístupu a individualizovaného poradenstva,
- zlepšovanie prístupu DN k zamestnaniu, zručnostiam a kompetenciám (v kontexte technologických, environmentálnych a demografických zmien),

⁵² <https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/esf/op-ludske-zdroje/hodnotenie/zaverecna-hodnotiaca-sprava-hodnotenie-pokroku-k-naplneniu-cielov-po2.pdf> (od str.40)

⁵³ <https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/esf/op-ludske-zdroje/hodnotenie/zaverecna-hodnotiaca-sprava-hodnotenie-pokroku-k-naplneniu-cielov-po2.pdf>

⁵⁴ https://commission.europa.eu/document/download/a42d806a-7007-498f-a758-b95abd63a1f0_sk?filename=european-semester_thematic-factsheet_active-labour-market-policies_sk.pdf

- APTP zamerané na zvyšovanie kvalifikácie a rekvalifikácie UoZ.

Medzi kľúčové plánované reformy a iniciatívy na posilnenie integrácie DN na trh práce patria:

- návrh novely zákona o službách zamestnanosti,
- návrh novely zákona o sociálnej ekonomike a sociálnych podnikoch,
- novela školského zákona,
- príprava novely zákona o sociálnych službách,
- stratégia celoživotného vzdelávania a poradenstva na roky 2021 – 2030,
- zabezpečiť dostatočné finančné krytie na aktívne opatrenia trhu práce a národné projekty,
- pokračovať v individuálnom prístupe ku klientom,
- zabezpečovanie individualizovaného a komplexného prístupu k znevýhodneným uchádzačom o zamestnanie so zameraním na poradenské činnosti a asistenciu pri identifikácii vhodných podporných nástrojov,
- podpora pri umiestňovaní DN UoZ s minimom pracovných skúseností, u zamestnávateľa, príprava na pracovisku a podpora po nástupe do zamestnania pod vedením mentora s možnosťou vytvorenia trvalého pracovného pomeru,
- podpora vytvárania a následného udržania pracovných miest pre DN UoZ u vybraných zamestnávateľov,
- podpora samozamestnania DN UoZ,
- vytváranie udržateľných pracovných miest pre znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie vrátane individualizovanej podpory pri ich zapracovaní na vytvorenom pracovnom mieste,
- rozvíjanie sociálnych podnikov a iniciatív na podporu sociálneho podnikania v rámci sociálnej ekonomiky,
- rozvoj partnerstva na podporu a individualizáciu služieb pre DN, vykonávanú neštátnymi službami zamestnanosti (APZ), príp. aj neziskovými organizáciami,
- sociálne poradenstvo pre DN,
- vykonávať činnosť jednotného kontaktného miesta pre DN.⁵⁵

Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny v súčasnosti už implementuje projekty, napr. vzdelávanie mladých dospelých, príspevok na dochádzku za prácou či príspevok občanovi so zdravotným postihnutím na prevádzkovanie alebo vykonávanie samostatnej zárobkovej činnosti a mnoho ďalších projektov.

Duálne vzdelávanie je najefektívnejším nástrojom na riešenie nezamestnanosti. Štatistiky ukazujú, že absolventi duálneho vzdelávania majú o 50 % vyššiu pravdepodobnosť zamestnania v porovnaní s tými, ktorí program neabsolvovali.⁵⁶ Duálne vzdelávanie je zvlášť úspešné v technických a priemyselných odvetviach, kde je dopyt po kvalifikovaných odborníkoch.

⁵⁵ <https://www.employment.gov.sk/files/sk/praca-zamestnanost/podpora-zamestnanosti/strategicke-dokumenty-oblasti-zamestnanosti-do-roku-2030/apdn.pdf>

⁵⁶ Zdroj: ŠIOV – Štátny inštitút odborného vzdelávania, 2023

Trendy v oblasti vzdelávania jasne poukazujú na potrebu prispôsobenia vzdelávacích štandardov súčasným potrebám trhu práce. Na základe dostupných dát o Prešovskom kraji konštatujeme, že kraj vo svojej kompetencii – správe stredného školstva – sa intenzívne snaží napredovať a prispôbovať stredné školstvo novým trendom. Spoločnou zodpovednosťou je pripraviť novú generáciu mladých ľudí, aby úspešne vstúpila do ekonomicky aktívneho obdobia svojho života, a tak sme minimalizovali riziko nezamestnanosti, pretože zvyšujúcim sa vzdelaním toto riziko klesá.

Nezamestnanosť v rómskej komunite je na Slovensku dlhodobým problémom. Podľa údajov z roku 2022 dosahovala nezamestnanosť mladých Rómov v niektorých regiónoch až 50 %.⁵⁷ Mladí Rómovia čelia viacerým prekážkam: nízka úroveň vzdelania, nedostatok pracovných príležitostí v regióne a diskriminácia na pracovnom trhu. Táto situácia zvyšuje riziko spadnutia do skupiny *NEET*, sociálneho vylúčenia a chudoby v rómskych komunitách.

Odliv mladých ľudí

Dnešné pomery na Slovensku majú množstvo príčin, prečo sa mladí ľudia rozhodnú odísť do zahraničia. Štúdia Inštitútu finančnej politiky MF SR⁵⁸ uvádza, že Slovensko čelí popri demografickej kríze aj významnému úniku mozgov. Za posledných pätnásť rokov⁵⁹ klesol počet žijúcich ľudí na Slovensku o 300 000, čo predstavuje približne 5 % obyvateľstva, a každý rok naďalej klesá. Viac ako polovica odchádzajúcich sú mladí ľudia do 30 rokov. Po vstupe SR do EÚ začal podiel dlhodobých vysídlencov narastať a až polovica sa ich už vôbec nevrátila. Najčastejšie končia mimo SR absolventi lekárskejších fakúlt a fakúlt technického zamerania.

Odchod mladých ľudí má celý rad príčin. Rozdelili by sme ich do dvoch skupín:

- *push* faktory (ktoré „vyháňajú“ mladých zo SR): nezamestnanosť, nedostatok pracovných príležitostí, nedostatočné možnosti profesijného rastu a kariéry, nízka životná úroveň, politická situácia, extrémizmus, intolerancia, nacionalizmus, nedostatočne fungujúce inštitúcie, sociálne javy a pod.,
- *pull* faktory (ktoré „ťahajú“ mladých do zahraničia): spoločensko-ekonomické výhody nového prostredia, ako je kvalitné štúdium, práca, slušný príjem, životný štýl, bývanie a pod.,

Ak zhrnieme všetky príčiny, tak únik mozgov je výsledkom individuálneho rozhodnutia každého jedinca, no masový rozmer migrácie má vážny celospoločenský dosah. Predovšetkým ide o prehlbovanie rizík spojených s demografickou krízou a starnutím obyvateľstva, SR aj Prešovský kraj čelí nedostatku kvalifikovanej pracovnej sily v rôznych sektoroch ekonomiky a verejných služieb, ďalej štát má výpadky príjmov v sociálnej oblasti a pod.

V roku 2021 Inštitút pre verejné otázky pripravil štúdiu o migrácii mladých ľudí s názvom *Únik mozgov – Migračný potenciál mladých na Slovensku*.⁶⁰ Štúdia ponúka zaujímavé výsledky.

⁵⁷ Zdroj: ÚPSVaR, 2022

⁵⁸ Zdroj: <https://www.mfsr.sk/sk/financie/institut-financnej-politiky/publikacie-ifp/komentare/1-odliv-mozgov-po-slovensky-január-2017.html?forceBrowserDetector=blind>

⁵⁹ Dáta sú hodnotené na základe registra zdravotných poisťovní.

⁶⁰ Zdroj: https://www.ivo.sk/buxus/docs/publikacie/subory/Unik_mozgov.pdf

Doplňujeme, že Prešovský kraj je zahrnutý v skupine s Košickým krajom ako východné Slovensko.

Zistenia:

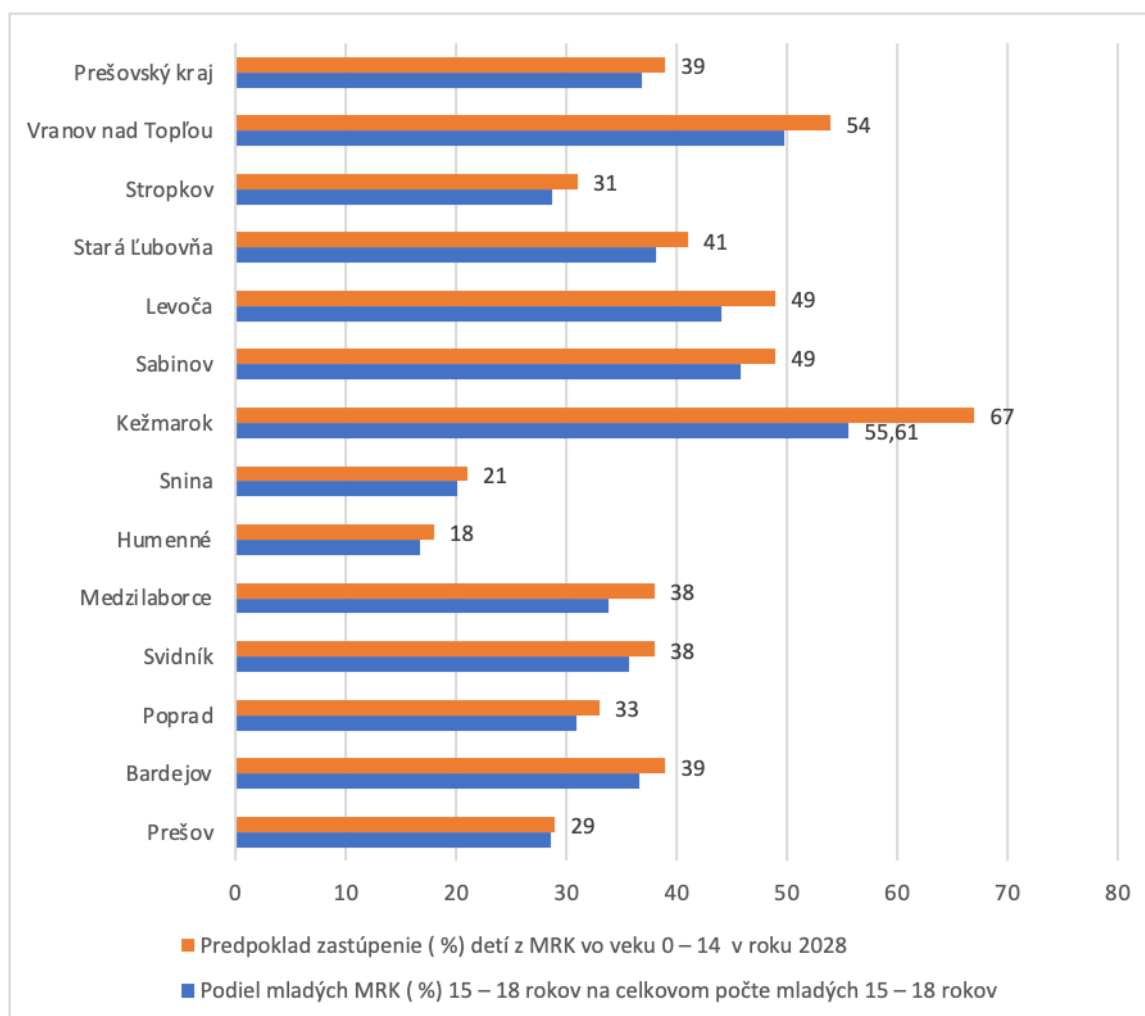
- 16 % mladých (stredoškolákov aj vysokoškolákov) uvažuje, že odíde natrvalo, 41 % uvažuje, že odíde na nejaký čas a 43 % mladých v kraji o tom neuvažuje.
- Odchod častejšie zvažujú respondenti z miest ako z vidieka. Mladí z miest sú skôr rozhodnutí odísť natrvalo ako mladí z vidieka.
- Z regionálneho pohľadu je potenciál migrácie najvyšší u ľudí na východnom Slovensku, teda v Prešovskom a Košickom kraji. Mladí z východu SR sú viac rozhodnutí odísť natrvalo. Odôvodňujú to dlhodobou negatívnou sociálno-ekonomickou situáciou, ktorá sa prejavuje vo vysokej nezamestnanosti, nízkymi príjmami, chudobou, nedostatočnou ponukou vysokokvalifikovanej práce, zaostávaním v infraštruktúrnych parametroch a pod. Na druhej strane, pre Prešovský a Košický kraj je migrácia do zahraničia typickou životnou stratégiou a má dlhodobú tradíciu.

Školská dochádzka

Regionálna stratégia výchovy a vzdelávania v stredných školách v územnej pôsobnosti PSK prijatá na 40. zasadnutí zastupiteľstva PSK 17. októbra 2022 popisuje demografiu mladých ľudí takto:

- V Prešovskom kraji tvoria mladí vo veku 10 – 29 rokov vyše 200 628 obyvateľov, čo predstavuje takmer 25 % z celkovej populácie (rok 2021). Týmto podielom má tento kraj prvenstvo spomedzi všetkých krajov v počte mladých. Kraj stále dosahuje najvyšší prirodzený prírastok, ale kvôli vysokému zápornému migračnému saldu dochádza k celkovému úbytku obyvateľstva.
- Od roku 2019 mierne stúpal počet žiakov 9. ročníka ZŠ do roku 2021, 2022 – 2025 je istý pokles a v roku 2026 bude opätovný nárast na úrovni rokov 2020 – 2021. Od roku 2030 nastane pokles počtu mladých ľudí nielen v Prešovskom kraji, ale na celom Slovensku. Tento trend bude pokračovať do roku 2040, keď nastane istá stabilizácia. Súčasťou mierneho nárastu 15-ročných žiakov je zmena štruktúry. Do roku 2028 dôjde k výraznému nárastu počtu mladých z marginalizovaných rómskych komunít, ktorí v súčasnosti tvoria 36,87 % zo všetkých mladých vo veku 15 až 18 rokov.
- Čo je alarmujúce číslo, že až 10 000 mladých z MRK v stredoškolskom veku neštudovalo z rôznych dôvodov na stredných školách, čo je 37 % zo všetkých mladých vo veku 15 – 18 rokov v kraji. Na druhej strane, len 14 % mladých z MRK študovalo na stredných školách. Dnes dochádza k situácii, že až 20 % populačného ročníka 15-ročných nepokračuje v štúdiu na stredných školách.

Graf 4 ilustruje podiel mladých MRK voči celkovému počtu mladých vo veku 15 až 18 rokov podľa jednotlivých okresov.

Graf 4 Mladí z MRK podľa okresov PSK

Zdroj: ARK 2019, MV SR

Z týchto čísel možno vyčítať, že podiel mladých z MRK vo veku 15 – 18 rokov bude narastať. Priemer za kraj narastie cez 2 %, ale máme tu rôznorodú situáciu v jednotlivých okresoch. V súčasnosti v okresoch, ktoré majú najväčší podiel mladých vo veku 15 – 18 rokov (okres Kežmarok, Vranov nad Topľou, Sabinov, Levoča, Stará Ľubovňa), tento podiel bude rásť.

Predpokladá sa, že do roku 2028 sa počet žiakov z MRK, ktorí nebudú pokračovať na strednej škole, zvýši na 12 500 žiakov, ďalších 7 000 strednú školu nedokončí. Preto je dôležitá potreba zmeny systému vzdelávania a štruktúry škôl a študijných odborov. V roku 2018 p. Neupauer tvrdil, že v roku 2028 Prešovský kraj bude krajom „rómskych mladých ľudí a slovenských dôchodcov“.⁶¹

⁶¹ Neupauer, R. Stredné školstvo a sociálne vylúčené komunity na území Prešovského kraja. 2018.

3.1.4 Stratégie a východiskové situácie v téme MRK

Stratégia rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030

Pomerne dôležitým strategickým dokumentom pre tvorbu východiskových politík je dokument *Stratégia rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030 na Slovensku*. Jeho etablovanie v spoločnosti sa podporilo schválením vlády Slovenskej republiky, ktoré ho uznesením č. 181/2021 zo 7. apríla 2021 uvádza do platnosti. V tejto línii sa tak pokračuje podrobnou analýzou stanovených priorít, ktorých cieľom je získavanie informácií a následne ich etablovanie, uvedenie do praktického života rovnosti a integrácie Rómov ako plnohodnotných občanov slovenskej spoločnosti. Stanovený východiskový dokument je tak smerodajným dokladom v oblasti zamestnanosti, vzdelávania, zdravia a bývania, ktorých stav na Slovensku monitorujú aj európske a domáce inštitúcie. Tieto stanovené požiadavky však prevažne ovplyvňujú aj postoje majoritnej komunity, ktorá sa objavuje ako fenomén diskriminácie s presahom do extrémistických reakcií a rasizmu v spoločnosti.

Príklady dobrej praxe za posledných desať rokov poukazujú na pozitívne príklady rómskej integrácie v spoločnosti, o ktoré sa zároveň východisková situácia opiera. Tento aspekt sleduje špecifické integračné požiadavky Európskej únie, zároveň sa však opiera o naše vlastné slovenské skúsenosti pri práci s touto problematikou. To sú dôvody, prečo tento dokument tvorí základné portfólio východiskových aspektov implementácie a spolu s doposiaľ získanými skúsenosťami prispieva k osobitnému zlepšeniu a postaveniu rómskej minority na Slovensku.

Je pomerne dosť známe, že *Stratégia 2030* je priamo previazaná aj s programovým vyhlásením vlády SR, čím sa realizácia a integrácia ukazuje ako nevyhnutný jav spoločnosti, a to nielen v eliminácii sociálnopatologických fenoménov voči rómskej komunite, ale nevyhnutne musí viesť k explicitnému celospoločenskému začleňovaniu a identifikácii Rómov ako občanov Slovenskej republiky.

Akčné plány k stratégii 2030 na roky 2022 – 2024

V rámci stanovenej metodiky, čo sa ide realizovať a aký je cieľový stav, chceme dosiahnuť východiskový stav opierajúci sa o akčné plány, ktoré sú v kontinuite so *Stratégiou rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030*. Praktické a realizovateľné kroky, aktivity, ktoré priamo nadväzujú na stanovené tematické oblasti spolu s rozpočtom stanovených nákladov, sú nevyhnutné, aby sa mohli dosiahnuť stanovené ciele. Vtedy aj implementácia je úspešná a vytvára príklady dobrej praxe s dlhodobou udržateľnosťou žiadaného fenoménu.

Akčné plány k *Stratégii rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030* postupne zavádzajú do praxe jednotlivé tematické pracovné skupiny pre zamestnanosť, vzdelávanie, zdravie a bývanie. Je nevyhnutné, aby sa štátne, verejné, akademické, mimovládne a iné organizácie spolu s miestnou a regionálnou samosprávou podieľali spoločne na integrácii vylúčených komunit. A keďže ide o akčný plán, ktorý je aj v našom prípade východiskovou úrovňou, tak je evidentné, že má rovnako za sebou aj medzirezortné a verejné pripomienkovanie, a to nielen u nás, ale aj v rámci pracovných skupín členských štátov EÚ cez Európsku radu.

Preto považujeme za dôležité uviesť, že východiskový stav je priamo prepojený s vnútornou legislatívou Slovenskej republiky, ktorá tak na rokovaní vlády Slovenskej republiky 6. apríla 2022 tieto akčné plány uznesením č. 256/2022 schválila.

Národný projekt

Monitorovanie a hodnotenie inkluzívnych politík a ich dopad na marginalizované rómske komunity (2016 – 2023). Príklady dobrej praxe inkluzívneho vzdelávania.

Východiskovým elementom v oblasti vzdelávania sú príklady dobrej praxe. Tie poukazujú na absenciu kultúrnej diverzity vo viacerých oblastiach edukácie a jej podpory na Slovensku. Je to jeden zo základných problémov vo vzdelávaní, ktorý vedie k vnímaniu homogénnosti Slovenska. V tomto prípade vzdelávací proces eliminuje existenciu 14 národnostných menšín, čo tvorí 15 % podielu obyvateľov na Slovensku. Edukácia v oblasti kultúrnej diverzity má pozitívny vplyv na elimináciu predsudkov a rôznych bariér, negatívnych postojov, v edukačnom prostredí študentov i učiteľov, mimo neho na všetkých typoch materských, základných a stredných škôl. V tomto zmysle rovnako absentuje aj stanovená legislatíva i politika školských zariadení formálneho aj neformálneho charakteru. Súčasťou edukačného procesu musí jednoznačne byť spolupráca medzi školskými zariadeniami a rodičmi, no súčasné edukačné systémy túto možnosť neponúkajú. V tejto oblasti je potrebné pozitívne nastavenie rodičov, aby aj oni mali pozitívny vplyv na neformálnu, mimoškolskú edukáciu.

Rovnako treba vnímať, aký je súčasný proces profesijného rozvoja učiteľov v oblasti inklúzie a rovnako čo si vyžaduje tento vzdelávací proces prípravy prostredníctvom aktualizácie niektorých častí prípravy budúcich pedagógov. Pedagogický proces v tejto oblasti si nevyhnutne vyžaduje aj prítomnosť rómskeho zamestnanca, a nielen to. Podpora nadaných študentov raz prinesie pozitívne výsledky v osobitnom rozmere, ak sa študent raz stane zamestnancom školy.

Ďalšou spracovanou témou je multikultúrna diverzita, ale jej aplikácia v oblasti školských zariadení je pomerne slabá. V tomto prípade formálna aj neformálna edukácia musia byť vzájomne prepojené a tematicky aplikované vo vzdelávacom prostredí školy, ale aj v mimoškolských zariadeniach. Tento proces súvisí aj s témou sociálneho vylúčenia, kde treba skúmať viaceré oblasti príčin, ako sú hygienické návyky, správanie žiakov, správanie žiakov so špecifickými potrebami. Toto si však vyžaduje zapojenie školských zariadení minimálne s miestnou a regionálnou samosprávou a s rómskou komunitou. Do tohto procesu je nevyhnutné prizvať aj cirkvi a náboženské spoločnosti, ktoré v tejto oblasti predstavujú dôležitý element podpory.

Základnou a neoddeliteľnou súčasťou sú aktivity zamerané na realizáciu spoločných aktivít. V tejto oblasti je nevyhnutné vychádzať z výsledkov mládežníckych programov *IUVENTA* a ich mládežníckych politík, kde bol napr. realizovaný veľmi úspešný grantový program s názvom *Svet je rôznorodý: Podpora a rozvoj výchovy k občianstvu a multikulturalite cez zážitok*. Realizovať takéto aktivity je i naďalej potrebné, ale treba ich premietnuť do formálnej edukácie, čo sa aj deje a prináša pozitívne výsledky, ako sú programy rovesníckeho učenia, mentoringu a pod. Aj tu sa javí nevyhnutná (aj napriek finančným bariéram rodičov) výchova v rámci celodenného výchovného systému ako veľmi žiaduca pre integračný proces.

V rozvíjaní jedincov so špecifickými potrebami je potrebné, aby edukácia a všetky ďalšie podporné aspekty sledovali cieľ, aby jedinec bol adekvátne pripravený a osobitne aj motivovaný

pokračovať vo vzdelávaní na stredných odborných školách. Toto musí patriť medzi súčasné aktuálne výzvy, pretože ukončením školskej dochádzky žiak prechádza do sociálneho systému štátu, čo je dnes pomerne častý a kritizovaný fenomén. Naopak, duálne vzdelávanie spojené s realizovanou praxou pripraví jedinca na pracovný trh.⁶²

V tejto línii je dôležité, aby sa uvedenou edukačnou politikou predchádzalo nárastu mladých ľudí označovaných ako *NEET*. Čísla nám ukazujú, že klasický, štátom určený edukačný proces nestačí a je tu potrebná intenzívnejšia intervencia už v elementárnom veku i počas povinnej školskej dochádzky, čiže v najväčšom rozsahu na základnej škole. Druhým faktorom je práca s rodičmi v tomto veku, aby sa ich dieťa, ak ukončí povinnú školskú dochádzku, nedostalo do skupiny *NEET*. Uvedomujeme si, že na postoje rodičov vplyva finančná i sociálna politika na Slovensku. Teda faktor postoja rodičov vo vzťahu k finančno-sociálnej politike štátu je nemenej dôležitým aspektom, ktorý má evidentný vplyv na motiváciu mladých ľudí študovať/neštudovať a rovnako v pozícii pracovať/nepracovať. Tento aspekt je pomerne náročný, pretože po prekonaní rôznych finančných a pandemických kríz v celoeurópskej spoločnosti je finančná i hospodárska politika pomerne obmedzená a zhoršila tým prístup mladých ľudí k uplatneniu sa na trhu práce. Ale i napriek tomu treba vykonávať neustále úsilie v tejto oblasti, a o to viac, keďže ide o budúcnosť krajiny. V každom prípade je však vzdelávanie dostupné bez rozdielu, ale poukážeme na to, že klasické vzdelávacie štandardy dané štátom, u detí a mládeže s najväčším rizikom spadnutia do skupiny *NEET*, nestačia.

Východisková situácia v oblasti zamestnanosti

Príklady dobrej praxe v oblasti zamestnanosti sú úzko spojené s praxou inkluzívneho vzdelávania. Sú to viac-menej spojené nádoby, medzi ktorými existuje vzájomná podmienenosť. Aj keď Prešovský kraj má z pohľadu štatistík najviac okresov s MRK a z toho vyplýva aj pomerne značný počet osôb v skupine *NEET*, predsa možnosti uplatniť sa v zamestnaní sú. Keďže tento proces v posledných rokoch v PSK je pomerne dynamický, možno evidovať jeho kolísavý priebeh. Ale aj napriek tomu je otázka zamestnanosti *NEET*, mladých ľudí v rozmedzí 15 až 30 rokov, dôvodom na obavy, a to aj napriek klesajúcej miere nezamestnanosti, rovnako v Európskej únii aj na Slovensku (*Global Employment Trends for Youth 2024*). V predmetných štúdiách, z ktorých vychádza aj súčasná východisková situácia, sa ukazujú podstatné regionálne rozdiely. Potom je značne rastúci strach o prácu u mladých ľudí, a to aj napriek povzbudivým globálnym trendom ohľadne poklesu nezamestnanosti mladých ľudí. Na Slovensku, ako uvádza Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny, bola miera evidovanej nezamestnanosti v októbri 2024 historicky rekordne najnižšia od roku 1993. Dosiahla tak úroveň 5,88 % podielu nezamestnaných, t. j. ľudí v produktívnom veku.⁶³ Tento trend klesajúcej nezamestnanosti bude podľa *International Labour Organization* i naďalej rásť v perspektíve najbližších dvoch rokov. Preto je nevyhnutné, aby sa využilo množstvo intervencií v prípade mladých ľudí *NEET*. V kontexte podpory zamestnanosti mladých ľudí je kľúčové, aby vnímali reálne výhody vyplývajúce z legálneho pracovného pomeru – či už ide o stabilný príjem, ďalšie kariérne príležitosti, možnosť osobnostného rastu, nadväzo-

⁶² Regionálna stratégia výchovy a vzdelávania na stredných školách v územnej pôsobnosti PSK na obdobie školského roka 2023/2024.

⁶³ Zdroj: Správa TASR, Bratislava 19. novembra 2024.

vanie kontaktov alebo prístup k sociálnym a dôchodkovým výhodám. Ak však existuje situácia, v ktorej sociálne benefity presahujú priemerné zárobky, prípadne je výrazne jednoduchšie získať príjem zo sociálnych dávok ako z práce, motivačný faktor pre zamestnanie klesá a oslabuje sa aj pod vplyvom nízkej mzdovej úrovni. V niektorých regiónoch, najmä v menej rozvinutých, sú ponúkané platy tak nízke, že ich reálne prekonajú dávky v hmotnej núdzi alebo rôzne formy podpory (napr. príplatky na bývanie či detské prídavky). Výsledkom je, že pre mladých (ale aj starších) ľudí nie je ekonomicky výhodné prijať pracovnú ponuku. Ak je v regióne malý počet zamestnávateľov a ponúkané pracovné miesta nevyžadujú kvalifikáciu alebo sú nízko platené, mladý človek nevidí perspektívu kariérneho rastu a môže preferovať pohodlnejšiu (aj keď dlhodobu rizikovú) cestu poberania dávok. Preto je nevyhnutná podpora aktívnej politiky trhu práce a zamestnanosti, vrátane vzdelávania a prípravy pre trh práce, podpora riešenia dlhodobu nezamestnaných, osôb z MRK, či nízko kvalifikovaných mladých ľudí.

Tento obrat je pomerne veľkou východiskovou výzvou, ktorej cieľom je stabilná budúcnosť našich regiónov aj celého štátu. Istota získania dôstojnej práce vytvára sociálnu a personálnu stabilitu, ktorá umožní budovať kvalitný a lepší život pre jednotlivcov kategórie *NEET* a ich rodiny. Je to výzva na zmeny, ktoré sú pri uvedených štatistikách nevyhnutné a veľmi potrebné pre záruku sociálne spravodlivej spoločnosti pre všetkých jej občanov. Z tohto dôvodu treba i naďalej, a to hlavne vo finančnej miere, investovať do mladých ľudí, ktorí tvoria budúcnosť našich regiónov. Zvýšenie finančných investícií a ich efektívnejšie využívanie musí predovšetkým smerovať do podpory edukácie a podpory vytvárania pracovných miest s osobitným zreteľom na skupiny *NEET*, a to najmä v regiónoch s vyšším počtom zastúpenia. I naďalej sa musia posilňovať inštitúcie, ktoré podporujú a motivujú mladých ľudí. Ruka v ruku musí existovať aj podpora v búraní bariér predsudkov pri prechode na legálny trh práce a taktiež podpora integrácie zamestnanosti a sociálnej ochrany mládeže s elimináciou nerovností prostredníctvom lepšej lokálnej, ale i trhovej spolupráce.⁶⁴

Východisková situácia v oblasti zdravia

Po prekonaní pandemického obdobia sa v európskom priestore uskutočnili viaceré merania a výskumy aj v oblasti analyzovanej skupiny mladých *NEET* vo veku od 15 do 30 rokov. Viaceré štúdie poukázali na rizikové faktory. Roky 2018 – 2023 boli poznačené viacerými významnými okolnosťami s globálnym dosahom. Pandémia COVID-19 priniesla bezprecedentné obmedzenia sociálnych kontaktov, ktoré závažne zasiahli deti a mladých ľudí. Empirické dáta ukazujú zhoršenie situácie najmä v oblasti duševného zdravia (Madarasová Gecková et al., 2023). Vo vylúčených rómskych osídleniach žije nanajvýš polovica slovenských Rómov (CENZUS v cieľových lokalitách *Národného Projektu Zdravé Komunity* (NP ZK) a v kontrolných lokalitách hodnotenia spolu napočítal 191 519 obyvateľov). Väčšia časť obyvateľov týchto osídlení je vystavená kritickým podmienkam pre zdravie. To sa veľmi negatívne odzrkadľuje na zdravotnom stave obyvateľov osídlení. NP ZK sledoval súbor faktorov priamo ovplyvňujúcich telesné zdravie človeka. Patria sem najmä stravovanie, nadužívanie návykových látok (vrátane alkoholu a tabaku), faktory se-

⁶⁴ <https://www.ilo.org/resource/news/number-youth-not-employment-education-or-training-neet-cause-concern>;
https://www.ilo.org/sites/default/files/2024-08/GET_2024_ExecSum_EN_0.pdf

xuálneho a reprodukčného zdravia, osobná hygiena, pohyb, účasť na preventívnych prehliadkach a očkovaníach či prítomnosť (alebo absencia) podporných alebo naopak rizikových sociálnych noriem v komunite. Vo všetkých týchto faktoroch boli namerané kritické hodnoty: nedostatočná kvalita a pestrosť stravy, vysoká miera závislosti na fajčení a alkohole, skoršie tehotenstvá a nízke povedomie o antikoncepcii, výrazný nedostatok pohybovej aktivity. Sprevádzajúcim faktorom tohto stavu sú výrazne rizikové sociálne normy (napr. tolerancia fajčenia v prítomnosti detí, slabý dôraz na prevenciu, časté pitie alkoholu v komunite). Zaznamenaná bola aj nízka úroveň zdravotnej gramotnosti obyvateľov vylúčených rómskych komunít (najmä úrovne a potreby v oblasti základných vedomostí o zdraví a starostlivosti). Vyššie uvedené konštatovania je nevyhnutné dať do súvislosti širšieho kontextu nepriaznivých socioekonomických okolností – predovšetkým spoločenskej izolácie a chudoby, podštandardným materiálnym podmienkam, nízkej zdravotnej gramotnosti a vysokej psychickej záťaže. Väčšina domácností je takmer vo všetkých vylúčených rómskych osídleniach trvalo vystavená škodlivinám a ďalším bezprostredným zdravotným rizikám, a to priamo v obydlíach, ako aj vo verejnom priestore týchto osídlení. S výnimkou fyzickej dostupnosti prevádzok, značné časti obyvateľov osídlení čelia rozmanitým problémom s reálnou dostupnosťou bežných zdravotníckych služieb, a to najmä pokiaľ ide o ich organizáciu a kvalitu, vrátane prítomnosti etnickej diskriminácie.⁶⁵

Vo vzťahu k duševnému zdraviu, v spoločnosti sa čoraz častejšie vyskytujú problémy ako depresia či zvýšená psychická nepohoda, čo môže mať dopad na celkovú kvalitu života mladých ľudí, ich vzdelávanie a zamestnateľnosť. Keďže každá pracovná pozícia prináša istú mieru psychickej záťaže – napríklad v podobe adaptácie na nový kolektív, preberania zodpovednosti či tlaku na výkon – je duševná pohoda jedným z kľúčových faktorov pre úspešné začlenenie mladých ľudí do pracovného procesu.⁶⁶

Vo vzťahu ku kvalite duševného zdravia osôb v situácii *NEET*, sa berie do úvahy výskyt okolností, ktoré v danom prostredí zvyknú na ľudí pôsobiť stresujúco predovšetkým v dlhodobom horizonte, no prípadne im spôsobovať aj psychické traumy. Dlhodobý stres významne prispieva k rozvoju psychických a civilizačných ochorení, hlavne nádorových a srdcovocievnych, ale i metabolických porúch. Najmä opakované psychické traumy môžu u jednotlivcov ľahko spôsobovať poruchy správania či osobnosti a viesť k sociálnym konfliktom až izolovanosti, spojenými s ďalšími negatívnymi dôsledkami pre zdravie vo všeobecnosti. Vyššia miera stresu či frekvencia psychických tráum navyše v populáciách zvykne zvyšovať prítomnosť rizikového správania sa (napr. nadužívanie návykových látok, keďže takéto správanie predstavuje v krátkodobom horizonte účinné prostriedky zvládania nadmernej psychickej záťaže). Štatistiky Národného centra zdravotníckych informácií týkajúce sa zdravotného stavu a demografických údajov mládeže (predovšetkým od 15 do 29 rokov) na Slovensku, získané z ročeník za obdobie rokov 2018 až 2022 poukazujú na nárast nepriaznivých ukazovateľov duševného zdravia mládeže. Z údajov NCZI vyplýva určitý nárast výskytu niektorých chronických chorôb (cukrovka a respiračné cho-

⁶⁵ BELÁK, A.: Úrovne podmienok pre zdravie a zdravotné potreby vo vylúčených rómskych osídleniach na Slovensku. Záverečná správa zo vstupného merania hodnotenia a systematického stanovenia potrieb cieľových lokalít Národného projektu Zdravé komunity 2A. In: https://www.zdraveregion.eu/wp-content/uploads/2018/04/ZK_potreby_e-verzia.pdf.

⁶⁶ <https://www.ilo.org/resource/news/number-youth-not-employment-education-or-training-neet-cause-concern>;
https://www.ilo.org/sites/default/files/2024-08/GET_2024_ExecSum_EN_0.pdf

roby), ovplyvnených faktormi životného štýlu vrátane stravy a fyzickej aktivity. Údaje z psychiatrických kliník poukazujú na rastúci počet prípadov problémov duševného zdravia vrátane depresie a úzkostných porúch. V rámci vekovej skupiny od 15 do 29 rokov bol pozorovaný znepokojujúci trend v užívaní drog a návykových látok, čo sa prejavilo miernym nárastom počtu liečených prípadov závislostí. V sledovanom období bol zaznamenaný nárast prípadov sebapoškodzovania a úmyselných zranení v skupine od 15 do 29 rokov. Zvýšil sa počet mladých ľudí vyhľadávajúcich služby duševného zdravia, čo poukazuje na zvyšujúce sa povedomie o týchto problémoch, ale tiež naznačuje možné nedostatky v dostupnosti a kapacite týchto služieb.⁶⁷

V troch hlavných kategóriách ukazovateľov psychickej záťaže (dlhodobý stres, zvládanie stresu a sociálna opora) v prostredí MRK Prešovského kraja boli tiež namerané nepriaznivé výsledky. V MRK zaznamenaný dlhodobý stres sa týka predovšetkým rodín, ktoré sa denne stretávajú s problémami, ako sú dlhy, neistota bývania, zdravotné problémy či konflikty v domácnosti. Tento stres často spôsobuje začarovaný kruh – ľudia sa dostávajú do situácií, z ktorých nevidia východisko. Sprievodným javom sú slabé stratégie zvládania a pomerne nízka úroveň sociálnej opory mimo rodinného prostredia.⁶⁸

Východisková situácia v oblasti bývania

Stále evidujeme pretrvávajúce rozdiely v bývaní medzi Rómami a väčšinovou populáciou, kde bývanie Rómov je nízkej kvality, väčšina z nich žije v rozptyle medzi väčšinovou populáciou a MRK, najmä v segregovaných, tzv. rómskych osadách a mestských getách.

V preľudnenom bývaní nízkej kvality, pod hranicou rizika chudoby dnes žije na Slovensku až 14,3 % ľudí. Najproblematickejšie sú práve koncentrované rómske osídlenia.

Podľa agentúry EÚ pre základné práva (FRA) až 84 % ľudí z prostredia MRK na Slovensku žije v preplnenom obydli, 43 % nemá v príbytku hygienické zariadenia a 34 % žije v obydli, ktoré má stavebné nedostatky. Kvalita a dostupnosť bývania v MRK sa zhoršuje s mierou priestorového vylúčenia.

V MRK osídleniach vnútri obce žije 90 % obyvateľov v legálnych obydliach a 4 % obyvateľov žije v nebytových priestoroch alebo nelegálnych obydliach. Ak sa pozrieme na osídlenia MRK mimo obce, tak 54 % žije v legálnych obydliach a až 26 % žije v obydliach s nedostatočnou kvalitou alebo v nebytových priestoroch.

Vznik a rozmach týchto osád mimo obcí bol v minulosti ovplyvnený násilným presídľovaním rómskeho obyvateľstva počas vojnového slovenského štátu, násilnou asimiláciou počas socializmu, ako aj stratou mestského bývania mnohých rómskych rodín po nástupe kapitalizmu a výraznom náraste nezamestnanosti. Štát by mal preto aktívne pristupovať k rezidenčnej de-segregácii a degetoizácii osídlení MRK a zároveň brániť vzniku nových segregovaných osídlení, ktoré sú výsledkom demografických, ekonomických, administratívnych či politických rozhodnutí.

Zlepšenie kvality bývania má veľký pozitívny vplyv na vzdelanie, zdravie, zlepšenie prípravy na zamestnanie a priaznivo ovplyvňuje sociálne začlenenie. Zlepšenie podmienok bývania

⁶⁷ https://www.nczisk.sk/Statisticke_vystupy/Tematicke_statisticke_vystupy/Psychiatricka_starostlivosť/Pages/default.aspx. Porov. https://www.minedu.sk/data/files/13153_sprava-o-mladezi.pdf.

⁶⁸ BELÁK, A.: *Úroveň podmienok pre zdravie a zdravotné potreby vo vylúčených rómskych osídleniach na Slovensku*.

v MRK, či už získaním nového, alebo rekonštrukciou obydľia, či legalizáciou ich terajšieho bývania, má preukázateľný pozitívny vplyv na sociálnu mobilitu.

Preto je dôležité pokračovať vo výstavbe nájomných bytov. Mnohé obce realizovali tieto výstavby v rezidenčne segregovaných lokalitách, často iba s čiastočnou inžinierskou vybavenosťou, s nízkym štandardom a lacnými technickými riešeniami. Jedným z dôvodov je nedostupnosť vhodných pozemkov vnútri obce. Koncentrácia chudobných domácností spôsobuje prehlbovanie chudoby, je tam zlá dostupnosť do škôl, zdravotníckych zariadení a iných služieb, ďalej dochádza k chátraniu bytov a zvýšenej kriminalite. To celé vedie v konečnom dôsledku k zvyšovaniu výdavkov na strane štátu a samospráv.

Na Slovensku sa realizoval národný projekt *Podpora vyrovnania pozemkov v MRK*. Vyrovnanie a legalizácia právnych vzťahov k pozemku má pozitívny vplyv na zvýšenie kvality, bezpečnosti a istoty bývania. Taktiež na území SR aj v Prešovskom kraji sa realizuje projekt *Domov*, kde ide o svojpomocnú výstavbu domov. Ide o proces časovo náročný, ale s veľkým benefitom pre samotnú rodinu aj komunitu. Rodina, ktorej sa úspešne podarilo dať si do poriadku pozemok a na ňom postaviť dom s pomocou pôžičky, ktorú si spláca, je veľkou motiváciou pre miestnu komunitu. Preto je dôležité pokračovať v podpore takýchto iniciatív.

Tento projekt vznikol v Prešovskom kraji vďaka iniciatíve *Dobiehajúcich regiónov (Catching up regions)*, čo je iniciatíva Európskej komisie a Svetovej banky. Tento projekt bol súčasťou komponentu MRK. Vysoko vyzdvihujeme, že v tomto komponente sa riešili dve kľúčové oblasti vo vybraných šiestich obciach kraja, a to tvrdá infraštruktúra spolu s mäkkými formačnými aktivitami v týchto komunitách. Taktiež s týmto komponentom úzko súvisí aj podpora stredoškolského vzdelávania a modifikácie odborov pre túto cieľovú zraniteľnú skupinu s cieľom motivácie mladých ľudí pokračovať v štúdiu aj po dosiahnutí povinnej školskej dochádzky.

Globálnym cieľom v oblasti bývania MRK je odstraňovanie výrazných nerovností v bývaní medzi príslušníkmi MRK a väčšinovým obyvateľstvom Slovenska. Agendou 2030 je hlavne to, aby mali všetci obyvatelia MRK riadny prístup k zdravotne neškodnej a pitnej vode. Primeraným štandardom by mali byť prvky hygienickej infraštruktúry (splachovanie, sprcha, WC, umývadlo a pod.) v každej domácnosti v 21. storočí. Nevyhnutná je legalizácia pozemkov, majetkovo-právne vyrovnanie na vybudovanie a zavedenie kanalizácie, komplexná elektrifikácia, verejné osvetlenie a potrebné inžinierske siete.

Víziou je znížiť podiel Rómov žijúcich v segregovaných komunitách a znížiť počet segregovaných osídlení.

Príklady dobrej praxe

V poslednom období Prešovský kraj vyvíja úsilie na podporu a rozšírenie duálneho vzdelávania ako kľúčového príkladu dobrej praxe pre kategóriu *NEET* (Bližšie o duálnom vzdelávaní popisujeme v kapitole 3.1.3 Vzdelávanie a zamestnanosť).

V kraji podnikajú zamestnávateľia, ktorí sa rozhodli pracovať aj s touto kategóriou, zvlášť s marginalizovanou rómskou komunitou (napr. firma LEAR Corporation Seating Slovakia s.r.o. v Prešove, BEKO Europe v Poprade, firma Pasell Slovakia s.r.o v Poprade, sieť LIDL, Tesco a i.).

3.2 Možnosti vzdelávania a uplatnenia sa v regióne

Zamestnanie mladých ľudí úzko súvisí s ich vzdelávaním, preto kľúčom k zníženiu ohrozenia mladých ľudí vo veku od 15 do 30 rokov do kategórie *NEET* je práve kvalitné, efektívne, primerané vzdelávanie prispôbené súčasným trendom trhu práce a predikovaným strategickým trendom zamestnanosti, ktoré prešovský región čakajú najbližších desať a viac rokov.

V tejto podkapitole bližšie charakterizujeme formálne vzdelávanie v kraji, ktoré je doplnené o neformálne vzdelávanie. Zaoberáme sa aj podnikateľským prostredím absolventmi odborov SŠ a VŠ, a uplatniteľnosťou odborov vo vzťahu k trendom na pracovnom trhu v kraji.

3.2.1 Školstvo

Čo sa týka oblasti školstva v Prešovskom kraji, tak nominálny najväčší počet zariadení je na úrovni predprimárneho vzdelávania. Napriek tomu, že dostupnosť zariadení je na pomerne dobrej úrovni, problémom je nedostatočná kapacita zariadení, najmä pre materské školy, primárne a nižšie sekundárne vzdelávanie. V krátkosti sa zmieňujeme o predprimárnom vzdelávaní, ktoré zohráva kľúčovú úlohu pri formovaní základných hygienických návykov, ak tieto návyky absentujú v rodinnom prostredí, čo je častý prípad marginalizovaných rómskych komunít žijúcich v osadách bez vodovodu, kanalizácie, niekedy aj elektriny.

Materské školy

V kraji je 538 materských škôl; väčšina z nich je štátnych (491) čo tvorí 91,2 %, potom nasledujú súkromné materské školy (26 – 4,8 %) a potom cirkevné materské školy (21 – 3 %).

Základné školy

V Prešovskom kraji je spolu 393 základných škôl; z toho väčšina 361 (91,8 %) je štátnych škôl, potom nasledujú cirkevné s počtom 24 a 8 je súkromných základných škôl. Čo je dôležité spomenúť, že v 129 triedach ZŠ Prešovského kraja prebieha výučba v druhej zmene. Najviac takýchto škôl je v okrese Kežmarok (29), Sabinov (28), Prešov (27), Stará Ľubovňa (20). Všetky školy s dvojzmennou prevádzkou sa nachádzajú v obciach s prítomnosťou MRK.

Stredné školy

Stredné vzdelávanie je v kraji poskytované piatimi typmi škôl. Je tu významná sieť poskytujúca všeobecné vzdelanie vo forme osemročných, päťročných a štvorročných gymnázií. Nachádzajú sa v každom okresnom meste (13), plus v Spišskej Starej Vsi (okres Kežmarok) a Lipanoch (okres Sabinov). Spolu je v kraji 36 gymnázií, pričom v dvoch prípadoch je gymnázium len jednou z viacerých organizačných zložiek školy. Na území kraja pôsobia dve stredné športové školy. V krajskom meste sa nachádza aj súkromné konzervatórium.

V tomto odseku zvlášť popisujeme neštátne stredné školy, ktoré nie sú v zriaďovateľskej pôsobnosti Prešovského kraja. Zriaďovateľom je Cirkev (náboženská organizácia) alebo súkromná právnická osoba. Celkovo v Prešovskom kraji sa tak nachádza: dvanásť gymnázií, ktorých zriaďovateľom je Cirkev alebo náboženská organizácia a štyri súkromné gymnáziá. Taktiež je

zriadených deväť súkromných stredných odborných škôl a štyri stredné odborné školy patria do zriaďovateľskej pôsobnosti cirkví a náboženských spoločností.

Výraznou charakteristikou vzdelávacieho stredoškolského systému v Prešovskom kraji je pomerne vysoký výskyt stredných odborných škôl s rôznymi učebnými odbormi. Ide o 67 stredných odborných škôl v zriaďovateľskej pôsobnosti PSK. V posledných siedmich rokoch kraj vyvíja veľkú iniciatívu v oblasti duálneho vzdelávania budovaním elokovaných pracovísk. Hlavným cieľom tejto iniciatívy je modifikácia študijných odborov pre trh práce s dôrazom na špecifiká detí a mládeže žijúcej v kraji.

V školskom roku 2024/2025 na stredných školách v Prešovskom kraji študuje 30 818 študentov. Ide o školy v zriaďovateľskej pôsobnosti Prešovského samosprávneho kraja, cirkevné a súkromné. Za posledných 5 rokov je zvýšená podpora duálneho vzdelávania v kraji. V tomto školskom roku v duálnom vzdelávaní je 1 220 študentov.

Každý rok odbor školstva ÚPSK na základe metodiky pripravuje určovanie počtu žiakov do 1. ročníka strednej školy na nasledujúci školský rok na jednotlivé študijné učebné odbory. Dôležitý je dôraz na potreby trhu práce, prehodnocuje sa dodatočná potreba práce, ktorá sa verifikuje a následne sa pripravuje rozpis prognózy očakávaného počtu žiakov 1. ročníka v spolupráci s danou školou v kraji. Na základe demografickej predikcie ÚPSK je nútený pristupovať k optimalizácii stredných škôl vo svojej sieti.

V poslednom období je v Prešovskom kraji značná iniciatíva podpory študijných odborov skupiny F, pretože potenciál stredného školstva v kraji nie je úplne využitý.⁶⁹ Ide o nižšie odborné vzdelanie, ktoré získa žiak úspešným absolvovaním posledného ročníka dvojročného vzdelávacieho programu odboru vzdelávania strednej odbornej školy.

Konkrétne rozpisy stredných škôl v zriaďovateľskej pôsobnosti Prešovského samosprávneho kraja sú uvedené pod čiarou.⁷⁰

Podľa najnovších informácií (február 2025⁷¹) počet dualistov v kraji každoročne rastie a aktuálne sme pri čísle 1 700, čo je nárast o 11 % v porovnaní s predchádzajúcim školským rokom. Dualisti aktuálne študujú na tridsiatich troch stredných školách. V systéme duálneho vzdelávania sú žiaci spojení so zamestnávateľom na základe učebnej zmluvy. Zvýšil sa aj počet absolventov duálu, v kraji je ich takmer 750. Touto formou vzdelávania sa predchádza riziku spadnutia mladých ľudí do kategórie *NEET*, pretože počas štúdia vďaka praxi u zamestnávateľa sú lepšie pripravení na svoje budúce povolanie, sú platovo ohodnotení, a po skončení štúdia môžu rátať s perspektívou získania pracovnej pozície. Dualisti sú najmä v odboroch kuchár, čašník, stolár, murár, obchodný pracovník. Najväčšie zastúpenie majú okresy Prešov, Poprad, Stará Ľubovňa a Bardejov.

⁶⁹ Kraj má vysoký počet mladých vo veku 15 a viac rokov, ktorí ukončili povinnú školskú dochádzku, ale nenavštevujú strednú školu.

⁷⁰ <https://psk.sk/dokument/0d749f20-c5b5-4e80-b2f5-48ad454f23b7/stiahnut?force=false>;
<https://psk.sk/dokument/10804d94-436d-41a5-81fd-54efd33eaf6f/stiahnut?force=false>

⁷¹ Tlačová správa: <https://psk.sk/dualistov-v-presovskom-kraji-pribuda-je-ich-takmer-1-700/>

Špeciálne vzdelávanie

Na území Prešovského kraja sa nachádza 115 špeciálnych škôl: materské špeciálne školy (14), základné špeciálne školy (44), stredné špeciálne školy (45), špeciálne školy pri zdravotníckych zariadeniach (12).

Vysoké školy

Na území kraja pôsobí desať vysokých škôl, pričom dve z nich majú sídlo v kraji. Ide o Prešovskú univerzitu v Prešove a Vysokú školu medzinárodného podnikania ISM Slovakia v Prešove. Ďalej v krajskom meste pôsobí Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave a Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety v Bratislave. Ostatné vysoké školy majú formu detašovaného pracoviska alebo výskumného ústavu. Zameranie fakúlt, inštitútov a ústavov je hlavne na humanitné a prírodné vedy, spoločenské vedy, lekárske vedy a technické vedy. Vysoké školy v Prešovskom kraji sa nachádzajú v obciach: Bardejov, Poprad, Stará Ľubovňa, Vranov nad Topľou, Humenné, Prešov, Stropkov, Žakovce, Levoča, Spišské Podhradie, Tatranská Javorina.

Tabuľka 38 Zoznam vysokých škôl v PSK

Vysoká škola	Lokalita
Dubnický technologický inštitút v Dubnici nad Váhom	Stropkov
Katolícka univerzita v Ružomberku	Levoča Poprad Spišské Podhradie Stará Ľubovňa
Prešovská univerzita v Prešove	Bardejov Prešov Vranov nad Topľou
Slovenská technická univerzita v Bratislave	Humenné Poprad
Technická univerzita vo Zvolene	Vranov nad Topľou
Trnavská univerzita v Trnave	Bardejov Žakovce
Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici	Poprad
Vysoká škola ekonómie a manažmentu verejnej správy v Bratislave	Prešov
Vysoká škola manažmentu v Trenčíne	Poprad
Vysoká škola medzinárodného podnikania ISM Slovakia v Prešove	Prešov
Vysoká škola zdravotníctva a sociálnej práce sv. Alžbety v Bratislave	Bardejov Prešov
Žilinská univerzita v Žiline	Tatranská Javorina

Zdroj: vysoke-skoly.sgo1.com/presovsky-kraj

3.2.2 Neformálne vzdelávanie

Na území Prešovského kraja pôsobí Rada mládeže Prešovského kraja (RMPK). Je to občianske združenie, ktoré združuje mimovládne organizácie, mládežnícke parlamenty a neformálne mládežnícke skupiny.

RMPK podporuje mládež, aby sa zapájala do života na úrovni školy, komunity a kraja, iniciuje pozitívne zmeny, participuje na zmenách k zlepšeniu života mladého človeka v kraji. V kraji sa realizujú neformálne vzdelávania mladých najmä v oblasti získavania zručností potrebných na ich lepšie uplatnenie v budúcnosti (školenia zamerané na rozvoj mäkkých zručností, napr. kritické myslenie, advokácia, prezentačné, komunikačné zručnosti, práca v tíme, time manažment, plánovanie a pod.).

Ďalej sa podporuje participácia mládeže na živote škôl, obcí, miest a regiónu, prispieva k tvorbe a realizácii regionálnej a miestnej mládežníckej politiky. Svojimi aktivitami zastrešuje miestnu a lokálnu úroveň (žiacka a miestna samospráva) a regionálnu úroveň (Stredoškolský parlament PSK a členské organizácie RMPK).⁷²

Zoznam členov mládežníckych organizácií združených v RMPK je na linku v poznámke pod čiarou.⁷³

V Prešovskom kraji popíšeme niekoľko MNO (mimovládnych, neziskových organizácií):

- CeNef – Centrum pre podporu neformálneho vzdelávania: hlavným cieľom je šíriť a podporovať myšlienky a prínosy neformálneho vzdelávania v spoločnosti, rozvíjať kompetencie na osobnostný a profesijný rast a prispieť k rozvoju občianskej spoločnosti. Viac informácií je na linku.⁷⁴
- DofE⁷⁵ – Medzinárodná cena vojvodu z Edinburghu (skrátene DofE) je rozvojový program, ktorý podporuje mladých ľudí v dlhodobom rozvoji vo viac ako 130 krajinách od roku 1956. Program je určený pre mladých ľudí vo veku 14 – 24 rokov, ktorí ho plnia pod vedením vyškolených mentorov zo škôl a organizácií. DofE na Slovensku funguje od roku 2015 a za ten čas sa zapojili tisíce mladých ľudí a mentorov zo škôl, organizácií a biznisu. Aj učitelia a žiaci v Prešovskom kraji už získali tieto ocenenia.
- Junior Achievement (JA) Slovensko⁷⁶ podporuje podnikateľské a ekonomické myslenie a ponúka preventívne riešenia na zamestnanosť mládeže. Má 100 rokov skúseností, pôsobí v 115 krajinách, na Slovensku pôsobí už 32 rokov.

3.2.3 Uplatnenie absolventov

Obyvatelia kraja výrazne migrujú za prácou do zahraničia. Najviac absolventov v kraji (rovnako v celej SR) pracuje v priemysle. Ale zo všetkých zamestnancov v SR pracujúcich v stavebníctve je najviac z nich z Prešovského kraja.

⁷² Zdroj: <https://growni.sk/orgs/rada-mladeze-presovskeho-kraja>

⁷³ Zdroj Členovia RMPK: <https://rmpk.sk/clenovia/clenovia>

⁷⁴ Zdroj: <https://cenef.sk/>

⁷⁵ Zdroj: <https://www.dofe.sk/mladi-ludia>

⁷⁶ Zdroj: <https://www.jaslovensko.sk/ucitel/stredne-skoly/vzdelavacie-programy/>

Podľa publikácie *Trendy práce* do roku 2023⁷⁷:

- značná časť stredoškolsky (58 %) a vysokoškolsky vzdelaných absolventov (44 %) do piatich rokov od ukončenia štúdia v Prešovskom kraji si prácu nachádza mimo odboru vzdelania, ktoré vyštudovali,
- v najväčšej miere pracujú vo vyštudovanom odbore
A/ stredoškolskí absolventi odborov: operátor tlače, učiteľstvo pre materské školy a vychovávateľstvo, sanitár, zdravotnícky asistent, masér, elektrotechnika, programátor obrábacích a zváracích strojov a zariadení,
B/ vysokoškolskí absolventi odborov: pôrodná asistencia, farmácia, všeobecné lekárstvo, urgentná zdravotná starostlivosť, rádiologická technika, ošetrovateľstvo, laboratórne vyšetrovacie metódy v zdravotníctve, psychológia, učiteľstvo pre primárne vzdelávanie,
- top päť odborov vzdelania s najvyššou priemernou hrubou mesačnou mzdou (1. polrok 2020) v PSK do piatich rokov od ukončenia štúdia:
A/ stredoškolskí absolventi odborov: programátor obrábacích a zváracích strojov a zariadení, autoopravár – mechanik, mechanik hasičskej techniky, zdravotnícky asistent, mechanik počítačových sietí,
B/ vysokoškolskí absolventi odborov: všeobecné lekárstvo, urgentná zdravotná starostlivosť, právo, farmácia,
- top päť odborov vzdelania s najnižšou priemernou hrubou mesačnou mzdou v PSK do piatich rokov od ukončenia štúdia:
A/ stredoškolskí absolventi odborov: sanitár, učiteľstvo pre materské školy a vychovávateľstvo, kuchár, gymnázium,
B/ vysokoškolskí absolventi odborov: katolícka teológia, sociálna práca, fyzioterapia, teológia – probačná a mediačná práca, laboratórne vyšetrovacie metódy v zdravotníctve,
- medzi stredoškolské odbory vzdelania s najvyšším uplatnením absolventov na trhu práce v PSK patria odbory: operátor tlače (3457K), programátor obrábacích a zváracích strojov a zariadení (2426K) a strojársko-hydraulické systémy (2381M),
- medzi vysokoškolské odbory vzdelania s najvyšším uplatnením absolventov na trhu práce v PSK patrí odbor výrobné technológie (2305T), výrobná technika (2329T) a špeciálna pedagogika (7518T).

Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny zverejnil prehľad nedostatkových profesií v Prešovskom kraji (platný 1. kvartál 2025 najdlhšie do 30. apríla 2025)⁷⁸:

- 2211001 Všeobecný lekár pre deti a dorast (pediater),
- 2211003 Lekár bez špecializácie,
- 2212014 Hematológ a transfuziológ,
- 2212015 Fyziater a balneológ,
- 2212016 Anestéziológ a intenzivista,

⁷⁷ <https://www.trendyprace.sk/sk/absolventi/regio-trendy/presovsky-kraj>

⁷⁸ https://www.upsvr.gov.sk/statistiky/nezamestnanost-mesacne-statistiky/2024.html?page_id=1335212

- 2221001 Sestra na lôžkovom oddelení, špecialistka vo vnútornom lekárstve, špecialistka v odboroch chirurgie,
- 2221007 Sestra špecialistka v komunitnom ošetrovatelstve,
- 2221014 Sestra bez špecializácie,
- 2261999 Zubný lekár inde neuvedený,
- 2264001 Fyzioterapeut bez špecializácie,
- 2434000 Špecialista v oblasti predaja IKT,
- 2512001 Systémový programátor,
- 3115001 Strojársky technolog (okrem zvarania),
- 3115003 Strojársky technik kontroly kvality,
- 3119003 Technik, kontrolór v železničnej infraštruktúre,
- 5120000 Kuchár,
- 5321001 Opatrovateľ v zariadení pre staršie osoby a osoby so zdrav. postihnutím,
- 5321002 Asistent ošetrovateľa v zariadení pre staršie osoby a osoby so zdravotným postihnutím,
- 5322999 Opatrovateľ a asistent pre domácu starostlivosť pre staršie osoby a osoby so zdravotným postihnutím inde neuvedený,
- 5329001 Sanitár,
- 7132006 Lakovač, natierač kovových konštrukcií, zariadení, dopravných prostriedkov,
- 7212002 Zvarač kovov,
- 7222004 Nástrojár,
- 7223003 Obrábač kovov,
- 8332006 Vodič ťažkého nákladného vozidla, kamiónu (medzinárodná doprava).

3.2.4 Podnikateľské prostredie

Z dôvodu nedostatku pracovných príležitostí obyvatelia PSK často odchádzajú za prácou do iných regiónov alebo do zahraničia. Miera nezamestnanosti je spomedzi krajov dlhodobo najvyššia (rok 2022 11 %) a taktiež priemerná mesačná mzda je najnižšia v SR.

Na území kraja pôsobí 29 500 právnických osôb, z toho bolo 24 200 podnikov. Podľa veľkostí máme 183 veľkých podnikov, ktoré zamestnávajú viac ako 250 zamestnancov, vyše 13 000 je malých (do 50 zamestnancov) a stredných podnikov (od 51 do 249 zamestnancov). Svoje podnikanie v kraji má 64 100 fyzických osôb – podnikateľov, z ktorých 60 800 podniká na základe živnostenského zákona. Viac ako 38 % živnostníkov orientuje svoju činnosť do stavebníctva, potom priemyselnej výroby (17,7 %) a obchodu (12,1 %).

Priemysel v kraji je rôznorodý, bez výraznej orientácie. Dôležité zastúpenie má kovospracujúci, drevospracujúci, potravinársky, elektrotechnický, strojársky, chemický, textilný a odevný priemysel. Silnú pozíciu má stavebníctvo.⁷⁹

⁷⁹ Zdroj: https://slovak.statistics.sk/wps/portal/ext/themes/regional/presovsky%20kraj/about!/ut/p/z1/IZDNUslwFIWfxSfISZPSSAwB0mAMTdsEzMbpiumMAGvH5zcDstGx6NndOd-5fySRPUnH4WM8DO_j6Ti85vo5zV58ZcRiQSXEo11wruyXZXSSWXGy-wa4dgXTy0a3G07BS5KyHW1ztXXV05x3XYjCbOzNvvJKy5pXFhBWlzCyDu3cMwbJLvm78

Trendy trhu práce v kraji

Celková dodatočná potreba trhu práce v Prešovskom kraji v kontexte rokov 2020 – 2025 podľa optimistického scenára je na úrovni 44 000 osôb (v roku 2025).⁸⁰

- Z nich 9 % je potreba zamestnancov u fyzických osôb – podnikateľov.
- 8 % je celospoločenská potreba fyzických osôb – podnikateľov.
- 83 % zamestnancov bude potrebných u zamestnávateľov v podnikoch.

V Prešovskom kraji sa očakávajú pozitívne potreby trhu práce na úrovni presahujúcej 7 000 osôb ročne. V poslednom období evidujeme záujem zahraničných investorov etablovať svoje pobočky v kraji.

3.3 Štruktúra mladých ľudí v situácii *NEET* v Prešovskom kraji

V tejto podkapitole je zvlášť dôležité upriamiť pozornosť na jeden z medzinárodných strategických dokumentov vydaných Radou Európy (RE) 22. apríla 2013. Ide o odporúčania RE týkajúce sa posilnenia záruky pre mladých ľudí pre všetky členské štáty. Hlavným cieľom odporúčania RE je zabezpečiť, aby všetci mladí ľudia vo veku do 30 rokov dostali kvalitnú ponuku zamestnania, ďalšieho vzdelávania, učňovskej prípravy alebo stáže, a to do štyroch mesiacov od straty zamestnania alebo ukončenia formálneho vzdelávania.

V tomto opatrení sa prvýkrát stretávame s terminológiou *NEET* ako skupinou mladých ľudí od 15 do 30 rokov, ktorí nie sú zamestnaní ani nie sú v procese vzdelávania alebo odbornej prípravy.

Slovenská republika ako členská krajina EÚ má záväzok intervenovať posilnenie záruky pre mladých ľudí do 30 rokov. Preto v operačnom programe *Program Slovensko* v období 2021 – 2027 sú konkrétne opatrenia a výzvy týkajúce sa kategórie *NEET*. Ide o výzvu *Záruka pre mladých* a rozvoj jednotných kontaktných miest *Záruky pre mladých* v regiónoch Slovenska z politického cieľa 4 OP Slovensko. Špecifický cieľ ES04.12 *Podpora sociálnej integrácie osôb ohrozených chudobou alebo sociálnym vylúčením vrátane najodkázanejších osôb a detí*.

Kvôli správne pochopeniu problematiky rozdeľujeme mladých ľudí v situácii *NEET* na:

- *NEET* aktívni: nezamestnaní mladí ľudia, uchádzači o zamestnanie UoZ;
- *NEET* neaktívni: mladí ľudia, ktorí nie sú evidovaní ako UoZ.

Členenie týchto dvoch skupín podľa sociálneho statusu, opierajúc sa o skupiny znevýhodnených uchádzačov o zamestnanie definované v § 8 zákona č. 5/2004 o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov:

- občan vedený v evidencii uchádzačov o zamestnanie najmenej 12 po sebe nasledujúcich mesiacov (dlhodobo nezamestnaný občan);

[_GLJP6Wn1gw_e_-H0CaXm9H0gWZ-sC9HldAeu87GyN0LNYwjGq4EKcfbh3WXVPIOddq2W4z0KtCdHZWAJS
c30LWHqM5PHwCeiaa_g!!/dz/d5/L2dJQSEvUUt3QS80TmxFL1o2X1ZMUDhCQjFBMEc3VDEwSU5OU1VWOFzTVE3/](https://www.trendyprace.sk/sk/absolventi/regio-trendy/presovsky-kraj)

⁸⁰ <https://www.trendyprace.sk/sk/absolventi/regio-trendy/presovsky-kraj>

- osoby s dosiahnutým vzdelaním nižším ako stredné odborné vzdelanie podľa osobitného predpisu;
- osamelé dospelé osoby s jednou alebo viacerými osobami odkázanými na starostlivosť, alebo starajúce sa aspoň o jedno dieťa pred skončením povinnej školskej dochádzky;
- osoby so zdravotným postihnutím;
- štátny príslušník tretej krajiny, ktorému bol udelený azyl alebo ktorému bola poskytnutá doplnková ochrana.⁸¹

V tejto časti sa zameriame na počet mladých ľudí v situácii *NEET*, tak aktívnych ako aj neaktívnych. Naším cieľom bolo identifikovať skupinu *NEET* na základe sociálneho statusu v súlade s legislatívnym členením. Avšak musíme konštatovať, že z dôvodu nedostupnosti údajov zo štátnych a regionálnych úradov (aj napriek opakovaným žiadostiam), informácie o *NEET* neaktívnych nie sú k dispozícii.

Na úvod analýzy situácie mladých *NEET* je nevyhnutné vychádzať zo základných štatistických údajov a vývoja v rámci Slovenskej republiky za uplynulých desať rokov. Pri porovnaní výsledkov sčítania obyvateľov, domov a bytov z rokov 2011 a 2021 zaznamenávame pokles počtu mladých ľudí vo veku 15 až 30 rokov o 291 964 osôb (z 1 182 375 v roku 2011 na 890 411 v roku 2021).

Hoci sa v priebehu desaťročia počet mladých na Slovensku výrazne znížil, počet osôb v situácii *NEET* naopak vzrástol. Pri podrobnejšom pohľade na aktívnych *NEET* evidujeme výrazný pokles, pričom v percentuálnom vyjadrení ide o zníženie o polovicu. Naopak, počet neaktívnych *NEET* sa výrazne zvýšil – ako v absolútnych hodnotách, tak aj v percentuálnom podiele (viď nasledujúca tabuľka 39).

Tabuľka 39 Počet a podiel rôznych skupín *NEET* v SR a PSK

	Celkový počet mladých 15 – 30 rokov	<i>NEET</i> (počet)	Podiel mladých <i>NEET</i> na celej populácii (%)	<i>NEET</i> aktívni (počet)	<i>NEET</i> aktívni (%)	<i>NEET</i> neaktívni (počet)	<i>NEET</i> neaktívni (%)
Slovensko SODB r. 2011	1 182 375	166 196	14,06	56 316	12,79	14 946	1,26
Slovensko SODB r. 2021	890 411	175 765	19,74	151 250	6,32	119 449	13,42
Prešovský kraj SODB r. 2021	155 530	38 878	25	14 155	9,1	24 723	15,9

Zdroj: SODB 2021

V rámci Slovenska má Prešovský kraj druhý najvyšší podiel *NEET* (25 %) na celkovom podiele mladých ľudí od 15 do 30 rokov (najvyšší podiel má Košický kraj 27,18 %).

⁸¹ Na objasnenie situácie *NEET* z hľadiska ekonomickej aktivity sa nezapočítavajú pracujúci ľudia a zároveň poberatelia dôchodkov, žiaci základných škôl a študenti stredných a vysokých škôl, mladí ľudia na materskej a rodičovskej dovolenke. Z hľadiska pohľadu *NEET* môže ísť o potenciálne rizikové skupiny, ktoré treba sledovať.

NEET aktívni

Tabuľka 40 podrobne opisuje počet aktívnych *NEET* (UoZ) v PSK na úrovni okresov. V Prešovskom kraji je spolu 10 723 aktívnych *NEET*, zhruba rovnakým pomerom muži (50,44 %) i ženy (49,56 %). Vo vekovej kategórii od 15 do 24 rokov je viac mužov (52,5 %) ako žien (47,5 %). Vo vekovej kategórii od 25 do 30 rokov z celkového počtu 4 453 tvoria muži 47,5 % a ženy 52,5 %.

Je dôležité zdôrazniť, že Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny poskytlo na tento účel dáta k 30. septembru 2024, kde celkový súčet aktívnych *NEET* (evidovaných ako UoZ) je nižší o 3 432 osôb. Treba zohľadniť časové hľadisko (SODB 2021), no na základe tejto odchýlky môžeme konštatovať, že aktívnych mladých *NEET*, t. j. evidovaných ako UoZ, je menej ako bolo v roku 2021.

Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny nám poskytlo tabuľku 40 so štatistickými dátami k 30. septembru 2024.⁸²

Tabuľka 40 Aktívni *NEET* v PSK k 30. septembru 2024

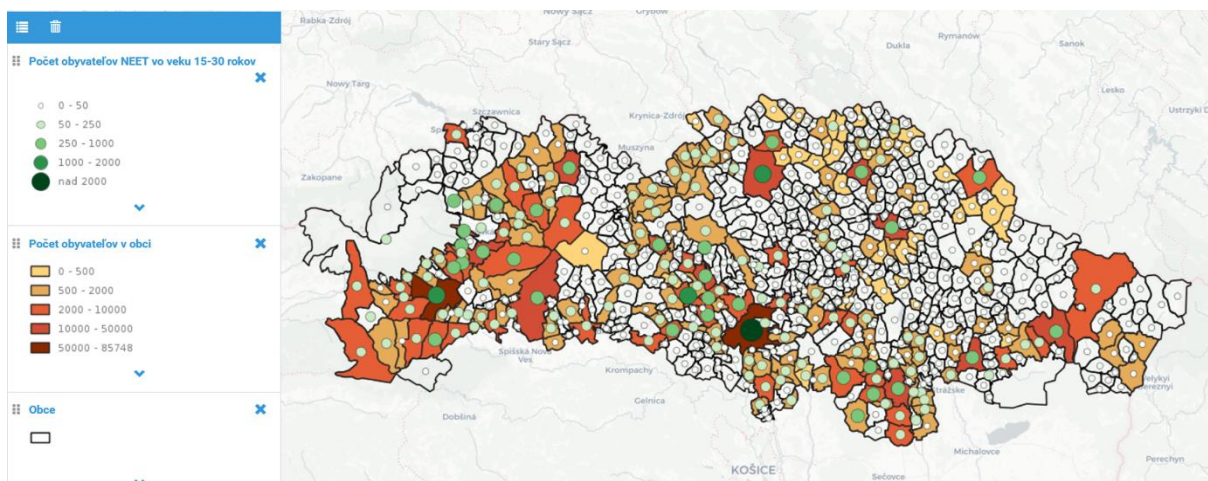
Okres	Stav UoZ								
	>= 15 do < 25 rokov			>= 25 do < 30 rokov			Súčet		
	Muži	Ženy	Spolu	Muži	Ženy	Spolu	Muži	Ženy	Spolu
Bardejov	392	348	740	221	238	459	613	586	1 199
Svidník	162	158	320	92	146	238	254	304	558
Humenné	154	141	295	88	102	190	242	243	485
Snina	114	85	199	61	79	140	175	164	339
Levoča	130	114	244	93	98	191	223	212	435
Poprad	285	246	531	140	170	310	425	416	841
Prešov	460	415	875	353	364	717	813	779	1 592
Sabinov	396	322	718	229	248	477	625	570	1 195
Stará Ľubovňa	165	172	337	110	122	232	275	294	569
Medzilaborce	49	42	91	41	33	74	90	75	165
Stropkov	85	81	166	66	82	148	151	163	314
Vranov nad Topľou	441	450	891	278	342	620	719	792	1 511
Kežmarok	460	403	863	344	313	657	804	716	1 520
Spolu za kraj	3 293	2 977	6 270	2 116	2 337	4 453	5 409	5 314	10 723

Zdroj: MPSVR SR, Odbor štatistík, analýzy dát a reportingu k 30. septembru 2024

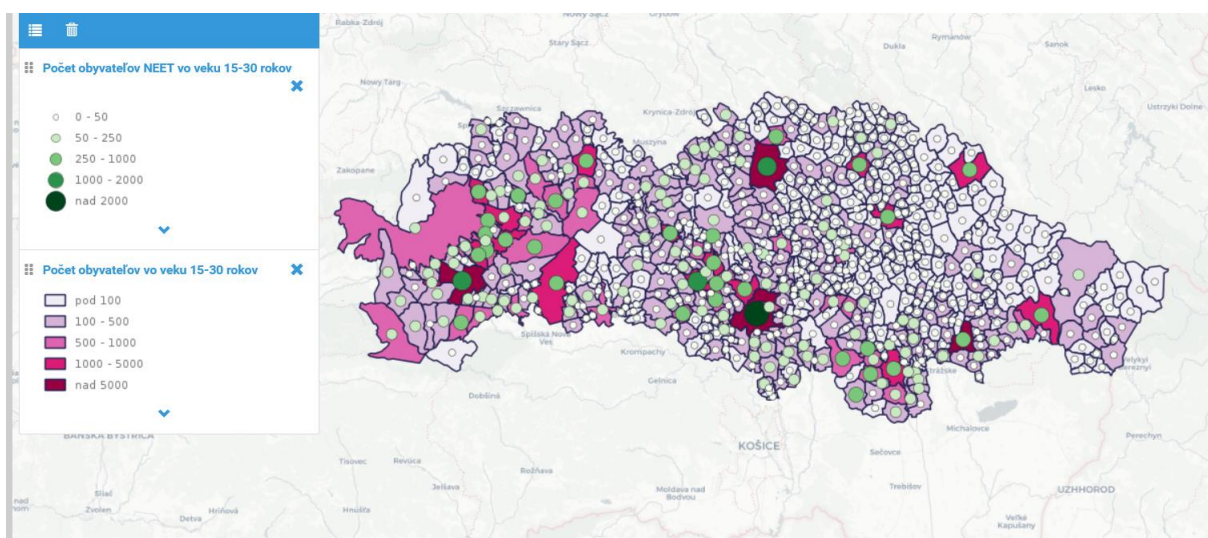
Rast podielu *NEET* poukazuje na prehlbujúci sa problém mladých, ktorí nie sú zapojení do pracovného trhu ani do vzdelávania či odbornej prípravy. V absolútnych číslach to znamená približne 38 800 mladých ľudí (zhruba štvrtinu celej populácie 15 – 30-ročných v kraji), ktorí nie sú zamestnaní, nevzdelávajú sa ani sa neškolia. Mapy nižšie jasne zobrazujú regionálne súvislosti a príčiny vyššej miery *NEET* v regióne: - dlhodobo vyššia miera nezamestnanosti a nižšia ekonomická vyspelosť jednotlivých okresov kraja,

- ďalším faktorom je demografická štruktúra (vyšší podiel mladých v populácii) a sociálne zloženie (tzn. vyšší podiel marginalizovaných komunit),
- zlá dopravná dostupnosť alebo slabá ponuka flexibilných pracovných úväzkov a rekvalifikačných programov.

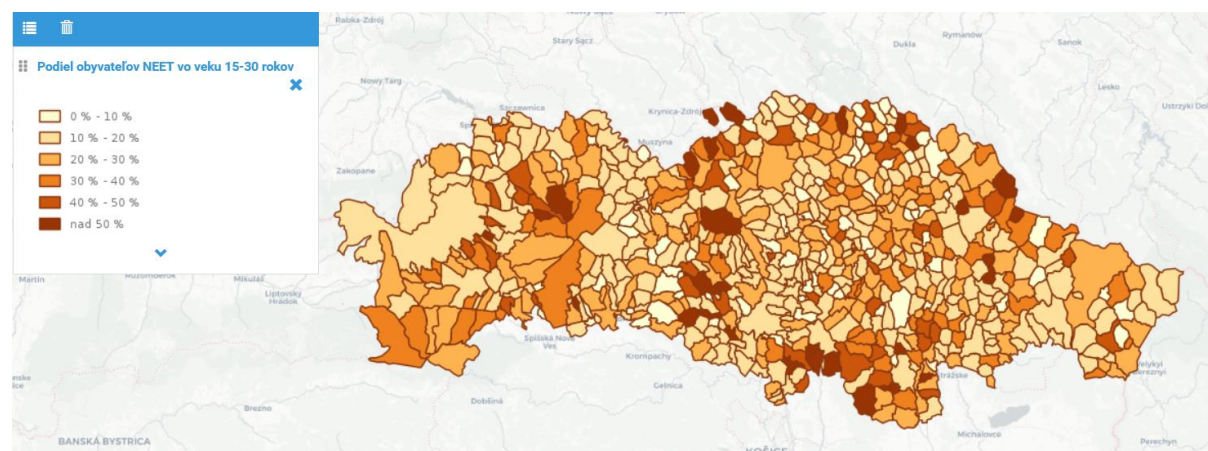
⁸² Nachádzame tu značnú diskrepanciu medzi dátami zo SODB 2021 a medzi dátami MPSVR SR aktualizovanými k 30.09.2024 (konkrétne v roku 2024 je evidovaných o 3 432 menej *NEET* aktívnych ako v roku 2021).

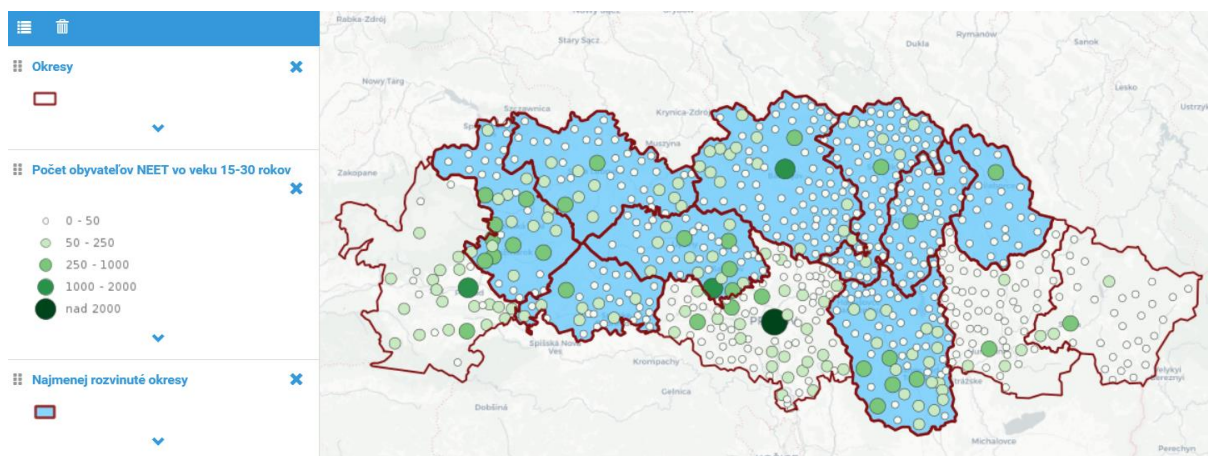
Mapa 7 Počet všetkých NEET k celkovému počtu obyvateľov obcí PSK
Zdroj: <https://geopresovregion.sk/mviewer/?lang=sk&config=apps/neet/neet.xml#>

Mapa 8 Počet všetkých NEET k celkovému počtu mladých PSK vo veku 15 až 30 rokov
Zdroj: <https://geopresovregion.sk/mviewer/?lang=sk&config=apps/neet/neet.xml#>

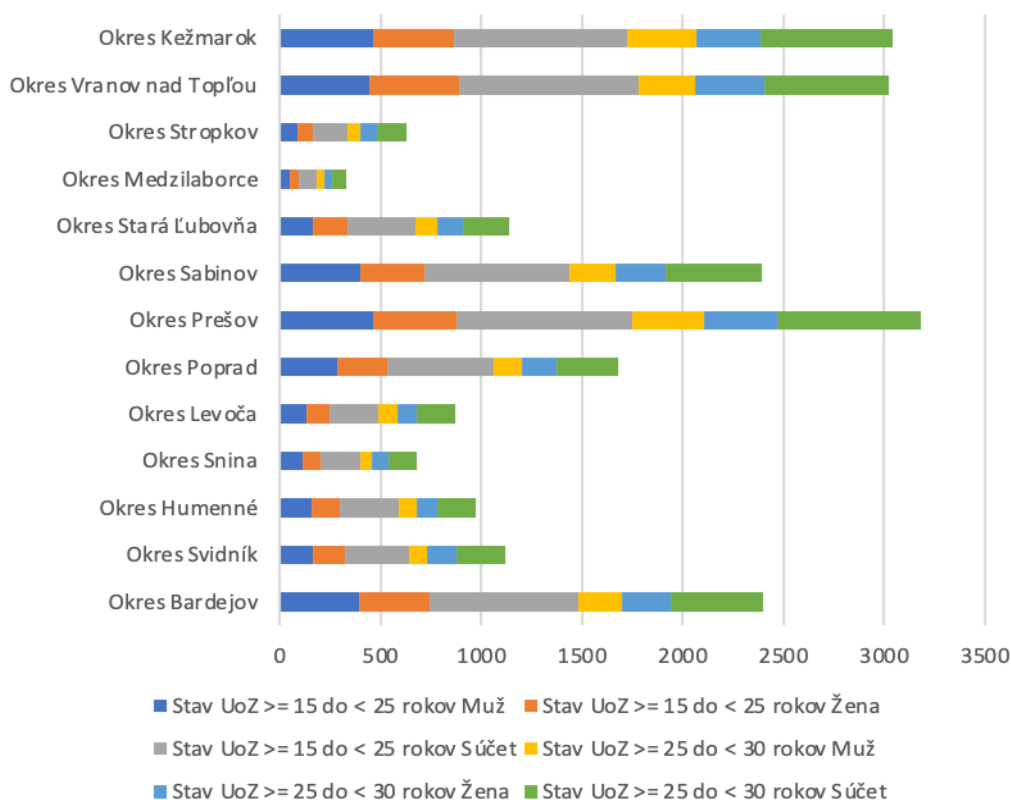

Mapa 9 Podiel všetkých NEET k celkovému počtu mladých PSK vo veku 15 až 30 rokov
Zdroj: <https://geopresovregion.sk/mviewer/?lang=sk&config=apps/neet/neet.xml#>

Mapa 10 Počet mladých NEET vo veku 15 až 30 rokov v najmenej rozvinutých okresoch PSK

Zdroj: <https://geopresovregion.sk/mviewer/?lang=sk&config=apps/neet/neet.xml#>

Graf 5 Aktívni mladí NEET, UoZ podľa okresov PSK k 30. septembru 2024

Zdroj: MPSVR SR, Odbor štatistik, analýzy dát a reportingu k 30. septembru 2024

Na základe dostupných údajov najväčšia koncentrácia aktívnych *NEET* je v mestských okresoch (Prešov, Poprad, Kežmarok, Vranov nad Topľou, Bardejov). Menšie okresy (Medzilaborce, Stropkov, Levoča, Snina) majú nižšie hodnoty, čo súvisí s menšou celkovou populáciou a migráciou mladých ľudí za prácou do väčších miest.

Dlhodobó nezamestnaní *NEET* tvoria tretinu z celkového počtu (32,65 %), čo naznačuje problém s dlhodobou nezamestnanosťou v Prešovskom kraji.

Zasa veľký podiel *NEET* má nižšie ako stredné odborné vzdelanie, čo poukazuje na dôležitosť ďalšieho vzdelávania a rekvalifikácie. Na základe súhrnu údajov z Tabuliek 41 až 43, ktoré

zachytávajú znevýhodnených UoZ vo veku 15 až 29 rokov (vrátane) podľa pohlavia a okresov, je následne poskytnuté stručné zhodnotenie jednotlivých kategórii.

Tabuľka 41 NEET aktívni vo veku od 15 do 24 rokov podľa okresov PSK

	Okres	Bardejov	Svidník	Humenné	Snina	Levoča	Poprad	Prešov	Sabinov	Stará Ľubovňa	Medzilaborce	Stropkov	Vranov nad Topľou	Kežmarok	Spolu
Absolvent školy	Muž	112	40	81	55	29	102	153	109	49	7	30	146	107	1020
	Žena	101	41	69	42	32	84	145	74	63	8	31	124	89	903
	Súčet	213	81	150	97	61	186	298	183	112	15	61	270	196	1923
Dlhodobó nezamestnaný občan	Muž	92	33	28	24	28	38	80	111	40	11	19	110	118	732
	Žena	126	53	16	17	35	51	117	118	45	16	22	158	136	910
	Súčet	218	86	44	41	63	89	197	229	85	27	41	268	254	1642
Občan – vzdelanie nižšie ako stredné odborné	Muž	187	61	13	17	62	113	196	244	88	25	21	221	289	1537
	Žena	187	73	25	17	58	112	188	198	65	18	21	243	250	1455
	Súčet	374	134	38	34	120	225	384	442	153	43	42	464	539	2992
Občan – 12 kal. mes. nemal pravidelne plat. zam.	Muž	341	130	132	98	100	232	378	356	143	40	69	369	388	2776
	Žena	320	145	124	74	98	215	384	298	156	39	73	420	364	2710
	Súčet	661	275	256	172	198	447	762	654	299	79	142	789	752	5486
Štátny príslušník tretej krajiny – azyl/doplnková ochrana	Muž	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Žena	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Súčet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Osamelý občan – starostlivosť o odkázanú osobu/starajúci sa o dieťa	Muž	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Žena	0	1	0	0	1	0	2	1	1	2	0	0	2	10
	Súčet	0	1	0	0	1	0	2	1	1	2	0	0	2	10
Občan so zdravotným postihnutím	Muž	2	1	1	0	1	1	0	2	0	0	1	2	1	12
	Žena	0	1	0	0	1	1	2	1	1	0	1	1	0	9
	Súčet	2	2	1	0	2	2	2	3	1	0	2	3	1	21
Občan, ktorý ukončil poberanie materského alebo poberanie rodičovského príspevku	Muž	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Žena	5	2	2	1	7	2	10	16	0	1	3	4	6	59
	Súčet	5	2	2	1	7	2	10	16	0	1	3	4	6	59
Súčet	Muž	734	265	255	194	220	486	807	822	320	83	140	848	903	6077
	Žena	739	316	236	151	232	465	848	706	331	84	151	950	847	6056
	Súčet	1473	581	491	345	452	951	1655	1528	651	167	291	1798	1750	12133

Zdroj: Ústredie PSVaR

Tabuľka 42 NEET aktívni vo veku od 25 do 30 rokov podľa okresov PSK

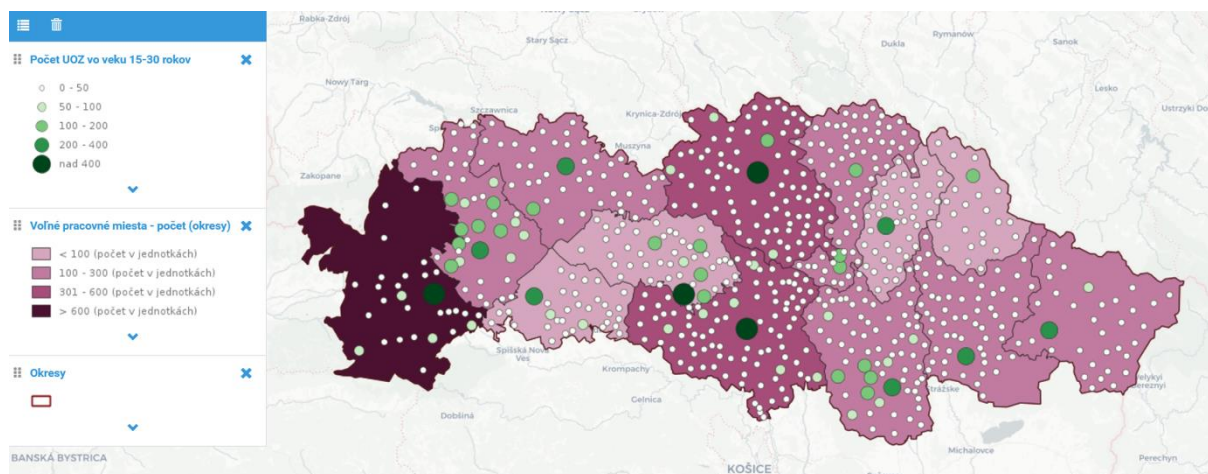
	Okres	Bardejov	Svidník	Humenné	Snina	Levoča	Poprad	Prešov	Sabinov	Stará Ľubov- ňa	Medzilaborce	Stropkov	Vranov nad Topľou	Kežmarok	Spolu
Absolvent školy	Muž	3	3	3	6	4	6	13	8	3	3	4	10	4	70
	Žena	12	7	9	5	0	8	32	14	3	1	1	14	3	109
	Súčet	15	10	12	11	4	14	45	22	6	4	5	24	7	179
Dlhodobó neza- mestnaný občan	Muž	80	22	26	11	38	35	112	96	37	14	25	84	121	701
	Žena	133	70	24	34	41	45	126	113	49	21	46	183	157	1042
	Súčet	213	92	50	45	79	80	238	209	86	35	71	267	278	1743
Občan – vzdelanie nižšie ako stredné odborné	Muž	115	31	10	10	46	48	146	150	63	20	28	138	226	1031
	Žena	131	61	26	18	53	62	156	147	51	18	35	193	198	1149
	Súčet	246	92	36	28	99	110	302	297	114	38	63	331	424	2180
Občan – 12 kal. mes. nemal pravi- delne plat. zam.	Muž	142	48	48	34	59	76	212	161	70	27	48	184	213	1322
	Žena	194	115	72	55	79	120	272	208	87	31	65	281	222	1801
	Súčet	336	163	120	89	138	196	484	369	157	58	113	465	435	3123
Štátny príslušník tretej krajiny – azyl/doplňková ochrana	Muž	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Žena	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Súčet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Osamelý občan – starostlivosť o od- kázanú oso- bu/starajúci sa o dieťa	Muž	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Žena	0	4	6	4	1	2	2	2	0	8	1	1	1	32
	Súčet	0	4	6	4	1	2	2	2	0	8	1	1	1	32
Občan so zdravot- ným postihnutím	Muž	4	0	0	0	2	3	5	0	0	0	0	3	1	18
	Žena	0	1	0	1	0	1	1	0	4	1	2	6	1	18
	Súčet	4	1	0	1	2	4	6	0	4	1	2	9	2	36
Občan, ktorý ukon- čil poberanie ma- terského alebo po- beranie rodičovské- ho príspevku	Muž	0	0	0	0	1	0	2	0	0	0	0	0	0	3
	Žena	5	6	17	9	8	6	19	41	4	0	5	11	29	160
	Súčet	5	6	17	9	9	6	21	41	4	0	5	11	29	163
Súčet	Muž	344	104	87	61	150	168	490	415	173	64	105	419	565	3145
	Žena	475	264	154	126	182	244	608	525	198	80	155	689	611	4311
	Súčet	819	368	241	187	332	412	1098	940	371	144	260	1108	1176	7456

Zdroj: Ústredie PSVaR

Tabuľka 43 NEET aktívni vo veku od 15 do 30 rokov podľa okresov PSK

	Okres	Bardejov	Svidník	Humenné	Snina	Levoča	Poprad	Prešov	Sabinov	Stará Ľubov- ňa	Medzilaborce	Stropkov	Vranov nad Topľou	Kežmarok	Spolu
Absolvent školy	Muž	115	43	84	61	33	108	166	117	52	10	34	156	111	1090
	Žena	113	48	78	47	32	92	177	88	66	9	32	138	92	1012
	Súčet	228	91	162	108	65	200	343	205	118	19	66	294	203	2102
Dlhodobó neza- mestnaný občan	Muž	172	55	54	35	66	73	192	207	77	25	44	194	239	1433
	Žena	259	123	40	51	76	96	243	231	94	37	68	341	293	1952
	Súčet	431	178	94	86	142	169	435	438	171	62	112	535	532	3385
Občan – vzdelanie nižšie ako stredné odborné	Muž	302	92	23	27	108	161	342	394	151	45	49	359	515	2568
	Žena	318	134	51	35	111	174	344	345	116	36	56	436	448	2604
	Súčet	620	226	74	62	219	335	686	739	267	81	105	795	963	5172
Občan – 12 kal. mes. nemal pravi- delne plat. zam.	Muž	483	178	180	132	159	308	590	517	213	67	117	553	601	4098
	Žena	514	260	196	129	177	335	656	506	243	70	138	701	586	4511
	Súčet	997	438	376	261	336	643	1246	1023	456	137	255	1254	1187	8609
Štátny príslušník tretej krajiny – azyl/doplnková ochrana	Muž	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Žena	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Súčet	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Osamelý občan – starostlivosť o od- kázanú oso- bu/starajúci sa o dieťa	Muž	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
	Žena	0	5	6	4	2	2	4	3	1	10	1	1	3	42
	Súčet	0	5	6	4	2	2	4	3	1	10	1	1	3	42
Občan so zdravot- ným postihnutím	Muž	6	1	1	0	3	4	5	2	0	0	1	5	2	30
	Žena	0	2	0	1	1	2	3	1	5	1	3	7	1	27
	Súčet	6	3	1	1	4	6	8	3	5	1	4	12	3	57
Občan, ktorý ukon- čil poberanie ma- terského alebo po- beranie rodičovské- ho príspevku	Muž	0	0	0	0	1	0	2	0	0	0	0	0	0	3
	Žena	10	8	19	10	15	8	29	57	4	1	8	15	35	219
	Súčet	10	8	19	10	16	8	31	57	4	1	8	15	35	222
Súčet	Muž	1078	369	342	255	370	654	1297	1237	493	147	245	1267	1468	9222
	Žena	1214	580	390	277	414	709	1456	1231	529	164	306	1639	1458	10367
	Súčet	2292	949	732	532	784	1363	2753	2468	1022	311	551	2906	2926	19589

Zdroj: Ústredie PSVaR

Mapa 11 Počet aktívnych NEET k počtu voľných pracovných miest v regióne
Zdroj: <https://geopresovregion.sk/mviewer/?lang=sk&config=apps/neet/neet.xml#>

Veľký počet mladých *NEET* v Prešovskom kraji poukazuje na štrukturálne problémy na trhu práce – chýbajú pracovné príležitosti alebo vhodné programy rekvalifikácie.

Vysoký podiel dlhodobo nezamestnaných a osôb bez stredného odborného vzdelania jasne naznačuje potrebu lepšieho kariérneho poradenstva a ďalšieho vzdelávania, predovšetkým neformálneho aj informálneho.

Regionálne rozdiely sú výrazne, v menších okresoch je síce absolútny počet nižší, ale je vyšší v relatívnom podiele na populácii mladých.

Riešením môže byť podpora pracovných príležitostí, vzdelávacie programy, flexibilné pracovné modely a podpora mladých podnikateľov v kraji.

Na základe dostupných dát je možné charakterizovať jednotlivé subkategórie aktívnych *NEET* – UoZ:

- osoby s dosiahnutým vzdelaním nižším ako stredné odborné vzdelanie;
Túto subkategóriu tvoria mladí ľudia, ktorí nezískali úplné stredné odborné vzdelanie (napr. ukončili len základnú školu alebo neukončili strednú školu). Najväčšie zastúpenie je v okresoch: Kežmarok (1 187 osôb), Prešov (1 090 osôb), Poprad (963 osôb). Najmenej v Medzilaborciach (66 osôb) a Stropkove (9 osôb).
Táto skupina je **vysoko ohrozená dlhodobou nezamestnanosťou**, pretože zamestnávateľia spravidla vyžadujú **aspoň stredné odborné vzdelanie**. Vysoký počet v Kežmarku môže súvisieť s regionálnymi problémami v oblasti sústavy SŠ a trhu práce.
- dlhodobo nezamestnané osoby, ne/evidované na úradoch práce;
Táto skupina zahŕňa mladých ľudí, ktorí síce mohli vykonávať príležitostné práce, ale neboli v trvalom pracovnom pomere. Dôvodom ich nezamestnanosti môže byť nízka kvalifikácia, prekážky v rodinnom živote alebo regionálne ekonomické problémy. Najväčšie zastúpenie je v okresoch: Kežmarok (1 246 osôb), Prešov (1 090 osôb), Poprad (963 osôb). Najmenej v Medzilaborciach (66 osôb) a Stropkov (9 osôb).

- osamelé dospelé osoby s jednou alebo viacerými osobami odkázanými na starostlivosť alebo starajúce sa aspoň o jedno dieťa pred skončením povinnej školskej dochádzky;

Túto skupinu tvoria iba ženy a zahŕňa matky alebo opatrovateľky, ktoré sa nemôžu aktívne zamestnať. Vzhľadom na nízku početnosť (42 žien) táto skupina nie je dominantná, na druhej strane môže poukazovať na nedostatočnú podporu pre osamelých rodičov, ktorí by chceli pracovať, ale nemajú možnosť zabezpečiť starostlivosť o dieťa alebo odkázanú osobu. Tvoria menšie podiely, no stále predstavujú zraniteľné skupiny na trhu práce.

- osoby so zdravotným postihnutím - podľa § 9 ods. 1 písm. a) zákona č. 5/2004 Z.z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov;

Títo mladí ľudia majú zdravotné obmedzenia, ktoré im bránia v bežnom zamestnaní. Štatistické údaje o občanoch so zdravotným postihnutím nevykazujú informácie o druhu postihnutia. Celkový počet 57 osôb, najviac v Kežmarku (12 osôb), Prešove (6 osôb), Poprade (6 osôb).

Táto skupina by mala byť vo väčšej miere podporovaná cez chránené dielne alebo inkluzívne zamestnávanie. Nízky počet môže naznačovať, že časť osôb so zdravotným postihnutím nie je evidovaná na úradoch práce.

- migranti/menšiny – V priebehu celého roka 2024 nebol v evidencii úradov práce, sociálnych vecí a rodiny v rámci Prešovského samosprávneho kraja vedený žiadny štátny príslušník tretej krajiny.

V posledných rokoch Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny intenzívne pracovalo so skupinou aktívnych mladých *NEET*. Z MPSVR SR boli vyčlenené finančné prostriedky pre dve skupiny žiadaných kurzov z *Národného projektu Zručnosti pre trh práce*:

- aktivita 401FGL400001 – Podpora rekvalifikácie uchádzačov o zamestnanie,
- aktivita 401FGL400003 – Podpora nadobúdania a zmeny zručnosti mladých uchádzačov o zamestnanie, ktorí sú v situácii *NEET*.

Tieto kurzy boli zamerané na päť oblastí (tie mali podoblasti a typ kurzu):

1. cudzie jazyky (jazykové kurzy s odborným zameraním a všeobecným zameraním/ anglický, nemecký jazyk),
2. manažment, ekonomika, financie, ľudské zdroje (legislatívne zákony, ľudské zdroje a personalistika, manažment a podnikanie, obchod a marketing, projektové riadenie, účtovníctvo, dane a financie),
3. odborné kurzy podľa osobitných predpisov (strážna bezpečnostná služba, zváranie, elektrotechnické minimum, podpora zeleného hospodárstva, remeselné kurzy, služby ako starostlivosť o ľudské telo, *beauty* služby, reštauračné služby a pod.),
4. sociálna oblasť (komunikačné, sociálne zručností, opatrovateľské služby),
5. výpočtová technika (špecializované zameranie alebo všeobecné zameranie na počítačové kurzy).

Tabuľka 44 Rekvalifikácia mladých aktívnych NEET v PSK

Štruktúra podľa veku a pohlavia	Aktivita: 401FGL400001 – Podpora rekvalifikácie uchádzačov o zamestnanie						Aktivita: 401FGL400003 – Podpora nadobúdania a zmeny zručností mladých uchádzačov o zamestnanie, ktorí sú v situácii NEET					
	od 15 do 24 rokov			od 25 do 29 rokov			od 15 do 24 rokov			od 25 do 29 rokov		
Okres	Muži	Ženy	Spolu	Muži	Ženy	Spolu	Muži	Ženy	Spolu	Muži	Ženy	Spolu
Bardejov	0	0	0	1	0	1	14	15	29	7	10	17
Humenné	0	0	0	0	0	0	3	3	6	7	3	10
Kežmarok	0	0	0	0	0	0	15	8	23	16	8	24
Levoča	0	0	0	0	0	0	5	1	6	6	3	9
Medzilaborce	0	0	0	0	0	0	2	3	5	2	0	2
Poprad	0	0	0	0	0	0	21	3	24	6	4	10
Prešov	0	0	0	0	0	0	9	5	14	19	11	30
Sabinov	0	0	0	0	0	0	9	6	15	6	5	11
Snina	0	0	0	1	0	1	5	2	7	7	6	13
Stará Ľubovňa	0	0	0	0	0	0	5	5	10	6	3	9
Stropkov	0	0	0	0	0	0	4	3	7	1	2	3
Svidník	0	0	0	0	0	0	2	5	7	4	8	12
Vranov nad Topľou	0	0	0	0	0	0	17	4	21	10	5	15
SPOLU	0	0	0	2	0	2	111	63	174	97	68	165

Zdroj: Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny⁸³

Dostupné dáta z ÚPSVaR (tabuľka 44) sumarizujú aktivitu mladých UoZ zapojených do zvyšovania kvalifikácie. V Prešovskom kraji sa z aktívnych NEET zapojilo do rekvalifikačných kurzov 341 mladých ľudí evidovaných ako UoZ, čo činí 1,74 % z celkového počtu evidovaných UoZ vo veku 15 až 29 rokov (vrátane). Podľa pohlavia do kurzov sa zapojilo viac mužov (210, predstavuje 62 %) ako žien (129, teda 38 %). Najvyššie zastúpenie absolventov bolo v okresoch Bardejov (47 absolventov), Kežmarok (47 absolventov) a Prešov (44 absolventov).

V závere tejto časti sa chceme zmieniť o dvoch zdrojových dátach súvisiacich s kategóriou aktívni NEET v Prešovskom kraji, kde nachádzame isté diskrepancie. Dáta zo sčítania obyvateľov, domov a bytov z roku 2021 nám udávajú počet aktívnych NEET v počte 14 155. Na druhej strane Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny k 31. decembru 2021 (toho istého roka) eviduje na UoZ 11 904 mladých od 15 do 30 rokov. V nasledujúcej tabuľke 45 uvádzame ďalšie dáta.

Tabuľka 45 Počet aktívnych NEET v PSK v rokoch 2021 až 2024

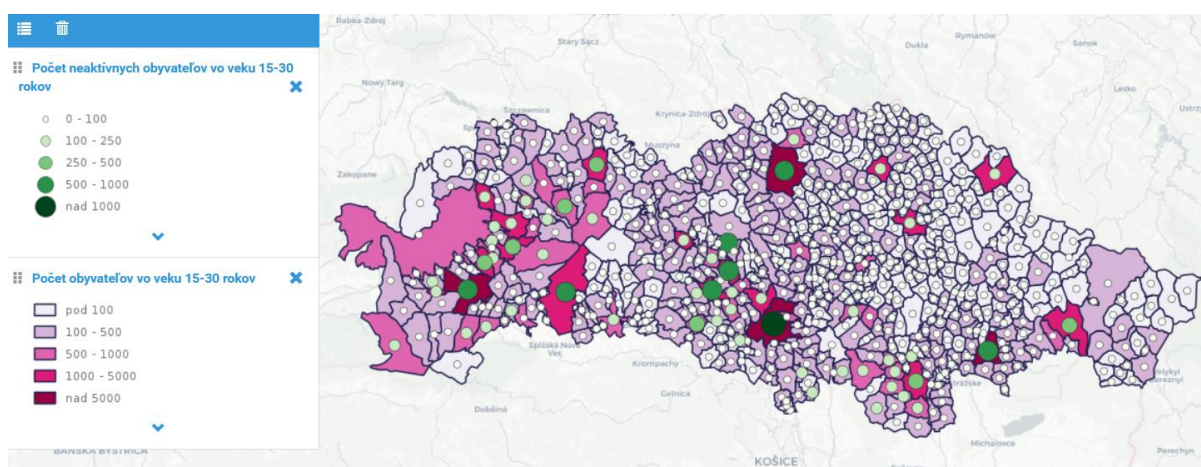
ZDROJ	Aktívni NEET
Prešovský kraj SODB 2021	14 155
UoZ k 31.12.2021	11 904
UoZ k 31.12.2022	11 223
UoZ k 31.12.2023	10 517
UoZ k 31.12.2024	10 035

Zdroj: Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny

⁸³ Dáta sú vyexportované z údajov ISSZ k 18.11.2024

NEET neaktívni

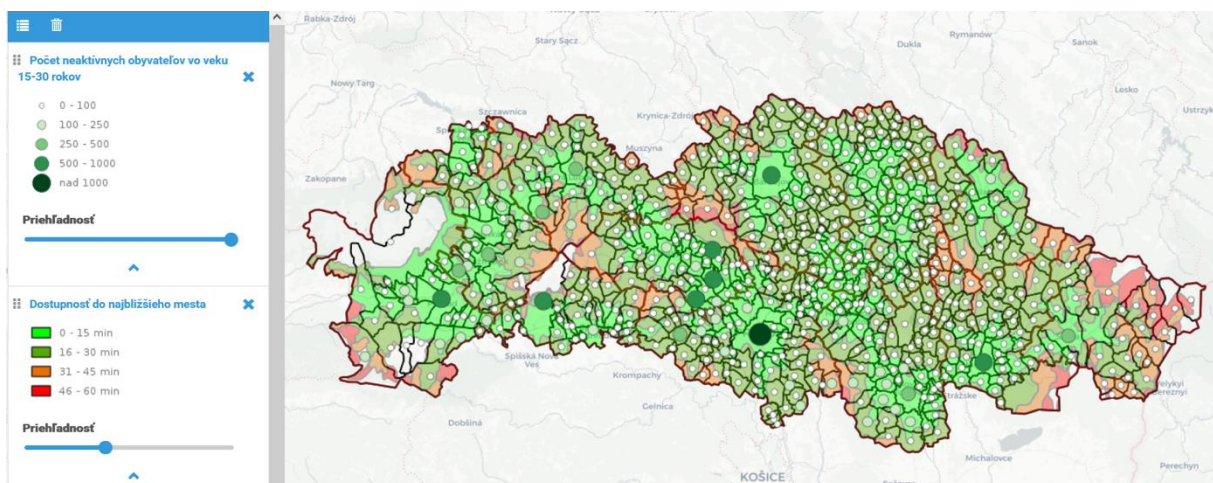
- A. osamelé dospelé osoby starajúce sa o nezaopatrené dieťa/deti v domácnosti. Za osamelé osoby starajúce sa o jednu alebo viac nezaopatrených osôb považujeme len tých, ktorí sú zaradení medzi *NEET* – neaktívni a ktorí sa starajú o jedno alebo viac nezaopatrených detí. Starostlivosť o deti je jedinou podmienkou na zaradenie do tejto skupiny, keďže údaje o iných osobách v starostlivosti nie sú v potrebnej štruktúre k dispozícii;
- B. osoby so zdravotným postihnutím. Ide o *NEET* neaktívnych so zdravotným postihnutím vo veku od 15 do 30 rokov poberajúcich (invalidný) dôchodok;
- C. osoby s dosiahnutým vzdelaním nižším ako stredné odborné vzdelanie;
- D. štátni príslušníci tretích krajín – všetci mladí *NEET* a zároveň nie sú štátnymi občanmi nasledujúcich krajín: SR, ČR, Maďarsko, Poľsko, Chorvátsko, Rumunsko, Bulharsko, Rakúsko, Nemecko, Taliansko, Francúzsko.

Mapa 12 Počet neaktívnych NEET k celkovému počtu mladých PSK vo veku 15 až 30 rokov

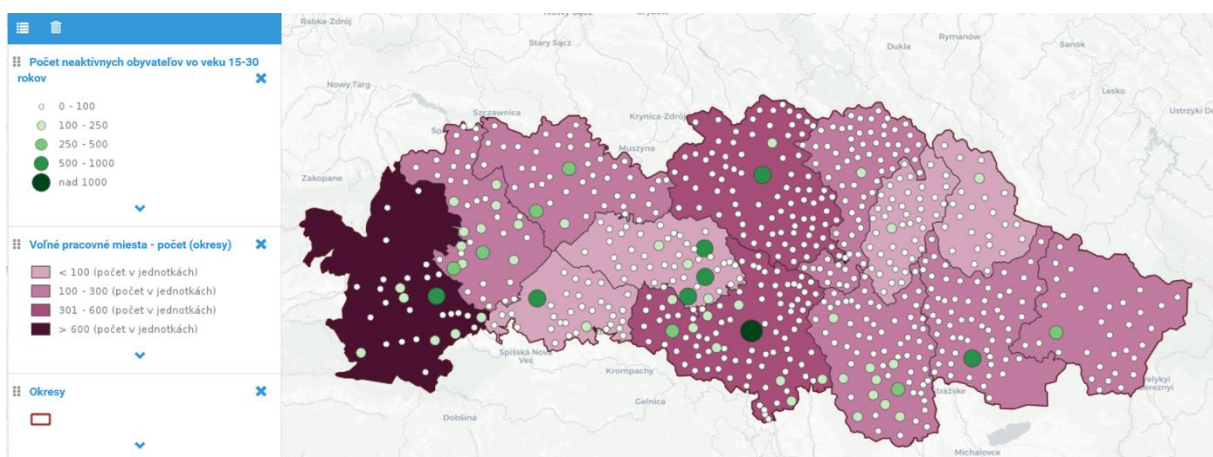
Zdroj: <https://geopresovregion.sk/mviewer/?lang=sk&config=apps/neet/neet.xml#>

Dopravná dostupnosť a jej vplyv na mladých neaktívnych *NEET*. Na základe dostupných údajov je zaujímavé konštatovať, že v prípade neaktívnych mladých *NEET* obmedzená dopravná obslužnosť nie je hlavným faktorom ich situácie, pretože lokality s najvyššou koncentráciou neaktívnych *NEET* majú dostupnosť 15 min. do najbližšieho mesta.

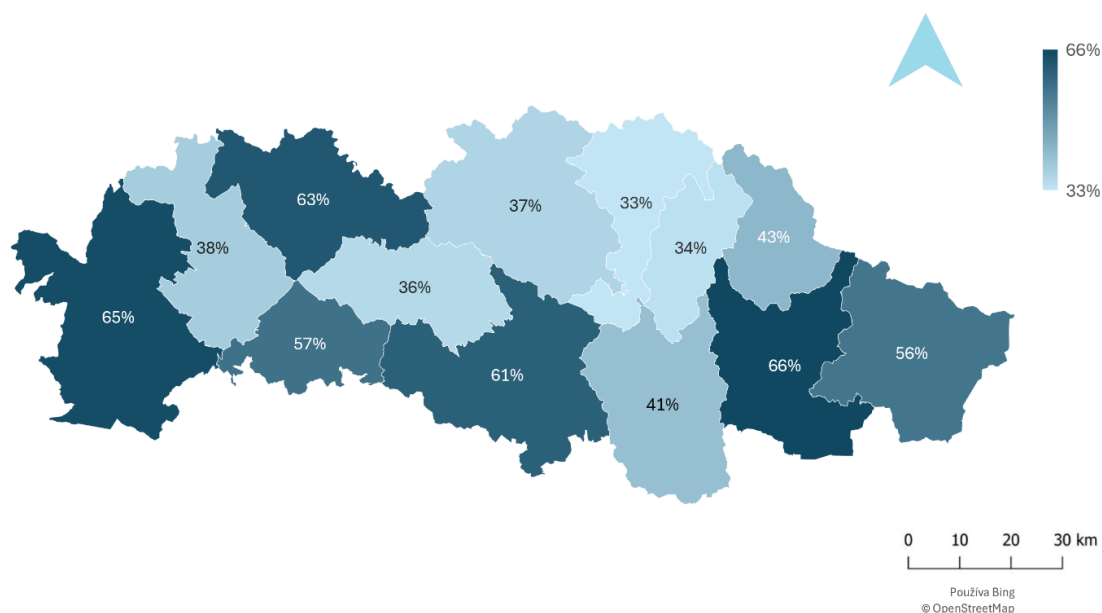
Mapa 13 Počet neaktívnych NEET a dopravná dostupnosť do najbližšieho mesta

Zdroj: <https://geopresovregion.sk/mviewer/?lang=sk&config=apps/neet/neet.xml#>

Mapa 14 Počet neaktívnych NEET k počtu voľných pracovných miest v regióne

Zdroj: <https://geopresovregion.sk/mviewer/?lang=sk&config=apps/neet/neet.xml#>

Mapa 15 Podiel neaktívnych NEET na celkovom počte NEET na úrovni okresov PSK

Zdroj: SODB 2021, Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny k 30. septembru 2024

Tabuľka 46 Početnosť a podiel vybraných rizikových skupín NEET v PSK

	Počet mladých ľudí vo veku 15 až 30 rokov v uvedenej rizikovej skupine			Podiel danej rizikovej skupiny na populácii žien/mužov/spolu vo veku od 15 do 30 rokov		
	Ženy	Muži	Spolu	Podiel na populácii žien vo veku 15 až 30 rokov	Podiel na populácii mužov vo veku 15 až 30 rokov	Podiel na populácii vo veku 15 až 30 rokov
Osamelé dospelé osoby starajúce sa o nezaopatrené dieťa/deti v domácnosti	3960	56	4016	5,24 %	0,07 %	2,58 %
Osoby so zdravotným postihnutím	971	1339	2310	1,29 %	1,67 %	1,49 %
Osoby s dosiahnutým vzdelaním nižším ako stredné odborné vzdelanie	6843	4171	11014	9,06 %	5,21 %	7,08 %
Štátni príslušníci tretích krajín	38	16	54	0,05 %	0,02 %	0,03 %

Zdroj: SODB 2021

Z predchádzajúcej tabuľky 46 vyplýva, že najpočetnejšou skupinou *NEET* neaktívni sú osoby s dosiahnutým vzdelaním nižším ako stredné odborné vzdelanie (11 014 osôb). Podľa pohlavia túto skupinu tvoria predovšetkým ženy s podielom 62,1 % (6 843 osôb), muži tvoria 37,9 % (4 171 osôb). Potom nasledujú osamelé osoby starajúce sa o nezaopatrené dieťa/deti v domácnosti (4 016), ide predovšetkým o mladé ženy (podiel až 98,6 %). Treťou najpočetnejšou kategóriou sú osoby so zdravotným postihnutím (2 310 osôb), kde podiel mužov predstavuje 57,9 % (1 339 osôb), a podiel žien je 42,1 % (971 osôb). Veľmi nízky podiel tvoria štátni príslušníci tretích krajín (54 osôb), ide o 38 žien (70,37 %) a 11 mužov (29,63 %).

Ak si zhráme tieto štyri vybrané subkategórie *NEET* neaktívni a porovnáme ju s dátami o všetkých *NEET* neaktívni (podľa SODB 2021), môžeme skonštatovať, že nám vychádza odchýlka v absolútnom počte *NEET* neaktívni 7 329 osôb v Prešovskom kraji, čo predstavuje až 29,6 %. Máme zhruba 30 % ďalších *NEET* neaktívni, ktorí nespádajú do týchto vybraných podskupín.

Na základe štruktúry dát z Odboru štatistík, analýzy dát a reportingu MPSVR SR, ktoré sme na vyžiadanie na účely spracovania tejto analýzy získali, môžeme predpokladať ďalšie subkategórie neaktívnych *NEET*. Samotní UoZ v Prešovskom kraji po osobnej konzultácii často zdôrazňovali, že sami nevedia, kde sa neaktívni *NEET* v kraji nachádzajú a do akých subkategórií patria.⁸⁴

Do kategórie neaktívni *NEET* predpokladáme, že patria aj ostatné kategórie znevýhodnených UoZ:

- absolventi školy, ktorí sa neregistrovali ako UoZ,

⁸⁴ Dáta z Odboru štatistík, analýzy dát a reportingu MPSVR SR sú súčasťou príloh analýzy.

- dlhodobo nezamestnaní, ktorí na základe nesplnenia podmienok UoZ boli vyradení z evidencie,
- občania, ktorí ukončili poberanie materského alebo poberanie rodičovského príspevku.

Vzhľadom na početnú skupinu mladých žien starajúcich sa o blízku osobu alebo dieťa, aj táto skupina bude zahrnutá do terénneho výskumu (4. kapitola). S ohľadom na skutočnosť, že v niektorých častiach Prešovského kraja chýbajú väčší zamestnávateľia, ktorí by dokázali ponúknuť flexibilné pracovné pozície alebo systém odborných stáží pre mladých rodičov, táto skupina mladých ľudí patrí medzi skupinu ohrozenú *NEET*.

MLADÍ MIGRANTI

Slovensko nepatrí k tradičným cieľovým krajinám migrantov. Je kultúrne homogénnou krajinou, ktorej sa nedotkol dramatický nárast migrácie v priebehu 20. storočia. Až donedávna bola Slovenská republika takmer výlučne krajinou pôvodu migrantov, teda krajinou, z ktorej občania z rôznych dôvodov migrovali do cudziny.

Výraznejšie zmeny priniesol až vstup Slovenska do Európskej únie a schengenského priestoru. V období od roku 2004 v SR poklesla najmä nelegálna a azylová migrácia a osemnásobne sa zvýšila legálna migrácia. Aj napriek tomu, že rast populácie cudzincov na Slovensku bol v rokoch 2004 – 2008 spomedzi všetkých členských štátov EÚ druhý najvyšší, zastúpenie cudzincov v populácii – v porovnaní s inými štátmi EÚ – zostáva na nízkej úrovni. Cudzinci dnes v SR tvoria 5,13 % populácie a ich počet pomaly, ale kontinuálne rastie: v decembri 2022 ich u nás žilo o 111 076 viac ako v roku 2021, čo predstavuje nárast o 66,3 %. Nárast bol spôsobený najmä prílevom ľudí z Ukrajiny.

Popri migrácii zo sociálnych dôvodov, akými sú napríklad zlúčenie rodiny či manželstvo migranta/migrantky so slovenským občanom/občankou, je dnes najvýraznejším komponentom legálnej migrácie na Slovensko práve migrácia za podnikaním, prácou a za štúdiom.

V posledných rokoch sa Slovensko stalo významným cieľom pre migrantov, pričom najväčší nárast zaznamenali osoby pochádzajúce z tretích krajín – teda mimo Európskeho hospodárskeho priestoru (EHP). K 30. novembru 2024 sa na Slovensku nachádzalo 280 114 cudzincov z tretích krajín, ktorí mali udelený prechodný, tolerovaný alebo trvalý pobyt. Z celkového počtu 280 114 osôb bolo 110 226 osôb (39,3 %) s prechodným pobytom, 130 515 osôb (46,6 %) s tolerovaným pobytom, 39 373 osôb (14,1 %) s trvalým pobytom.

Tolerovaný pobyt dominuje – tento status bol udelený hlavne Ukrajincom v dôsledku vojnového konfliktu. Prechodný pobyt je najčastejší medzi Srbmi, Vietnamcami a Rusmi – títo migranti prichádzajú hlavne za prácou alebo podnikaním. Trvalý pobyt je najmenšou kategóriou, ale získavajú ho hlavne cudzinci, ktorí majú dlhodobé väzby na Slovensko (napr. Vietnamci a Rusi).

Najväčší počet cudzincov pochádza z Ukrajiny, Srbska, Vietnamu a Ruska. Tabuľka 47 ukazuje top štyri krajiny podľa celkového počtu cudzincov.

Tabuľka 47 Štatistický prehľad legálnej a nelegálnej migrácie v Slovenskej republike

Štát	Celkový počet osôb	% z celkového počtu
UA Ukrajina	195 245	69,7 %
SRB Srbsko	17 941	6,4 %
VN Vietnam	10 133	3,6 %
RUS Rusko	8 710	3,1 %

Zdroj: <https://www.minv.sk/>. Stav k 31. decembru 2024

Ukrajinci predstavujú takmer 70 % všetkých cudzincov z tretích krajín. Tento extrémne vysoký podiel je spôsobený vojnovým konfliktom a udelením dočasnej ochrany. Srbi a Vietnamci sú druhou a treťou najväčšou komunitou, pričom často získavajú prechodný pobyt na pracovné účely. Rusi majú vyvážený podiel prechodného aj trvalého pobytu, čo naznačuje ich dlhodobé pôsobenie na Slovensku.

Podrobnejší pohľad na jednotlivé krajiny ukazuje, aké typy pobytov cudzinci získavajú.

Tabuľka 48 Typy pobytov cudzincov v Slovenskej republike

Štát	Prechodný pobyt	Tolerovaný pobyt	Trvalý pobyt
UA Ukrajina	51 891	129 771	13 583
SRB Srbsko	15 377	0	2 564
VN Vietnam	6 499	8	3 626
RUS Rusko	4 286	402	4 022

Zdroj: <https://www.minv.sk/>. Stav k 31.12.2024

Ukrajinci sú najväčšou skupinou v tolerovanom pobyte (129 771 osôb) – to sú najmä ľudia, ktorí na Slovensku získali dočasnú ochranu. Srbi a Vietnamci majú vysoký prechodný pobyt (15 377 a 6 499 osôb) – hlavne na zamestnanie a podnikanie. Rusi majú vyvážené čísla medzi prechodným a trvalým pobytom, čo môže súvisieť s pracovnými a rodinnými väzbami.

Migrácia cudzincov z tretích krajín na Slovensko sa v posledných rokoch výrazne zintenzívnila, pričom najväčšie zmeny priniesol vojnový konflikt na Ukrajine, ale aj rastúci dopyt po pracovnej sile v rôznych odvetviach slovenského hospodárstva. Na základe aktuálnych údajov možno identifikovať štyri kľúčové trendy, ktoré ovplyvnili štruktúru zahraničného obyvateľstva na Slovensku.

K 31. decembru 2024 si na Slovensku našlo dočasné útočisko v dôsledku pretrvávajúceho vojnového konfliktu približne 135 000 osôb, prevažne z Ukrajiny. Z tohto počtu približne 114 000 osôb získalo povolenie na pobyt a v súčasnosti žije na území Slovenskej republiky. Demografické údaje naznačujú, že ženy a deti tvoria takmer 83 % celkovej vysídlenej populácie. Konkrétne, dočasné útočisko bolo poskytnuté 37 461 deťom do 18 rokov (32 % z celkového

počtu) a 58 514 ženám (74 % z dospeljej populácie). Najvyššia koncentrácia osôb s dočasným útočiskom je v Bratislavskom a Košickom kraji.

Je dôležité poznamenať, že štatút dočasného útočiska umožňuje týmto osobám prístup k zdravotnej starostlivosti, ubytovaniu, strave, hygienickým potrebám, vzdelávaniu a trhu práce na Slovensku. Tento typ pobytu pred rokom 2022 prakticky neexistoval vo veľkých číslach, no v súčasnosti tvorí najväčšiu skupinu medzi cudzincami. Zvýšený počet cudzincov so štatútom tolerovaného pobytu znamená vyššiu zaťaženosť štátneho sociálneho systému, školstva a zdravotníctva. Ukrajinské deti sa vo veľkom počte zapísali do slovenských škôl, pričom školy v hraničných oblastiach zaznamenali zvýšený počet žiakov nehovoriacich po slovensky.

Prechodný pobyt využívajú hlavne pracovníci a podnikatelia. Srbi, Vietnamci a Rusi tvoria hlavné skupiny v tejto kategórii. Prechodný pobyt je určený najmä na prácu a podnikanie. Najväčšie skupiny pracovníkov na prechodnom pobyte sú Srbi, Vietnamci a Rusi. Srbi prichádzajú predovšetkým za prácou v automobilovom priemysle a stavebníctve. Vietnamci sú tradične aktívni v podnikateľských činnostiach, ako sú malé obchody, reštaurácie a trhoviská. Rusi často získavajú prechodný pobyt kvôli práci v IT sektore, podnikaniu alebo štúdiu.

Trvalý pobyt je dominantný u Vietnamcov a Rusov. Tieto komunity majú dlhodobé väzby na Slovensko. Vietnamci a Rusi majú historicky silnú komunitu na Slovensku, pričom mnohí sa tu usadili už v minulosti. Vietnamci sú vnímaní ako jedna z najstabilnejších zahraničných komunit, ich počet na Slovensku sa kontinuálne zvyšuje. Mnohí prišli už v osemdesiatych rokoch a zostali aj ich rodiny. Dnes prevádzkujú obchody, reštaurácie a rôzne podnikateľské aktivity, čím prispievajú k miestnej ekonomike. Rusi často získavajú trvalý pobyt na základe rodinných väzieb alebo podnikania. Niektorí sem prichádzajú po politických alebo ekonomických zmenách vo svojej krajine. Ich podiel na slovenskej ekonomike rastie, hlavne v sektore nehnuteľností a IT.

Okrem toho, v roku 2024 bolo podaných celkovo 165 žiadostí o azyl, z toho 141 bolo prvých žiadostí a 24 opakovaných. Najviac žiadateľov pochádzalo z Ukrajiny (31), Afganistanu (19), Bieloruska (17) a Turecka (5). Demografické údaje: muži: 134, ženy: 31, maloletí: 29, maloletí bez sprievodu: 2. Najvyšší počet maloletých žiadateľov bol z Afganistanu (10), Iránu (5), Ukrajiny (1) a Iraku (1). Za rok 2024 bolo vydaných 180 prvostupňových rozhodnutí v konaniach o azyl. Rozhodnutia možno rozdeliť do štyroch hlavných kategórií: azyl udelený 41 prípadov (22,7 %), poskytnutá doplnková ochrana 22 prípadov (12,2 %), negatívne rozhodnutia 59 prípadov (32,8 %), zastavené konanie 58 prípadov (32,2 %). Toto rozdelenie ukazuje, že viac ako polovica rozhodnutí bola zamietavá alebo konanie bolo zastavené (65 %).

Miera úspešnosti žiadostí o azyl bola približne 22,7 %, čo znamená, že približne jeden z piatich žiadateľov získal azyl. 35 % rozhodnutí bolo negatívnych alebo konanie bolo zastavené, čo naznačuje, že veľká časť žiadateľov nesplnila podmienky azylu alebo sa rozhodla nepokračovať v konaní. Najviac pozitívnych rozhodnutí bolo udelených žiadateľom z Afganistanu a Ukrajiny, pričom vysoké čísla pre tieto krajiny súvisia s bezpečnostnými rizikami. Relatívne veľké množstvo zastavených konaní (32,2 %) naznačuje, že viacerí žiadatelia môžu využiť iné formy ochrany alebo zmeniť krajinu pobytu.

Tabuľka 49 Početnosť a podiel vybraných rizikových skupín NEET v krajoch SR

Štátni príslušníci tretích krajín						
Kraj	Počet mladých ľudí vo veku od 15 do 30 rokov v uvedenej rizikovej skupine			Podiel danej rizikovej skupiny na populácii žien/mužov/spolu vo veku od 15 do 30 rokov		
	Ženy	Muži	Spolu	Podiel na populácii žien vo veku 15 – 30 rokov	Podiel na populácii mužov vo veku 15 – 30 rokov	Podiel na populácii vo veku 15 – 30 rokov
Bratislavský kraj	112	58	170	0,24 %	0,13 %	0,18 %
Trnavský kraj	31	13	44	0,07 %	0,03 %	0,05 %
Trenčiansky kraj	22	9	31	0,05 %	0,02 %	0,04 %
Nitriansky kraj	38	17	55	0,07 %	0,03 %	0,05 %
Žilinský kraj	48	28	76	0,08 %	0,04 %	0,06 %
Banskobystrický kraj	37	11	48	0,07 %	0,02 %	0,05 %
Prešovský kraj	38	16	54	0,05 %	0,02 %	0,03 %
Košický kraj	55	20	75	0,08 %	0,03 %	0,05 %
SR – spolu	381	172	553	0,09 %	0,04 %	0,06 %

Zdroj: SODB 2021

Z tabuľky 49 je zrejmé, že medzi štátnymi príslušníkmi tretích krajín vo veku 15 až 30 rokov, ktorí spadajú do skupiny *NEET*, je v Slovenskej republike zastúpených celkovo 553 osôb. Z tohto počtu je 381 žien a 172 mužov, pričom tak v absolútnych, ako aj relatívnych hodnotách je podiel žien vyšší. Najviac osôb z tejto rizikovej skupiny žije v Bratislavskom kraji (170), čo zodpovedá aj najvyššiemu percentuálnemu zastúpeniu (0,18 % z celej bratislavskej populácie vo veku 15 až 30 rokov). Druhý najvyšší absolútny počet je v Žilinskom kraji (76) a nasleduje Košický kraj (75). Naopak, najnižší absolútny počet (31) je v Trenčianskom kraji. V celoslovenskom priemere tvorí táto riziková skupina 0,09 % ženskej populácie a 0,04 % mužskej populácie vo veku 15 až 30 rokov. Najvyšší podiel žien je v Bratislavskom kraji (0,24 %), pričom u mužov je tam takisto najvyšší podiel (0,13 %), hoci zostáva výrazne nižší ako u žien. Vo všetkých krajoch je podiel žien vyšší než u mužov, rozdiel je zreteľný predovšetkým v Bratislavskom, Žilinskom a Košickom kraji.

Celkové percentuálne zastúpenie tejto rizikovej skupiny na Slovensku (0,06 % z populácie vo veku 15 až 30 rokov) je pomerne nízke. Bratislavský kraj sa však vyznačuje nielen najvyšším absolútnym počtom, ale aj najväčším podielom, čo môže súvisieť s väčšou koncentráciou cudzincov vo veľkomestskom prostredí a odlišnou skladbou obyvateľstva. V ostatných krajoch podiel zriedkavo presahuje 0,05 %, pričom najnižšie hodnoty sú v Prešovskom kraji (0,03 %). Celkovo údaje poukazujú na to, že štátni príslušníci tretích krajín tvoria v rámci *NEET* skupiny len nepatrnú časť mladých ľudí na Slovensku, ale v niektorých krajoch (najmä v Bratislavskom) ich

podiel presahuje celoslovenský priemer. Zároveň sú v tejto skupine výrazne zastúpené najmä ženy.

Tabuľka 50 Štatistický prehľad celkového počtu platných tolerovaných pobytov cudzincov na území PSK s účelom dočasné útočisko v členení podľa jednotlivých okresov, veku a pohlavia

Pobyt v SR – územný celok okres	Veková skupina/ pohlavie									Spolu
	0 až 17 rokov			18 až 60 rokov			nad 60 rokov			
	Muži	Ženy	Spolu	Muži	Ženy	Spolu	Muži	Ženy	Spolu	
Bardejov	111	131	242	58	282	340	33	69	102	684
Humenné	175	143	318	116	398	514	48	101	149	981
Kežmarok	145	120	265	55	277	332	22	56	78	675
Levoča	36	43	79	18	93	111	8	19	27	217
Medzilaborce	26	22	48	20	42	62	3	8	11	121
Poprad	307	262	569	192	760	952	61	121	182	1 703
Prešov	871	665	1 536	1 009	1 598	2 607	110	210	320	4 463
Sabinov	31	29	60	7	72	79	3	9	12	151
Snina	96	83	179	76	272	348	29	70	99	626
Stará Ľubovňa	58	44	102	32	124	156	7	14	21	279
Stropkov	29	24	53	12	48	60	11	14	25	138
Svidník	51	45	96	25	88	113	7	14	21	230
Vranov n. Topľou	53	49	102	44	159	203	15	23	38	343
Spolu	1 989	1 660	3 649	1 664	4 213	5 877	357	728	1 085	10 611

Zdroj: Úrad hraničnej a cudzineckej polície Prezídia Policajného zboru SR 2024

Najvyšší počet cudzincov s tolerovaným pobytom sa koncentruje v Bratislavskom kraji (47 384 osôb). Toto je spôsobené silnou ekonomikou Bratislavy, kde je dostupných najviac pracovných príležitostí. Okrem toho je Bratislava dopravným uzlom s veľkým počtom zahraničných firiem a diplomatických zastúpení. Najväčší počet osôb v produktívnom veku (18 – 60 rokov) naznačuje, že sem migranti prichádzajú hlavne za prácou a podnikaním. Košický kraj má druhý najvyšší počet cudzincov (17 421 osôb). Košice ako druhé najväčšie mesto na Slovensku ponúka pracovné príležitosti v IT sektore, priemysle a školstve. Veľká časť cudzincov pochádza z Ukrajiny, keďže Košický kraj susedí s Ukrajinou a je pre nich prirodzeným vstupným bodom. Prešovský kraj (10 611 osôb) a Nitriansky kraj (13 291 osôb) majú tiež významné zastúpenie cudzincov. Prešovský kraj má podobne ako Košice veľký podiel Ukrajincov, ale aj nižší počet pracovných príležitostí, čo znamená, že mnoho migrantov sa presúva do iných regiónov. Nitriansky kraj je známy automobilovým a priemyselným sektorom, ktorý priťahuje pracovníkov z Vietnamu a Srbska. Trenčiansky kraj má najnižší počet cudzincov (9 961 osôb). Trenčiansky kraj nemá veľké priemyselné centrá v porovnaní s Bratislavou, Nitrou či Košicami. Väčšina cudzincov v tejto oblasti pracuje v menších podnikoch alebo poľnohospodárstve. Seniori (60+) tvoria len malú časť

populácie cudzincov. Väčšina cudzincov na Slovensku sú ekonomicky aktívni ľudia. Len 10 511 osôb patrí do kategórie 60+, čo naznačuje, že Slovensko nie je cieľovou destináciou pre dôchodcov zo zahraničia.

Prešovský kraj patrí medzi kraje s vyšším počtom cudzincov s tolerovaným pobytom, pričom k 30. novembru 2024 ich tu žije 10 611. Hoci tento kraj nepatrí medzi hlavné ekonomické centrá ako Bratislava či Košice, stále priťahuje migrantov, najmä z Ukrajiny v dôsledku geografickej blízkosti a historických väzieb. Z celkového počtu cudzincov v Prešovskom kraji je vekové rozdelenie takéto: 0 – 17 rokov: 1 989 osôb (19 %), 18 – 60 rokov: 5 877 osôb (55,4 %), 60+ rokov: 1 085 osôb (10,2 %). Najväčšia skupina cudzincov je v produktívnom veku (18 – 60 rokov), čo znamená, že väčšina prichádza za prácou, štúdiom alebo podnikaním.

Prešovský kraj má trinásť okresov, v ktorých sa cudzinci koncentrujú rozdielne. Najviac cudzincov je v okresoch Prešov a Poprad, kde sú väčšie mestá, pracovné príležitosti a lepšie podmienky na život.

Tabuľka 51 Štatistický prehľad celkového počtu platných tolerovaných pobytov cudzincov na území PSK s účelom dočasné útočisko v členení podľa jednotlivých okresov

Okres	0 až 17 rokov	18 až 60 rokov	nad 60 rokov	Spolu
Prešov	1 536	2 607	320	4 463
Poprad	569	952	182	1 703
Humenné	318	514	149	981
Bardejov	242	340	102	684
Kežmarok	265	332	78	675
Snina	179	348	99	626
Stará Ľubovňa	102	156	21	279
Vranov nad Topľou	102	203	38	343
Levoča	79	111	27	217
Sabinov	60	79	12	151
Svidník	96	113	21	230
Stropkov	53	60	25	138
Medzilaborce	48	62	11	121

Zdroj: <https://www.minv.sk/?docasne-utockisko>. Stav k 31.12.2024

Okresy s najnižším počtom cudzincov sú Medzilaborce, Stropkov a Sabinov.

Cudzinci v produktívnom veku prichádzajú najmä za prácou v priemysle, obchode a službách. Poprad a Vysoké Tatry ponúkajú sezónne pracovné miesta v hotelierstve, gastronómii a cestovnom ruchu. V menších mestách (Bardejov, Snina, Stará Ľubovňa) je menej pracovných miest, preto cudzinci smerujú hlavne do väčších miest. Prešov ako krajské mesto ponúka najviac pracovných príležitostí a vzdelávacích možností.

Čo sa týka výziev a dosahov migrácie v Prešovskom kraji, je nevyhnutné vynaložiť väčšie úsilie na efektívnejšiu integráciu cudzincov s tolerovaným pobytom, najmä tých, ktorí prišli v dôsledku vojnového konfliktu (predovšetkým jazykové kurzy, podpora pri integrácii na pracovný trh). Mnoho detí cudzincov navštevuje slovenské školy (ZŠ, SŠ, VŠ), čo si vyžaduje špeciálnu prípravu učiteľov na prácu so žiakmi, ktorí neovládajú slovenčinu. V Prešove a Poprade sa zvyšuje dopyt po nájomných bytoch, čo môže spôsobiť zvýšenie cien bývania. Je nevyhnutné vymedziť

priority pre mladých ukrajinských odídencom, ktorými sú rozvojové programy (prístup k službám, ako je dočasné ubytovanie, psychologické poradenstvo, kurzy slovenského jazyka, integrácia ukrajinských občanov na Slovensku, finančná pomoc a možnosť zdravotného poistenia pre utečencov). S predlžujúcou sa dĺžkou pobytu v hostiteľskej krajine však majú utečenci aj nové potreby a podporu, aby sa mohli integrovať na trhu práce, aby znížili závislosť od sociálnej pomoci. Pomoc potrebujú aj pri zabezpečení stabilnejšieho (dlhodobého) bývania. Prístup k jazykovým kurzom, uznávanie pracovných zručností (uznanie ukrajinských certifikátov, diplomov, ktoré potvrdzujú kvalifikáciu utečencov a umožňujú utečencom sa zamestnať v odbore) a prístup k starostlivosti o deti sú hlavnými prekážkami, ktoré treba riešiť. Mládež a ich matky zdôraznili aj prístup k jazykovým kurzom a mimoškolským aktivitám ako podporu ich úspešnej integrácie.⁸⁵

MLADÍ VS. NEET

Celkový počet mladých ľudí v Prešovskom kraji vo veku od 15 do 30 rokov je 155 271 , čo predstavuje pri celkovom počte obyvateľov v kraji v roku 2023 (808 810 osôb) 19,19 %.⁸⁶

Tabuľka 52 Celkový počet mladých ľudí (vo veku 15 – 30 rokov) a mladých ľudí v situácii NEET v krajoch SR a PSK

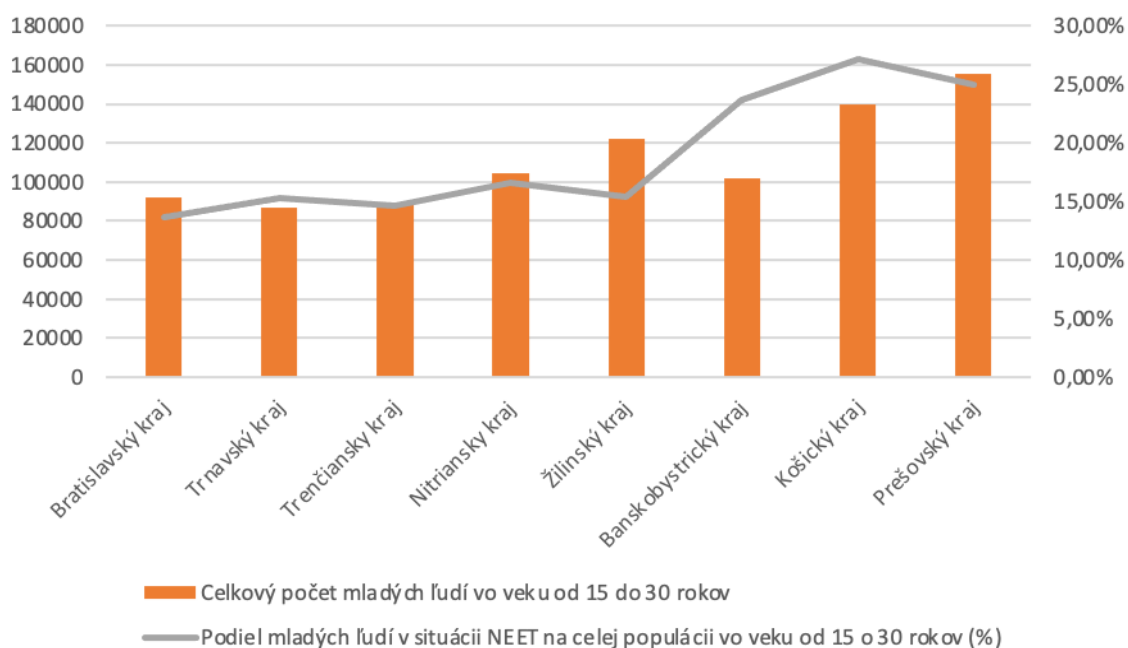
	Celkový počet mladých ľudí vo veku od 15 do 30 rokov	Mladí ľudia v situácii NEET	Podiel mladých ľudí v situácii NEET na celej populácii vo veku od 15 do 30 rokov
Bratislavský kraj	91 980	12 587	13,68 %
Trnavský kraj	86 927	13 329	15,33 %
Trenčiansky kraj	88 461	12 919	14,60 %
Nitriansky kraj	104 498	17 308	16,56 %
Žilinský kraj	121 802	18 767	15,41 %
Banskobystrický kraj	101 537	24 018	23,65 %
Košický kraj	139 676	37 959	27,18 %
Prešovský kraj	155 530	38 878	25,00 %
Slovensko	890 411	175 765	19,74 %

Zdroj: SODB 2021

Ak si porovnáme Prešovský kraj (na základe dát zo SODB 2021) s ostatnými krajinami, tak v absolútnych číslach má kraj najvyššie zastúpenie mladých ľudí (od 15 do 30 rokov) spomedzi všetkých krajov na Slovensku. Žiaľ, taktiež má najvyšší absolútny počet mladých ľudí v situácii NEET. Vo vzťahu k percentuálnemu podielu NEET voči všetkým mladým (15 – 30 rokov) je na druhom mieste.

⁸⁵ KOVALCHUK, Y., BALOGOVÁ, B.: Integrácia ukrajinských utečencov optikou slovenskej sociálnej práce. In: <https://www.unipo.sk/public/media/46890/INTEGRACIA%20UKRAJINSKYCH%20UTEČENCOV%20OP-TIKOU%20SLOVENSKEJ%20SOCIÁLNEJ%20PRÁCE.pdf>. Pórov. BARTOŠ, R.: Predchádzanie vzniku krízových situácií počas mimoriadnej situácie v dôsledku vojnových udalostí na Ukrajine. In: <https://www.employment.gov.sk/files/sk/uvodna-stranka/pomoc-odidencov-z-ukrajiny/predchadzanie-krizovym-situaciám-vo-vztahu-k-občanom-ukrajiny-uzemi-sr/metodicka-prirucka.pdf>.

⁸⁶ Podrobnejšie informácie o mládeži sú v Regionálnej stratégii výchovy a vzdelávania v stredných školách v územnej pôsobnosti PSK na obdobie školského roka 2023/2024.

Graf 6 Mladí ľudia (vo veku 15 až 30 rokov) vs. NEET v SR a PSK

Zdroj: SODB 2021

Mladých ľudí v skupine *NEET* v Prešovskom kraji je až 37 800. Ak sa pozrieme na jednotlivé podskupiny, tak v Prešovskom kraji:

- počet *NEET* aktívni : 14 087,
- počet *NEET* neaktívni: 24 613,
- SPOLU *NEET*: 37 800, čo predstavuje 24,92 % z celkového podielu mladých ľudí od 15 do 30 rokov v kraji.

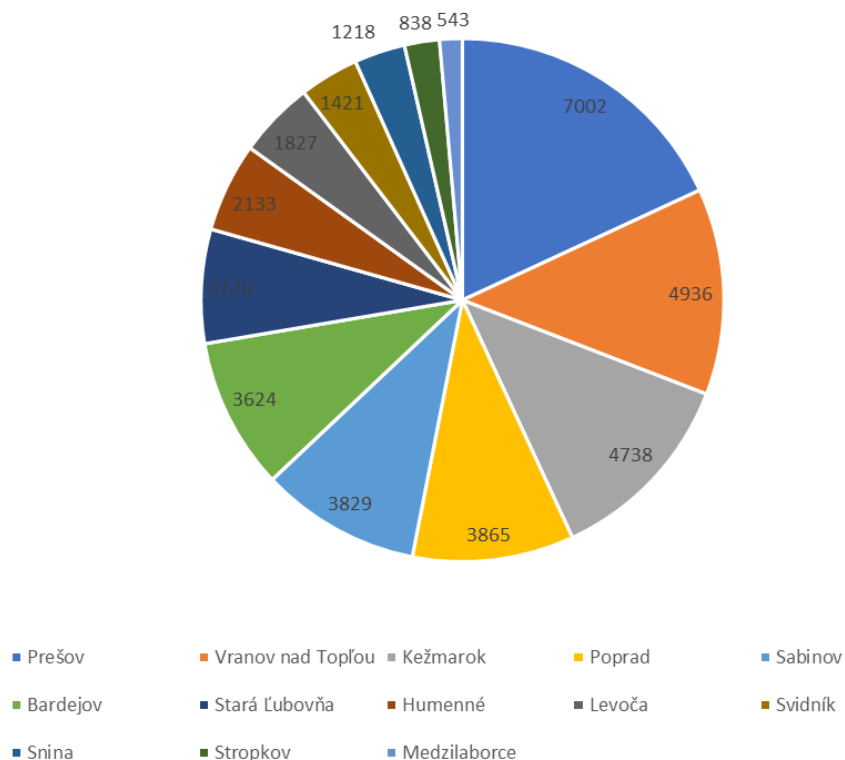
Tabuľka 53 Podiel NEET podľa okresov v PSK

Okres	Celkový počet obyv. 2023	NEET od 15 do 30 rokov	Podiel NEET v okrese (%)
Prešov	174 741	7 002	4,00
Bardejov	75 547	3 624	4,80
Poprad	102 038	3 865	3,79
Svidník	31 183	1 421	4,56
Medzilaborce	10 665	543	5,09
Humenné	58 688	2 133	3,63
Snina	34 071	1 218	3,57
Kežmarok	75 188	4 738	6,30
Sabinov	61 542	3 829	6,22
Levoča	33 192	1 827	5,50
Stará Ľubovňa	53 107	2 726	5,13
Stropkov	19 553	838	4,29
Vranov nad Topľou	79 295	4 936	6,22
Prešovský kraj	808 810	38 700	4,78

Zdroj: SODB 2021

Prešovský kraj mal k 31. decembru 2023 808 810 obyvateľov, a tým je najľudnatejším krajom v SR. V kraji sa vyskytuje až 38 700 mladých *NEET* vo veku 15 – 30 rokov, čo predstavuje 4,78 % podielu z celkového obyvateľstva kraja a 25 % z podielu všetkých mladých vo veku od 15 do 30 rokov v kraji.

Nasledujúci graf zobrazuje absolútnu početnosť *NEET* vo všetkých okresoch Prešovského kraja.

Graf 7 Počet *NEET* v okresoch PSK

Zdroj: SODB 2021

Najväčšie zastúpenie *NEET* je v okrese Prešov (až 7 000 osôb), potom nasleduje okres Vranov nad Topľou, okres Kežmarok, Poprad, Sabinov a Bardejov.

Tabuľka 54 Poradie okresov v PSK podľa počtu *NEET*

Okres	<i>NEET</i> od 15 do 30 rokov	Podiel <i>NEET</i> v okrese (%)
Prešov	7 002	4
Vranov nad Topľou	4 936	6,22
Kežmarok	4 738	6,3
Poprad	3 865	3,79
Sabinov	3 829	6,22
Bardejov	3 624	4,8
Stará Ľubovňa	2 726	5,13
Humenné	2 133	3,63
Levoča	1 827	5,5

Okres	NEET od 15 do 30 rokov	Podiel NEET v okrese (%)
Svidník	1 421	4,56
Snina	1 218	3,57
Stropkov	838	4,29
Medzilaborce	543	5,1

Zdroj: SODB 2021

Najväčší podiel *NEET* vo vzťahu k ostatnému obyvateľstvu má okres Kežmarok (6,3 %), s hodnotou 6,22 % je okres Vranov nad Topľou a Sabinov. Nad 5 % má okres Levoča, Stará Ľubovňa a Medzilaborce. Cez 4 % má podiel Bardejov, Svidník, Stropkov a Prešov. Najnižší podiel vykazujú okresy Poprad, Humenné a na záver (3,57 %) okres Snina.

Tabuľka 55 Počet obcí s výskytom NEET v okresoch PSK

Okres	Počet obcí	Počet obcí s výskytom NEET	Podiel obcí (%) s výskytom NEET
Prešov	91	91	100,00
Bardejov	86	79	91,86
Poprad	29	29	100,00
Svidník	68	68	100,00
Medzilaborce	23	23	100,00
Humenné	62	58	93,55
Snina	34	34	100,00
Kežmarok	41	41	100,00
Sabinov	43	43	100,00
Levoča	33	33	100,00
Stará Ľubovňa	44	44	100,00
Stropkov	43	43	100,00
Vranov nad Topľou	68	68	100,00
Prešovský kraj	665	654	98,35

Zdroj: SODB 2021

Kategória *NEET* v Prešovskom kraji má zo 665 obcí zastúpenie až v 654, čo je až 98 % zo všetkých obcí kraja. Máme tu okresy, kde podiel obcí s výskytom *NEET* je stopercentný v danom okrese. Ide o okresy Prešov, Svidník, Snina, Kežmarok, Sabinov, Levoča, Stará Ľubovňa, Stropkov, Medzilaborce, Vranov nad Topľou a Poprad. Veľmi blízko k stopercentnej hranici sa blíži okres Humenné (93,5 %) a okres Bardejov (91,8 %).

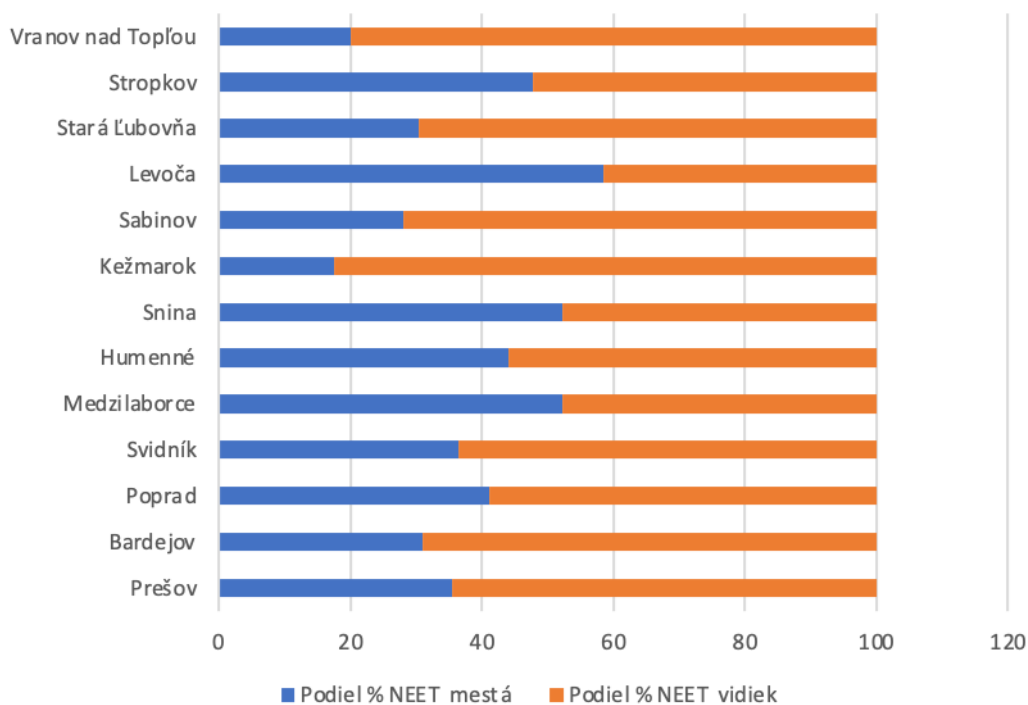
Ak sa pozrieme na absolútne čísla, najväčší počet vykazuje okres Prešov (7 002), potom Vranov nad Topľou (4 936) a Kežmarok (4 738), potom s počtom asi 4 000 mladých *NEET* sú okresy Poprad, Sabinov, Bardejov. Nasledujú okresy Stará Ľubovňa (2 726) a Humenné (2 133), potom okres Levoča, Svidník a Snina v rozpätí medzi 1 218 – 1 827 mladých *NEET*. Najnižšie absolútne zastúpenie majú okresy Stropkov (838) a Medzilaborce (543).

Tabuľka 56 Zastúpenie NEET v okresoch, v mestách a na vidieku

Okres	NEET od 15 do 30 rokov	NEET v mestách	Podiel % NEET v mestách	NEET na vidieku	Podiel % NEET na vidieku
Prešov	7 002	2 479	35,40	4 523	64,60
Bardejov	3 624	1 121	30,93	2 503	69,07
Poprad	3 865	1 590	41,14	2 275	58,86
Svidník	1 421	518	36,45	903	63,55
Medzilaborce	543	284	52,30	259	47,70
Humenné	2 133	941	44,12	1 192	55,88
Snina	1 218	636	52,22	582	47,78
Kežmarok	4 738	831	17,54	3 907	82,46
Sabinov	3 829	1 075	28,08	2 754	71,92
Levoča	1 827	1 068	58,46	759	41,54
Stará Ľubovňa	2 726	828	30,37	1 898	69,63
Stropkov	838	400	47,73	438	52,27
Vranov nad Topľou	4 936	991	20,08	3 945	79,92
Prešovský kraj	38 700	12 762	32,98	25 938	67,02

Zdroj: SODB 2021

Prešovský kraj má z celkového počtu 665 obcí 23 miest, zvyšné sú vidiecke obce. Ak analyzujeme skupinu NEET, v mestách ich žije 12 765, čo predstavuje necelých 33 % z celkového podielu NEET v kraji. Zvyšní NEET mladí ľudia bývajú na vidieku, čiže ide o 25 938 (čo predstavuje 67 %). Medzi jednotlivými okresmi sú isté špecifiká. V okrese Levoča, Medzilaborce a Snina je situácia opačná. Aj keď absolútnym počtom NEET nie sú to okresy s výrazným zastúpením, ale väčšina NEET žije v mestách.

Graf 8 Podiel NEET v mestách a na vidieku po okresoch PSK

Zdroj: SODB 2021

V okrese Stropkov až 47 % *NEET* žije v okresnom meste. Na druhej strane máme počtom vysoko zastúpené okresy kategóriou *NEET* (v absolútnych číslach), ale ich podiel v mestách je nižší od priemeru kraja a podstatne nižší v okrese Kežmarok (17,5 %), Vranov nad Topľou (20 %), Sabinov (28 %).

Najväčší podiel *NEET* žijúcich na vidieku majú okresy Kežmarok (82,46 %), Vranov nad Topľou (asi 80 %) a okres Sabinov (71 %). Najnižší podiel *NEET* v mestách majú okresy Levoča (41,5 %), Medzilaborce (47,7 %) a Snina (47,8 %).

Z týchto dát konštatujeme, že väčšina *NEET* v Prešovskom kraji žije na vidieku.

3.4 Zhrnutie východiskovej situácie

Prvá časť tejto podkapitoly obsahuje hlavné zistenia z jednotlivých podkapitol, opis postavenia mladých ľudí v regióne, ich možnosti vzdelávania a príležitosti zamestnania.

Druhá časť sa zaoberá analýzou top 30 obcí kraja, kde je najvyššie zastúpenie *NEET*, ďalej nasleduje analýza výberu top 13 obcí kraja a návrh kategorizácie okresov v tejto téme na základe stanovených atribútov.

3.4.1 Zhrnutie

V Prešovskom kraji žilo (rok 2023) vyše 150 000 mladých ľudí vo veku od 15 do 30 rokov. Kraj stále dosahuje najvyšší prirodzený prírastok spomedzi všetkých krajov, má však vysoké záporné migračné saldo.

Voľný čas mladých ľudí sa za posledné štyri dekády zmenil, t. j. voľného času je počas dňa viac. V oblasti zdravia a zdravého životného štýlu sú mladí ľudia vystavení vyššiemu riziku psychických ochorení. Až 34 %⁸⁷ mladých v kraji hodnotí svoje psychické zdravie ako biedne, 40 % hodnotí ako veľmi dobré.

Medzi špecifiká kraja patrí nedostatok pracovných príležitostí a nepriaznivá ekonomická situácia. Preto sú obyvatelia Prešovského kraja (vrátane mladých ľudí) nútení odchádzať za prácou do iných regiónov alebo do zahraničia. Miera nezamestnanosti je spomedzi krajov najvyššia a priemerná mesačná mzda je zase najnižšia spomedzi všetkých krajov.

Podľa štúdie Inštitútu finančnej politiky MF SR Slovensko čelí popri demografickej kríze aj významnému úniku mozgov. Najvypuklejšia situácia je práve v Prešovskom kraji. Mladí ľudia v Prešovskom kraji to odôvodňujú dlhodobou negatívnou sociálno-ekonomickou situáciou, ktorá sa prejavuje vo vysokej nezamestnanosti, nízkymi príjmami, chudobou, nedostatočnou ponukou vysokokvalifikovanej práce a pod.

V dôsledku 15 rokov pretrvávajúcej migrácie za prácou kraj čelí okrem spomínaných kríz aj výpadkom podielových daní, nedostatku kvalifikovanej pracovnej sily v rôznych sektoroch ekonomiky a verejných služieb, má výpadky príjmov v sociálnej oblasti a iných oblastiach.

Podľa regionálnej stratégie výchovy a vzdelávania PSK od roku 2019 mierne stúpal počet žiakov 9. ročníka základných škôl. Od roku 2030 nastane pokles počtu mladých ľudí nielen

⁸⁷ Výsledky sú z realizovaného prieskumu pri príprave *Stratégie mládeže PSK*.

v Prešovskom kraji, ale na celom Slovensku, ktorý bude trvať do roku 2040. V kraji vnímame zmenu štruktúry počtu 15-ročných žiakov. Do roku 2028 dôjde k výraznému nárastu počtu mladých z marginalizovaných rómskych komunit. Čo je alarmujúce, že dnes až 20 % populačného ročníka 15-ročných nepokračuje v štúdiu na stredných školách (ide o prevažne MRK) a len 14 % mladých z MRK študuje na strednej škole.

Preto je dôležité podporovať vzdelávaciu politiku v kraji, ktorá súvisí aj so zamestnanosťou. Konštatujeme, že Prešovský samosprávny kraj v tomto smere má prvenstvo v prioritizácii rozvoja odborných stredných škôl, duálneho vzdelávania, tzv. F-kových odborov (2-ročné štúdium na SŠ) na základne aktuálneho vývoja. Posledných šesť rokov je oblasť školstva zapojená v komponente o rozvoji stredného odborného vzdelávania v iniciatíve *Dobiehajúcich regiónov* (*Catching up regions*) so Svetovou bankou a Európskou komisiou. Za spomínané obdobie sa podporila tvrdá infraštruktúra v piatich školách v zriaďovateľskej pôsobnosti PSK a zároveň sa implementoval mäkký národný projekt *Zlepšenie stredného odborného školstva v PSK*; toho času sa implementuje druhý národný projekt z programového obdobia 2021 – 2027.

Na území Prešovského kraja pôsobí 10 vysokých škôl, pričom dve z nich majú sídlo v kraji. Zameranie fakúlt je hlavne na humanitné a prírodné vedy, spoločenské vedy, lekárske vedy a technické vedy.

Na území kraja pôsobia aj viaceré mimovládne a neziskové organizácie. Väčšina z nich je združená do Rady mládeže Prešovského kraja, kde spoločne vyvíjajú aktivity v školskom prostredí (školské parlamenty) alebo realizujú mnohé neformálne vzdelávania mladých ľudí a aktivity voľnočasového charakteru.

Po absolvovaní SŠ alebo VŠ až 58 % absolventov SŠ si do 5 rokov od ukončenia vzdelania nachádza prácu mimo odboru svojho vzdelania. U VŠ absolventov je to o čosi nižšie percento – 44 %. Na jednej strane vidíme dopyt po absolventoch, no odrádza ich aj nízke finančné ohodnotenie. Preto tu vidíme diskrepanciu medzi ponukou na trhu a obsadením absolventov v danom odbore, ktorý vyštudovali.

Čo sa týka podnikateľského prostredia, Prešovský kraj patrí dlhodobo ku krajom s nedostatkom pracovných príležitostí, má dlhodobo najvyššiu mieru nezamestnanosti a taktiež najnižšiu priemernú mesačnú mzdu v SR. Trpí nedostatkom vysokokvalifikovaných pracovných príležitostí. Na druhej strane trendy trhu práce ukazujú, že je a bude zvýšený dopyt po pracovných silách aj vďaka etablovujúcim sa zahraničným investíciám.

Prešovský kraj má až 37 800 mladých ľudí, ktorí sú v situácii *NEET*; z toho aktívnych je 14 087 a neaktívnych 24 613, čo predstavuje 4,78 % z celkového podielu obyvateľstva a zároveň 25 % z podielu všetkých mladých vo veku 15 až 30 rokov v kraji. Spomedzi krajov má Prešovský kraj prvenstvo v celkovom počte mladých aj v tejto kategórii *NEET*. Aj keď sme neaktívnych *NEET* mladých identifikovali podľa vybraných subkategórií, zostáva nám odchýlka, čiže zhruba 7 329 *NEET* neaktívnych, ktorí nespádajú do týchto vybraných subkategórií.

Najväčšie zastúpenie *NEET* je v okrese Prešov, potom nasleduje okres Vranov nad Topľou, okres Kežmarok, Poprad, Sabinov a Bardejov. Prešovský kraj má z celkového počtu 665 obcí 23 miest, zvyšné sú vidiecke obce. Ak analyzujeme skupinu *NEET*, tak v mestách ich žije 12 765, čo predstavuje necelých 33 % z celkového podielu *NEET* v kraji. Zvyšní *NEET* mladí ľudia bývajú na

vidieku, ide o 25 938 (čo predstavuje 67 %). Medzi jednotlivými okresmi sú isté špecifiká. V okresoch Levoča, Medzilaborce a Snina je situácia opačná.

Na základe tohto zhodnotenia sme sa rozhodli prekryť výskyt *NEET* v obciach s obcami v *Atlase rómskych komunít*. Detailnejší popis sa nachádza v ďalšej časti tejto podkapitoly.

Vzhľadom na vysoké zastúpenie skupiny *NEET* v Prešovskom kraji je nevyhnutné realizovať programy zamerané na individuálnu podporu mladých, ktoré v sebe zahŕňajú poradenstvo, odborné školenia, podporu pri hľadaní zamestnania, tutorstvo v prvých mesiacoch nástupu do zamestnania. *Správa o mládeži 2024* uvádza, že fenomén *NEET* je zvlášť problematický pre marginalizované skupiny, ako sú Rómovia a mladí ľudia z menej rozvinutých regiónov.⁸⁸

Výskumy ukazujú, že nezamestnanosť mladých má dlhodobý negatívny vplyv na ich budúce kariérové vyhliadky a zvyšuje riziko pretrvávajúcej sociálnej nerovnosti. Programy zamerané na zlepšenie zamestnanosti mladých, ako sú odborné vzdelávanie, tréningy zručnosti, pastoračno-formačná činnosť, môžu pomôcť znížiť tento negatívny ekonomický dôsledok.

3.4.2 Top 30 *NEET* obcí v Prešovskom kraji

Pri analyzovaní aktuálnej situácie *NEET* v Prešovskom kraji sme vybrali 30 obcí s najvyšším počtom *NEET*. Konštatujeme, že v týchto tridsiatich obciach žije 17 576 mladých ľudí vo veku 15 – 30 rokov, ktorí nikde nepracujú a nevzdelávajú sa. Ak sa pozrieme na percentuálny podiel, tak v týchto obciach žije zhruba polovica všetkých *NEET* v kraji (konkrétne 45,4 %). Ak si tieto obce porovnáme s ARK (2019), tak 29 obcí je zapísaných v ARK s výnimkou jednej obce, a to Lendaku.

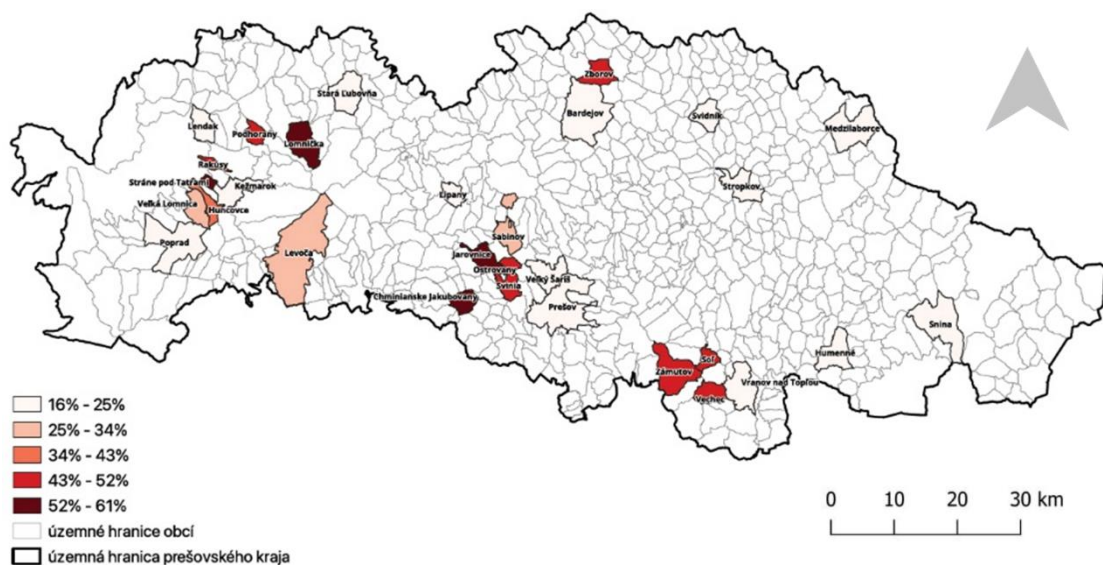
Tabuľka 57 Top 30 obcí s najvyšším počtom *NEET* v PSK

	Obec	Okres	Počet <i>NEET</i>	Počet mladých v obci	Podiel <i>NEET</i> ku mladým (%)
1.	Prešov	Prešov	2 187	13 216	16,55
2.	Poprad	Poprad	1 308	7 741	16,90
3.	Jarovnice	Sabinov	1 150	2 040	56,37
4.	Bardejov	Bardejov	1 121	5 396	20,77
5.	Humenné	Humenné	941	5 156	18,25
6.	Levoča	Levoča	859	2 785	30,84
7.	Vranov nad Topľou	Vranov nad Topľou	772	3 905	19,77
8.	Sabinov	Sabinov	758	2 471	30,68
9.	Stará Ľubovňa	Stará Ľubovňa	688	3 207	21,45
10.	Snina	Snina	636	3 396	18,73
11.	Lomnička	Stará Ľubovňa	540	982	54,99
12.	Kežmarok	Kežmarok	512	2 746	18,65
13.	Chminianske Jakubovany	Prešov	445	738	60,30
14.	Rakúsy	Kežmarok	429	859	49,94
15.	Stropkov	Stropkov	400	1 797	22,26
16.	Zborov	Bardejov	384	842	45,61

⁸⁸ https://www.minedu.sk/data/files/13153_sprava-o-mladezi.pdf

	Obec	Okres	Počet NEET	Počet mladých v obci	Podiel NEET ku mladým (%)
17.	Zámutov	Vranov nad Topľou	373	747	49,93
18.	Veľká Lomnica	Kežmarok	367	1 083	33,89
19.	Vechec	Vranov nad Topľou	355	736	48,23
20.	Stráne pod Tatrami	Kežmarok	347	625	55,52
21.	Podhorany	Kežmarok	336	743	45,22
22.	Svidník	Svidník	326	1 599	20,39
23.	Lipany	Sabinov	317	1 314	24,12
24.	Ostrovany	Sabinov	309	595	51,93
25.	Veľký Šariš	Prešov	292	1 278	22,85
26.	Svinia	Prešov	290	611	47,46
27.	Huncovce	Kežmarok	288	711	40,51
28.	Lendak	Kežmarok	284	1 354	20,97
29.	Medzilaborce	Medzilaborce	284	1 170	24,27
30.	Soľ	Vranov nad Topľou	278	619	44,91
SPOLU			17 576	70 462	24,94
	Podiel zo všetkých NEET	(%)	45,41602		

Zdroj: SODB 2021, ARK 2019

Mapa 16 Top 30 obcí s najvyšším počtom NEET v PSK

Zdroj: vlastné spracovanie

Nasledujúca tabuľka 58 nám približuje TOP 30 obcí s výskytom NEET vo vzťahu k príslušnému okresu. Vidíme TOP 3 okresy, kde dominuje vybraná kategória NEET:

- okres Prešov so 4 obcami, kde logicky dominuje s najvyšším počtom NEET samotné krajské mesto,
- okres Kežmarok so 7 obcami, kde dominuje okresné mesto Kežmarok,
- okres Sabinov so 4 obcami, kde dominuje obec Jarovnice.

Tabuľka 58 Top 30 obcí s najvyšším počtom NEET vs. okresy v PSK

Okres	Počet
Prešov	3 214
Kežmarok	2 563
Sabinov	2 534
Vranov nad Topľou	1 778
Bardejov	1 505
Poprad	1 308
Stará Ľubovňa	1 228
Humenné	941
Levoča	859
Snina	636
Stropkov	400
Svidník	326
Medzilaborce	284
SPOLU	17 576

Zdroj: SODB 2021, ARK 2019

Konštatujeme, že v top 30 obciach žije spolu 70 462 mladých ľudí, čo predstavuje až 45,3 % z celkového počtu mladých v celom kraji. V top 30 obciach NEET sme porovnali pomer NEET voči všetkým mladým vo veku od 15 do 30 rokov v danej obci, kde nám vyšiel priemer 25 %. Samozrejme, nachádzajú sa tu obce s vysokým percentuálnym podielom NEET vo vzťahu k celkovému počtu mladých od 15 do 30 rokov.

PODIEL NEET (V TOP 30 OBICIACH) K POMERU CELKOVÉHO POČTU MLADÝCH ĽUDÍ 15 až 30 ROKOV V OBICI

V tejto časti detailnejšie popíšeme TOP 30 obcí, príslušnosť k okresu a zanalyzujeme pomer NEET voči celkovému počtu mladých 15 až 30 v obci. Každý okres Prešovského kraja má zastúpenie v TOP 30 obciach, ale vidíme viaceré kategórie:

I. kategória okresov s vysokým podielom NEET (32 – 41 %):

- okres Sabinov so 4 obcami, priemer za okres 40,78 %,
- okres Vranov nad Topľou so 4 obcami, priemer za okres 40,71 %,
- okres Stará Ľubovňa s 2 obcami, priemer za okres 38,22 %,
- okres Kežmarok so 7 obcami, priemer za okres 37,81 %,
- okres Prešov so 4 obcami, priemer za okres 36,79 %,
- okres Bardejov s 2 obcami, priemer za okres 33,19 %.

II. kategória so stredným podielom (20 – 31 %):

- okres Levoča s 1 obcou, priemer za okres 30,84 %,
- okres Medzilaborce s 1 obcou, priemer za okres 24,27 %,
- okres Stropkov s 1 obcou, priemer za okres 22,26 %,
- okres Svidník s 1 obcou, priemer za okres 20,39 %,

III. Kategória s nízkym podielom (do 20 %):

- okres Snina s 1 obcou, priemer za okres 18,73 %,
- okres Humenné s 1 obcou, priemer za okres 18,25 %,
- okres Poprad s 1 obcou, priemer za okres 16,9 %.

TOP 13 OBCÍ

Vybrali sme ešte 13 obcí (z TOP 30) s najväčším podielom, kde najnižší percentuálny podiel je 40 %.

Tabuľka 59 Top 13 obcí s najväčším podielom NEET k celkovému počtu mladých 15 až 30 rokov v obci

	Obec	Okres	Podiel NEET ku mladým (%)
1.	Chminianske Jakubovany	Prešov	60,3
2.	Jarovnice	Sabinov	56,37
3.	Stráne pod Tatrami	Kežmarok	55,52
4.	Lomnička	Stará Ľubovňa	54,99
5.	Ostrovany	Sabinov	51,93
6.	Rakúsy	Kežmarok	49,94
7.	Zámutov	Vranov nad Topľou	49,93
8.	Vechec	Vranov nad Topľou	48,23
9.	Svinia	Prešov	47,46
10.	Zborov	Bardejov	45,61
11.	Podhorany	Kežmarok	45,22
12.	Soľ	Vranov nad Topľou	44,91
13.	Huncovce	Kežmarok	40,51

Zdroj: SODB 2021, ARK 2019

Ak sa detailne pozrieme na 13 obcí v kraji s najvyšším podielom NEET voči mladým 15 až 30 rokov v obci, z toho vyplýva, že:

- v okrese Kežmarok sa nachádzajú 4 obce, s ich celkovým priemerom 47,8 %,
- v okrese Vranov nad Topľou sa nachádzajú 3 obce, s ich celkovým priemerom 47,69 %,
- v okrese Sabinov sú 2 obce, s celkovým priemerom 54,15 %,
- v okrese Prešov sú 2 obce, s celkovým priemerom 53,88 %,
- v okrese Stará Ľubovňa je 1 obec, s priemerom 54,99 %,
- v okrese Bardejov je 1 obec, s priemerom 45,61 %.

Pri TOP 13 obciach máme trojicu okresov s najvyšším podielom NEET voči všetkým mladým v obci, a to v tomto poradí: okres Kežmarok, okres Sabinov, okres Prešov. Päťicu okresov uzatvára okres Stará Ľubovňa s Bardejovom.

Či už sme zanalyzovali TOP 30 obcí alebo TOP 13 obcí podľa podielu NEET ku mladým od 15 do 30 rokov, najcitlivejšie okresy sa opakujú: Kežmarok, Vranov nad Topľou, Sabinov, Prešov, Stará Ľubovňa a Bardejov.

Po porovnaní týchto dát s rozmiestnením marginalizovaných rómskych komunít v Prešovskom kraji je možné konštatovať, že okresy s vysokým počtom alebo podielom *NEET* voči všetkým mladým od 15 do 30 rokov korelujú s okresmi s vysokým podielom príslušníkov MRK.

Predstavená analýza Prešovského kraja na základe sekundárnych dát vykazuje výrazné ohniská vypuklosti situácie *NEET* v kraji, ktoré nepoznajú hranice okresov, preto odporúčame kľúč výberu zriadenia podporných centier na základe geopriestorového rozloženia, výskytu vzdelávacej infraštruktúry a výskytu socioekonomických partnerov, ktorí už majú skúsenosti s intervenciou tejto skupiny *NEET*.

4 Rizikové faktory vzniku situácie *NEET* a identifikácia možných opatrení v regióne

V prípade *NEET*, ale aj iných zraniteľných skupín môže motivačný aspekt súvisieť s nízkymi očakávaniami (Pesquera Alonso a kol., 2022). Môžu čerpať z nedostatku dôvery vo svoju budúcnosť, pretože si myslia, že ekonomika je zle nasmerovaná alebo riešenia poskytované inštitúciami nie sú užitočné (Cabasés Piqué a kol., 2017). Cabasés Piqué a kol. poukazujú na to, že nízka dôvera v ekonomickú budúcnosť a efektivitu inštitucionálnych riešení môže viesť k apatii a pasivite, čím sa posilňuje začarovaný kruh sociálneho vylúčenia. Tieto faktory sú dôležité pri navrhovaní politik a intervencií zameraných na podporu *NEET* a ďalších znevýhodnených skupín, aby sa im poskytli nielen praktické nástroje na zlepšenie zamestnateľnosti, ale aj psychologická podpora na zvýšenie dôvery vo vlastnú budúcnosť.

Sebariadené učenie (*Self-directed learning* – SDL) ako kľúčová súčasť celoživotného vzdelávania sa stáva čoraz dôležitejším v rýchlo sa meniacej spoločnosti. Kompetencie SDL podporujú neustály osobný rozvoj a zvládanie zmien. Na základe konceptov SDL (Brockett & Hiemstra, 1991; Garrison, 1997; Knowles, 1951) zručnosti SDL prispievajú k rozvoju lepšieho sebaapoňatia, potenciálu, zodpovednosti, motivácie atď. Toto sú aspekty, ktoré sa považujú za slabé najmä v prípade *NEET* (Kerli, Katrin, 2024). Mnohí mladí ľudia v *NEET* skupine majú negatívne skúsenosti s formálnym vzdelávacím systémom, napríklad neúspechy v škole, neprimerané učebné metódy alebo nízku podporu zo strany pedagógov. Takéto skúsenosti môžu viesť k zníženému pocitu vlastnej efektivity (*self-efficacy*), čo znamená, že jednotlivci neveria, že sú schopní zvládnuť nové výzvy a osvojiť si nové zručnosti. Okrem toho, pochádzajú z prostredia s nižším socioekonomickým statusom, kde neexistuje kultúra podporujúca celoživotné vzdelávanie. Nedostatok prístupu k podporným vzdelávacím zdrojom, ako sú knihy, technológie či kvalitné kurzy, môže výrazne obmedziť rozvoj SDL kompetencií. Mnohí jedinci v tejto skupine môžu čeliť psychologickým problémom, ako je úzkosť, depresia alebo pocity bezmocnosti, ktoré negatívne ovplyvňujú ich schopnosť organizovať si vlastné učenie. Absencia podporných vzťahov (učiteľov, mentorov, rovesníkov) môže viesť k tomu, že mladí ľudia sa necítia motivovaní a nemajú jasný cieľ alebo plán do budúcnosti. Keďže SDL je základnou kompetenciou na celoživotné vzdelávanie, jej absencia u *NEET* môže mať ďalekosiahle dôsledky:

- Nižšia schopnosť adaptácie na meniaci sa trh práce – rýchly technologický pokrok a zmeny v zamestnaní vyžadujú, aby sa ľudia neustále vzdelávali a prispôbovali novým požiadavkám. Ak jedinec nemá rozvinuté zručnosti sebariadeného učenia, jeho možnosti na trhu práce sú výrazne obmedzené.
- Závislosť od externých intervencií – osoby, ktoré si nevedia samy organizovať učenie, sa často spoliehajú na vonkajšiu pomoc (sociálne dávky, podporné programy), čo môže viesť k dlhodobej neaktívnosti a sociálnemu vylúčeniu.
- Nižšia sebadôvera a zhoršenie duševného zdravia – neustály pocit neúspechu a nemožnosti kontrolovať svoj život môže viesť k zníženej sebadôvere, stresu a depresívnym symptómom.

Stav mládeže *NEET* je spojený s negatívnou víziou budúcnosti a takáto negatívna perspektíva zahŕňa ťažkosti pri premýšľaní o budúcnosti ako o skvelej a krásnej, a dobre naplánovanej, stanovovaní cieľov a zvažovaní konkrétnych prostriedkov na dosiahnutie týchto cieľov (Parola et al., 2022). Výsledky z výskumov vypovedajú, že mládež *NEET* má vo všeobecnosti nižšie výsledky vo všetkých faktoroch SDL v porovnaní so študentmi/zamestnanými mladými ľuďmi a tri faktory SDL, ktoré odhalili štatisticky významné rozdiely, boli orientácia na budúcnosť, zodpovednosť a otvorenosť voči skúsenostiam.

Ďalšie ťažkosti môžu súvisieť so šírením vhodných programov (Cabasés Piqué et al., 2017), čo znamená, že inštitúcie potrebujú informovať a presvedčiť cieľovú skupinu, aby sa zapojila. Prekonanie jazykovej bariéry sme označili za najzákladnejšiu prioritu na začatie integračného procesu (García Juan, 2015). Pokiaľ ide o otázku mediácie, hlavným faktorom je poznať potreby cieľovej skupiny a propagovať programy (Della Noce et al., 2002). V mnohých prípadoch sa šírenie vykonáva individuálne ústnym podaním a pôsobením.

S postavením mladých ľudí *NEET* bol spojený celý rad osobných rizikových faktorov vrátane nedostatku smerovania alebo ambícií po ukončení školy. Štrukturálne rizikové faktory zahŕňali zložité podmienky na trhu práce, nedostatok odbornej prípravy a príležitostí na učňovskú prípravu, uväznenie v pasci dávok, kde sa mladým ľuďom darilo lepšie v sociálnej podpore ako v *NEET*, prístupe a doprave, najmä pre tých, ktorí žijú vo vidieckych oblastiach.

Mnohí mladí ľudia *NEET* sa domnievali, že sú potrebné oveľa lepšie informácie a poradenstvo o škále dostupných možností, a to nielen vo vzdelávaní, ale aj v súvislosti s kvalitnými odbornými kvalifikáciami, učňovskou prípravou a možnosťami odbornej prípravy, a typmi zamestnania, na ktoré by ich to kvalifikovalo. Domnievali sa, že táto rada by mala byť mladým ľuďom k dispozícii oveľa skôr v ich povinnej školskej dochádzke, predtým ako si budú musieť vybrať predmet, aby mladí ľudia mali informácie, ktoré potrebujú na jasnejšie a informovanejšie rozhodnutia o svojich budúcich cestách prostredníctvom vzdelávania, odbornej prípravy a zamestnania.

Sociálny kapitál uľahčujúci vstup do *EET* v podobe rodiny, priateľov a iných sietí interakcií bol mimoriadne dôležitý pri pomoci pri ich vymanení sa z nečinnosti. Podpora a povzbudenie zo strany rodiny a učiteľov boli dôležité pri podpore pozitívnejšieho postoja k vzdelávaniu a možnosti vrátiť sa k nemu v budúcnosti.

Zdá sa, že rodinné zázemie takisto zohráva kľúčovú úlohu, pretože mladí ľudia s rodičmi, ktorí zažili nezamestnanosť, majú nízku úroveň vzdelania, sú chudobní alebo boli rozvedení, majú vyššie riziko, že sa stanú *NEET* (Bynner a Parsons, 2002; Caroleo a kol., 2020; OECD, 2016; Pemberton, 2008). Podľa Hudsona (2017) je ďalším relevantným dôvodom odrádzania mladých ľudí očakávaná kvalita dostupnej práce, napr. rozsah atypického zamestnania, nízka istota zamestnania, nízky zárobok a pod.

V nasledujúcich podkapitolách sú prezentované výsledky štatistických analýz a najdôležitejšie zistenia týkajúce sa situácie *NEET* v PSK, ktoré boli získané v rámci kvantitatívneho sociologického výskumu (terénny zber primárnych empirických dát sa vykonával technikou šandarizovaných rozhovorov prostredníctvom vyškolených anketárov) – podrobnejšie sa charakteristike výskumu venuje 2. kapitola (predmetnej) publikácie. Tie sú doplnené o ďalšie dôležité zistenia, ktoré pochádzajú z doplňujúceho výskumu – ten bol navrhnutý ako kombinácia kvalita-

tívneho a kvantitatívneho prístupu (neštruktúrované interview a dotazník), aby poskytl čo najkomplexnejší pohľad na vnímanie sociálnej situáciu *NEET* vo vybraných (dvoch) obciach PSK s vysokým podielom *NEET*.

Zistenia sú vizualizované prostredníctvom tabuliek alebo grafov (pod nimi je vždy uvedený zdroj: vlastný výskum) a sú opatrené prislúchajúcimi interpretáciami.

4.1 Analýza objektívnych a subjektívnych rizikových faktorov

4.1.1 Analýza objektívnych rizikových faktorov

Životná úroveň

Analýza životnej úrovne mladých v PSK prináša dôležité zistenia týkajúce sa blahobytu rodín, ale aj domácností, ktorej sú súčasťou.

Životná úroveň sa v kvantitatívnom výskume skúmala prostredníctvom indikátorov snímku-júcich:

1. domácnosti a typológia domácností (objektívny rizikový faktor)
2. celkový priemerný mesačný čistý príjem domácností (objektívny rizikový faktor),
3. veľkosť bytu/domu (objektívny rizikový faktor),
4. typ kúrenia, resp. prevažujúci spôsob vykurovania (objektívny rizikový faktor),
5. vodovodnú a hygienickú infraštruktúru (splachovacie toaletné zariadenie na odvod odpadu) (objektívny rizikový faktor),
6. spokojnosť so súčasnými bytovými pomermi/podmienkami (subjektívny rizikový faktor),
7. ako aj názory na zlepšenie/zhoršenie bytových podmienok do blízkej budúcnosti (obdobie 3 – 5 rokov) (subjektívny rizikový faktor).

Analýzy domácností, to jest s kým respondenti spoločne bývajú, stravujú sa a majú aspoň čiastočne spoločnú pokladňu, a následné vytvorenie ich typológií, sú jedným z dôležitých zdrojov poznania životnej úrovne respondentov.

V rámci analýz boli identifikované tri hlavné typy domácností:

1. typ domácnosti s rodičmi, s jedným rodičom alebo bez rodičov,
2. typ s manželom/manželkou/druhom/družkou a ,
3. typ s deťmi/bez detí.

Prehľad jednotlivých typov domácností podľa typológie respondentov (s dôrazom na ekonomicky neaktívnych – *NEET*, na materskej/rodičovskej dovolenke, študujúci; komparácia s ekonomicky aktívnymi – pracujúci) spolu s interpretáciami sú vizualizované prostredníctvom krížových tabuliek 60 až 62.

Tabuľka 60 Prehľad 1. typu domácnosti (s rodičmi/1 rodičom/bez rodičov) podľa typu respondentov

Premenné	S rodičmi		S 1 rodičom		Bez rodičov		Spolu (n = 686)
	n	%	n	%	n	%	n
Pracujúci	55	64,0	4	4,7	27	31,4	86
Študenti	134	75,3	22	12,4	22	12,4	178
NEET	251	70,1	46	12,8	61	17,0	358
Na materskej/rodičovskej dovolenke	29	45,3	2	3,1	33	51,6	64

Zdroj: vlastný výskum

Z odpovedí respondentov vyplynuli štatisticky významné súvislosti: Cramerovo $V = 0,204$, $p < 0,001$. Najvyšší podiel NEET žije v domácnosti s oboma rodičmi a najmenej bez rodičov (obdobne ako u študentov).

Tabuľka 61 Prehľad 2. typu domácnosti (s manželom/manželkou; bez manžela/manželky/druha/družky) podľa typu respondentov

Premenné	S manželom/manželkou		Bez		Spolu (n = 686)
	n	%	n	%	n
Pracujúci	36	41,9	50	58,1	86
Študenti	2	1,1	176	98,9	178
NEET	93	26,0	265	74,0	358
Na materskej/rodičovskej dovolenke	46	71,9	18	28,1	64

Zdroj: vlastný výskum

V rámci analýz odpovedí respondentov boli zistené štatisticky významné súvislosti: Cramerovo $V = 0,450$, $p < 0,001$. Najvyšší podiel študentov a NEET žije v domácnosti bez manžela/manželky/druha/družky.

Tabuľka 62 Prehľad 3. typu domácnosti (s deťmi/bez detí) podľa typu respondentov

Premenné	S deťmi		Bez detí		Spolu (n = 686)
	n	%	n	%	n
Pracujúci	34	39,5	52	60,5	86
Študenti	2	1,1	176	98,9	178
NEET	84	23,5	274	76,5	358
Na materskej/rodičovskej dovolenke	64	100,0	0	0,0	64

Zdroj: vlastný výskum

V odpovediach respondentov sa zistili štatisticky významné súvislosti: Cramerovo $V = 0,596$, $p < 0,001$ (stredne silný vzťah). Najvyšší podiel domácností bez detí je u študentov a NEET (s deťmi žije o čosi viac ako 1/5 NEET respondentov).

V tabuľke 63 je prezentované porovnanie priemerov čistého mesačného príjmu domácností v eurách podľa typu respondenta, ako aj za celý súbor. V rámci porovnávania priemerov sa sledoval rozptyl jednotlivých priemerov podľa ekonomicky ne/aktívnych typov respondentov od priemeru za celý súbor.

Priemerný čistý mesačný príjem domácností za celý súbor predstavuje 989,03 eur. Analýzy porovnávania priemerov čistého mesačného príjmu domácností podľa typu respondentov preukázali signifikantné súvislosti. Najnižší priemerný čistý mesačný príjem majú domácnosti stu-

dentov a domácnosti *NEET* ($F(3, 679) = 7,396, p < 0,001$) a nachádzajú sa pod priemerom za celý súbor.

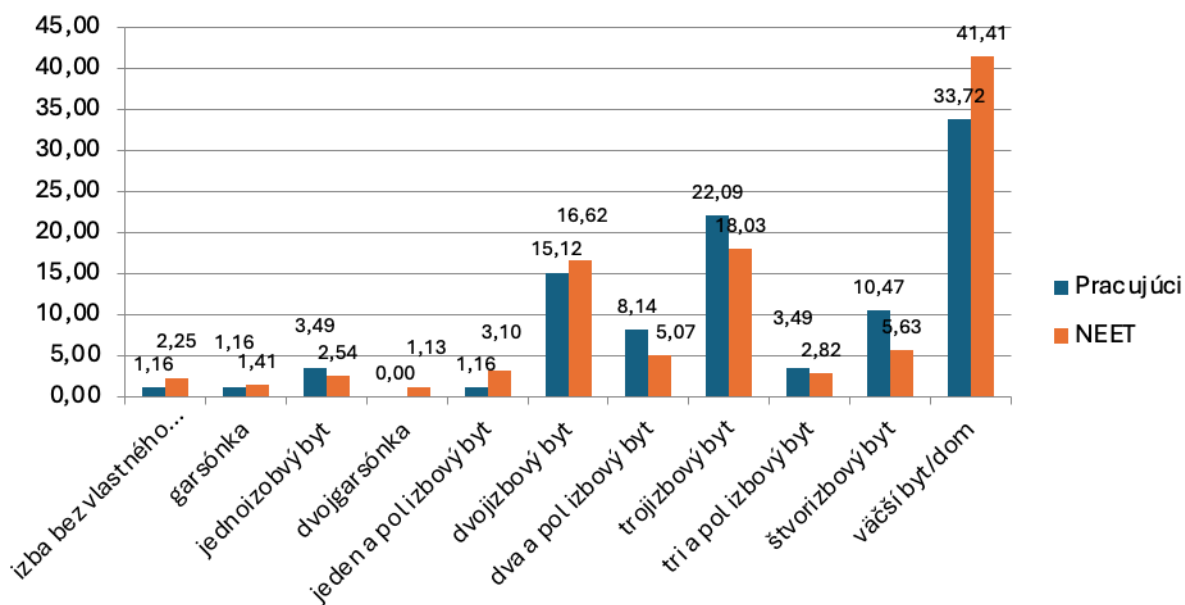
Tabuľka 63 Porovnanie priemerov čistého mesačného príjmu domácností v eurách podľa typu respondenta

Typ respondenta	Priemer	n
Pracujúci	1 453,77	86
Študujúci	855,20	178
<i>NEET</i>	890,32	356
Na materskej/rodičovskej dovolenke	1 290,59	63
Celý súbor	989,03	683

Zdroj: vlastný výskum

V grafe 9 sú prezentované zistenia ohľadom veľkosti bytu/domu podľa typu respondentov – pracujúci a *NEET*:

- Najviac *NEET*, takmer 42 %, uviedlo, že bývajú vo väčších bytoch/domoch – to súvisí tým, že najvyšší podiel *NEET* žije v domácnosti s oboma rodičmi.
- V takomto väčšom dome/byt žije tretina pracujúcich.
- Druhou najviac zastúpenou veľkostnou kategóriou bytu/domu u *NEET* (obdobne ako u pracujúcich) je trojizbový byt – 18,03 % *NEET* a 22,09 % pracujúcich.
- Takmer 17 % *NEET* a takmer 16 % pracujúcich žije v dvojizbovom byte (v tretej najzastúpenejšej kategórii bytov/domov).
- V izbe bez vlastného... žije 2,25 % *NEET*.

Graf 9 Distribúcia odpovedí ohľadom veľkosti bytu/domu podľa typu respondentov

Zdroj: vlastný výskum

Typ kúrenia súvisí s kvalitou bývania. V odpovediach respondentov boli zistené významné rozdiely. Viac ako polovica *NEET* (obdobne ako matky na materskej/rodičovskej dovolenke) kú-

ria samostatným vykurovacím telesom (napr. pec, krb): Cramerovo $V = 0,127$, $p = 0,001$. Najviac pracujúcich (takmer 48 %) kúri prostredníctvom ústredného kúrenia.

Tabuľka 64 Distribúcia odpovedí spôsobu vykurovania podľa typu respondentov

Premenné	Ústredné kúrenie (diaľkové/lokálne)		Vykurovanie umiestnené v byte		Samostatné vykurovacie teleso, napr. krb, pec		Iné		Žiadne	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Pracujúci	40	47,1	8	9,4	36	42,4	0	0	1	1,2
Študujúci	66	37,3	18	10,2	86	48,6	6	3,4	1	0,6
NEET	94	26,9	49	14,0	184	52,6	18	5,1	5	1,4
Na materskej/ rodičovskej dovolenke	12	18,8	6	9,4	37	57,8	6	9,4	3	4,7

Zdroj: vlastný výskum

V súvislosti s umiestnením splachovacej toalety takmer 4/5 respondentov z pracujúcich, tiež študujúcich ako aj NEET uviedlo, že splachovací záchod majú umiestnený v byte. V prípade žien na materskej/rodičovskej dovolenke má v byte splachovaciu toaletu menej ako 2/3 z nich (64,1 %) (v odpovediach respondentov sú štatisticky významné rozdiely: Cramerovo $V = 0,104$, $p = 0,022$). Bez splachovacej toalety je 5,3 % NEET a takmer 10 % žien na materskej/rodičovskej dovolenke.

Tabuľka 65 Distribúcia odpovedí umiestnenia splachovacieho záchoda podľa typu respondentov

Premenné	V byte		Mimo bytu		Bez	
	n	%	n	%	n	%
Pracujúci	75	87,2	8	9,3	3	3,5
Študujúci	148	83,1	23	12,9	7	3,9
NEET	289	81,2	48	13,5	19	5,3
Na materskej/rodičovskej dovolenke	41	64,1	17	26,6	6	9,4

Zdroj: vlastný výskum

Čo sa týka zásobovania vodou, vodovod v byte/dome uvádza 90 % pracujúcich, 88,2 % študujúcich, 76,8 % NEET a menej ako dve tretiny žien na materskej/rodičovskej dovolenke (65,6 %). Mimo domu a bytu uvádza vodovod/studňu 14,7 % NEET a takmer 30 % žien na materskej/rodičovskej dovolenke (29,7 %) v porovnaní so 7,0 % pracujúcich a 9,0 % študujúcich. Vlastnú studňu uvádza 6,2 % NEET a 4,7 % žien na materskej/rodičovskej dovolenke.

Zdravie a zdravotný stav

V rámci kvantitatívneho výskumu sa u respondentov zisťoval výskyt zdravotného postihnutia alebo chronického ochorenia.

19 mužov (5,1 %) a 20 žien (5,5 %) odpovedalo, že majú zdravotné postihnutie/chronické ochorenie. Z toho respondentov zo Spiša je 9,3 % (8), zo Šariša 5,3 % (26) a z Horného Zemplína 3,2 % (5). Distribúciu odpovedí podľa typu respondenta uvádzame v tabuľke 66: respondenti so zdravotným postihnutím alebo chronickým ochorením sa nevyskytujú medzi pracujúcimi a na materskej/rodičovskej dovolenke. 7,3 % sa nachádza medzi študujúcimi a 5,6 % medzi NEET.

Tabuľka 66 Zdravotné postihnutie alebo chronické ochorenie podľa typu respondenta

Zdravotné postihnutie alebo chronické ochorenie	Áno		Nie		Spolu	
	n	%	n	%	n	%
Pracujúci	0	0,0	85	100	85	100
Študujúci	13	7,3	165	92,7	178	100
NEET	20	5,6	336	94,4	356	100
Na materskej/rodičovskej dovolenke	0	0,0	64	100	64	100
Spolu	33	4,83	650	95,17	683	100

Zdroj: vlastný výskum

V kontexte analýzy podľa národnosti uviedlo 20 mladých respondentov rómskej národnosti a 20 mladých inej národnosti, že majú zdravotné postihnutie alebo chronické ochorenie.

7 respondentov inej národnosti a 2 respondenti rómskej národnosti uviedlo/-li, že má/majú preukaz osoby s ťažkým zdravotným postihnutím so sprievodcom. 3 respondenti rómskej národnosti odpovedali, že majú preukaz osoby s ťažkým zdravotným postihnutím.

Otázkou číslo 13 (otázka s viacnásobnou odpoveďou) sa zisťoval druh zdravotného postihnutia alebo chronického ochorenia. Najvyšší počet odpovedí uviedli respondenti pri poruche zraku, psychických ochoreniach a chorobách tráviaceho ústrojenstva (tabuľka 67).

Respondenti z typu NEET uviedli najviac choroby poruchu zraku, psychické ochorenie a srdcovo-cievne a neurologické ochorenie.

Podľa pohlavia uviedlo zdravotné postihnutie alebo chronické ochorenie 17 mužov a 19 žien. V rámci regiónov ich najviac pochádza zo Šariša (23), nasleduje Spiš (8) a napokon Horný Zemplín (5).

Tabuľka 67 Druh zdravotného postihnutia alebo chronického ochorenia podľa typu respondenta

Zdravotné postihnutie alebo chronické ochorenie	Študujúci (n)	NEET (n)	Spolu (n)
Telesné postihnutie, porucha mobility	0	2	2
Porucha zraku	3	4	7
Porucha sluchu	0	2	2
Porucha metabolizmu	1	0	1
Choroby tráviaceho ústrojenstva	3	1	4
Srdcovo-cievne ochorenie	0	3	3
Ochorenie dýchacích orgánov	1	2	3
Psychické ochorenie	1	4	5
Neurologické ochorenie	0	3	3
Choroby močového a pohlavného ústrojenstva	1	1	2
Spolu	10	22	32

Zdroj: vlastný výskum

Z analýz odpovedí podľa národnosti (iná – rómska) vyplýva, že respondenti s inou národnosťou najčastejšie uviedli poruchu zraku (9), psychické ochorenie (5), ochorenie dýchacích orgánov (2) a neurologické ochorenie (2). Respondenti s rómskou národnosťou uviedli najvyšší počet odpovedí pri chorobách tráviaceho ústrojenstva (5), srdcovo-cievnom ochorení (3), pri telesnom postihnutí, poruche mobility (2) a chorobách močového a pohlavného ústrojenstva (2).

Tabuľka 68 Druh zdravotného postihnutia alebo chronického ochorenia podľa národnosti respondenta

Zdravotné postihnutie alebo chronické ochorenie	Iná (n)	Rómska (n)	Spolu (n)
Telesné postihnutie, porucha mobility	1	2	3
Porucha zraku	9	0	9
Porucha sluchu	1	1	2
Porucha metabolizmu	1	1	2
Choroby tráviaceho ústrojenstva	1	5	6
Srdcovo-cievne ochorenie	1	3	4
Ochorenie dýchacích orgánov	2	1	3
Psychické ochorenie	5	1	6
Neurologické ochorenie	2	1	3
Choroby močového a pohlavného ústrojenstva	0	2	2
Spolu	23	17	40

Zdroj: vlastný výskum

Analýzovali sa aj údaje o stravovacích návykoch mladých respondentov. Sledovalo sa, či:

- majú každý deň aspoň jedno teplé jedlo (za posledné 2 týždne), koľkokrát v sledovanom období 2 týždňov sa stalo, že nemali teplé jedlo,
- koľkokrát denne jedávajú pravidelne, resp. nepravidelne.

Podľa pohlavia malo každý deň aspoň jedno teplé jedlo 371 mužov a 360 žien (spolu 731 mladých). 7 mužov a 3 ženy uviedli, že v sledovanom období v priemere nemali teplé jedlo štyrikrát v sledovanom období.

V kontexte analýz na základe typu respondenta všetky matky na materskej dovolenke ako aj všetci študenti uviedli, že vždy mávajú teplé jedlo. U pracujúcich tak uviedlo 98,8 % a u *NEET* 98,3 %. Medzi *NEET* uviedli 6 respondenti, že v sledovanom období 2 týždňov nemali teplé jedlo dva- až päťkrát.

Spolu 685 respondentov (346 mužov a 339 žien) odpovedalo, že jedávajú denne v pravidelných intervaloch. 48 mužov a 32 žien (spolu 80) sa vyjadrilo, že jedávajú nepravidelne, v priemere 2,78- a 2,7-krát.

Podľa typu respondenta jedávajú *NEET*, matky na materskej a rodičovskej dovolenke a študenti v priemere trikrát denne, pracujúci 3,5-krát denne. Najvyšší podiel nepravidelne denne sa stravujúcich tvoria *NEET* (38 respondentov), a to v rozmedzí jeden- až päťkrát denne.

Podľa národnosti tvorí nepravidelne sa stravujúcich respondentov polovica inej národnosti (40 mladých) a polovica rómskej národnosti (40 mladých). Štatisticky významné rozdiely v odpovediach respondentov podľa pohlavia, veku, typu respondenta, ako aj národnosti identifikované neboli.

Štúdium, podmienky štúdia a dôležitosť vzdelania žiakov/študentov

Vzhľadom na nastavovanie vhodných intervenčných a podporných opatrení na prácu s *NEET* je dôležité poznať i situáciu študujúcich mladých ľudí, keďže pri ich prechode do dospelosti sa môže práve neschopnosť získania zamestnania – nezamestnatelnosť – stať významnou bariérou pre ich uplatňovanie sa na trhu práce (významná časť z nich získa status *NEET*). Nezamestnatelnosť má multidimenzionálny charakter.

V súbore sa nachádza 178 študentov/študentiek. Podľa pohlavia tvorí podsúbor študujúcich 96 mužov (25,8 %) a 82 žien (22,7 %), podľa národnosti je 112 študentov rómskej (25,7 %) a 66 študentov inej národnosti (22,2 %).

Na Spiši žije 15,1 % študentov, v regióne Šariš 24,9 % a na Hornom Zemplíne 27,3 % študujúcich.

Aký je podiel študentov podľa rodinného stavu? 166 študentov/študentiek je slobodných (čo predstavuje 33,6 %), 7 je ženatých/vydatých (4,6 %) a 4 žijú ako druh a družka (5,2 %).

Analyzovali sa odpovede týkajúce sa pravidelného vreckového a jeho výšky, ako aj brigádovania študentov počas školského/akademického roka:

- *pravidelne* dostáva vreckové 143 študentov a vreckové nedostávajú 33 študenti;
- *priemerná suma pravidelného vreckového* od rodičov predstavuje 78 eur na mesiac;
- počas školského roka *asi tak jedenkrát do týždňa* brigáduje 30 študentov a 25 študentov *dva- až trikrát do mesiaca*. Najviac je však študentov/študentiek, ktorí počas školského roka *nepracujú vôbec*, a to sto študentov.

Zo študujúcich chodí do školy:

- *veľmi rado* alebo *skôr rado* 39 % študentov/študentiek,
- *čistočne rado* aj *čistočne nerado* 40,3 % (to predstavuje najvyšší podiel študentov),
- *skôr nerado* a *veľmi nerado* 20,7 %.

O čosi viac ako dve pätiny študujúcich chodí do školy aj rado, aj nerado (*čistočne rado* aj *čistočne nerado*), o čosi menej ako dve pätiny (39 %) chodí do školy rado a iba jedna pätina z opýtaných chodí do školy nerado. Nepochybne to, aký vzťah majú žiaci/študenti k škole, má dôležitú výpovednú hodnotu (aj poznania). Najvyšší podiel odpovedí *čistočne rád* aj *čistočne nerád* je v regióne Spiš (46,2 %), nasleduje Horný Zemplín (44,9 %) a napokon Šariš (37,9 %). Najviac študujúcich, ktorí odpovedali, že do školy chodia (*veľmi* a *skôr*) *radi*, žije na Spiši – 38,5 %, nasleduje Šariš s 37,1 % a Horný Zemplín – 36,7 %. Najvyšší podiel študujúcich, ktorí do školy chodia *skôr* alebo *vôbec neradi*, pochádza zo Šariša – 25 %, nasleduje Horný Zemplín s 18,4 % a napokon Spiš s 15,4 %.

Analyzovali sa aj podmienky, ktoré majú vytvorené študenti tak v škole, ako aj doma, a to prostredníctvom nasledujúcich indikátorov:

- vytvorené podmienky na štúdium doma – vlastná izba, vlastné miesto na učenie sa,
- v škole – priestory (napr. knižnica, študovňa alebo oddychová miestnosť, klubovňa), kde si môžu žiaci/študenti robiť úlohy, projekty, zadania alebo sa pripravovať do školy,
- či im škola, na ktorej študujú, ponúkla bezplatné doučovanie (v rámci školy) a
- či takúto ponuku využili, či v škole zažívajú pocit úspechu a či im záleží na vzdelaní.

Na otázku ohľadom toho, či sa v škole, ktorú navštevujú, nachádza miestnosť, ktorá je určená študentom na prípravu do školy (otázka č. 74), 71,9 % študujúcich (128 študentov) skonštatovalo, že v ich škole sa takáto miestnosť nachádza (napr. knižnica, oddychová miestnosť, klubovňa, študovňa, v ktorej si môžu žiaci/študenti robiť domáce úlohy, zdania, projekty alebo sa pripravovať do školy). Takúto miestnosť nemá vo svojej škole 28,1 % respondentov (50 stu-

dentov). Z odpovedí mladých študujúcich vyplýva, že túto miestnosť využíva *pravidelne* alebo *nepravidelne* 47,7 % z nich (čo predstavuje 83 študentov) a *nevyužíva ju* (napr. ju nepotrebuje) 52,3 % študentov (t. j. 91 študentov). Približne 42 % študujúcim (73 študentom) škola ponúkla bezplatné doučovanie v rámci školy, takúto ponuku nedostalo 58,3 % študentov.

Aké podmienky majú na štúdium žiaci/študenti v rámci svojej domácnosti?

- Vlastnú izbu má doma 62,9 % študentov/študentiek (112) a o čosi viac ako tretina ju nemá (37,1 %, t. j. 66 študentov).
- Vlastný stolík so stoličkou má doma k dispozícii 75,3 % (134 študentov) a 24,7 % tým nedisponuje (44 študentov).

82,6 % študentov (147 žiakov) si myslí, že v škole zažíva úspech (*pravidelne* alebo *nepravidelne*). *Občas* zažíva v škole úspech, resp. *nikdy* 17,4 % študujúcich (t. j. 31 žiakov).

Na vzdelaní, ktoré respondenti získajú, *záleží veľmi* alebo *skôr* 93,2 % študentov (čo predstavuje 165 žiakov), 4,5 % je to *jedno* (čo predstavuje 8 žiakov) a *skôr* alebo *vôbec nezáleží* na vzdelaní 2,3 % (4 študenti). Takmer 62 % študentov z Horného Zemplína *veľmi záleží* na vzdelaní, v regióne Šariš 54,9 % študentov a na Spiši 38,5 % študujúcich. Distribúcia odpovedí v rámci variantu *skôr mi na tom záleží*: najvyšší podiel pochádza zo Spiša (61,5 %), 35,6 % žije na Hornom Zemplíne a 34,7 % na Šariši. Až 6,9 % študujúcich zo Šariša odpovedalo, že im je to úplne jedno.

Faktor dôležitosti vzdelania bol zisťovaný aj u respondentov v kvantitatívnom výskume. V odpovedí na otázku: „Ako sa nezamestnaní Rómovia, v porovnaní s nezamestnanými Rómami v Zborove a v Jarovniciach, pozerajú na dôležitosť vzdelania?“ sa potvrdila hypotéza, že neexistuje vzťah medzi zamestnanými Rómami a nezamestnanými Rómami v pohľade na dôležitosť vzdelania, pretože aj nezamestnaní, aj zamestnaní pripisujú vzdelaniu rovnakú dôležitosť.

Následne sme zisťovali faktory, ktoré ovplyvnili dokončenie SŠ aj napriek prekážkam. Respondenti v Jarovniciach a v Zborove odpovedali rozdielne. Kým v Jarovniciach u nezamestnaných aj zamestnaných mužov a žien je vlastné rozhodnutie to najdôležitejšie, v Zborove je však faktor nájdania si práce počas štúdia u zamestnaných aj nezamestnaných takým silným faktorom, že mu je podriadený aj faktor chcenia študovať a dokončiť štúdium.

Podmienky štúdia a dôležitosť vzdelania u žiakov/študentov ukrajinskej národnosti

Vo výpovediach respondentov (záznamový hárok pre štandardizovaný rozhovor), ktorí uviedli ukrajinskú národnosť (spolu ide o 45 mladých), je takáto distribúcia odpovedí týkajúcich sa toho, či sú v súčasnosti zamestnaní: 4,4 % z nich je zamestnaných na plný úväzok, na čiastočný úväzok pracuje 28,9 % a najvyšší podiel predstavujú študenti/študujúci – 66,7 %.

Na otázku, či majú doma vlastnú izbu, uviedlo 75,6 % študentov ukrajinskej národnosti áno a 24,4 % nie (10 respondentov). Vlastné miesto na učenie v podobe napríklad stolíka a stoličky uviedlo takmer 95,1 % a iba 4 respondenti (čo predstavuje 4,9 %) uviedli, že nie.

Takmer 93 % mladých respondentov skonštatovalo, že škola, ktorú navštevujú, disponuje miestnosťou, kde si žiaci alebo študenti môžu robiť úlohy, zadania, projekty alebo sa pripravovať

vať do školy, napr. v podobe knižnice, študovne, oddychovej miestnosti alebo klubovne. 7,3 % ukrajinských študentov uviedlo, že škola, v ktorej študujú, takúto miestnosť nemá.

Pri zisťovaní toho, či takúto miestnosť študenti využívajú, uviedlo až 60 % z nich, že nie, lebo ju nepotrebuje. Pravidelne ju využíva 12,5 % respondentov a nepravidelne 27,5 %. Okrem toho viac ako polovica respondentov (51,2 %) uviedla, že škola, v ktorej študujú, im ponúkla bezplatné doučovanie.

V kontexte identifikovania toho, či študenti ukrajinskej národnosti zažívajú v škole pocit úspechu, sa zistila distribúcia odpovedí sústredená do variantov *áno*, *pravidelne* a *áno, občas*, a to v podiele o čosi viac ako štyri pätiny (čo predstavuje 85,4 %). Že je to tak *zriedka* a *nikdy*, sa týkalo 14,6 % z nich.

Na vzdelaní, ktoré študenti ukrajinskej národnosti získajú, záleží *veľmi* alebo *skôr* 83 % študentov. 9,8 % uviedlo, že je im *to jedno* a *skôr* alebo *vôbec na vzdelaní nezáleží* 7,3 % respondentov.

Analýzovala sa aj charakteristika typu domácnosti respondentov s ukrajinskou národnosťou, či žijú v domácnosti s jedným rodičom alebo ide o domácnosť s manželom a manželkou, resp. iný typ – žijúci sami.

Najvyšší podiel žije s jedným rodičom – 48,9 %, v inom type domácnosti (študujúci sami) žije 40 %, s manželom/manželkou 11,1 %. Zo zistení vyplýva, že máme prítomnú výraznú skupinu mladých migrantov s ukrajinskou národnosťou, ktorí prebývajú na Slovensku na základe získaného tolerovaného pobytu (odídenci) alebo prechodného pobytu.

Neformálne vzdelávanie mladých a jeho využívanie zo strany NEET

Vzdelávanie dospelých sa aj vzhľadom na demografický vývoj u nás i v EÚ dostáva čoraz viac do popredia. Výsledky vzdelávania možno dosiahnuť rôznymi vzdelávacími cestami, a to vo formálnom, neformálnom alebo informálnom kontexte vo vnútroštátnom alebo v medzinárodnom prostredí (odporúčanie rady č. 2017/C 189/03). Pri vzdelávaní dospelých (resp. celoživotnom vzdelávaní)⁸⁹ sa vo vyššej miere využíva neformálne vzdelávanie a informálne učenie sa.

S cieľom hlbšieho poznania, ako využívajú mladí neformálne vzdelávanie (najmä NEET), boli respondentom v rámci štandardizovaných rozhovorov položené otázky zamerané i na to, či v minulosti alebo teraz navštevujú rôzne kurzy, školenia, ktorými by si chceli zvýšiť kvalifikáciu, resp. získať odbornosť, a na čo boli takéto vzdelávacie aktivity zamerané. Viac ako štyri pätiny respondentov – 83,8 % (616) – uviedli, že takéto kurzy neabsolvovali. Takéto kurzy navštevovalo alebo navštevuje 18,4 % mužov (69) a 13,9 % žien (60). Signifikantné rozdiely v odpovediach sa zistili podľa národnosti – viac takýchto kurzov navštevujú mladí inej národnosti (21,5 %) ako rómskej národnosti (12,6 %) (Cramerovo V = 0,119, p = 0,001), veku – vyšší podiel tých, ktorí navštevujú takéto kurzy, tvoria mladí vo veku od 22 do 25 rokov (Cramerovo V = 0,129, p = 0,002) a typu respondenta – najvyšší podiel navštevujúcich takéto kurzy je u pracujúcich (22 mladých) a NEET (60) v porovnaní so študujúcimi a ženami na materskej a rodičovskej dovolen-

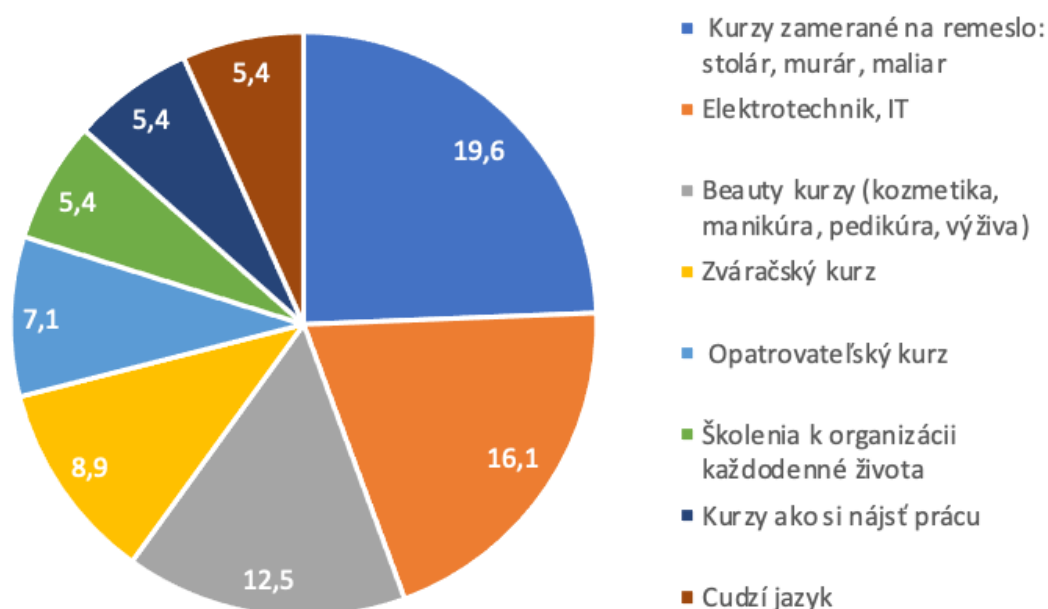
⁸⁹ 14.11.2024 nadobudol účinnosť nový zákon 292/2024 Z. z. o vzdelávaní dospelých a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

ke (Cramerovo $V = 0,138$, $p = 0,004$). Za dôležité považujeme zistenie, že v oblasti neformálneho vzdelávania sú *NEET* aktívni.

Aké kurzy absolvovali a o ktoré bol najvyšší záujem zo strany *NEET*?

Poradie najviac navštevovaných kurzov mladými *NEET*:

1. kurzy zamerané na remeslo: stolár, murár, maliar (11);
2. elektrotechnik, IT (9);
3. beauty kurzy (kozmetika, manikúra, pedikúra, výživa) (7);
4. zvaračský kurz (5);
5. opatrovateľský kurz (4);
6. školenia k organizácii každodenného života (3);
7. kurzy, ako si nájsť prácu (3);
8. cudzí jazyk (3).

Graf 10 Najnavštevovanejšie kurzy mladými *NEET* v %

Zdroj: vlastný výskum

Podpora a sociálna opora je ďalšou dôležitou oblasťou, ktorú treba preskúmať a identifikovať v kontexte statusu, resp. špecifického postavenia *NEET*, keďže sú znevýhodňovaní a vylúčení aj v dôsledku každodenných interakcií.

Jazykové bariéry a bariéry vstupu na trh práce

V rámci zisťovania bariér vstupu na trh práce sa analyzovali príslušné otázky (zo záznamového hárka pre štandardizovaný rozhovor), zamerané na: *identifikovanie jazykových bariér a ich podôb/prejavov a bariéry vstupu na trh práce – preferovaný prístup mladých k životu*, a to podľa pohlavia, národnosti, veku, typu respondenta (*NEET*) a regiónu.

Vychádzali sme zo skutočnosti, že jazyková bariéra môže byť významnou prekážkou pri: hľadaní zamestnania (nepochopenie pracovných ponúk, neschopnosť komunikovať na pohovoroch), vzdelávaní (ťažkosti s porozumením učiva, obmedzené možnosti rekvalifikácie), sociálnej integrácii (izolácia, problém s komunikáciou v bežnom živote).

Jazykové bariéry

Jazykovým bariéram nečelilo viac ako 90 % mužov (90,3 %) a 87,6 % žien. Naopak, takýmto problémom čelilo spolu 81 respondentov, z toho 36 mužov (9,7 %) a 45 žien (12,4 %). Najvyšší podiel respondentov s jazykovými bariérami je sústredený medzi mladšími vekovými kategóriami 15 až 18 rokov a 19 až 21 rokov (spolu 52 respondentov). Mladých rómskej národnosti s jazykovými bariérami je 11,2 % a podobný podiel je aj u respondentov inej národnosti – 10,7 %.

Takýmto problémom podľa národnosti nečelili viac ako štyri pätiny respondentov inej ako rómskej národnosti.

Najvyšší podiel jazykových problémov podľa typu respondenta uvádzajú ženy na materskej a rodičovskej dovolenke (14,1 %), nasledujú pracujúci (14,0 %), študujúci (12, 9 %) a napokon NEET (s 8,7 %) – u mladých NEET sa jazykové bariéry vyskytujú najmenej.

Tabuľka 69 Distribúcia odpovedí na otázku: Vyskytli sa vo vašom doterajšom živote problémy súvisiace s jazykovými bariérami/jazykovou bariérou?

Respondenti	Počet (n)	Percent (%)	Percentuálny podiel (%)
Áno	81	11,0	11,0
Nie	655	88,9	89,0
Spolu	737		100,0

Zdroj: vlastný výskum

Väčšina respondentov (približne 9 z 10) nehlási jazykové bariéry, čo naznačuje, že dominantná časť vzorky je schopná bez zásadných problémov komunikovať po slovensky (alebo v prípade cudzích jazykov to nevnímajú ako problematické). Menšia, no nie zanedbateľná časť (11 %) sa stretla s ťažkosťami, a tie sú zvyčajne spojené najmä s neovládaním spisovnej slovenčiny.

Tabuľka 70 Distribúcia odpovedí na identifikované jazykové bariéry

Respondenti		Počet (n)	Percent (%)	Percent. podiel (%)
Odpovedajúci	nerozumie, nevie rozprávať slovensky	51	6,9	82,3
	nevie komunikovať v cudzom jazyku	8	1,1	12,9
	komunikovať v kolektíve	3	0,4	4,8
	Spolu	62	8,4	100,0
Chýbajúce údaje		675	91,6	
Spolu		737	100,0	

Zdroj: vlastný výskum

Najväčšie a najrozšírenejšie jazykové obmedzenie (vyše 80 % z tých, ktorí vôbec nejaký problém uviedli) je slabá znalosť slovenčiny, resp. nerozumie/nevie rozprávať po slovensky.

Menší (12,9 %) podiel respondentov sa stretol s bariérou v cudzom jazyku, čo môže mať vplyv na možnosti zamestnať sa (ak zamestnávateľ vyžaduje napr. angličtinu). Iba 5 % zaznamenalo ťažkosti v komunikácii v kolektíve – ide teda o malú, ale špecifickú skupinu s problémom dorozumieť sa bežným spôsobom aj v slovenčine (napr. výrazná hanblivosť, nízke rečové zručnosti). Ak respondenti uviedli materinský jazyk rómsky, vo vyššej miere u *NEET* boli identifikované jazykové bariéry.

Pri pohľade na regionálnu distribúciu najviac respondentov s jazykovými bariérami žije v regióne Šariš – 68 respondentov (13,8 %), nasleduje Spiš (7,0 %) a Horný Zemplín (4,5 %) – zistenia sú štatisticky významné (Cramerovo $V = 0,128$, $p = 0,002$).

Ako konkrétne sa prejavovali jazykové bariéry v živote mladých? Išlo predovšetkým o to, že nerozumeli a nevedeli rozprávať po slovensky – najvyšší podiel takýchto respondentov podľa regiónu sa nachádza v regióne Šariš – 48 mladých, ďalej nevedeli komunikovať v cudzom jazyku – opäť najviac respondentov pochádza zo Šariša – 6 respondentov. Mladší respondenti (vo veku 15 až 18 a 19 až 21 rokov) uvádzali takmer výlučne to, že nerozumejú a nevedia rozprávať po slovensky, podľa pohlavia rovnako muži aj ženy najčastejšie uvádzali, že nerozumejú a nevedia rozprávať po slovensky.

Štatisticky významné súvislosti sa zistili podľa národnosti: respondenti rómskej národnosti prevažne uvádzali, že nerozumejú a nevedia komunikovať po slovensky ako respondenti inej národnosti (Cramerovo $V = 0,437$, $p = 0,003$). V kontexte analýz podľa typu respondenta tak *NEET*, ako aj ženy na materskej dovolenke najčastejšie uvádzali, že nerozumejú a nevedia komunikovať po slovensky.

Bariéry vstupu na trhu práce: preferovaný prístup mladých k životu

Zisťovalo sa, ako pristupujú respondenti k životu, aký význam v ich živote má šťastie, osud alebo racionalita a plánovanie, aktivizmus a pasivita a či je osud alebo nedostatok kompetencie plánovať a byť aktívny prekážkou, bariérou na získanie práce. Respondenti si (v záznamovom hárku na štandardizovaný rozhovor) mali z predložených dvojíc tvrdení vybrať vždy iba jedno, a to také, ktoré ich vystihuje najviac. V každej z dvojíc bolo tvrdenie vyjadrujúce pasívny alebo aktívny prístup (dôležitosť plánovania, aktivizmu) k životu (dôležitosť šťastia, osudu). Analyzovali sa výbery tvrdení respondentov podľa pohlavia, veku, národnosti a typu respondenta (*NEET*, ženy na materskej/rodičovskej dovolenke). Z preferencií výberov možno hlbšie identifikovať, či mladí pristupujú k svojmu životu skôr pasívne až fatalisticky alebo naopak, či skôr majú aktívny prístup k životu, istú mieru kontroly nad ním a s tým súvisiacu mieru aktivizácie. Medzi odpoveďami respondentov sa významné rozdiely podľa pohlavia a národnosti zistili v preferenciách na druhú dvojicu výrokov (2a, 2b) a podľa typu respondenta (*NEET*, na materskej/rodičovskej dovolenke, pracujúci), národnosti a veku boli identifikované významné rozdiely v preferenciách na poslednú dvojicu výrokov (4a, 4b).

Pri prvej dvojici výrokov je distribúcia preferencií veľmi podobná podľa typu respondenta: *NEET*, ženy na materskej/rodičovskej dovolenke a pracujúci vo svojich životoch zhodne preferujú aktívny prístup k životu. Čokoľvek, čomu jednotlivec čelí, je na človeku samom a v prístupe k životu prevažuje vyššia miera aktivizácie a naopak, veľmi nízka miera osudovosti – fatalizmu. Tieto zistenia platia aj podľa pohlavia, veku a národnosti.

Pri druhej dvojici výrokov boli identifikované rozdiely vo výpovediach respondentov. Racionalizácia a plánovanie v živote dominuje u pracujúcich a sú v nižšej miere prítomné u žien na materskej dovolenke a *NEET*. Vnímanie času ako normy, ktorú vyžaduje spoločnosť, je u *NEET* oslabené. S tým súvisí aj oslabovanie schopnosti prioritizácie cieľov, úloh, ako aj plánovania do blízkej/dalekej budúcnosti. Signifikantné rozdiely sa zistili podľa pohlavia, národnosti (Cramero-vo $V = 0,238$, $p = 0,001$): ženy a mladí ľudia rómskej národnosti preferujú neplánovať príliš dopredu ako mladí inej národnosti. Zaujímavé zistenia sú aj podľa veku (nie sú štatisticky významné), ale ukazuje sa, že čím sú respondenti starší, tým si svoj život viac plánujú.

Pri výbere z tretej dvojice vykazujú respondenti zhodné výbery odpovedí podľa pohlavia, veku, národnosti a typu respondenta – preferujú názor, že šťastie má minimálnu súvislosť s cieľmi (toho, čo človek chce, čo si naplánoval). Aj *NEET*, aj ženy na materskej/rodičovskej dovolenke (a, samozrejme, aj pracujúci) uprednostňujú vlastný aktivizmus ako preferovanie toho, čo nemôžu ovplyvniť a mať pod kontrolou (náhoda, šťastie).

Tabuľka 71 Preferovaný prístup mladých k životu podľa typu respondenta v %

Dvojica tvrdení		Prístup k životu (aktívny, pasívny)	<i>NEET</i>	Na materskej/ rodičovskej dovolenke	Pracujúci
1a	Čo sa mi stane, je v prvom rade na mne	A	75,8	72,9	82,5
1b	Často mám pocit, že to, ako sa bude môj život vyvíjať, nie je na mne	P	24,2	27,1	17,5
2a	Čo si naplánujem, väčšinou aj zrealizujem	A	47,4	40,4	60,5
2b	Nie je vždy múdre plánovať príliš dopredu, lebo veľa vecí závisí od šťastia	P	52,6	59,6	39,5
3a	Šťastie hrá malú úlohu pri dosahovaní toho, čo chcem	A	77,4	70,2	82,1
3b	Často sme sa mohli rozhodnúť, čo robiť, hodením mincou	P	22,6	29,8	17,9
4a	Nemôžem uveriť, že šťastie alebo náhoda hrajú v mojom živote hlavnú úlohu.	A	43,3	45,6	59,5
4b	Často mám pocit, že mám malý vplyv na to, čo sa mi stane	P	56,7	54,4	40,5

Zdroj: vlastný výskum

Signifikantné rozdiely v odpovediach respondentov boli identifikované pri štvrtej dvojici výrokov, a to podľa národnosti (Cramero-vo $V = 0,152$, $p < 0,001$), veku (Cramero-vo $V = 0,110$, $p = 0,018$) a typu respondenta (Cramero-vo $V = 0,116$, $p = 0,04$). Mladší rómskej národnosti, *NEET* a ženy na materskej/rodičovskej dovolenke pri výbere uprednostňovali tvrdenie, že *často majú pocit, že nemôžu ovplyvniť, čo sa im stane* v porovnaní s pracujúcimi a pri ich výbere je vo vyššej miere prítomný pocit straty kontroly nad svojím životom spolu s pasívnym prístupom k životu.

Oslabenie vnímania času ako normy, ktorú od jednotlivcov požaduje spoločnosť, s tým súvisiaca nižšia miera disponibility zručnosťami a kompetenciami vedieť prioritizovať ciele, vedieť zostavovať krátkodobé i dlhodobé plány do blízkej/dalekej budúcnosti spolu s prevládajúcim pocitom straty kontroly nad svojím životom sa u mladých, osobitne *NEET* a žien na materskej dovolenke, ukazujú ako významné bariéry vstupu na trh práce.

Bariéry vstupu na trh práce vyplývajúce z kvalitatívneho výskumu

Aké bariéry identifikovali a s akými prekážkami zápasili mladí respondenti v súvislosti so vstupom na trh práce?

Išlo predovšetkým o stereotypné predstavy o pracovnom nasadení a nastavení mladých Rómov a Rómiiek a (diskriminačný) faktor, že sú Rómovia. To bol popri nedostatočnom vzdelaní (u mladých mužov), resp. nevyhovujúcej kvalifikácii, najčastejšie uvádzaný dôvod, resp. bariéra, ktorej čelili, a ktorú museli prekonávať. Ďalšou identifikovanou bariérou bol nízky plat (neoplatí sa pracovať, Ján, Andrej) ako aj nevyhnutnosť byť doma a pomáhať jednému z rodičov – matke (Andrej), ktorá ostala sama s piatimi deťmi. Tiež bolo ako prekážka identifikované miesto výkonu práce – žiadna pracovná hala, výrobná linka (Andrej), ale otvorený priestor, stavba, diaľnice (Pavol, Andrej). Vo výpovediach respondentiek (Dorota, Milka) sa ako prekážka/bariéra objavilo dieťa, a to v kontexte prezentovania skúseností iných rovesníčok – žien (matiek), ktoré akoby rezignovali na prácu a stali sa matkami viacerých detí):

- ... „Že dakto hutorí, že cigán nechce robic, nie je to pravda, lebo to je tak, že aj daktorí pôjdu, dakde robia... na Čechy idú... a bez platu prídu domu, ich oklamali...“ (Andrej).
- ... „Keby prišiel dakto z úradu práce, alebo z vlády dakto a povie, že cigán nechce robic, tak mu poviem, že len vy chcece. Lebo vy mace 4 – 5 tisíc a vy chcece robic“ (irónia)... (Andrej).
- ... „Sedela som prvé štyri dni (v škole) ako ťuťko, oni sa so mnou nerozprávali, lebo ja som bola taká...“ (Dominika).
- „Po telefóne som vybavil a že dobre, prídte aj s tým človekom (kamarátom), a keď sme prišli, nie, nie nemáme robotu“.... že Róm“ (Ján).
- ... „Toto je strašný problém“, ... „a čo keď aj budem mať výučný list, keď pojdem dakde inde nezoberú ma, lebo uvidia, že som Róm“ (Ján).
- ... „Prijali ma do práce“, „nijaké diskriminačné som necítila, iba jedna kolegyňa, ale som jej povedala, že sme v robote a v rámci profesionálnej sféry spolupracovať proste musíme, ale milovať sa nemusíme“ (Dominika).
- ... „Na začiatku každý si šuškal,... musím proste ukázať, že som normálny človek, tak ako oni“... (Dominika).
- ... „Keby placic po týždni za výkon“... „a jeden od druhého už bude kukac, keľo má prémie a tak še bude snažiť,... „ja nechcem nič, len dajce mi robotu na diaľnici a ja se zamestnám ... a nechcem nič“, ... „len tam do tej automobilky, dze robia tote autá, tam cigán nevytrime robic 7,5 hodziny „hľadám indzej, ale všadzi pýtajú odo mňa výučný list“.... (Andrej).
- „Keď som bol doma, mal som dokopy 400, keď som chodzil do roboty, dostával som 620 ... to sa mi neoplatí chodzit do roboty“ (Ján).
- ... „Vždycky som rozprával, že nechcem taký život žiť jak otec, že nechal mamku, päť detí a ja som sa staral o všetko“...., „žil som chudobne, bars chudobne, jak sa povie, ale nebanujem, že taký život som mal“... „ale nechcem tak žic, jak sme žili my“ (Andrej).

- „Rodičia sú na vine, keby dbali na tú školskú dochádzku“... „učiť rodičov“... „ona si potom rozmyslí, či dá peniaze do toho, z čoho bude žiť celá rodina...“ (Dorota).
- ... „Že kamoši majú takú nechúť, zrobil z nich tento systém“ (Ján).
- ... „On síce má záujem o prácu, ale nikto mu ju nedá, lebo nikdy nepracoval“, ... „dať k vzdelaniu prax“ (Dominika).
- ... „Dieťa nie je dôvod, aby sa človek prestal venovať svojím záľubám“.... (Milka).
- ... „Som vďačná mojej mame za prísnu výchovu, lebo keď pozriem na moju triedu, všetci majú veľa detí a pozerajú na mňa s obdivom, že mám jedno a pracujem“.... (Dorota).
- ... „Je mi ľúto, keď vidím, že dieťa na to má, ... iné je, keď dieťa na to nemá, ... že sa dostanú do tej puberty a nechcú, založia si rodinu“ (Dorota).
- ... „Je iné, keď rodina nemá financie“... (Milka).
- ... „Chcela som skončiť, pretože som si hovorila, že je to dlho ... už len pol roka, päť mesiacov a dookola“, ... „rozmyšľala som dokončiť, ale potom som sa vydala a prišla dcéra, Anitka....“ (Dorota).
- ... „Na školu som si dal tri žiadosti“... „bol som tam aj pozrieť, ale nepáčilo sa mi tam, iba v jednom, u krajčírov, tak som začal tam chodiť, ale potom, som si povedal, že náááco,.... to tá frajerina ... „a ostalo mi len pol roka do troch rokov, aby som školu skončil ... a som odišiel... (Ján).

Postoj k hľadaniu zamestnania

Súčasťou záznamového hárka štandardizovaného rozhovoru boli i nasledujúce otázky:

Uvážte, prosím, prečo sa vám nepodarilo zamestnať sa? (otázka č. 18)

Táto otázka skúmala objektívne a subjektívne prekážky, ktoré môžu brániť získaniu zamestnania.

Prečo ste sa nesnažili nájsť si zamestnanie? (otázka č. 19)

Táto otázka bola zameraná na dobrovoľné alebo nedobrovoľné *NEET* statusy. Niektorí ľudia v tejto skupine môžu byť neaktívni z dôvodu zdravotných problémov, starostlivosti o rodinu alebo stratenej motivácie.

Stretli ste sa s nejakými ťažkosťami pri hľadaní a udržaní si zamestnania?

Táto otázka skúmala udržateľnosť zamestnania, nielen jeho získanie. *NEET* skupina môže mať problém nielen s hľadaním, ale aj s dlhodobým udržaním práce.

Nasledujúcou otázkou sa merali dôvody, čo si myslia respondenti o tom, *prečo sa im nepodarilo zamestnať sa*. Mohli uviesť i viac odpovedí. Odpovedali iba *NEET* respondenti:

Tabuľka 72 Postoj k hľadaniu zamestnania

		Respondenti		Percentá prípadov
		Počet	Percentá	
Šo18a	Nenašiel/a som v blízkosti svojho bydliska prácu	124	31,1 %	54,9 %
	Bola možnosť vykonávať len príliš namáhavú prácu	26	6,5 %	11,5 %
	Boli len možnosti s veľmi nízkou mzdou	56	14,0 %	24,8 %
	Boli možnosti len na krátkodobé zamestnanie	44	11,0 %	19,5 %
	Bolo možnosti, pri ktorých nebola istota dlhodobejšieho zamestnania	25	6,3 %	11,1 %
	Boli len pracovné miesta, ktoré som nemohol/a zastávať zo zdravotných dôvodov	13	3,3 %	5,8 %
	Boli len možnosti zamestnania, ktoré neposkytovali príležitosť na kariérny postup	13	3,3 %	5,8 %
	Nebola možnosť získať pracovné miesto, pre ktorú by bolo vhodné moje vzdelanie	66	16,5 %	29,2 %
	materská, deti	9	2,3 %	4,0 %
	neboli pracovné miesta	5	1,3 %	2,2 %
	nedostatočná kvalifikácia	9	2,3 %	4,0 %
	bez spätnej väzby od zamestnávateľov	4	1,0 %	1,8 %
	nedostatočná prax	2	0,5 %	0,9 %
	nevedel, nechcel nájsť	3	0,8 %	1,3 %
Spolu		399	100,0 %	176,5 %

Zdroj: vlastný výskum

Viac než polovica respondentov (54,9 %) uviedla, že v blízkosti svojho bydliska nenašla žiadnu prácu. Ide o najčastejšie vnímanú bariéru, ktorá poukazuje na nedostatočnú ponuku pracovných miest v regióne alebo problematickú dopravnú dostupnosť (respondenti nechcú alebo nemôžu za prácou dochádzať ďalej). Tretina respondentov nenašla zamestnanie primerané svojmu vzdelaniu: druhý najčastejšie spomínaný dôvod (29,2 % respondentov) je, že nebola k dispozícii pracovná pozícia zodpovedajúca ich vzdelaniu. Nízka mzda a krátkodobé zamestnania: tretím najčastejšie spomínaným dôvodom (24,8 % respondentov) je, že k dispozícii boli len veľmi nízko platené miesta. 19,5 % malo možnosť len krátkodobého zamestnania.

Ďalšie uvádzané dôvody (okolo 10 % a menej respondentov): príliš namáhavá práca (11,5 %), neistota dlhodobejšieho zamestnania (11,1 %), zdravotné obmedzenia a chýbajúca možnosť kariérneho postupu (zhodne 5,8 %), rodičovstvo (4,0 %), nedostatočná kvalifikácia (4,0 %).

Následne uvádzame porovnanie týchto dôvodov pre vybrané ukazovatele. Výsledky prezentované v jednotlivých tabuľkách dovoľujú prijať zaver, že dominantný motív naprieč väčšinou kategórií je nedostatok práce v blízkosti bydliska. Najviac to postihuje Horný Zemplín, rómsky hovoriacich respondentov, osoby s nižším vzdelaním, slobodných, prípadne tých, ktorí žijú len s jedným rodičom.

Nízka mzda vystupuje do popredia skôr u mužov (34,2 %), stredoškolsky vzdelaných (30 – 35 %), osoby bez manžela/manželky, bez detí. A vo väčšej miere, keď je matka alebo otec zamestnaný (zrejme vyššie očakávania).

Nesúlad vzdelania je problémom hlavne pre ženy (35,7 %), respondentov z majoritnej spoločnosti, stredoškóľákov s maturitou a vysokoškóľákov (obzvlášť VŠ až 70 %), v regióne Spiš a Šariš (vyše 30 %).

Krátkodobé práce rezonujú viac napr. v Šariši, u mužov a stredoškóľákov. Rodinné dôvody (materská, deti) sa týkajú najmä žien (8 %), manželských párov (10,7 %), osôb s deťmi (16,4 %). Celkovo však ide o menší podiel v porovnaní s externými faktormi (nedostatok práce, nízke mzdy).

Rómovia vo väčšej miere nemajú v okolí žiadne zamestnanie, prípadne dostupná práca je príliš fyzicky náročná.

Respondenti s iným ako rómskym jazykom výraznejšie kritizujú nízke mzdy a nesúlad so vzdelaním.

Ak sú rodičia zamestnaní, respondenti častejšie vnímajú nízku mzdu a kvalifikačné požiadavky ako problém. Ak rodičia nie sú zamestnaní, uvádzajú skôr nedostatok pracovných ponúk, namáhavú prácu, krátkodobé zmluvy.

Nížšie vzdelanie koreluje s nedostatkom pracovných ponúk (50 – 70 %), u stredoškóľákov sú najväčším problémom nízke mzdy, krátkodobé zmluvy. V prípade osôb s vysokoškolským vzdelaním v regióne chýbajú adekvátne pozície; až 70 % uvádza nesúlad s dosiahnutým vzdelaním.

Na základe analýzy môžeme konštatovať, že väčšina dôvodov sa týka štruktúry trhu práce: nedostatok stabilných pracovných miest v blízkosti, nízke mzdy, krátkodobé kontrakty, nevyhovujúce pozície pre dané vzdelanie. Osobné a rodinné faktory (materská/rodičovská, nedostatočná kvalifikácia, zdravotné obmedzenia) sú síce zastúpené, ale v menšej miere.

Regionálne rozdiely sú výrazné: Horný Zemplín a Šariš majú najvyššiu mieru uvádzania „ne-našiel/-a som prácu“. Spiš má zas o niečo viac dôraz na iné faktory (kvalifikácia, krátkodobé zmluvy).

Nasledujúcou otázkou sa zisťovali dôvody respondentov, ktorí sa nesnažili hľadať si prácu. Odpovedali *NEET* respondenti.

Celkový počet odpovedí bol 286, pričom súčet percent prípadov mierne prekračuje 100 % (102,1 %), čo vyjadruje, že respondenti mohli uviesť viacero dôvodov/možností. Ako najčastejší dôvod boli uvádzané domáce povinnosti a starostlivosť o rodinu (35,7 %). Až 100 respondentov uviedlo, že si nehľadali prácu, pretože museli pomáhať doma, starať sa o domácnosť, rodičov alebo súrodencov. Tento faktor naznačuje, že rodinné záväzky zohrávajú pri neúčasti na trhu práce významnú úlohu.

Rodičovská dovolenka (22,9 %) – 64 respondentov si nehľadalo prácu, pretože boli na materskej/rodičovskej dovolenke. A taktiež dvakrát viac respondentiek s rómskou národnosťou.

Zdravotné dôvody (6,8 %) – 19 respondentov uviedlo, že nemôžu pracovať pre zdravotné problémy. Tento podiel naznačuje bariéry v zamestnávaní osôb so zdravotným postihnutím alebo chronickými ochoreniami.

Nízke vzdelanie a neúspešné hľadanie práce (9,1 % každý) – 26 respondentov uviedlo, že si nehľadali prácu pre nízke vzdelanie. Rovnaký počet uviedol, že sa síce pokúšali nájsť zamestnanie, ale neuspeli.

Ak respondenti *NEET* mali zamestnanie, ale stratili ho, pýtali sme sa ich, či sa stretli s nejakými ťažkosťami pri jeho hľadaní a udržaní.

Odpovedali iba *NEET* respondenti a mohli uviesť viac možností typov ťažkostí.

Ťažkosti uvádza 46,5 % opýtaných. Výrazne viac ťažkostí uvádzajú muži (59,0 % vs 35,2 %) a ťažkosti vo vyššej miere uvádzajú respondenti s vyšším vzdelaním. Respondenti bez detí uvádzajú ťažkosti taktiež vo vyššej miere. 60,1 % respondentov uvádza nedostatok možností zamestnať sa v blízkosti bydliska. Tretina uviedla ako problém možnosť získať len veľmi slabo platené zamestnanie. Štvrtina zasa uviedla možnosti len krátkodobého zamestnania alebo neistého zamestnania. Nedostatočnú fyzickú blízkosť možného zamestnania uvádzajú vo vyššej miere respondenti rómskej národnosti. V prípade zamestnanosti otca je zaujímavé, že vo vyššej miere blízkosť možnosti zamestnania uvádzajú ako problém respondenti, ktorých otec je zamestnaný – u matky to neplatí.

Z uvedeného vyplýva, že najväčší počet respondentov, ktorí uviedli ťažkosti, považuje za hlavnú bariéru to, že v regióne nie sú vhodné pracovné miesta (či už ide o namáhavé, krátkodobé, slabo platené, alebo všeobecne nedostupné). Muži majú tendenciu častejšie označiť ťažkosti a poukazovať na manuálnu náročnosť či zlú mzdu. Ženy uvádzajú ťažkosti menej, no ak áno, častejšie ide o vzdelanie, prax a rodinné dôvody. Rómski respondenti (a tí, ktorí hovoria po rómsky) viac hovoria o nedostupnosti práce a neistých zmluvách, zatiaľ čo ostatní zdôrazňujú nízke mzdy a obmedzené kariérne možnosti. Z regionálneho hľadiska je najväčšia miera ťažkostí v Hornom Zemplíne a Šariši. Paradoxný vzťah so vzdelaním naznačuje, že ľudia s nižším vzdelaním (neukončená ZŠ, ZŠ) často prijímajú akúkoľvek príležitosť (a menej to vnímajú ako ťažkosť), kým stredoškóľáci a vysokoškóľáci kladú vyššie požiadavky a stretávajú sa s reálnym nedostatkom vhodnej/stabilnej/lepšie platenej práce.

V kvalitatívnom výskume, ktorý bol realizovaný prostredníctvom neštruktúrovaných rozhovorov, sa vo výpovediach mladých objavili aj konkrétne tvrdenia (predstavy) týkajúce sa práce, a to nielen u tých, ktorí ju nemajú. Z výpovedí vyplýva, že je pre nich motivujúce mať prácu, ktorou získajú vyšší príjem, ak však dostanú menej (práca bude neadekvátne finančne ohodnotená), tak sa motivácia stráca, jednotlivец sa rozhodne prestať pracovať (nízky plat - Ján), resp. zostáva pomáhať doma mame so starostlivosťou o domácnosť, mladších súrodencov (Andrej). Posilnenie finančného ohodnotenia a mzdových podmienok sa ukazuje vo výpovediach respondentov a respondentiek z neštruktúrovaných rozhovorov ako dôležitý poznatok:

- „Keď som bol doma, mal som dokopy 400, keď som chodzil do roboty, dostával som 620 ... to sa mi neoplatí chodzit do roboty“ (Ján).
- ... „Vždycky som rozprával, že nechcem taký život žiť jak otec, že necham mamku, päť detí a ja som sa staral o všetko“...., „žil som chudobne, bars chudobne, jak sa povie, ale nebanujem, že taký život som mal“... „ale nechcem tak žic, jak sme žili my“ (Andrej).
- ... „a aj peniaze sú (z nej) dobré... (Pavol).

Taktiež sa vo výpovedi jedného respondenta objavilo, že by chcel vykonávať prácu, za ktorú by dostával mzdu na týždennej báze (bude sa viac snažiť) ako aj predstava miesta výkonu práce - otvorený priestor, stavba, diaľnica (toto vo výpovediach dvoch respondentov):

- ... „Keby placic po týždni za výkon“ ... „a jeden od druhého už bude kukac, keď má prémie a tak še bude snažiť,... (Andrej).
- „Ja nechcem nič, len dajte mi robotu na diaľnici a ja se zamestnám ... a nechcem nič“, ... „len tam do tej automobilky, dze robia tote autá, tam cigán nevytrime robic 7,5 hodziny“ (Andrej).
- ... Mňa práca baví ...Robím vonku aj dnu“ (Pavol).

Respondenti bez práce zároveň hľadajú prácu, kde netreba výučný list, lebo ho nemajú (Andrej, Ján) – platí, že ak by mali výučný list (potrebnú kvalifikáciu, resp. osvedčenie o kvalifikácii), prácu by už mali:

- ... „Hledam indzej, ale všadzi pýtajú odo mňa výučný list“ (Andrej).
- ... „že človek, keď nemá výučný list, to je o ničom....“ (Ján).

4.1.2 Analýza subjektívnych faktorov

SPOKOJNOSŤ S BÝVANÍM A BYTOVÝMI PODMIENKAMI

Pri hodnotení súčasných bytových pomerov/podmienok respondenti odpovedali na päť-stupňovej škále/stupnici *veľmi dobré, vcelku vyhovujúce, čiastočne vyhovujúce aj čiastočne nevyhovujúce, skôr nevyhovujúce a veľmi zlé*.

Svoje súčasné bytové pomery podľa typu respondenta najpozitívnejšie hodnotia (ako *veľmi dobré a vcelku vyhovujúce*):

- Študenti – 81,5 %, nasledujú pracujúci – 77,9 %, NEET – 75,5 % (ich najvyšší podiel žije v domácnosti s rodičmi) a napokon matky na materskej/rodičovskej dovolenke – 61,9 %.
- Najviac nespokojní so súčasnými bytovými podmienkami (*skôr nevyhovujúce a veľmi zlé*) sú matky na materskej/rodičovskej dovolenke – 14,3 %, nasleduje 7,6 % NEET, 4,7 % pracujúcich a 3,9 % študujúcich.

Ako vidia zmenu bytových pomerov do budúcnosti (3 – 5 rokov)? Respondenti odpovedali na päťstupňovej škále, ktorá mala stredný variant:

- 24,1 % NEET predpokladá, že ich bytové pomery/podmienky zostanú približne rovnaké.
- Myslí si to aj 17,4 % pracujúcich; 17,2 % matiek na materskej/rodičovskej dovolenke a 12,4 % študentov.
- Optimisticky na ich zlepšenie (*určite sa zlepšia a skôr sa zlepšia*) nahliada až 81,3 % matiek na materskej/rodičovskej dovolenke, 80,2 % pracujúcich, 78,6 % študujúcich a napokon 72,2 % NEET.
- 2 % študentov a 3,7 % NEET predpokladá ich zhoršenie (*skôr sa zhoršia a určite sa zhoršia*). U pracujúcich je to 2,3 % a najmenej u matiek na materskej/rodičovskej dovolenke – 1,6 %.

Ako hodnotia respondenti svoje súčasné bytové pomery/podmienky podľa regiónov?

- Najviac spokojní so svojimi súčasnými bytovými pomermi (*veľmi dobré a vcelku vyhovujúce*) sú respondenti bývajúci v regióne Spiš – ich podiel predstavuje 83,3 %. Nasledujú respondenti zo Šariša – 75,8 % a napokon 73,4 % respondentov z Horného Zemplína.
- Za *čiastočne vyhovujúce a zároveň čiastočne nevyhovujúce* ich považuje 20,8 % z Horného Zemplína, 16,5 % zo Šariša a 14,3 % zo Spiša.
- Za *veľmi zlé* alebo *skôr zlé* ich označilo najviac mladých z regiónu Šariš – 7,8 %, nasleduje 5,8 % z Horného Zemplína a 2,4 % zo Spiša.

Tabuľka 73 Distribúcia odpovedí hodnotenia súčasných bytových pomerov/podmienok podľa regiónu

Typ respondenta	Spiš (%)	Šariš (%)	Horný Zemplín (%)
Veľmi dobré	45,2	50,0	28,6
Vcelku vyhovujúce	38,1	25,8	44,8
Čiastočne vyhovujúce, čiastočne nevyhovujúce	14,3	16,5	20,8
Skôr nevyhovujúce	0,0	4,3	3,9
Veľmi zlé	2,4	3,5	1,9
Spolu	100	100	100

Zdroj: vlastný výskum

Rozdiely v odpovediach respondentov sú štatisticky významné (Cramerovo $V = 0,151$, $p < 0,001$):

- Najvyšší podiel respondentov, ktorí pozitívne hodnotia svoje súčasné bytové pomery/podmienky, pochádza zo Spiša.
- Najhoršie svoje bytové pomery zhodnotili mladí z Horného Zemplína.

Respondenti sa zamýšľali i nad vyhlídkou svojich bytových pomerov/podmienok do budúcnosti (obdobie 3 až 5 rokov). Zaujímalo nás, či si myslia, že sa ich bytové podmienky zlepšia, zostanú rovnaké alebo sa zhoršia.

Do budúcnosti viac ako dve tretiny mladých v každom z regiónov očakávajú zlepšenie svojich bytových pomerov:

- 78,8 % na Spiši, 77,2 % na Hornom Zemplíne a 76,7 % na Šariši.
- Približne 20 % respondentov zo Spiša (20,0 %), ako aj zo Šariša (20,3 %) a 18,2 % z Horného Zemplína si myslí, že ostanú rovnaké.

Názory na prácu

Poznať názory mladých na prácu je kľúčové aj vzhľadom na nastavovanie funkčných systémov kariérneho poradenstva, ktoré musia neustále zohľadňovať špecifiká tejto skupiny populácie – u študujúcich ich úspešný prechod na trh práce, u NEET prekonávanie subjektívnych, ako aj objektívnych bariér a prekážok na trhu práce – podobne ako žien na materskej alebo rodičovskej dovolenke.

Názory mladých na prácu sa snímkovali prostredníctvom batérie otázok (záznamový hárok na štandardizovaný rozhovor), ktorú tvorilo deväť výrokov a respondenti mohli odpovedať na

štvorstupňovej škále od *úplného súhlasu* po *úplný nesúhlas*. Odpovede boli analyzované prostredníctvom viacerých indikátorov: typu respondentov, pohlavia, národnosti a veku. Podľa veku neboli v odpovediach respondentov na jednotlivé výroky identifikované štatisticky významné rozdiely.

Podľa typu respondentov:

- pracujúci a *NEET* – boli zistené štatisticky významné rozdiely iba pri prvom výroku: *Aby človek mohol úplne rozvinúť svoje nadanie a vlohy, musí mať prácu* (Cramerovo $V = 0,178$, $p = 0,003$);
- vyšší podiel nesúhlasných odpovedí s daným výrokom je u *NEET* v porovnaní s pracujúcimi (s daným výrokom nesúhlasí takmer 20 % *NEET* (19 %) a 6 % pracujúcich);
- mladí *NEET* nespájajú rozvíjanie svojho nadania alebo vlôh s prácou;
- ani mladé matky na materskej/rodičovskej dovolenke nespájajú rozvíjanie nadania a vlôh výhradne s prácou.

Podľa pohlavia sa signifikantné rozdiely v odpovediach zistili pri výroku: *Najlepšie je zarábať, a nemusieť pri tom pracovať* (Cramerovo $V = 0,142$, $p = 0,003$):

- u žien je vyšší podiel nesúhlasných odpovedí v porovnaní s mužmi: s týmto výrokom *skôr alebo vôbec nesúhlasí* takmer 60 % žien (59,7 %) v porovnaní s takmer 46 % mužov (45,7 %),
- a teda predstavu bez zárobku *skôr preferujú* muži ako ženy.

V súvislosti s týmto výrokom *Najlepšie je zarábať, a nemusieť pri tom pracovať* podľa typu respondenta (Cramerovo $V = 0,125$, $p = 0,017$):

- najvyšší podiel nesúhlasných odpovedí prevažuje u študujúcich a žien na materskej/rodičovskej dovolenke,
- najvyšší podiel súhlasných odpovedí prevažuje u pracujúcich a *NEET*,
- predstavu získavania peňazí si pracujúci (u pracujúcich tým, že keď už pracujú, zohráva rolu neustále vynakladané namáhavé úsilie) a *NEET* v nižšej miere spájajú s prácou v porovnaní s matkami na materskej/rodičovskej dovolenke.

Tabuľka 74 Distribúcia odpovedí na výrok: *Najlepšie je zarábať a nemusieť pri tom pracovať podľa typu respondenta*

	Úplne súhlasím + vcelku súhlasím		Skôr nesúhlasím + vôbec nesúhlasím		Spolu	
	n	%	n	%	n	%
Pracujúci	45	53,6	39	46,4	84	100
Študujúci	82	47,7	90	52,3	172	100
<i>NEET</i>	166	49,7	168	50,3	334	100
Na materskej/rodičovskej dovolenke	17	28,8	42	71,2	59	100
Spolu	310	47,77%	339	52,23%	649	100

Zdroj: vlastný výskum

Pri tomto výroku *Najlepšie je zarábať, a nemusieť pri tom pracovať* sa zanalyzovali odpovede respondentov aj podľa národnosti (iná, rómska) a identifikovali sa signifikantné rozdiely

(Cramerovo $V = 0,206$, $p < 0,001$). Vyšší podiel nesúhlasných odpovedí je u mladých rómskej národnosti a, naopak, s daným výrokom súhlasí takmer 57 % mladých inej národnosti (ide o dôležité zistenie). Mladí rómskej národnosti vo vyššej miere spájajú zárobok s prácou v porovnaní s mladými inej národnosti. Vizualizácia odpovedí sa nachádza v tabuľke 75.

Tabuľka 75 Distribúcia odpovedí na výrok: „Najlepšie je zarábať a nemusieť pri tom pracovať“ podľa národnosti (rómska – iná)

	Úplne súhlasím + vcelku súhlasím		Skôr nesúhlasím + vôbec nesúhlasím		Spolu	
	n	%	n	%	n	%
Iná národnosť	169	56,9	128	43,1	297	100
Rómska národnosť	163	40,6	239	59,5	402	100

Zdroj: vlastný výskum

Pri analyzovaní odpovedí mladých ľudí sa národnosť ukázala ako významný indikátor. Takmer pri každom výroku sa zistili signifikantné rozdiely v odpovediach respondentov. Zistenia sú prezentované v tabuľkách 76 až 82.

Tabuľka 76 Distribúcia odpovedí na výrok: „Aby človek mohol úplne rozvinúť svoje nadanie a vloh, musí mať prácu“ podľa národnosti (rómska – iná)

	Úplne súhlasím + vcelku súhlasím		Skôr nesúhlasím + vôbec nesúhlasím		Spolu	
	n	%	n	%	n	%
Iná národnosť	238	80,1	59	19,9	297	100
Rómska národnosť	367	86,6	57	13,4	424	100

Zdroj: vlastný výskum

S týmto výrokom súhlasí viac ako 4/5 mladých rómskej národnosti a 4/5 mladých inej národnosti (Cramerovo $V = 0,177$, $p < 0,001$). Viac respondentov rómskej národnosti si spája rozvíjanie svojho nadania s prácou ako respondenti s inou národnosťou.

Tabuľka 77 Distribúcia odpovedí na výrok: „Je ponižujúce dostávať peniaze bez toho, aby si ich človek zarobil prácou podľa národnosti“ (rómska – iná)

	Úplne súhlasím + vcelku súhlasím		Skôr nesúhlasím + vôbec nesúhlasím		Spolu	
	n	%	n	%	n	%
Iná národnosť	171	57,8	125	42,2	296	100
Rómska národnosť	275	66,6	138	33,4	413	100

Zdroj: vlastný výskum

Práve viac mladých respondentov hlásiacich sa k rómskej národnosti si spája prácu a z nej vyplývajúcu zárobkovú činnosť s dôstojnosťou ako mladí inej národnosti: Cramerovo $V = 0,183$, $p < 0,001$.

Tabuľka 78 Distribúcia odpovedí na výrok: „Práca je povinnosť, ktorú máme voči spoločnosti“ podľa národnosti (rómska – iná)

	Úplne súhlasím + vcelku súhlasím		Skôr nesúhlasím + vôbec nesúhlasím		Spolu	
	n	%	n	%	n	%
Iná národnosť	196	66,2	100	33,8	296	100
Rómska národnosť	319	77,5	93	22,5	412	100

Zdroj: vlastný výskum

Respondenti rómskej národnosti vo vyššej miere považujú prácu za povinnosť, ktorú spoločnosť od svojich členov vyžaduje splniť v porovnaní s mladými inej národnosti: Cramero $V = 0,133$, $p = 0,006$.

Tabuľka 79 Distribúcia odpovedí na výrok: „Práca by vždy mala byť prvoradá, aj keď to znamená menej voľného času“ podľa národnosti (rómska – iná)

	Úplne súhlasím + vcelku súhlasím		Skôr nesúhlasím + vôbec nesúhlasím		Spolu	
	n	%	n	%	n	%
Iná národnosť	144	48,8	151	51,2	295	100
Rómska národnosť	255	62,2	155	37,8	410	100

Zdroj: vlastný výskum

U respondentov rómskej národnosti je práca na prvom mieste v porovnaní s respondentmi inej národnosti: Cramero $V = 0,185$, $p < 0,001$.

Tabuľka 80 Distribúcia odpovedí na výrok: „Práca musí robiť človeka šťastným“ podľa národnosti (rómska – iná)

	Úplne súhlasím + vcelku súhlasím		Skôr nesúhlasím + vôbec nesúhlasím		Spolu	
	n	%	n	%	n	%
Iná národnosť	268	90,6	28	9,4	296	100
Rómska národnosť	342	84,1	65	15,9	407	100

Zdroj: vlastný výskum

Prácu si so šťastím v živote človeka spájajú viac respondenti inej národnosti ako rómskej národnosti: Cramero $V = 0,115$, $p = 0,026$.

Tabuľka 81 Distribúcia odpovedí na výrok: „Práca je jediná možnosť, ako si získať uznanie a rešpekt“ podľa národnosti (rómska – iná)

	Úplne súhlasím + vcelku súhlasím		Skôr nesúhlasím + vôbec nesúhlasím		Spolu	
	n	%	n	%	n	%
Iná národnosť	130	43,9	166	56,1	296	100
Rómska národnosť	270	66,2	138	33,8	408	100

Zdroj: vlastný výskum

U mladých respondentov rómskej národnosti je práca považovaná za jedinu možnosť ako získať v spoločnosti uznanie a rešpekt: Cramerovo $V = 0,234$, $p < 0,001$ v porovnaní s respondentmi inej národnosti

Tabuľka 82 Distribúcia odpovedí na výrok: „Práca je iba prostriedkom na získavanie peňazí, neprináša iné výhody“ podľa národnosti (rómska – iná)

	Úplne súhlasím + vcelku súhlasím		Skôr nesúhlasím + vôbec nesúhlasím		Spolu	
	n	%	n	%	n	%
Iná národnosť	93	31,3	204	68,7	297	100
Rómska národnosť	173	42,1	238	57,9	411	100

Zdroj: vlastný výskum

Respondenti rómskej národnosti si prácu vo vyššej miere spájajú iba so zárobkovou činnosťou a nevnímajú jej iné výhody: Cramerovo $V = 0,152$, $p = 0,001$ v porovnaní s mladými inej národnosti

V ďalšom slede analýz sa z ôsmich výrokov vytvoril *Index zmysluplnosti práce*. Postupovalo sa takto: pri každom výroku sa obodovali odpovede respondentov, a to priradením počtu bodov na základe jednotlivých variantov odpovede: úplne súhlasím = 100 bodov, vcelku súhlasím = 66 bodov, skôr nesúhlasím = 33 bodov, vôbec nesúhlasím = 0 bodov. Súčet všetkých získaných bodov sa prepočítal na intervale od 100 po 0 alebo od 0 po 100. Vykonala sa štatistická analýza spoľahlivosti, ktorá preukázala, že *skonštruovaný Index zmysluplnosti práce* je vysoko spoľahlivý (reliabilný) – Crombach alpha 0,7.

Signifikantné rozdiely v odpovediach respondentov podľa pohlavia, veku ani regiónu sa nepreukázali. Tie boli zistené podľa národnosti (rómska a iná) a typu respondenta. Zistenia sú vizualizované v tabuľke 84 a grafe 11.

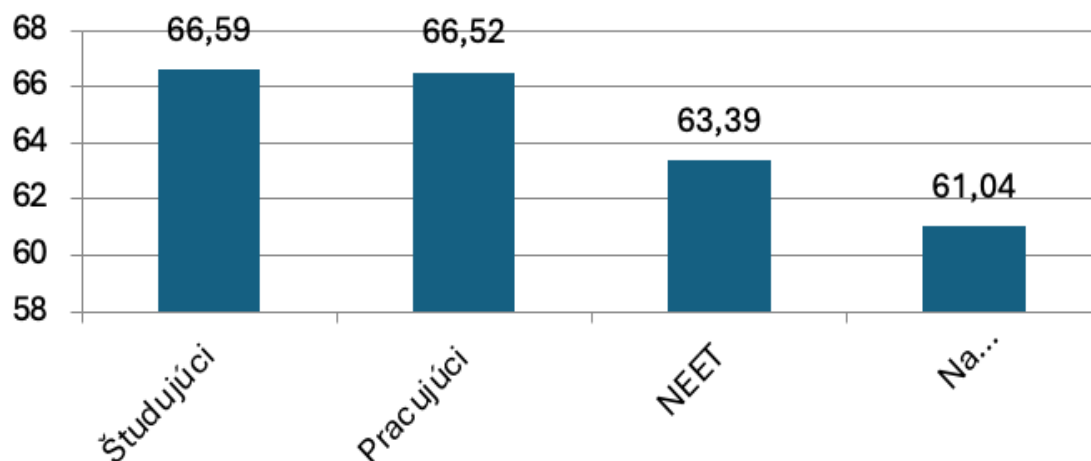
Prostredníctvom analýzy rozptylu sa identifikovali súvislosti medzi typmi mladých ľudí s hodnotami priemeru *Indexu zmysluplnosti práce* a zistili sa štatisticky významné rozdiely ($F(3, 671) = 2,528$, $p = 0,05$). Prácu za zmyslupnejšiu považujú mladí ľudia, ktorí študujú a pracujú v porovnaní s tými, ktorí sú *NEET* alebo na materskej/rodičovskej dovolenke.

Tabuľka 83 Priemerné hodnoty Indexu zmysluplnosti práce podľa prihlásenia sa k cirkvi

Prihlásenie sa k cirkvi	Priemer (%)	Počet (n)
Katolícka cirkev	64,50	496
Kresťanská cirkev	69,04	86
Iná	63,59	13
Nie	61,00	125

Zdroj: vlastný výskum

Mladí nehlásiaci sa k žiadnej cirkvi považujú prácu za (naj)menej zmysluplnú: $F(3, 716) = 3,709$, $p = 0,011$. Ukazuje sa, že u mladých ľudí prihlásenie sa k cirkvi pozitívnym spôsobom podporuje zmysluplné ponímanie práce, resp. prispieva k zmysluplnému ponímaniu práce.

Graf 11 Priemerné hodnoty Indexu zmysluplnosti práce podľa typu respondentov

Zdroj: vlastný výskum

Porovnávali sa tiež priemerné hodnoty *Indexu zmysluplnosti práce* podľa národnosti – rómska, iná národnosť – a rozdiely sú štatisticky významné: $t(721) = -2,767$, $p = 0,006$. Prácu za zmysluplnejšiu považujú mladí rómskej národnosti v porovnaní s mladými s inou národnosťou.

Tabuľka 84 Priemerné hodnoty Indexu zmysluplnosti práce podľa národnosti – iná – rómska

Národnosť	Priemer (%)	Počet (n)
Iná národnosť	62,32	297
Rómska národnosť	65,93	426

Zdroj: vlastný výskum

V kvantitatívnom výskume realizovanom prostredníctvom dotazníkov sa sme sa zamerali na identifikovanie postojov k práci tak pracujúcich mladých, ako aj nepracujúcich rómskych *NEET*, na identifikovanie ich dôvody, pre ktoré pracujú alebo nepracujú. Pre mužov je najčastejší dôvod zabezpečiť rodinu a deti a postarať sa o ne, nasleduje dôvod vlastného chcenia pracovať či túžba žiť lepšie. Medzi dôvody patrí aj snaha hľadať si prácu či práca ako dôsledok vzdelania, ale aj šance vzdelania pre deti a zároveň aspirácie kariérneho rastu. Rovnako u mužov a žien prevažuje *RODINA* a *CHCENIE* a v súvislosti s tým, aby rodina a samotný respondent mal *LEPŠÍ ŽIVOT – MAŤ SA LEPŠIE*.

Môžeme tak konštatovať, že zamestnané ženy a muži pracujú hlavne preto, lebo chcú, a to hlavne z dôvodu lepšieho života a zabezpečenia rodiny a z dôvodu zlepšenia si ekonomickej situácie. U nich najsilnejšie odznieva faktor participácie – chcem, tak preto všetko urobím. Vidia v práci nástroj na zvyšovanie kvality života. Teda ide o Rómov, ktorí víziu lepšieho života vidia v tom, že na ňom sami participujú svojím konkrétnym „chcením“ v podobe zamestnania a práce. S tým je spojený aj dôvod získania financií. Tieto zistenia korešpondujú aj s výsledkami kvantitatívneho sociologického výskumu. Aj prostredníctvom dotazníkov sa u respondentov rómskej mládeže zisťovalo, aké vidia výhody vzdelania. Odpovede sú vizualizované v nasledujúcich tabuľkách:

- vzdelanie má výhodu toho, že si vzdelaný nájde ľahšie prácu

Kategória	Tabuľka početnosti: ot7b (vyskumData)	
	Početnosť	Relatívna početnosť
A	86	86,00
N	14	14,00

Zdroj: vlastný výskum

- výhodou vzdelania je, že ľudia si ho vážia

Kategória	Tabuľka početnosti: ot7c (vyskumData)	
	Početnosť	Relatívna početnosť
A	30	30,00
N	70	70,00

Zdroj: vlastný výskum

- Múdrosť – ako ďalšiu výhodu vzdelania označilo:

Kategória	Tabuľka početnosti: ot7d (vyskumData)	
	Početnosť	Relatívna početnosť
A	45	45,00
N	55	55,00

Zdroj: vlastný výskum

- vzdelaný môže pomáhať ostatným

Kategória	Tabuľka početnosti: ot7e (vyskumData)	
	Početnosť	Relatívna početnosť
A	54	54,00
N	46	46,00

Zdroj: vlastný výskum

Môžeme teda konštatovať, že vzdelanie je pre Rómov dôležité, ale najviac vo vzťahu k tomu, či si ľahšie nájdu alebo nenájdu prácu.

Na základe tejto výskumnej otázky ohľadom výhod vzdelania bola stanovená hypotéza: HO3: Rómske ženy a rómski muži pri výhodách vzdelania viac uprednostňujú materiálne výhody ako duchovné a hypotéza H3: Rómske ženy považujú za väčšiu výhodu vzdelania nemateriálne výhody (vážnosť (úctu), múdrosť, službu) a rómski muži materiálne výhody. Vypočítali sme očakávané početnosti, testovacie kritérium a z nich chí-kvadrát, ktorý vykazoval 3,65376 sq. Overili sme to hladinou významnosti, ktorá musí byť menšia ako 0,05 a pvalue, a tá nám vo svojej hodnote 0,0559 tesne vyvrátila neplatnosť hypotézy H3, preto platí HO3 – neexistuje korelácia medzi materiálnymi a nemateriálnymi výhodami vzdelania u rómskych mužov a žien, pretože rovnako muži aj ženy viac preferujú materiálne výhody pred nemateriálnymi. Vzdelanie sa preto takisto nechápe v prvom rade ako intelektuálna múdrosť, ako určitý „nárast“ intelektuálnych znalostí, ale ako tzv. zručnosť, zdatnosť, ktorá zabezpečí zamestnanie. Ako niečo praktické, čo človek získal učením sa.

Z kvalitatívneho výskumu vyplynulo, že mladí pracujúci na prácu nahliadajú ako na niečo, čo je zmysluplné v kontexte životnej úrovne, budúcnosti, náplne práce, ako aj prestíže, najmä u mladých rómskych žien:

- ... „Po výške pracujem 3 roky a práca ma baví, a keď mám dovolenku, tak už im píšem (kolegom), že čo robia... (Dominika).
- ... „Primárka mi minule pri rómskych deťoch a matkách na detskom hovorí: Dominika, všetci na vás pozerajú ako na spasiteľa“ ... (Dominika).
- ... Mňa práca baví a aj peniaze sú (z nej) dobré... Robím vonku aj dnu“ (Pavol).
- ... „Ostatní si ma vážia, ženy hlavne a vidia, že dieťa nie je dôvod, aby prestali pracovať“... (Dorota).
- ... „Mám vzdelanie, mám dobrú prácu, mám príjem“ ... „A chcem, aby sa raz moje deti mali lepšie ako ja“... (Milka).

Mladé pracujúce Rómky a jeden mladý rómsky respondent (Pavol) sa teda o práci zmieňovali v kontexte pozitívnych tvrdení: že ich práca baví (Dominika, Pavol), že je to dobrá práca (Milka), že je dobre platená (Pavol, Milka), a dve respondentky (Dorota a Dominika) ju dali do vzťahu s tým, ako ju (Dorotu) vnímajú v obci, alebo Dominiku v práci hlavne iné ženy, ktoré sú matky, a tiež s prestížou pracujúcej (Dominika) a pracujúcej matky (Dorota).

Zdravie a index WHO-5

Prostredníctvom otázky č. 50 sa v rámci záznamového hárka na štandardizované rozhovory skúmala i duševná pohoda respondentov, a to cez WHO-5: ide o nástroj vytvorený WHO, ktorý meria duševnú pohodu (respondent sebahodnotí svoju duševnú pohodu). Pozostáva z piatich výrokov týkajúcich sa obdobia posledných dvoch týždňov, pričom každý výrok je hodnotený na šesťbodovej škále – vyššie skóre znamená lepšiu duševnú pohodu. Percentuálne skóre pod 50 je navrhnuté ako hranica pre zlú psychickú pohodu. Významným prediktorom zdravia u mladých ľudí je aj duševná pohoda, pri ktorej je dôležité sledovať jej skóre (hranicu menej ako 50 %).

Zostavil sa *Index WHO-5*, a to takto: pri každom tvrdení sa obodovali odpovede respondentov priradením príslušného počtu bodov podľa variantu odpovede (nikdy = 0 bodov, niekedy = 20 bodov, (...) 5 = 100 bodov). Súčet všetkých bodov sa prepočítal na intervale od 0 po 100. Štatistická analýza spoľahlivosti preukázala, že *Index WHO-5* je vysoko reliabilný (Cronbach alpha: 0,778).

Vykonané štatistické analýzy porovnávania priemerov preukázali štatisticky významné rozdiely: muži sebahodnotili svoju duševnú pohodu (duševné zdravie) lepšie (68,54) ako ženy (64,12): $t(729) = 2,883$, $p = 0,004$.

Tabuľka 85 Priemerné skóre Indexu WHO-5 podľa pohlavia

Premenná	Pohlavie	Priemerná hodnota	(n)
Index WHO-5	Muži	68,54	370
	Ženy	64,12	361

Zdroj: vlastný výskum

Analýzy priemerných skóre Indexu WHO-5 podľa veku prostredníctvom analýzy rozptylu identifikovali významné rozdiely: v priemere najlepšie hodnotia svoju duševnú pohodu najmladší respondenti vo vekovej kategórii 15 až 18 rokov a najhoršie mladí vo veku 19 až 21 rokov: $F(2, 718) = 4,663$, $p = 0,01$.

Tabuľka 86 Priemerné skóre Indexu WHO-5 podľa vekových kategórií respondentov

Premenná	Typ respondentov	Priemerná hodnota	N
Index WHO-5	15 až 18 rokov	68,65	217
	19 až 21 rokov	63,05	243
	22 až 25 rokov	67,25	261
	Celý súbor	66,25	721

Zdroj: vlastný výskum

V ďalšom slede analýz boli v rámci porovnávania priemerov Indexu WHO-5 podľa typu respondentov identifikované štatisticky významné rozdiely (analýza rozptylu). V priemere najlepšie sebahodnotili svoju duševnú pohodu *NEET* a študujúci a najhoršie ženy na materskej/rodičovskej dovolenke: $F(3, 676) = 2,468$, $p = 0,05$ (pracujúci v priemere hodnotili svoju duševnú pohodu ako druhí najhorší).

Tabuľka 87 Priemerné skóre Indexu WHO-5 podľa typu respondenta

Premenná	Typ respondentov	Priemerná hodnota	N
Index WHO-5	Pracujúci	64,72	83
	Študujúci	67,14	176
	<i>NEET</i>	67,92	358
	Na materskej/rodičovskej dovolenke	60,76	63
	Celý súbor	66,66	680

Zdroj: vlastný výskum

Nemenej dôležité bolo zistiť, či existujú štatisticky významné rozdiely v priemeroch Indexu WHO-5 podľa národnosti a religiozity (hláseniu sa k cirkvi) – tie sa nepreukázali. V priemere o čosi lepšie hodnotia svoju duševnú pohodu respondenti inej národnosti (67,60) ako respondenti s rómskou národnosťou (65,50).

Tabuľka 88 Priemerné skóre Indexu WHO-5 podľa národnosti (rómska – iná)

Premenná	Pohlavie	Priemerná hodnota	N
Index WHO-5	Iná národnosť	67,60	299
	Rómska	65,50	432

Zdroj: vlastný výskum

Analýzy regionálnych rozdielov v priemernom skóre Indexu WHO-5 preukázali štatisticky významné rozdiely podľa okresov ako aj regiónov.

Tabuľka 89 Priemerné skóre Indexu WHO-5 podľa okresov

Premenná	Okres	Priemerná hodnota	N
Index WHO-5	Poprad	54,00	18
	Humenné	59,00	4
	Vranov nad Topľou	61,52	150
	Svidník	63,87	53
	Prešov	64,77	728
	Sabinov	67,13	87
	Bardejov	68,22	201
	Stará Ľubovňa	74,72	7
	Levoča	75,43	1
	Medzilaborce	76,00	4
	Kežmarok	77,56	31
	Celý súbor	66,36	728

Zdroj: vlastný výskum

V priemere najhoršie hodnotili svoju duševnú pohodu respondenti v okrese Poprad a najlepšie v okrese Kežmarok: $F(10, 717) = 2,928, p = 0,001$.

Tabuľka 90 Priemerné skóre Indexu WHO-5 podľa regiónov

Premenná	Typ respondentov	Priemerná hodnota	N
Index WHO-5	Spiš	74,27	81
	Šariš	66,58	492
	Horný Zemplín	61,55	155
	Celý súbor	61,55	728

Zdroj: vlastný výskum

Z analýz priemerov vyplýva, že najlepšie hodnotia svoju duševnú pohodu respondenti v regióne Spiš a najhoršie v regióne Horný Zemplín: $F(2, 725) = 10,290, p < 0,001$.

V rámci zistení priemerných hodnôt Indexu WHO-5 sa v žiadnom zo sledovaných indikátorov nepreukázalo skóre indexu nižšie ako 50 % a teda sa nezistila zlá psychická nepohoda. V rámci sledovaných okresov boli ku skóre 50 najbližšie respondenti z okresu Poprad a Humenné.

Snaha zamestnať sa

Medzi subjektívne faktory môžeme radiť i vlastnú snahu zamestnať sa od skončenia štúdia. NEET respondentom boli v rámci štandardizovaných rozhovorov položené nasledujúce otázky:

- *Snažili ste sa zamestnať v čase od skončenia štúdia/školy doteraz?* (otázka č. 16)
- *Chcete si v najbližšom období, do 6 mesiacov, nájsť zamestnanie?* (otázka č. 22)
- *Chceli by ste získať povolanie, na ktoré treba získať vyššiu kvalifikáciu, než je tá, ktorú ste doteraz získali, alebo, ak ste teraz študent/-ka, získate po absolvovaní tohto štúdia?* (otázka č. 32)

Vykonané analýzy preukázali, že 41,3 % respondentov sa nesnažilo zamestnať sa v čase od skončenia štúdia. Muži vynaložili väčšie úsilie zamestnať sa (71,3 % vs 48,8 %) a respondenti s vyšším vzdelaním sa viac snažili zamestnať sa.

Respondenti s materinským jazykom rómskym si hľadali prácu v 47,2 % oproti ostatným, ktorých materinský jazyk nie je rómsky – 76,3 %. Respondenti, ktorí nemajú deti, si prácu hľadali v 69,4 %, respondenti s deťmi v 37,8 %.

Ak je otec zamestnaný, tak si hľadalo prácu 69,2 %, ak nie, tak 44,9 %. Ak je zamestnaná matka, tak si hľadalo prácu 79,6 %, ak nie, tak 48,3 %.

Respondenti z domácností s jedným alebo dvomi rodičmi si hľadali prácu v dvoch tretinách oproti respondentom z domácnosti bez rodičov – 41,7 %.

Ak už respondenti žijú v domácnosti s manželom/manželkou alebo s vlastnými deťmi, tak si prácu hľadajú v nižšej miere.

Zo zistení je zrejmé, že mať vzor pracujúcich rodičov, nemať starosť o deti a cítiť sa jazykovo a spoločensky sebavedomo (častejšie pri respondentoch majority, vyššom vzdelaní, mužoch) zvyšuje šance, že sa človek aspoň snaží nájsť si prácu. Naopak, chýbajúce vzory zamestnanosti v rodine, starostlivosť o deti, rómsky pôvod (resp. rómsky jazyk) a nižšie vzdelanie sú faktory, ktoré vedú k nižšej aktivite pri hľadaní práce. 41,3 % NEET sa dokonca vôbec nepokúsilo nájsť si prácu. To je signál, že mnohí mladí potrebujú personalizovanú podporu: kariérne poradenstvo, priamy kontakt s firmami, vyvrátenie obáv z diskriminácie, vytvorenie návykov (kurzy, školenia).

Čo sa týka snahy mladých NEET nájsť si zamestnanie do 6 mesiacov od skončenia školy, 71,2 % by si chcelo do 6 mesiacov nájsť zamestnanie. Vo vyššej miere muži (82,1 % vs 61,6 %). Respondenti rómskej národnosti približne 60 % oproti ostatným s viac ako 80 %.

Podiel tých, ktorí sa vyjadrili *áno*, je vysoký. Ak reálne vyvinú snahu, zodpovedajúce opatrenia (podpora, rekvalifikácie, ponuky práce) môžu pomôcť značnej časti NEET relatívne rýchlo prejsť do zamestnania. Ostáva 28,8 % tých, ktorí otvorene tvrdia, že prácu nehľadajú – to je takmer tretina motivovaných menej či vôbec, a potrebujú možno intenzívnejšie aktivačné alebo iné intervencie, aby sa ich postoj zmenil.

Z neštruktúrovaných rozhovorov v rámci kvalitatívneho výskumu ohľadom práce vyplynul aj kontext spájania si vzdelania so získaním si práce a túto (prácu) zasa spájali s príjmom a životnou úrovňou:

- ... „Keď má vzdelanie, tak určite neverím tomu, že nebude chcieť nezamestnať, lebo to robí preto, aby sa zamestnal“... „keď budú mať prácu, budú viac dostávať“ ... „ja som to videla doma“.... „môžem kupovať dcére od punčošiek ... „tí, ktorí sú zamestnaní, kupujú si autá, opravujú domy, zo sociálnej dávky si nemôže kúpiť nič“ (Dorota).
- ... „U nás sú múdri ľudia a aj školu majú, ktorí podnikajú a dobre sa im darí“ ... „vo všetkom ide proste o financie“... (Milka).
- ... „Môj manžel nemá robotu, pretože nemá vzdelanie, ... tak teraz dorába“, „to oni až možno teraz na to prídu, že bez papiera sa nepohneš“ (Milka).
- ... „Z tej finančnej stránky si môže dovoliť viac“..., „so vzdelaním ide práca automaticky“, ... „vzdelanie prináša iný pohľad, úplne iný pohľad na človeka“... „tak si

myslím, že jednak získa prácou iný pohľad celkovo na svet“ ... „a tí, ktorí podnikajú, pracujú, akonáhle majú viac finančných prostriedkov, hneď pristavujú“, ... „keď je človek zamestnaný a vzdelaný, zaručuje mu to lepší život“ ... „pre mňa to bola úplne že nejaká úžasná vec, keď som dostala oficiálnu pozvánku trebárs na otvorenie galérie,...keď ma dakto pozval na hocijakú oslavu (z majority) – doteraz mám tu pozvánku schovanú“, „po skončení školenia poviem, že zase viem niečo nové a môžem zase pomáhať“ (Dominika).

- ... „Lebo každý teraz, jak sa povie, dakemu to vyjde, že keď má dobrú vyučenú školu, môže sa zamestnať“ ... (Andrej).
- „... Ak by mal trvalú prácu, kúpi byt, ...hypotéku“, ... „pre svoje deti chcem štúdium ... (Pavol).
- ... „Je to motivácia pre nich – iba tí, ktorí budú mať vzdelanie, budú sa môcť zamestnať“, ... „tým, že sa zamestnávajú, majú peniaze, vedia si začo postaviť tie domy“ (Dominika).
- ... „Práca, práca a potom aj vzdelanie..., „rozmyšľam, že si dokončím školu, aj keď žena sa odo mňa smeje“ ... „síce som nedokončil školu, ale so ženou budeme trvať na tom, aby raz naše deti mali to, čo my nemáme, taká je doba, že človek, keď nemá výučný list, to je o ničom....“ (Ján).

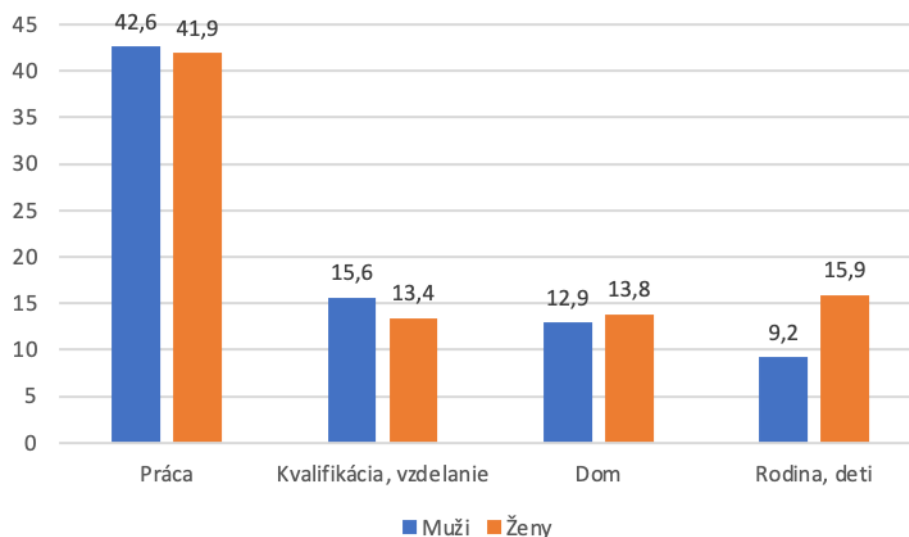
Predstavy o budúcnosti

Predstavy o budúcnosti mladých v časovom horizonte 5 rokov sa v rámci štandardizovaných rozhovorov zisťovali v rámci otvorenej otázky, ktorá znela: *Ako si predstavujete svoj život o päť rokov?* (otázka č. 49) Na identifikovanie predstáv o budúcnosti sa vytvoril kódovací kľúč, do ktorého boli zahrnuté všetky výpovede mladých a zatriedili sa podľa jednotlivých tematických okruhov/oblastí.

Predstavy mladých sú veľmi podobné predstavám populácie v produktívnom veku a bežnej populácie. V predstavách mladých ohľadom budúcnosti o päť rokov dominuje:

1. Práca
2. Kvalifikácia a vzdelanie
3. Vlastný dom
4. Rodina s deťmi
5. Šťastný život
6. Uzavretie manželstva
7. Vlastné podnikanie
8. Odsťahovanie sa
9. Vlastné auto
10. Vodičský preukaz

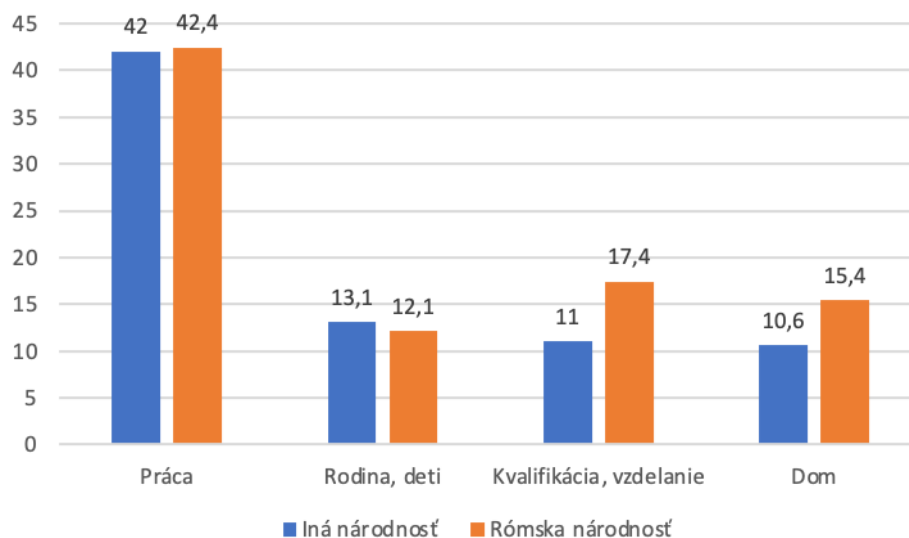
Muži snívajú o práci, kvalifikácii/vzdelaní, dome, rodine a deťoch. Ženy najviac preferujú prácu, rodinu s deťmi, dom a kvalifikáciu/vzdelanie.

Graf 12 Preferencie mladých ohľadom budúcnosti (o 5 rokov) podľa pohlavia v %

Zdroj: vlastný výskum

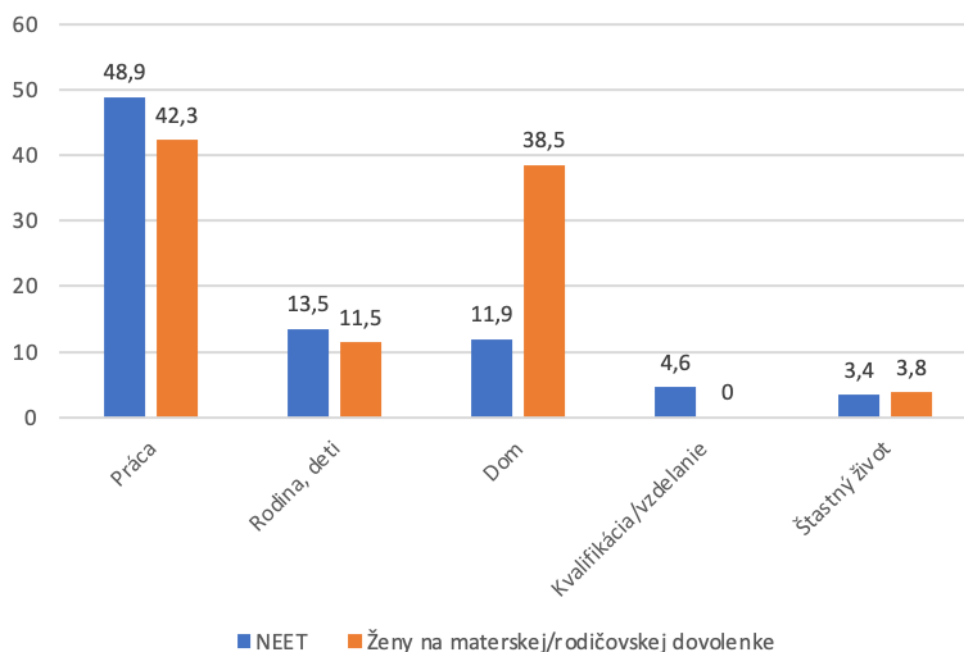
Mladí rómskej národnosti najviac preferujú: prácu, kvalifikáciu/vzdelanie, dom, rodinu s deťmi. Mladí inej národnosti v budúcnosti očakávajú prácu, rodinu a deti, kvalifikáciu/vzdelanie, dom.

Graf 13 Preferencie mladých ohľadom budúcnosti (o 5 rokov) podľa národnosti v %

Zdroj: vlastný výskum

V predstavách NEET dominuje: práca, rodina a deti, dom, kvalifikácia/vzdelanie. Ženy na materskej/rodičovskej dovolenke túžia v budúcnosti po: práci, dome, rodine a deťoch, šťastnom živote.

Graf 14 Preferencie mladých ohľadom budúcnosti (o 5 rokov) podľa typu respondenta v %
Zdroj: vlastný výskum

4.2 Analýza potrieb mladých v situácii *NEET*

4.2.1 Charakteristika aktívnych a neaktívnych *NEET*

Keďže sú to aj jednotlivci (a nielen zamestnávateľia), ktorí majú (na trhu práce) zodpovednosť za vlastné úsilie – byť úspešní, čo najlepšie uplatniteľní a pod., treba neustále nachádzať vhodné nástroje podporujúce čo najvyššiu mieru adaptability, uplatniteľnosti a zamestnateľnosti na trhu práce aj mladých ľudí, osobitne *NEET*.⁹⁰

Pýtali sme sa (kvantitatívny výskum realizovaný technikou štandardizovaných rozhovorov), či sa *NEET*, ktorí od skončenia štúdia neboli zamestnaní alebo mali prácu len príležitostne na pár dní, snažili zamestnať. Viac ako polovica žien – 51,2 % – uviedla, že nie, ale takmer 72 % mužov uviedlo áno. Spolu sa snažilo zamestnať 210 mužov a žien (148 mužov a 62 žien) – zistenia sú štatisticky významné: Cramerovo $V = 0,228$, $p < 0,001$. Podiel mužov, ktorí sa snažili po škole zamestnať, je vyšší ako podiel žien.

Z analýz podľa národnosti vyplýva, že takmer 80 % mladých inej národnosti v porovnaní so 47,4 % mladých rómskej národnosti sa usilovalo zamestnať sa – zistenia sú štatisticky významné (Cramerovo $V = 0,307$, $p < 0,001$). Zamestnať sa snažili staršie vekové kategórie mladých, približne 60 %, v porovnaní s najmladšou vekovou kategóriou.

⁹⁰ Primárnou skupinou, na ktorú sa cielilo prostredníctvom kvantitatívneho sociologického výskumu (štandardizované rozhovory), boli neaktívni *NEET*. V tomto kontexte boli hlbšie identifikované ich potreby, motivácie, bariéry, riziká vzniknutej situácie a pod. Prínosom zberu dát bola práve možnosť prístupu k neaktívnym *NEET*, keďže aktívni *NEET* sú v systematickej starostlivosti úradov práce a sú v systéme poskytovania intervenčných a prevenčných opatrení. Podrobné informácie ohľadom aktívnych *NEET* a neaktívnych *NEET*, sú uvedené v podkapitole 3.3 Štruktúra mladých ľudí v situácii *NEET* v Prešovskom kraji a v príslušných tabuľkách.

Kto im v ich úsilí pomáhal? To, že im pomáhali príbuzní, sociálni pracovníci, kňazi uviedlo takmer 60 % *NEET* (58,2 %). Ako ďalších, ktorí im najčastejšie pomáhali, uvádzali iných rodinných príbuzných, sociálnych pracovníkov obce, rodičov, úrad práce, kamaráta/-ku.

Dôležité je aj klásť si otázku týkajúcu sa dôvodov neúspechu *NEET* na trhu práce. Na základe odpovedí *NEET* sa vytvoril zoznam najčastejšie uvádzaných dôvodov, prečo boli na trhu práce neúspešní:

1. Nenašiel som prácu v blízkosti svojho bydliska.
2. Nebolo možné získať pracovné miesto, na ktoré by bolo vhodné moje vzdelanie.
3. Pracovné ponuky boli len s veľmi nízkou mzdou.
4. Boli možnosti získania len krátkodobého zamestnania.
5. Bolo možné vykonávať len príliš namáhavú prácu.
6. Bola možnosť práce, ale nebola istota dlhodobejšieho zamestnania.
7. Narodenie detí a starostlivosť o ne.
8. Nedostatočná kvalifikácia.
9. Bez spätnej väzby od zamestnávateľov.
10. Nedostatočná prax.

U neaktívnych *NEET*, teda takých, ktorí si od skončenia školy prácu nehľadali, sa identifikovali dôvody, prečo sa nesnažili nájsť si zamestnanie. Polovica žien (50,8 %) ako dôvod uviedla materskú dovolenku a ako druhý bol najviac uvádzaný dôvod zdravotné problémy – 6,3 %. U mužov štyri pätiny uviedli ako hlavný dôvod nevyhnutnosť pracovať doma, starať sa o domácnosť, pomáhať rodičom so súrodencom. Ako druhý uviedli zdravotné dôvody – 19,3 %. Tak mladí inej národnosti (45,7 %), ako aj rómskej národnosti (56,8 %) uvádzajú ako hlavný dôvod potrebu pracovať doma, starať sa o domácnosť, pomáhať rodičom so súrodencami.

Predstavy a úvahy *NEET* týkajúce sa získania povolania v budúcnosti

Ako vnímajú mladí respondenti svoju budúcnosť v kontexte získania nového povolania? Respondentom bola v rámci štandardizovaných rozhovorov predložená otázka, ktorá zisťovala, či chcú mať v budúcnosti povolanie, na ktoré treba získať vyššiu kvalifikáciu v porovnaní s tou, ktorú získali doteraz. A teda sa zisťovalo, či sú *NEET* ochotní vynakladať námahu na zmenu vo svojich životoch.

Takúto kvalifikáciu by určite alebo skôr chceli získať dve tretiny mužov (66,8 %) a 61,4 % žien. Podiel súhlasných odpovedí respondentov najmladšej vekovej kategórie (15 až 18 rokov) predstavuje 74,6 %, vekovej kategórie 19 až 21 rokov 62,7 % a najstaršej sledovanej kategórie (22 až 25 rokov) 56,8 %. Zistenia sú štatisticky významné: so zvyšujúcim sa vekom klesá miera ochoty získať povolanie, na ktoré treba získať vyššiu kvalifikáciu (Spearman's rho = 0,160, $p < 0,001$).

Ochotných toto podstúpiť je 66,9 % mladých rómskej národnosti v porovnaní s 60,2 % mladých inej národnosti. Podľa typu respondenta sú ochotní získať nové povolanie a vyššiu kvalifikáciu študujúci – 85,3 %, nasledujú pracujúci – 60,5 %, *NEET* (59,4 %) a napokon ženy na materskej/rodičovskej dovolenke – 40,7 %. Zistenia sú štatisticky významné (Cramerovo V = 0,200, $p < 0,001$): najviac študujúcich v porovnaní s matkami na materskej/rodičovskej dovolenke je ochotných do budúcnosti si želať nové povolanie so získaním novej kvalifikácie.

Mladí *NEET* do budúcnosti ohľadom získania nového povolania, na ktoré treba získať vyššiu kvalifikáciu, nazerajú aktívne, ale o čosi menej ako študujúci, ale takmer rovnako ako pracujúci.

O aké konkrétne povolania majú respondenti záujem?

Ženy (133) najviac preferujú povolanie v službách a v obchode – 24,8 %, nasleduje povolanie špecialisti s 20,3 %, ďalej povolanie technici a odborní pracovní – 18,8 %, kvalifikovaní pracovníci a remeselníci s 18 %. U mužov (150) dominuje ochota pracovať ako kvalifikovaní pracovníci a remeselníci s 40 %, 14 % ako špecialisti, 8 % si želá povolanie technika a odborného pracovníka.

Podľa národnosti tvorí podiel mladých inej národnosti, ktorí chcú mať v budúcnosti povolanie, na ktoré treba získať vyššiu kvalifikáciu, 106 respondentov v porovnaní s 177 respondentmi rómskej národnosti. Mladí rómskej národnosti najviac preferujú povolanie kvalifikovaných pracovníkov a remeselníkov – 39,5 %, nasleduje povolanie v službách a v obchode – 17,5 % a ako tretie preferujú povolanie technikov a odborných pracovníkov – 6,8 %. Najpreferovanejšie povolania u respondentov s inou národnosťou sú: technici a odborní pracovní (23,6 %), kvalifikovaní pracovníci a remeselníci (13,2 %) a pracovníci v službách a obchode (12,3 %).

NEET má nasledujúce preferencie povolaní: kvalifikovaní pracovníci a remeselníci (31 %), pracovníci v službách a v obchode (15,9 %), špecialisti (13,5 %). Ženy na materskej/rodičovskej preferujú prácu v službách a obchode (40 %), kvalifikovaní pracovníci a remeselníci (20 %), technici a odborní pracovníci (13,3 %).

4.2.2 Stratégia zamestnatel'nosti a koncept zamestnatel'nosti

V kontexte *NEET* je dôležité zohľadniť multidimenzionálnosť zamestnatel'nosti.

Vychádzajúc z odbornej literatúry možno zamestnatel'nosť chápať ako schopnosť získať zamestnanie. Takto chápu zamestnatel'nosť aj autori J. Hillage a E. Pollard. Podľa nich ide o schopnosť získať prvé zamestnanie, o schopnosť udržať si ho a v prípade potreby získať nové zamestnanie.

Niektorí autori (Fugate, Kinicki, Ashforth, 2004) zasa zdôrazňujú, že zamestnatel'nosť predstavuje podobu špecifickej pracovnej proaktívnej adaptability, pričom pozostáva z troch dimenzií: 1) kariérnej identity, 2) osobnostnej adaptability a 3) sociálneho aj ľudského kapitálu.

1. Kariérna identita odkazuje na viac či menej ucelenú reprezentáciu často rozličných kariérnych očakávaní a ambícií.
2. Osobnostná adaptabilita zasa spočíva v schopnosti meniť nielen svoje osobnostné predpoklady, ale aj správanie, a to tak, aby vyhovel požiadavkám situácie.
3. Sociálny kapitál je zasa prínosný predovšetkým pre schopnosť tvoriť siete slúžiace na prenos informácií o pracovných príležitostiach. Ľudský kapitál umožňuje jednotlivcom vyrovnať sa s nárokmi, ktoré na neho dané zamestnanie kladie.

Jednotlivé dimenzie zamestnatel'nosti preto nemožno ponímať izolovane, ale ako vzájomne prepojené a so sebou súvisiace. Zmeny v jednej z nich sa prejavujú v ďalších (môže ísť aj o zreťazenie príčin a následkov: napr. meniace sa vzťahy medzi svetom vzdelávania, svetom práce

a svetom zamestnaní, ďalej samotný vývoj trhu práce, zmeny pravidiel na trhu práce, ako aj schopnosť vývoja jedinca atď.).

Ako zdôrazňujú Hillage a Pollard, zamestnateľnosť u jednotlivca závisí od niekoľkých faktorov, a to:

1. od jeho vedomostí, zručností a postojov,
2. od spôsobov ich využívania,
3. od schopnosti ich prezentácie zamestnávateľom/zamestnávateľovi a,
4. od rozličných okolností (osobnostné biografie jednotlivca, situácie na trhu práce a pod.).

Okrem toho dôležitosť týchto faktorov môže byť u rôznych ľudí rozličná. Zamestnateľnosť chápu ako komplexný jav, ktorý podľa autorov pozostáva zo štyroch hlavných dimenzií, ktoré nazvali takto:

1. aktíva: ide o celé koncepty a diapazóny zručností,
2. rozvinutie aktív: ide o schopnosti, ktoré zahŕňajú zručnosti súvisiace s rozvojom a budovaním kariéry, bežne známe ako sebauvedomenie (t. j. identifikovanie profesionálnych záujmov a schopností), povedomie o príležitostiach (vedomosť o pracovných príležitostiach, požiadavkách kladených na pracovné príležitosti, znalosti trhu práce), ďalej rozhodovanie sa (rozdvíjanie schopnosti strategického uvažovania, ako sa dostať z miesta, kde som, na miesto, kde chcem byť), zručnosti týkajúce sa hľadania práce (ako napr. hľadanie vhodného zamestnania), to znamená, že prístup do formálnych a neformálnych sietí je dôležitou zložkou hľadania práce a zamestnateľnosti; strategický prístup, t. j. byť prispôsobivý voči vývoju na trhu práce a realistický voči pracovným príležitostiam, ktoré trh práce ponúka vrátane ochoty byť pracovne a pozične mobilný.
3. prezentácia: zahŕňa predovšetkým schopnosť prezentovať vlastný životopis (CV), dosiahnutú kvalifikáciu (odborné aj všeobecné vedomosti, schopnosti a zručnosti), taktiež osobné a odborné referencie, schopnosť zvládnuť pohovor a predchádzajúce pracovné skúsenosti a pod.).
4. kontext:
 - a) tzv. osobná situácia jednotlivca, napr. zdravotné postihnutie, životná úroveň domácností a pod., keďže toto všetko môže ovplyvniť možnosti hľadania pracovných príležitostí jednotlivca počas jeho života a v rámci jeho životného cyklu;
 - b) tzv. externé faktory – ide predovšetkým o makroekonomické požiadavky, množstvo pracovných príležitostí a ich štruktúru, či už na lokálnej (miestnej), alebo celoštátnej úrovni, regulácia trhu práce, pravidlá benefitov, náborov zamestnávateľov a pod.

V súvislosti s *NEET* (pri identifikovaní tzv. bielych miest) sa pri posilňovaní ich zamestnateľnosti ukazuje ako zásadné pracovať priamo s nimi na budovaní ich **portfólií** (čo sa zatiaľ systematicky nedeje/nerealizuje) a rozvíjať tak špecifickú podobu na Slovensku poddimenzovaného kariérneho poradenstva zraniteľných skupín (pozri viac <https://www.alianciasr.sk>), napr. ako súčasť overovania vzdelávacích výstupov v rámci jednotlivých profesijných kvalifikácií (pozri viac <https://www.alianciasr.sk/overovanie-vzdelavacich-vystupov/>) – cez spoluprácu v rámci (utváraných) centier podpory. Portfólio predstavuje záznam všetkých relevantných dokumentov a dôkazov o nadobudnutých vzdelávacích výstupoch konkrétného uchádzača o prácu/zamestnanie/overenie kvalifikácie. Je dôležitým prehľadom tzv. kariérnej histórie. Portfólio

sa buduje nielen v kontexte formálneho a neformálneho vzdelávania, ale jeho význam sa ukazuje primárne v kontexte informálneho učenia sa: v rámci voľného času, vykonávania dobrovoľníckych aktivít, brigádovania si jednotlivec (praxou) osvojil množstvo konkrétnych zručností a kompetencií, ktoré je nielen potrebné, ale aj užitočné zdokladovať (princíp mikrokvalifikácií) – získať o nich konkrétne dôkazy (istá časť celoživotného vzdelávania). Môžu to byť osvedčenia zo školení, referencie od nadriadených/vedúcich v rámci dobrovoľníckych tímov, svedectvá osôb s príslušnou kvalifikáciou v posudzovanej oblasti, osvedčenia supervízorov naznačujúce schopnosti a znalosti v pracovnej praxi, videá z vlastného archívu, resp. zverejnené videá na webových stránkach alebo sociálnych sieťach príslušných inštitúcií, pastoračných alebo misijných centier, správy, kritiky, články svedčiace o úrovni znalostí, diplomy, osvedčenia zo súťaží, hodnotiace analytické písomné práce na danú tému a pod. (porovnaj ŠIOV 2022, príloha 9).

Treba pracovať s mladými *NEET* na budovaní ich portfólií, a to cez poskytovanie špecializovaného poradenstva cez centrá podpory v spolupráci napríklad s Alianciou sektorových rád v kontexte overovania vzdelávacích výstupov v rámci jednotlivých profesijných kvalifikácií.

Religiozita (sebadeklarácia) a jej význam pri práci s *NEET*

Ukazuje sa, že pastoračné a misijné centrá predstavujú zdroj a potenciál na aktívne budovanie spolupráce s mladými na prispievanie k zlepšeniu situácie *NEET*. Nemenej dôležité sú aj v rámci zistení týkajúcich sa voľnočasových aktivít mladých v kontexte zapájania sa do svojej komunity (prostredníctvom svojej farnosti, pastoračného alebo misijného centra).

Z odpovedí mladých respondentov (zo štandardizovaných rozhovorov) na otázku ohľadom toho, či sa hlásia k Cirkvi, vyplýva, že:

- viac ako štyri pätiny mužov a viac ako štyri pätiny žien sa hlásia k nejakej cirkvi,
- ekvivalentne, k žiadnej cirkvi sa nehlási 17,7 % mužov a 18,0 % žien – menej ako jedna pätina.

Podľa typu respondentov sa k Rímskokatolíckej cirkvi hlási:

- viac ako polovica pracujúcich (52,3 %), o čosi viac ako tretina matiek na materskej/rodičovskej dovolenke (36,5 %) a viac ako tretina *NEET* (34,7 %), a takmer 29 % študujúcich (28,2 %).

Podľa národnosti:

- sa k žiadnej cirkvi nehlási takmer 25 % respondentov inej národnosti a 13,1 % mladých rómskej národnosti,
- ku Gréckokatolíckej cirkvi sa hlási vyšší podiel mladých s rómskou národnosťou (43,7 %) ako mladí inej národnosti (19,4 %). Tieto zistenia sú štatisticky významné: Cramerovo $V = 0,293$, $p < 0,001$.

Ku Gréckokatolíckej cirkvi:

sa hlási najviac matiek na materskej a rodičovskej dovolenke – takmer 40 % (39,7 %),

- takmer 40 % študujúcich (39,0 %),
- tretina *NEET* (33,6 %) a
- takmer 25 % pracujúcich (24,4 %).

Najvyšší podiel tých, ktorí sa nehlásia k žiadnej cirkvi:

- je u *NEET* – 18,8 %, nasledujú študenti s podielom 11,9 %, pracujúci s podielom 14,0 % a napokon ženy na materskej/rodičovskej dovolenke – 11,1 %. Zistenia sú štatisticky významné – najvyšší podiel nehlásiacich k žiadnej z cirkví je u *NEET* (Cramerovo $V = 0,120$, $p = 0,013$).

Respondentom, ktorí sa prihlásili k Cirkvi, boli následne predložené otázky hlbšie skúmajúce ich náboženský život (respondenti, ktorí sa neprihlásili k žiadnej cirkvi, pokračovali ďalšími otázkami). Analyzovali sa vybrané premenné snímajúce:

- stretávanie sa rodiny pri spoločnom nedeľnom obede,
- participácie na vybraných aktivitách spoločenstva (farského, pastoračného alebo misijného centra), ako aj frekvencie účasti na takýchto aktivitách zo strany respondentov a zamerania stretnutí:
- účasť na kurzoch zameraných na neformálne vzdelávanie, napr. práca s počítačom, ako sa učiť (tutoring),
- účasť na doučovaní, príprave do školy,
- dobrovoľnícka pomoc pre deti – doučovanie, stráženie detí,
- stretnutia mamičiek (starostlivosť o deti, dojčenie a pod.),
- stretnutia pre mužov (ako viesť rodinu),
- stretnutia pre ženy (starostlivosť o rodinu).

Stretávanie sa rodiny pri spoločnom nedeľnom obede predstavuje premennú snímajúcu dôležitosť, súdržnosť a funkčnosť rodiny.

Podľa typu respondentov:

- sa vždy alebo takmer vždy pri nedeľnom obede stretáva 70,7 % pracujúcich, nasleduje 68,4 % *NEET*, 67,2 % matiek na materskej/rodičovskej dovolenke a napokon 57,8 % študentov,
- pri nedeľnom obede sa vôbec nestretáva takmer 9 % *NEET* (8,9 %), 8,1 % študentov, 5,3 % pracujúcich a 3,3 % matiek na materskej/rodičovskej dovolenke.

Podľa národnosti:

- sa vždy alebo takmer vždy pri nedeľnom obede ako rodina stretáva 68,3 % mladých rómskej národnosti a 61,6 % inej národnosti,
- takto sa nestretáva 9,1 % mladých inej národnosti a 6,4 % rómskej národnosti.

Signifikantné vzťahy sme identifikovali podľa veku a celkového priemerného čistého mesačného príjmu rodiny:

- so zvyšujúcim sa vekom sa zvyšuje frekvencia stretávania sa v rámci nedeľných rodinných obedov a
- so zvyšujúcim sa celkovým priemerným čistým mesačným príjmom rodiny sa zvyšuje častota stretávania sa pri spoločnom nedeľnom obede: Spearman's $\rho = -0,124$, $p = 0,002$.

Akú podobu majú voľnočasové aktivity mladých ľudí?

Aktívna účasť na kurzoch zameraných na neformálne vzdelávanie sa:

- podľa typu respondenta: sa pravidelne alebo nepravidelne zúčastňuje takmer 30 % študujúcich (29 %), 22,7 % pracujúcich, 14,6 % *NEET* a 6,1 % žien na materskej/rodičovskej dovolenke. Zistenia sú štatisticky významné – najvyšší podiel zúčastňujúcich sa je u študujúcich v porovnaní s *NEET* (najnižší) (Cramerovo $V = 0,137$, $p = 0,002$),
- na základe národnosti sa na takýchto kurzoch na pravidelnej alebo nepravidelnej báze zúčastňuje 21,1 % mladých rómskej národnosti a 16,7 % mladých inej národnosti.

Na doučovaní či na príprave do školy sa:

- podľa typu respondentov v rámci spoločenstva podieľa 45,1 % študujúcich (farnosť, pastoračné alebo misijné centrum) pravidelne alebo nepravidelne,
- túto možnosť pravidelne alebo nepravidelne využíva 15,1 % pracujúcich, 6,9 % *NEET* a 6,1 % žien na materskej/rodičovskej dovolenke. Zistenia sú aj štatisticky významné: Cramerovo $V = 0,252$, $p = 0,001$, a teda vyšší podiel študujúcich ako *NEET* sa zúčastňuje na tejto aktivite,
- podľa národnosti sa doučovania a príprave do školy sa na pravidelnej alebo nepravidelnej báze zúčastňuje 20,8 % respondentov rómskej národnosti v porovnaní s 15,1 % mladých inej národnosti.

Dobrovoľnícka pomoci pre deti – doučovanie, resp. stráženie detí:

- podľa národnosti viac ako pätina mladých rómskej národnosti sa na pravidelnej alebo nepravidelnej báze podieľa na doučovaní alebo strážení detí v porovnaní s 12,3 % mladými inej národnosti,
- podľa typu respondenta sú najaktívnejší študujúci – 27,8 %, nasledujú pracujúci – 17,9 %, *NEET* – 14,4 % a ženy na materskej/rodičovskej dovolenke – 6,1 %. Signifikantné rozdiely v odpovediach respondentov sa zistili podľa veku Spearman's $\rho = 0,162$, $p < 0,001$:
- čím sú respondenti mladší, tým sa vo vyššej miere zapájajú do dobrovoľníckej pomoci deťom.

Stretnutia pre mužov (ako viesť rodinu):

- podľa typu respondenta sa zúčastňuje 11,7 % *NEET* (5,6 % pravidelne a 6,1 % nepravidelne), 13,5 % pracujúcich (z toho 6 % pravidelne) a 7,8 % študujúcich (z toho 6,2 % nepravidelne),
- podľa národnosti takmer 77 % (76,60 %) mužov navštevujúcich tieto stretnutia sú mladí muži rómskej národnosti a 23,40 % predstavujú respondenti inej národnosti.

Stretnutia pre ženy (ako viesť rodinu):

- podľa typu respondenta sa zúčastňuje 6,1 % pracujúcich žien, 11,1 % študujúcich žien, 14,9 % žien *NEET* a 24,4 % žien na materskej/rodičovskej dovolenke,
- podľa národnosti viac ako pätinu, ktorá ich navštevuje, tvoria ženy inej národnosti (22,05 %) a takmer dve pätiny sú ženy rómskej národnosti (77,95 %).

Na stretnutí mamičiek sa zúčastňuje:

- 22,4 % žien na materskej alebo rodičovskej dovolenke, najčastejšie nepravidelne (14,3 %).

Viac ako dve tretiny sa na takýchto aktivitách nezúčastňujú.

- Podľa národnosti takmer 74 % (73,68 %) zúčastňujúcich sa žien je rómskej národnosti a 26,32 % sú matky inej národnosti.

Potreby mládeže *NEET* rómskej menšiny

– zistenia z kvalitatívneho výskumu

V kvalitatívnom výskume v rámci neštruktúrovaných rozhovorov ohľadom otázky: *Čo si myslíte o vlastnom procese vzdelávania a zamestnania (práci)?* odznievali vo vyjadreniach všetkých respondentov najskôr informácie o začiatku ich štúdia na ZŠ a/alebo SŠ, ďalej ich názory ohľadom toho, kto ich štúdium ovplyvnil, aké faktory posilňovali a/alebo oslabovali ich rozmyšľanie nad pokračovaním/ukončením štúdia (2 respondenti – Ján a Dorota štúdium na strednej odbornej škole nedokončili. Dorota nedokončila maturitné štúdium a má výučný list a Ján nemá výučný list) a tiež informácie týkajúce sa prekážok alebo bariér, s ktorými sa stretli/stretávajú.

U všetkých respondentov v súvislosti so školou, vzdelávaním (vzdelaním) i prácou často zazneli tvrdenia a spojenia: „**chcem**“, „**sám som chcel**“, „**musel som**“, „**doma pracovali**“, „**rodičia chceli**“, „**rodičia pracovali**“:

- ... „Hovorila som si, že chcem“.... „ale ja som sa nedala a povedala som si, že to vyskúšam“ (vysokú školu) (Dominika).
- ... „Že ja som to mal v sebe, aj som bol taký, že som chcel“, ... „takže som sa rozhodol, lebo som vedel, že aj niečo chcem dosiahnuť a chcel som“.... „ja som chcel ísť ďalej, tak som šiel“ (Pavol).
- ... „Nikdy som sa nad tým nezamýšľala, lebo sme boli vychovávaní a dosť prísne vychovávaní sme boli, ...že musím chodiť do školy“ ... (Dorota).
- ... „Ja som mal vzor od koho nabráť“... „rodičia ma podporovali... do budúcnosti, že čo ďalej“ ... (Ján).

Z výpovedí teda vyplýva, že je to (najmä) rodina (zaujímajúci sa a podporujúci rodičia), ktorú potrebujú (ako sa zhodli všetci respondenti) a javí sa im tiež ako dôležitý zdroj sociálnej opory, a ak takýmto zdrojom nie je, stáva sa bariérou i v procese vzdelávania a zamestnateľnosti (emocionálna, finančná, aktivizačná opora – „musíš“, škola a vzdelanie „má zmysel“, treba „vydržať“ a prekonať dlhší časový horizont na získanie vzdelania a „papieru“ o ňom):

- ... „Aj na tých rodičoch a prostredí záleží“... (Ján).
- ... „Ma proste podporovala aj moja rodina“, ... „bolo nám vštepené, že musíš pracovať“ (Dominika).
- „Moja mama dodnes vyčíta svojej mame, že jej nedala vzdelanie, preto chcela, aby sme my mali školu“ (Milka).

- ... „Váhala som, či ísť na vysokú, či neísť, lebo tam som už necítila takú podporu od rodiny...“, „ale ja som sa nedala a povedala som si, že to vyskúšam“.... (Dominika).
- ... „Mama síce chcela, ale...“ (Ján).
- ... „Chcem raz, keď budem mať deti, aby z mojich detí boli aspoň takí ľudia, ako som ja... vzdelaná“ ... „Človek, ktorý pracuje, tak je určitým aj vzorom pre svoje deti“,... „musí mať vzdelanie, keď bude proste chodiť do zamestnania“... (Dominika).
- ... „Ak ...nevidia deti doma vzor a rodičia ich k vzdelaniu nevedú,... privedú dieťa do školy, aby dostávali dávky“, „...dieťa musí mať podporu aj mamy aj otca“... (Dorota).
- ... „Teraz som pochopila a som vo výchove prísna na Ivetku (dcéra), chcem, aby dosiahla viac, ako ja“.... (Dorota).
- ... „Rodičia to tak daktorí berú, hej, že chcem mac pokoj, tak chlapec povie, že idze do školy a on idze poza školu“.... (Andrej).

Ďalej zhodne uviedli, že dôležitá v ich živote bola popri rodine škola, učitelia, spolužiaci ako aj spolužiaci z ich komunity. Považujú ich (ako aj rodinu) za dôležité a potrebné zdroje sociálnej opory, aby svoje štúdium dokončili, alebo vytrvali čo najdlhšie a získali (alebo takmer získali) vzdelanie:

- „Chodila som deväť rokov so svojimi“, „ale som mala dobrú triednu, mala som v nej oporu, furt“... (Dorota).
- ... „Podporovali ma učitelia zo základnej školy, aj nadácia jedna ma podporovala“..., „každý mi pomáhal“, „chcela som aj skončiť, ale že nemôžem, nemôžem ich sklamať“ ... (Milka).
- ... „Učiteľka mi bola pomocou a oporou“ ... „a mala som dobré spolužiačky“... (Dominika).
- ... „Ja som chcel ísť ďalej, tak som šiel, aj keď spolužiaci neskončili ani jeden s učňovkou“... „a základnú som vychodil bez omeškania“ (Pavol).
- ... „V škole som robila na praxi a jedného dňa mi vrchná povedala, že majú voľné miesto..., tak som utekala sa prihlásiť... „ešte som nemala ani maturitu“ (Dominika).
- ... „Ja som bola spočiatku úplne sama na (vysokej) škole,... na začiatku každý si šuškal,... musím proste ukázať, že som normálny človek, tak ako oni“... (Dominika).

Okrem toho z výpovedí Andreja a Jána (respondenti bez práce) vyplynul poznatok, že ak by mali výučný list (potrebnú kvalifikáciu, resp. osvedčenie o kvalifikácii), prácu by už mali:

- ... „taká je doba, že človek, keď nemá výučný list, to je o ničom....“ (Ján).
- ... „hľadám indziej, ale všadzi pýtajú odo mňa výučný list“.... (Andrej).

Ako užitočné sa ukazuje realizovať špecializované kariérne poradenstvo pre mladých už počas štúdia, napr. v rámci councelingu (čo úplne absentuje na úrovni celého kraja) ich sprevádzať procesom vzdelávania, spolupracovať s rodinami i misijnými či pastoračnými centrami, a tým posilňovať ich ochotu dokončiť si školu, vzdelanie a získať od toho „papier“, potrebujú si osvojiť zručnosti racionalizácie a plánovania (orientácia v čase) a tiež potrebujú podporu a rozvoj

schopností prioritizácie cieľov, úloh a následne tak vedieť plánovať do blízkej i vzdialenejšej budúcnosti:

- ... „A ostalo mi len pol roka do troch rokov, aby som školu skončil ... a som odišiel“... (Ján).
- ... „Chcela som skončiť, pretože som si hovorila, že je to dlho ... už len pol roka, päť mesiacov a dookola“, ... „rozmyšľala som dokončiť, ale potom som sa vydala a prišla dcéra, Anitka....“ (Dorota).

Okrem toho je nevyhnutné nastaviť a implementovať špecializované kariérne poradenstvo *NEET* v súvislosti s overovaním vzdelávacích výstupov získaných prostredníctvom informálneho učenia sa (t. j. bez toho, aby sa mladý človek vrátil do školských lavíc – Aliancia sektorových rád) tak, aby to, čo sa naučil v rámci voľnočasových aktivít, v domácnosti, v rámci dobrovoľníckych činností, a pod. vedel zhodnotiť do tzv. kariérnej histórie – mikrokvalifikácie.

4.3 Analýza preventívnych a intervenčných aktivít pre mladých v situácii *NEET*

4.3.1 Sociálna opora a pomoc *NEET* pri snahe uspieť na trhu práce

Pomoc a sociálna opora je ďalšou dôležitou oblasťou, ktorú treba preskúmať a identifikovať v kontexte statusu, resp. špecifického postavenia *NEET*, keďže sú znevýhodňovaní a vylúčení aj v dôsledku každodenných interakcií.

Bolo preto dôležité zistiť, či sa im niekedy v ich živote dostalo pomoci v súvislosti s tým, ako uspieť a zamestnať sa na trhu práce (otázka č. 10). Táto otázka v záznamovom hárku pre štandardizovaný rozhovor zisťovala mieru sociálnej podpory pri hľadaní zamestnania a umožňuje odhaliť, či má respondent prístup k sociálnemu kapitálu, ktorý by mu mohol pomôcť v integrácii na trh práce.

V rámci dichotomickej otázky odpovedalo 206 respondentov, že sa im takejto pomoci dostalo – áno uviedlo 33,8 % mužov (124) a 23 % žien (82). Podľa veku sa takejto pomoci a podpory najviac dostalo mladým vo veku 22 až 25 rokov – jedna tretina (33,8 %) a zistenia sú štatisticky významné (Cramerovo $V = 0,165$, $p = < 0,001$) – najvyšší podiel pomoci a podpory je v starších vekových kategóriách mladých ľudí (19 až 21 rokov a 22 až 25 rokov). Podľa národnosti sa dostalo viac pomoci, ako uspieť na trhu práce, respondentom inej národnosti – 35,7 % ako s rómskou národnosťou – 23,4 %. Zistenia sú aj štatisticky významné (Cramerovo $V = 0,134$, $p < 0,001$).

Ktorí signifikantní iní boli zdrojom pomoci a podpory?

Zo 169 odpovedí uviedla viac ako polovica – 55,9 %, že to bol pracovník/zamestnanec úradu práce, so 16,8 % nasleduje pracovník/zamestnanec misijného alebo pastoračného centra, ako tretí v poradí kňaz, rehoľník/rehoľná sestra – 16,1 %. Ako ďalší je učiteľ kurzu s podielom 8,7 % a napokon psychológ s 2,5 % podielom.

Keďže kvôli identifikácii zdroja pomoci a podpory bola sformulovaná poloopená otázka, respondenti mohli využiť aj možnosť uvedenia ďalších relevantných možností: podľa pohlavia

uviedli nasledujúce možnosti s najvyššou preferenciou: rodič, kamarát, iní rodinní príbuzní, sociálny pracovník obce, škola, učiteľ a pod.

Z pohľadu *NEET* boli najčastejšie zdrojom pomoci a podpory: kamaráti, rodičia, sociálny pracovník obce, personálny poradca, rodina, učiteľ, škola. Podľa národnosti boli u mladých rómskej národnosti najviac zdrojom podpory a pomoci rodičia, kamaráti, iný rodinný príslušník, učiteľ, škola, sociálny pracovník obce.

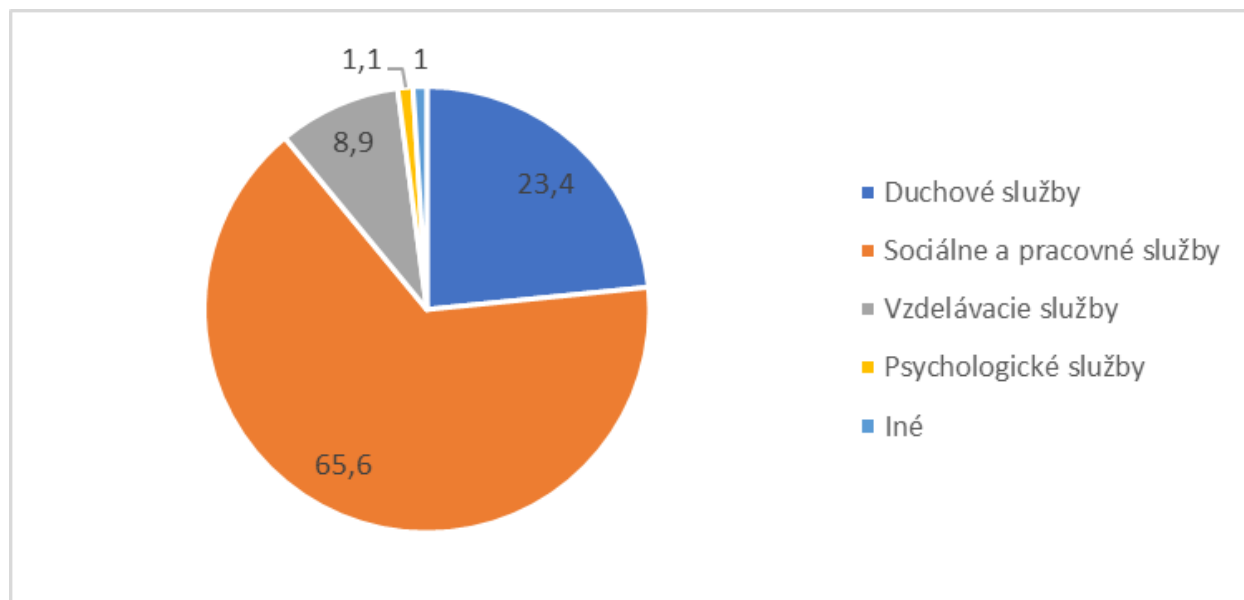
Táto otázka zisťovala mieru sociálnej podpory pri hľadaní zamestnania. Umožňuje odhaliť, či má respondent prístup k sociálnemu kapitálu, ktorý by mu mohol pomôcť v integrácii na trh práce.

Ak ide o zdroje získavania informácií o potenciálnej práci, medzi najčastejšie zdroje patria sociálne médiá, príbuzní, priatelia, webové stránky štátnych inštitúcií, nasledujú rodičia a komunitné organizácie.

Sociálne médiá v nižšej miere používajú respondenti s rómskym materinským jazykom a rómskou národnosťou, v nižšej miere respondenti s deťmi; vo vyššej miere so zamestnaným otcom alebo matkou. Spravodajské médiá používajú v nižšej miere respondenti s materinským jazykom rómskym, vo vyššej miere, ak je rodič zamestnaný. Komunitné organizácie využívajú vo vyššej miere respondenti s rómskou národnosťou. Iné premenné majú rovnakú distribúciu.

Aké služby využívajú NEET pri snahe uspieť na trhu práce, keď sa snažia si nájsť zamestnanie (prácu)?

Zistenia prezentujeme v grafickej podobe: mladí *NEET* najčastejšie využívajú sociálne a pracovné služby – 65,6 %, nasledujú duchovné služby – 23,4 %, ako tretie najčastejšie využívané sú vzdelávacie služby – 8,9 % a v najnižšej miere využívajú psychologické služby – 1,1 % a iné služby – 1,0 %.

Graf 15 Prehľad využívania služieb mladými *NEET* pri snahe zamestnať sa v %
Zdroj: vlastný výskum

4.3.2 Komu mladí ľudia dôverujú, kto ich usmerňuje a pomáha im – sociálny kapitál

Problematike vzájomnej dôvery medzi ľuďmi i dôvery ľudí v spoločenské inštitúcie je venovaná osobitná pozornosť v teórii a výskume sociálneho kapitálu. Sociálny kapitál definujeme ako: „... *sociálne siete, normy reciprocity a dôveru, ktorá z nich vyplýva, a využitie týchto aktív pri dosahovaní spoločných cieľov*“⁹¹. Dôvera je základom sociálneho kapitálu a podporuje vzájomnú spoluprácu medzi ľuďmi i rozličnými sociálnymi skupinami. Umožňuje rozvoj pevných sociálnych vzťahov a sietí. „*Dôvera je ako mazivo, ktoré zlepšuje účinnosť chodu každej skupiny alebo organizácie.*“⁹²

Individuálny a rodinný sociálny kapitál môže plniť dôležitú úlohu v znižovaní pravdepodobnosti, že sa mladí ľudia stanú NEET.⁹³ Rozvoj sociálneho kapitálu u mladých NEET, utváranie vzťahov, ktoré podporujú sociálnu zodpovednosť, súdržnosť, dôveru a reciprocitu, možno cieľne ovplyvňovať pomocou komunitných programov.⁹⁴ Väzbový sociálny kapitál, ktorí tvoria siete ľudí, čo sú si navzájom podobní (členovia rodiny, príbuzní, priatelia), aj premostovací sociálny kapitál, ktoré tvoria siete navzájom odlišných ľudí z hľadiska ich etnickej príslušnosti alebo sociálno-ekonomického postavenia, môžu ovplyvňovať dosiahnutú úroveň vzdelania u Rómov.⁹⁵

V realizovanom výskume sme skúmali túto problematiku osobitne u respondentov, ktorí sa hlásia k rómskej národnosti a osobitne u respondentov, ktorí sa hlásili k slovenskej národnosti alebo inej, nie rómskej národnosti. Takýmto postupom sme mohli popri iných vzťahoch venovať osobitnú pozornosť aj otázkam dôvery minority voči ľuďom z majoritnej spoločnosti a ich spolupráci.

Respondenti, ktorí uviedli, že ich národnosť je rómska, odpovedali najprv na otázku, koľkým ľuďom dôverujú z jednotlivých sociálnych kategórií. V tejto správe uvádzame údaje o ich odpovediach, týkajúcich sa ich osobitne dôvery zvlášť voči svojim príbuzným, susedom a ľuďom z majoritnej spoločnosti. V ďalšej otázke sme sa ich pýtali, koľkí z ľudí z týchto jednotlivých kategórií im určite pomôžu, ak o to budú požiadaní.

Za tým nasledovali tri otvorené otázky, z ktorých mala každá dve podotázky. V prvej z nich sme respondentov požiadali, aby uviedli, ktorým konkrétnym ľuďom spomedzi Rómov najviac dôverujú. V druhej podotázke mali uviesť, ktorým konkrétnym ľuďom najviac dôverujú z majoritnej spoločnosti. Vždy mohli uviesť ľubovoľný počet ľudí. Ďalšia otvorená otázka mala takéto znenie: „Od koho ste sa najviac naučili? Od koho ste získali najviac poznatkov a zručností potrebných v práci?“ A tretia otvorená otázka znela: „Od koho ste sa najviac naučili, ako zaob-

⁹¹ TRIP G. a kol., 2009: *Social capital*. New York, Nova Science, s. vii.

⁹² FUKUYAMA F. 2005: Veľký rozvrat: Ľudská prirodzenosť a opätovné nastolenie spoločenského poriadku. Bratislava, Agora, s. 28.

⁹³ SANTINI, I., 2018: *Young people's resilience in times of economic crisis: the case of NEETs and the role of social capital*. Dostupné na internete: <https://www.rapportogiovani.it/new/wp-content/uploads/2017/11/Santini-1.pdf>.

⁹⁴ MILLER, J. a kol.: *Exploring youths' perceptions of the hidden practice of youth work in increasing social capital with young people considered NEET in Scotland*. Journal of Youth Studies, 18(4), 468-484.

⁹⁵ BACIU E. L., LAZAR T. A., 2021: *The Influence of Social Capital on the Educational Attainment of Roma Persons: Evidence from a Qualitative Study in Romania*. In: Mendes M. M., Magano O., Toma S. eds.: *Social and Economic Vulnerability of Roma People*, Cluj-Napoca.

chádzať s ľuďmi?“ Aj tieto otvorené otázky boli podobne rozdelené na podotázky, ako bola rozdelená prvá z otvorených otázok.

Podobne odpovedali aj respondenti, ktorí sa hlásia k slovenskej alebo inej národnosti. Najprv uvádzame údaje odpovedí na otázku týkajúcu sa dôvery voči príbuzným a susedom a v ďalšom uvádzame údaje získané rovnakými otvorenými otázkami ako u Rómov, ktoré však v tomto prípade neboli rozdelené na podotázky.

Všetky údaje sme spracovali vždy osobitne za celý súbor rómskych a celý súbor respondentov inej národnosti (slovenskej), ako aj osobitne za rómskych *NEET* a *NEET* inej národnosti. Výsledky analýzy sú nasledujúce:

A) Výsledky za súbor respondentov rómskej národnosti

Zo získaných dát môžeme konštatovať (pozri tabuľka 91), že rómski respondenti veria v priemere štyrom zo svojich príbuzných (starí rodičia, tety, strýkovia, bratranci), ale aj to, že približne štvrtina nedôveruje žiadnemu z nich. Pri susedoch je priemer 1,5 a dve tretiny zo všetkých (67,2 %) neuviedli žiadneho z nich. Podobné výsledky sme získali aj pri odpovediach týkajúcich sa respondentov slovenskej a inej národnosti. Podľa údajov za podsúbor *NEET* sú výsledky veľmi podobné.

Tabuľka 91 Otázka: Koľkým ľuďom z týchto skupín môžete veriť?

		0	1	2	3	4	5	6	7	8 a viac	Spolu	$\bar{x}$
Príbuzní, starí rodičia, tety, bratranci	abs.	93	33	61	39	41	23	10	11	56	367	4,1
	%	25,3	9,0	16,6	10,6	11,2	6,3	2,7	3,0	15,3	100,0	
Vaši susedia	abs.	246	40	19	17	12	8	5	1	18	366	1,5
	%	67,2	10,9	5,2	4,6	3,3	2,2	1,4	0,3	4,9	100,0	
Ľudia slovenskej a inej národnosti	abs.	216	33	36	13	13	13	4	2	18	348	1,5
	%	62,1	9,5	10,3	3,7	3,7	3,7	1,2	0,6	5,2	100,0	

Zdroj: vlastný výskum

Údaje o tom, ktorým konkrétnym ľuďom respondenti dôverujú spomedzi Rómov, uvádzame v tabuľke 92. Vidíme, že výrazne dominujú preferencie ľudí z najužšieho rodinného kruhu – mama, otec, súrodenec, manželka, priateľka, partnerka. Ľudia, ktorí patria do širšieho príbuzenstva, starí rodičia, bratranci/sesternice či iní príbuzní, alebo iní ľudia, boli uvádzaní len zriedka. Platí to za celý súbor rómskych respondentov, ako aj za podsúbor *NEET*.

Tabuľka 92 Otázka: Ktorým ľuďom najviac dôverujete (z Rómov)?

	Celý súbor Rómov n=344	Podsúbor <i>NEETs</i> n=153
Mama	55,5 %	54,2 %
Otec	51,7 %	51,6 %
Súrodenec	23,3 %	24,8 %
Rodina	21,8 %	22,2 %

	Celý súbor Rómov n=344	Podsúbor NEETs n=153
Manžel/ka, priateľ/ka, partnerka	18,9 %	18,3 %
Kamarát, známy	13,1 %	9,8 %
Stará mama	4,7 %	5,2 %
Starý otec	4,4 %	5,8 %
Bratranec/sesternica	2,9 %	3,9 %
Iný príbuzný	4,1 %	5,9 %
Kňaz, rehoľná sestra, vedúci ml. kresťanských skupín	1,7 %	2,6 %

Zdroj: vlastný výskum

V tabuľke 93 prezentujeme údaje o tom, komu z majoritnej spoločnosti rómski respondenti najviac dôverujú. Vidíme, že výrazne najčastejšie sú uvádzaní kňazi, rehoľné sestry či vedúci mládežníckych náboženských skupín. Oveľa menej respondentov uviedlo svojich priateľov, resp. známych a následne aj ďalších ľudí. Aj v tomto prípade to platí za celý súbor rómskych respondentov, ako aj za podsúbor *NEET*.

Tabuľka 93 Otázka: Ktorým ľuďom najviac dôverujete (z majoritnej spoločnosti)?

	Celý súbor Rómov n=146	Podsúbor NEET n=59
Kňaz, rehoľná sestra, vedúci ml. kresťanských skupín	45,9 %	40,7 %
Kamarát, známy	26,0 %	23,7 %
Učiteľ	15,8 %	5,1 %
Kolega	7,5 %	1,7 %
Zamestnanec obce, štátny zamestnanec	6,8 %	10,2 %
Mama	0,7 %	0,0 %
Iný príbuzný	2,1 %	3,4 %

Zdroj: vlastný výskum

Podobné údaje sme získali aj v odpovediach na otázku, v ktorej mali respondenti uviesť, koľkí ľudia z danej skupiny im určite pomôžu, keď ich o to požiadajú.

V odpovediach na otvorenú otázku: *Od koho ste sa najviac naučili? Od koho ste získali najviac poznatkov a zručností potrebných v práci (od Rómov)?* tak isto výrazne dominujú matka a otec nad všetkými ostatnými. V odpovediach na túto otázku týkajúcu sa poznatkov a zručností v tomto prípade od členov majority, bol výrazne najčastejšie uvádzaný učiteľ. Podobne, je to aj v poslednej otvorenej otázke: *Od koho ste sa naučili zaobchádzať s ľuďmi.* Rozdiel je len v tom, že z majoritnej spoločnosti sa k učiteľovi viac priblížili rehoľné sestry, kňazi a vedúci kresťanských mládežníckych spoločenstiev, ako to bolo v predchádzajúcej otázke

B) Výsledky za súbor respondentov z majoritnej spoločnosti

Podľa údajov za súbor respondentov z majoritnej spoločnosti zisťujeme menší podiel tých respondentov, ktorí neuviedli žiadneho zo svojich príbuzných, že mu veria, ako je tomu podľa

údajov za súbor Rómov. To platí aj pri susedoch a v obidvoch prípadoch aj za podsúbor *NEET*. Podobným spôsobom vyznievajú aj odpovede na otázku: „Koľkí z ľudí z danej skupiny vám určite pomôžu, ak ich o to požiadate?“.

Tak isto aj pri všetkých otvorených otázkach výrazne dominujú rodičia respondentov. Aj učiteľ a všetci ostatní, boli oveľa zriedkavejšie uvádzaní aj pri otázke: „Od koho ste sa najviac naučili? Od koho ste získali najviac poznatkov a zručností potrebných v práci?“, ako aj pri otázke „Od koho ste sa naučili zaobchádzať s ľuďmi?“.

Získané poznatky z nášho výskumu za súbor mládeže s rómskou národnosťou poukazujú na veľmi „malý polomer dôvery“⁹⁶ u týchto ľudí, u ktorých je dôvera veľmi výrazná predovšetkým len v kruhu najbližších príbuzných. Zaujímavé sú údaje o vysokom podiele respondentov, ktorí nedôverujú svojim rómskym susedom. Týmto otázkam by bolo treba sa podrobnejšie venovať v ďalších výskumoch, lebo by sme možno očakávali väčšiu mieru kooperácie v komunite Rómov, ktorú naznačuje napr. aj už citovaný rumunský výskum E. L. Baciú a T. A. Lazara. Zistili sme, že až zhruba dve tretiny Rómov neuviedli nikoho z majoritnej spoločnosti, ktorému by dôverovali. U zvyšnej tretiny vystúpila výrazne do popredia dôvera voči rehoľným sestrám a kňazom. Naše výsledky nasvedčujú tomu, že práve oni dokázali vo väčšej miere prekonať nedôveru rómskej minority voči majoritnej spoločnosti.

Okrem prekonania nedôvery Rómov voči majorite môže výsledky výskumu ovplyvniť aj fakt, že mnohí z nich, ktorí žijú v rómskych komunitách, nemajú skoro žiadny kontakt s majoritou. Treba zdôrazniť, že mladí ľudia majú tento kontakt iba s rovesníkmi v škole a s učiteľmi, a s tými, ktorí k nim do osád prichádzajú – to sú poväčšine práve rehoľníci a kňazi. V školách je tento kontakt skôr formálny. Neformálny je väčšinou v prostredí ich vlastnej komunity, a tam majorita vôbec nevstupuje. Centralizácia rómskych osád, ich vlastného romipenu, kultúry a rodín od majoritnej spoločnosti je silným fenoménom a realitou mnohých, hlavne početných rómskych komunít. Je to dôsledok historicky dlhodobých asimilačných opatrení, ktoré rómsku kultúru a zvyky považovali za prekážky či prvky určitej nevypelosti až degradácie. Mnohé z komunít sú dnes tzv. „malé mestá“ a ich natalita neustále stúpa (*Atlas rómskych komunít*, 2019). Rómske komunity si vystačia bez neformálnych vzťahov s majoritou. Majoritu „potrebujú“ len na riešenie problémových situácií a väčšinou v rámci formálnych vzťahov. A teda aj z tohto dôvodu sa dôvera voči majorite neprejavuje – nenastal tam žiaden blízky vzťah. Ak sa aj vytvorí vzťah medzi Rómom a človekom z majority, predchádza tomu dlhodobá spoločná prítomnosť týchto dvoch ľudí v nejakom spoločnom prostredí – v práci, v škole či priamo v rómskej komunite. Ak sa teda prejaví, tak tam predtým musel vzniknúť určitý vzťah a dôležitá k tomu bola aj dlhodobosť. Vytvorenie takého vzťahu je potom podmienené aj naopak, dlhodobou a trvalou prítomnosťou človeka z inej národnosti v prostredí danej komunity. A toto spĺňajú tzv. „misionári“, ktorí v rómskych komunitách pracujú. A najdlhobejšiu prítomnosť v rómskych komunitách vykazujú práve denominácie a ich zástupcovia (Podolinská, Hrustič, SIRONA, 2011).

Relatívne malý polomer dôvery zisťujeme aj respondentov inej národnosti (slovenská, ukrajinská), aj keď je to u nich menej výrazné ako u respondentov s rómskou národnosťou. Môže to súvisieť s celkovým oslabovaním sociálneho kapitálu, na čo poukázal už dávnejšie Putnam

⁹⁶ FUKUYAMA F. 2005: Veľký rozvrat: Ľudská prirodzenosť a opätovné nastolenie spoločenského poriadku. Bratislava, Agora.

(2000) a ďalší, ako aj s výrazným oslabením rodiny ako inštitúcie v našej spoločnosti, čo už bolo veľa razy zdokumentované v mnohých štúdiách.

4.4 Zhrnutie hlavných zistení výskumu

Politika práce s mládežou na všetkých úrovniach od nadnárodnej až po regionálnu (porov. Kap. 3), má vo svojich strategických dokumentoch jasne definované identické priority:

1. **Inklúzia a prístupnosť:** odstránenie bariér a zlepšenie príležitostí pre všetkých mladých ľudí, najmä znevýhodnených.
2. **Participácia:** zapojenie mládeže do rozhodovacích procesov a rozvoj ich občianskych kompetencií. Z hľadiska zapojenia mladých do politik je dôležitá ešte aj reflexia situácie týkajúcej sa občianskej a politickej participácie. Celoslovensky klesá podiel mladých ľudí, ktorí sú občiansky a politicky aktívni. (Čavojská a Marinová, 2022)
3. **Kvalita vzdelávania a prípravy:** posilňovanie formálneho aj neformálneho vzdelávania, akcent na prax, inovatívne metódy.
4. **Prepojenie s trhom práce:** spolupráca s podnikmi, inštitúciami a podpora podnikavosti.
5. **Partnerský prístup:** nevyhnutnosť koordinovať činnosť medzi samosprávou, štátnymi inštitúciami, neziskovým sektorom a súkromnými partnermi.

Hlavnou výzvou je pretavenie týchto princípov do konkrétnych podporných opatrení pre mladých ľudí ohrozených *NEET*, pričom treba zohľadniť regionálne špecifiká. V Prešovskom kraji je to predovšetkým vyššia nezamestnanosť, horšia infraštruktúra a dopravná dostupnosť, územné rozptýlenie a prítomnosť marginalizovaných rómskych komunít.

Cieľom realizovaného výskumu bolo identifikovať rizikové faktory vzniku situácie *NEET*, potreby mladých *NEET* a analýzy preventívnych a intervenčných aktivít pre mládež v situácii ohrozenej *NEET*.

Na základe výsledkov výskumu boli identifikované:

A/ objektívne rizikové faktory:

- životná úroveň
- zdravie a zdravotný stav
- štúdium a dôležitosť vzdelania
- podmienky štúdia a dôležitosť vzdelania u odídencov z Ukrajiny
- neformálne vzdelávanie
- jazykové bariéry a bariéry vstupu na trh práce
- snaha zamestnať sa

B/ subjektívne rizikové faktory:

- bytové podmienky – spokojnosť s bývaním
- názory na prácu
- zdravie a index WHO 5
- predstavy o budúcnosti

V rámci analýzy potrieb mladých ľudí boli vymedzené tri oblasti:

- charakteristika aktívnych a neaktívnych *NEET*
- stratégia zamestnateľnosti a koncept zamestnateľnosti
- religiozita (sebadeklarácia)
- potreby mládeže *NEET* rómskej národnostnej menšiny

Analýza preventívnych a intervenčných aktivít sa sústredila na:

- sociálnu oporu a pomoc *NEET* pri snahe uspieť na trhu práce
- sociálny kapitál a identifikovanie, komu mladí ľudia dôverujú, kto ich usmerňuje a pomáha im.

Zhrnutie kľúčových zistení a odporúčania:

V kvantitatívnom výskume sa zisťovalo, ako pristupujú respondenti k životu, aký význam má v ich živote aktivizmus a pasivita a či je osud alebo nedostatok kompetencie plánovať a byť aktívny prekážkou, bariérou na získanie práce. *NEET*, ženy na materskej/rodičovskej dovolenke a pracujúci vo svojich životoch zhodne preferujú aktívny prístup k životu. Čokoľvek, čomu jednotlivec čelí, je na človeku samom, a v prístupe k životu prevažuje vyššia miera aktivizácie a naopak, veľmi nízka miera osudovosti – fatalizmu. Tieto zistenia platia aj podľa pohlavia, veku a národnosti.

Racionalizácia a plánovanie v živote dominuje u pracujúcich a sú v nižšej miere prítomné u žien na materskej dovolenke a *NEET*. Vnímanie času ako normy, ktorú vyžaduje spoločnosť, je u *NEET* oslabené. S tým súvisí aj oslabovanie schopnosti prioritizácie cieľov, úloh, ako aj plánovania do blízkej/dáľakej budúcnosti. Signifikantné rozdiely sa zistili podľa pohlavia, národnosti: ženy a mladí ľudia rómskej národnosti preferujú neplánovať príliš dopredu ako mladí inej národnosti.

Polovica *NEET* uvádza, že im niekto pomáhal v hľadaní zamestnania, no keďže ich počet vzrastá, dá sa usúdiť, že pomoc nie je efektívna. Mieru pomoci uvádzajú *NEET* respondenti v rovnakej miere podľa regiónov, typu domácnosti alebo národnosti – teda tieto faktory nie sú diferencujúce. Najčastejšiu pomoc dostávajú od rodičov, iných rodinných príslušníkov, ale aj od personálnej poradne, sociálnych pracovníkov, obce alebo úradu práce.

Odporúčanie: ak sa nedá ovplyvniť kvalita pomoci pri hľadaní práce od rodičov alebo rodinných príslušníkov, treba zefektívniť pomoc zo strany inštitúcií. Chápať zamestnateľnosť komplexne, so všetkými jej dimenziami 1) kariérna identita, 2) osobnostná adaptabilita, 3) sociálny, ako aj ľudský kapitál. Prijatť a budovať koncept zamestnateľnosti v spolupráci s aktérmi v rámci QHelixu.

Tretina *NEET* uviedla ako dôvod, prečo sa im nepodarilo zamestnať, nemožnosť nájdania práce v blízkosti svojho bydliska. Pri analýze potrieb respondentov sme zistili vyšší počet respondentov s potrebou vodičského preukazu a auta. Sociálna mobilita súvisí s priestorovou mobilitou.

Odporúčanie: pomoc pri získaní vodičského preukazu, pomoc pri dochádzaní do potenciálneho zamestnania.

Ďalšie bariéry – nízka mzda ponúkaná na pracovisku alebo neprimerané vzdelanie k pracovnému miestu sú diferencované podľa národnosti. Podobne však v opačnom pomere je distribuovaná bariéra vzdialenosti pracovného miesta v prospech respondentov rómskej národnosti. Ak by sme brali príklad zamestnanosti rodičov ako faktor, ktorý môže súvisieť so subjektívnym vnímaním vzdialenosti zamestnania, ten nediferencuje odpovede respondentov.

Odporúčanie: pracovné miesto musí byť priestorovo blízko k bydlisku respondenta.

Najčastejším dôvodom *NEET*, ktorí si nehľadali prácu, prečo sa nesnažili, bola potreba pracovať doma, starať sa o domácnosť, pomáhať rodičom. Podobná distribúcia u mužov a žien, rozdielna podľa národnosti, trochu vyššia v domácnostiach s jedným rodičom. Oveľa vyššia potreba pomáhať doma rodičom, ak aspoň jeden rodič je nezamestnaný alebo v domácnosti.

Odporúčanie: zatraktívniť status zamestnaného oproti statusu pomáhajúceho v domácnosti.

Jazykové bariéry nie sú diferencované takmer žiadnymi faktormi u celej populácie, no pri analýze *NEET* sú vo vyššej miere u respondentov s rómskym materinským jazykom.

Odporúčanie: zvyšovať jazykové zručnosti slovenského jazyka u respondentov s rómskym materinským jazykom.

NEET respondenti s rómskou národnosťou sa v menšej miere snažili nájsť si prácu, podobná situácia je u respondentov, ktorých niektorý z rodičov je nezamestnaný.

Odporúčanie: pri vytváraní projektov motivujúcich nestať sa *NEET* sa treba zamerať na respondentov s rómskou národnosťou, respondentov, ktorí majú nezamestnaných rodičov, respondentov s deťmi.

Odporúčanie: dôraz na kariérne poradenstvo je postavené na individuálnej diagnostike a sebareflexii (prekonávanie bariér), podpore a sledovaní pokroku (case manažment). Čo je však kľúčové vzhľadom na štruktúru *NEET*, aby príprava kariérnych poradcov zohľadňovala potreby cieľovej skupiny aj so vzdelaním ISCED 01-02, ako i možnosti nadobúdať vzdelávacie výstupy aj v rámci informálneho učenia sa (učenie sa praxou, v kontexte voľného času a realizácií dobrovoľníckych činností a pod. – ide o jednu zo vzdelávacích ciest popri formálnom a neformálnom vzdelávaní).

NEET majú vyšší záujem o pracovné pozície – kvalifikovaní pracovníci, remeselníci, v službách, obchode, pomocní, nekvalifikovaní pracovníci. Na druhej strane viac ako štyri pätiny respondentov – 83,8 % (616) – uviedli, že neabsolvovali žiadne kurzy na zvýšenie svojej kvalifikácie. Takéto kurzy navštevovalo alebo navštevuje 18,4 % mužov (69) a 13,9 % žien (60). Signifikantné rozdiely v odpovediach sa zistili podľa národnosti, viac kurzov navštevujú mladí inej národnosti (21,5 %) ako rómskej národnosti (12,6 %).

Pracujúci respondenti s materinským rómskym jazykom dvakrát viac navštevovali tieto kurzy, naopak, u *NEET* s rómskou národnosťou 2,5-krát menej navštevovalo tieto kurzy.

Odporúčanie: zacieliť ponuku práce tohto typu a na základe analýzy potrieb prijať koncept celoživotného vzdelávania (neformálne a informálne vzdelávanie) v kontexte špecifického postavenia *NEET* – flexibilné kurzy, ktoré sú špecifické tým, že sa snažia prispôbiť časovým, motivačným, sociálnym aj ekonomickým možnostiam účastníkov. Poskytujú praktické zručnosti a podporu, ktorá im umožní jednoduchšie sa zaradiť na trh práce alebo pokračovať v štúdiu. Niekoľko príkladov: krátkodobé rekvalifikačné kurzy, ktoré sú modulované podľa potrieb cieľo-

vej skupiny, digitálne kurzy rôzneho zamerania, projekty podporované napr. z programu Erasmus+ (mládež, odborné vzdelávanie a príprava), ktoré ponúkajú široké spektrum školení (krátkodobých, ako aj dlhodobých stáží) a výmen mládeže (výhodou je, že program nevyžaduje formálne vzdelávacie predpoklady). Vo väčšej miere podporiť nízkoprahové centrá pre mladých a komunitné centrá, ponúkajú rôzne krátkodobé kurzy, ktoré sú orientované na mäkké zručnosti alebo na praktické zručnosti.

Posilnenie nízkoprahových a terénnych programov. Podporiť vytváranie nízkoprahových centier v regiónoch s vysokým podielom *NEET* – partnerstvo samosprávy a mimovládnych organizácií, ktoré disponujú skúsenosťami s prácou s ohrozenou mládežou. Zacielenie daných kurzov na respondentov s rómskou národnosťou a taktiež na tých, ktorých rodičia nepracujú.

Odporúčanie: vo vzťahu k mladým ľuďom z tretích krajín a utečencom v kontexte PSK sa treba zamerať na skupinu mladých odídencom z Ukrajiny a aktivity na zvyšovanie kvality ich života a integrácie:

- dobrovoľnícke aktivity mladých ľudí pri zabezpečovaní materiálnej a finančnej pomoci, napríklad finančné zbierky, zbierky potravín, oblečenia a podobne,
- začleňovanie mladých ľudí na úteku do práce s mládežou a neformálneho vzdelávania vo voľnom čase,
- aktivity mierového vzdelávania, prevencie a znižovania konfliktov s mladými ľuďmi – podpora a rozvoj školskej mediácie, interkultúrnej mediácie a interkultúrneho vzdelávania.

NEET majú podobnú distribúciu záujmu o vlastné podnikanie ako pracujúci. Respondenti rómskej národnosti majú nižšiu mieru záujmu o podnikanie.

Odporúčanie: zvýšiť motiváciu o založenie vlastného podnikania u *NEET*, aj u respondentov rómskej národnosti. Treba vytvoriť prostredie, ktoré im umožní prekonať tradičné bariéry a využiť ich potenciál. Odporúčame mentorstvo a individuálne poradenstvo, tzn. vytvoriť sieť mentorov z radov podnikateľov, ktorí môžu poskytnúť praktické rady a podporu v prvých krokoch podnikania. Zriadiť individuálne poradenské centrum.

O 12 % menej *NEET* dostali pomoc v súvislosti s tým, ako uspieť na trhu práce, podobne menej dostali takúto pomoc respondenti rómskej národnosti. Ak respondenti rómskej národnosti dostali danú pomoc, je ich viac u pracujúcich a nie u *NEET*.

Odporúčanie: zacielenie pomoci na *NEET* a respondentov rómskej národnosti.

- Respondenti *NEET* získavajú informácie pri hľadaní práce najmä zo sociálnych sietí, webových stránok, príbuzných, priateľov.
- *NEET* s rómskym materinským jazykom v nižšej miere získavajú informácie zo sociálnych médií, spravodajských médií, webových stránok, od rodičov, iných príbuzných, priateľov.
- *NEET* s rómskou národnosťou vo vyššej miere získavajú informácie od komunitných organizácií.

Odporúčanie: priblížiť *NEET* s rómskou národnosťou informácie k získaniu práce prostredníctvom komunitných organizácií.

U respondentov, ktorí sa prihlásili k Cirkvi (štyri pätiny všetkých respondentov), sa hlbšie skúmal ich náboženský život. Analyzovali sa vybrané premenné snímajúce:

- stretávanie sa rodiny pri spoločnom nedeľnom obede,
- participácie na vybraných aktivitách spoločenstva (farského, pastoračného alebo misijného centra), ako aj frekvencie účasti na takýchto aktivitách zo strany respondentov a zamerania stretnutí:
- účasť na kurzoch zameraných na neformálne vzdelávanie, napr. práca s počítačom, ako sa učiť (tútoring);
- účasť na doučovaní, príprave do školy;
- dobrovoľnícka pomoc pre deti – doučovanie, stráženie detí;
- stretnutia mamičiek (starostlivosť o deti, dojčenie a pod.);
- stretnutia pre mužov (ako viesť rodinu);
- stretnutia pre ženy (starostlivosť o rodinu).

Celkovo tieto premenné zdôrazňujú, že náboženský život respondentov, ktorí sa prihlásili k Cirkvi, nie je len o formálnom vyznaní viery, ale zahŕňa aj širokú škálu aktivít podporujúcich rodinnú, vzdelávaciu a sociálnu inklúziu. Takýto prístup umožňuje získať hlbší prehľad o tom, ako sa náboženské hodnoty a praktiky prelínajú s každodenným životom, a akým spôsobom môžu prispieť k posilneniu sociálneho kapitálu, sociálnych a vzdelávacích štruktúr v komunite. V Prešovskom kraji tieto aktivity zastrešujú pastoračné misijné centrá a cirkevné komunitné centrá.

Odporúčanie: posilniť ich vlastnú participáciu a vlastné chcenie v procese sociálnej inklúzie, s dôrazom na rómsku mládež. Podmienkou inklúzie je individuálny prístup a faktor dlhodobosti ako jeden z najúspešnejších faktorov sociálnej inklúzie, ktorý je spojený s faktorom prebývania v danej komunite a spolužitia s jej obyvateľmi. Vytvára tak priestor na dôveru, ktorá je pri práci s rómskou mládežou v prostredí rómskych komunít kľúčová.

Odporúčania vyplývajúce z kvalitatívneho výskumu

Posilnenie finančného ohodnotenia a mzdových podmienok sa ukazuje vo výpovediach respondentov a respondentiek z neštruktúrovaných rozhovorov ako dôležitý poznatok. **Je pre nich motivujúce získať prácou vyšší príjem**, ak však dostanú menej (práca bude neadekvátne finančne ohodnotená), tak sa motivácia stráca, jednotlivci sa rozhodne prestať pracovať (nízky plat - Ján), resp. zostáva pomáhať doma mame so starostlivosťou o domácnosť, mladších súrodencov (Andrej).

Na druhej strane z výpovedí Andreja a Jána vyplynul poznatok, že ak by mali výučný list (potrebnú kvalifikáciu, resp. osvedčenie o kvalifikácii), prácu by už mali. Ako **užitočné** sa ukazuje **realizovať kariérne poradenstvo i počas štúdia mladých**, posilňovať ich ochotu dokončiť si školu, vzdelanie a získať od toho „papier“. Okrem toho je nevyhnutné nastaviť a implementovať špecializované kariérne poradenstvo *NEET* v súvislosti s overovaním vzdelávacích výstupov získaných prostredníctvom informálneho učenia sa (t. j. bez toho, aby sa mladý vrátil do školských lavíc).

To si vyžaduje **aktívnu spoluprácu vzdelávacieho systému** (najmä stredných odborných škôl) a **zamestnávateľov** (firiem, Aliancia sektorových rád), a to **nielen cez duálne vzdelávanie**,

ale aj cez **rozvíjanie a využívanie informálneho učenia sa** (učenie sa praxou, učenie sa v rámci voľného času, učenie sa prostredníctvom dobrovoľníckej činnosti). **Cieleným nastavením spolupráce medzi školami a firmami** sa podporí flexibilita a spolupráca na pracovnom trhu a zároveň sa vytvoria **príležitosti na kreovanie špecializovaného kariérneho poradenstva a tímov** za účasti **skúsených špecialistov, odborníkov pôsobiach hlavne v misijných a pastoračných centrách**. Cieľom by malo byť **zostavovanie portfólií mladých v situácii NEET a ohrozených NEET**, pričom portfólio predstavuje záznam všetkých relevantných dokumentov a dôkazov o nadobudnutých vzdelávacích výstupoch konkrétneho uchádzača o prácu/zamestnanie/overenie kvalifikácie. Je dôležitým prehľadom tzv. kariérnej histórie (môžu to byť napr. osvedčenia zo školení, referencie od nadriadených/vedúcich v rámci dobrovoľníckych tímov, svedectvá osôb s príslušnou kvalifikáciou v posudzovanej oblasti, osvedčenia supervízorov naznačujúce schopnosti a znalosti v pracovnej praxi, videá z vlastného archívu, resp. zverejnené videá na webových stránkach alebo sociálnych sieťach príslušných inštitúcií, pastoračných alebo misijných centier, správy, kritiky, články svedčiace o úrovni znalostí, diplomy a pod.).

Dôležité je tiež **nastavenie siete stredných škôl** poskytujúcich **formálne a neformálne vzdelávanie**, ako aj **nastavenie cielených kampaní a náborov PSK** (resp. **zriaďovateľov**) **v rámci výberu vhodnej profesie a/alebo štúdia** – je potrebné formovať myslenie mladých Rómov, aby si štúdiá na školách nevyberali náhodne, ale aby sa zamýšľali aj nad tým, že od tohto výberu bude závisieť nielen ich práca, ale aj budúcnosť.

To si vyžaduje predprípravu živého pracovného trhu, ktorý bude spolupracovať so strednými školami nielen v príležitosti a umožnení realizovať prax, ale ktorý vytvorí **aj možnosti konkrétnych pracovných miest už v rámci posledných ročníkov** relevantných **stredných škôl** (Dominika).

S tým súvisí nielen **odstraňovanie stereotypov o pracovnom nastavení a nasadení mladých Rómov** (skúsenosť takmer všetkých respondentov) a **diskriminačných faktorov v zamestnávateľskom prostredí**, resp. **na trhu práce**, ale aj **posilňovanie vlastnej participácie a vlastného chcenia uspieť na trhu práce**: a to vytvoriť a nastaviť napr. **vhodné sprevádzanie – tzv. counseling – mladých v rámci trhu práce** a prispieť tak tomu, aby vo vzdelaní (v procese vzdelávania) ako aj v zamestnaní (v procese zamestnávania) videli **príležitosť** a nie **ohrozenie**. **Posilňovať** ich ochotu dokončiť si školu, vzdelanie a získať od toho „papier“, ako aj **osvojovanie si zručností racionalizácie a plánovania (orientácia v čase)** a tiež **podporovať rozvíjanie schopností ako konkrétne prioritizovať ciele, úlohy a vedieť vytvoriť plány do blízkej i vzdialenejšej budúcnosti**.

Je potrebná **vysoká flexibilita ponuky kurzov v rámci neformálneho vzdelávania** v kontexte vzdelávacích inštitúcií. Tiež **zacielenie ponuky centier voľného času a inštitúcií poskytujúcich voľnočasové aktivity na krúžky**, v rámci ktorých je možné **realizovať školenia, kurzy určené pre mladých v situácii NEET a ohrozených NEET**.

Práca s rodinou/rodinami v rámci komunitných centier (ich zapájanie sa aj cez voľnočasové aktivity), ako aj **príklady dobrej praxe cez cielené propagovanie príbehov úspešných mladých rómskych mužov a žien** v rámci PSK, úradov práce a pod., je ďalší nástroj na minimalizáciu „bielych miest“ v aktívnej práci s mladými v situácii **NEET** a ohrozených **NEET** (na úrovni konkrétnych obcí alebo subregiónov).

5 Mapovanie relevantných aktérov služieb

Nasledujúca kapitola ponúka získané a analyzované dáta, zdroje a informácie o organizáciách, ktoré poskytujú služby pre mladých žijúcich v Prešovskom kraji. Všetky uvedené organizácie, ktoré svojím osobitným spôsobom poskytujú služby pre mládež, sú nevyhnutné pre budúcu organizáciu a logistiku všetkých poskytujúcich služieb v Prešovskom kraji. Identifikácia všetkých ďalších aktérov pomôže ako základné portfólio pre spoluprácu a zastrešenie v rámci regionálneho partnerstva.

Prostredníctvom podrobnej regionálnej analýzy ohľadom ďalších relevantných aktérov bolo nájdených pomerne značné množstvo regionálnych subjektov s rôznymi právnymi statusmi, ako sú občianske združenia, neziskové organizácie, náboženské organizácie a podobne zahrňujúce formálnu i neformálnu edukáciu s dôrazom na prax a získavanie pracovných návykov a zručností v podobe rôznych intervencií. Postupne sa kompletizuje celkový sumár organizácií, ktoré poskytujú svoje služby, činnosť, aktivity, ale aj know-how pre rozličné skupiny obyvateľov v kraji, s osobitným dôrazom na mládež. V Prešovskom kraji ide prevažne o právne subjekty, ktoré svojimi poskytujúcimi službami majú prieniky na mládež, predovšetkým na mladých nachádzajúcich sa v situácii *NEET*. O to viac, že prostredníctvom už spomínaných subjektov môžeme osobám v stave *NEET* pomôcť zlepšiť ich vlastné životné postavenie.

Na základe právneho statusu a postavenia predmetných subjektov, a na základe charakteristiky činnosti organizácií bolo v oblasti žiadanej poskytovanej služby pre osoby nachádzajúce sa v situácii *NEET* identifikovaných niekoľko subjektov rozdelených do nasledujúcich kategórií:

- **Inštitúcie verejnej správy a samosprávy** – na zabezpečenie riadneho chodu štátu sú potrebné všetky inštitúcie verejnej správy a samosprávy. Do tejto kategórie patria úrady práce, sociálnych vecí a rodiny, domovy sociálnych služieb pre deti a dospelých, odbor sociálnych vecí a rodiny Prešovského samosprávneho kraja a centrá voľného času.
- **Občianske združenia** – presnejšie ide o občianske združenia detí a mládeže, ktoré pôsobia v Prešovskom kraji. Tieto združenia sú prevažne súčasťou tretieho sektora a majú obrovský podiel na zmysluplnom, aktívnom využití voľného času. Sú súčasťou prevažne nefokálnej edukácie a majú viaceré aspekty, ako je ich osobitný dôraz na marginalizované komunity. Rovnako majú vlastný ideový zámer a jasne stanovený cieľ. Ich financovanie je prevažne prostredníctvom darcovskej, dotačnej a projektovej činnosti. Taktiež ich cieľom je formácia a edukácia mladých ľudí neštandardnou (školskou) formou, čo v praxi znamená, že pri mládeži využívajú prirodzené spôsoby a vzbudzujú záujem o nové veci. Ich právna forma je daná zákonom č. 183/1990 Zb. o združovaní občanov v znení neskorších predpisov. Tieto organizácie môžu mať aj formu neziskovej organizácie, ktorá poskytuje všeobecne prospešné služby v oblastiach voľnočasových, kultúrnych, sociálnych a ďalších činností. Ich charakter je daný ako nezisková organizácia zaoberajúca sa prácou s mládežou.
- **Náboženské organizácie** – presnejšie ide o špecifický typ spoločenskej inštitúcie, ktorá má národný charakter. Prevažne ide o registrované cirkvi a náboženské spoločnosti, ktoré sú v prvom rade určené na poskytovanie duchovných a náboženských

potrieb občanov Slovenskej republiky. Ich dominantnou činnosťou je edukácia detí a mládeže, ktorá je rovnako a pomerne silno zastúpená prostredníctvom cirkví a náboženských spoločností v Prešovskom kraji. Vystupujú prevažne ako daná a konkrétna cirkev alebo náboženská organizácia, ktorá vysiela kňazov, laikov, misi-onárov na periférne a zanedbané časti regiónov. Rovnako v príprave budúcich kňazov a ďalších laických odborníkov má svoje inštitúcie na prácu v sociálnych a marginalizovaných komunitách so špecifickým zámerom na deti a mládež. Niekedy je činnosť Cirkvi prepojená nejakou formou o. z alebo n. o.

- **Sociálne podniky** – na území Prešovského kraja pôsobí pomerne veľké množstvo sociálnych podnikov, ktorých prvou úlohou je vytvárať spoločenský prospech. Už zo samotnej charakteristiky sociálneho podniku vyplýva, že jeho cieľom je dosahovanie merateľného pozitívneho sociálneho vplyvu, nie stanovený zisk. Stanovený sociálny vplyv sa tak dosahuje prostredníctvom vlastnej hospodárskej činnosti, ktorou sú tovary a služby. Nemenej dôležitým elementom je zapojenie dotknutých osôb, zamestnancov, miestnych obyvateľov, ale i spotrebiteľov a adresátov poskytovaných služieb. Na území Prešovského kraja tak evidujeme verejnoprospešný a komunitno-prospešný aspekt zriadených sociálnych podnikov, čím sa napĺňa verejnoprospešný a komunitno-prospešný záujem spoločnosti.
- **Nízkoprahové centrá** – v Prešovskom kraji evidujeme aj niekoľko nízkoprahových centier. Tie svoju činnosť vykonávajú v súlade so zákonom č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách. Cieľom nízkoprahových centier je poskytovať službu, ktorá pomáha odstrániť akékoľvek psychologické a sociálne bariéry. Osobitný dôraz sa kladie na účasť detí a mládeže, pričom centrum poskytuje otvorený a bezpečný priestor na trávenie voľného času, ak sa tieto osoby nachádzajú v ťažkej životnej situácii. Je tak nemenej dôležité, aby sme eliminovali sociálnopatologické javy u mládeže, ktorá môže vykazovať rizikové prvky v správaní alebo sociálnom prostredí.

5.1 Analýza činnosti aktérov a služieb pre mladých v situácii *NEET*

V tejto podkapitole bližšie zmapujeme situačnú analýzu služieb poskytovaných rôznymi aktérmi v regióne s dôrazom zamerania činnosti na mladých. Rozdelili sme ich do nasledujúcich oblastí:

- sociálna starostlivosť,
- štátne inštitúcie,
- cirkevné inštitúcie,
- centrá voľného času,
- sociálne podniky,
- *Zdravé regióny*,
- mládežnícke organizácie.

5.1.1 Sociálna starostlivosť

Poznáme viacero druhov sociálnych služieb, ktoré môžu byť poskytované rôznou formou a v rôznom rozsahu. Druh sociálnej služby, forma sociálnej služby a rozsah poskytovania sociálnej služby sa v konkrétnom prípade určia podľa nepriaznivej sociálnej situácie a v niektorých prípadoch aj podľa stupňa odkázanosti osoby na pomoc inej osoby. Sociálna služba sa môže poskytovať ambulantnou, terénnou, pobytovou alebo inou formou podľa nepriaznivej sociálnej situácie a prostredia, v ktorom sa osoba zdržiava.

V zmysle zákona č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní v znení neskorších predpisov pôsobí na území Prešovského kraja 386 poskytovateľov sociálnych služieb, ktorí zabezpečujú občanom 36 druhov sociálnych služieb, a tie sú delené do piatich základných okruhov:

1. sociálne služby krízovej intervencie
2. sociálne služby na podporu rodiny s deťmi
3. sociálne služby na riešenie nepriaznivej sociálnej situácie z dôvodu ťažkého zdravotného postihnutia, nepriaznivého zdravotného stavu alebo z dôvodu dovŕšenia dôchodkového veku
4. sociálne služby s použitím telekomunikačných technológií
5. podporné služby

Bližšie informácie uvádza tabuľka 94.

Tabuľka 94 Prehľad o počte a kapacite sociálnych služieb v PSK

Sociálne služby krízovej intervencie									
Celkový počet poskytovaných sociálnych služieb krízovej intervencie								197	
nízkoprahové denné centrum ⁹⁷		komunitné centrum ⁹⁸		nocľaháreň		útulok		domov na polceste	
počet	kapacita	počet	kapacita	počet	kapacita	počet	kapacita	počet	kapacita
2	35	134	1 702	4	79	13	363	8	99
terénna sociálna služba krízovej intervencie		zariadenie núdzového bývania		nízkoprahová sociálna služba pre deti a rodinu		terénna sociálna služba krízovej intervencie			
počet	kapacita	Počet	počet	kapa-cita	Počet	počet		kapacita	
16	-	5	16	-	5	16		-	
Sociálne služby na podporu rodiny s deťmi									
Celkový počet poskytovaných sociálnych služieb na podporu rodiny s deťmi								39	
pomoc pri osobnej starostlivosti o dieťa		zariadenie dočasnej starostlivosti o deti		služba na podporu zosúladovania rodinného života a pracovného života		zariadenie starostlivosti o deti do troch rokov veku dieťaťa		služba včasnej intervencie ⁹⁹	
počet	kapacita	počet	kapacita	počet	kapacita	počet	kapacita	počet	kapacita
1	-	1	2	1	4	18	278	18	25

⁹⁷ Register poskytovateľov sociálnych služieb PSK neuvádza kapacitu 1 z 2 nízkoprahových denných centier, preto sa pri uvádzaní celkovej kapacity od tohto zariadenia abstrahovalo. Sociálnu službu poskytuje terénnou formou.

⁹⁸ Register poskytovateľov sociálnych služieb PSK neuvádza kapacitu 92 z 134 komunitných, preto sa pri uvádzaní celkovej kapacity od týchto zariadení abstrahovalo. 60 z nich vykonáva sociálnu službu terénnou formou, 32 ambulantnou.

⁹⁹ Register poskytovateľov sociálnych služieb PSK neuvádza kapacitu 14 z 18 služieb včasnej intervencie, preto sa pri uvádzaní celkovej kapacity od týchto zariadení abstrahovalo. 9 z nich vykonáva sociálnu službu terénnou formou, 5 ambulantnou.

Sociálne služby na riešenie nepriaznivej sociálnej situácie z dôvodu ťažkého zdravotného postihnutia, nepriaznivého zdravotného stavu alebo z dôvodu dovŕšenia dôchodkového veku									
Celkový počet poskytovaných sociálnych služieb na riešenie nepriaznivej sociálnej situácie z dôvodu ťažkého zdravotného postihnutia, nepriaznivého zdravotného stavu alebo z dôvodu dovŕšenia dôchodkového veku								539	
zariadenie podporovaného bývania		zariadenie pre seniorov		zariadenie opatrovateľskej služby		rehabilitačné stredisko		domov sociálnych služieb ¹⁰⁰	
počet	kapacita	počet	kapacita	počet	kapacita	počet	kapacita	počet	kapacita
15	119	72	2 487	17	220	6	59	69	1 666
špecializované zariadenie		denný stacionár		opatrovateľská služba ¹⁰¹		prepravná služba		sprievodcovská služba a predčitateľská služba	
počet	kapacita	počet	kapacita	počet	kapacita	počet	kapacita	počet	kapacita
48	1 428	87	1 912	167	7	32	-	1	-
Sociálne služby s použitím telekomunikačných technológií									
Celkový počet poskytovaných sociálnych služieb s použitím telekomunikačných technológií								51	
monitorovanie a signalizácia potreby pomoci		krízová pomoc poskytovaná prostredníctvom telekomunikačných technológií		sociálne poradenstvo – špecializované		sociálne poradenstvo – základné			
počet	kapacita	počet	kapacita	počet	kapacita	počet	kapacita	počet	kapacita
1	-	1	-	27	-	-	-	22	-
Podporné služby									
Celkový počet poskytovaných podporných služieb							101		
pomoc pri zabezpečení opatrovníckych práv a povinností			denné centrum ¹⁰²			podpora samostatného bývania			
počet	kapacita	počet	kapacita	počet	kapacita	počet	kapacita	počet	kapacita
3	-	45	1 654	2	-				
jedáleň			práčovňa			stredisko osobnej hygieny			
počet	kapacita	počet	kapacita	počet	kapacita	počet	kapacita	počet	kapacita
45	-	4	-	2	-				
Celkový počet poskytovaných sociálnych služieb v kraji								927	

Zdroj: PHRSR PSK 2021 – 2030

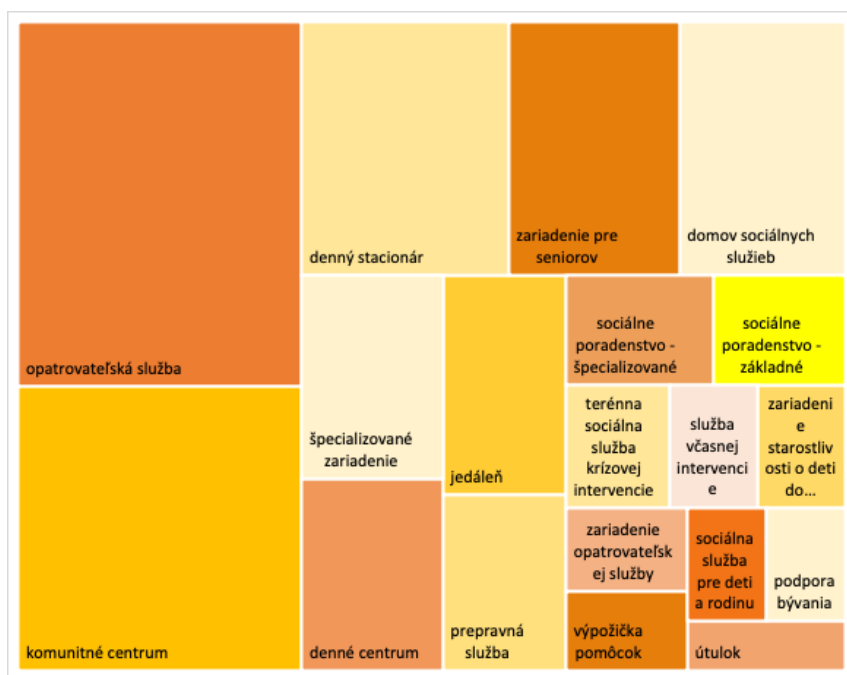
Z celkového počtu služieb až 58,15 % je zameraných na riešenie nepriaznivej sociálnej situácie z dôvodu ťažkého zdravotného postihnutia, nepriaznivého zdravotného stavu a dovŕšenia dôchodkového veku. Preto kľúčovými klientmi sú práve zdravotne znevýhodnení a dôchodcovia.

Druhou najpočetnejšou službou je krízová intervencia (21,25 %). Najmenšia pozornosť je venovaná službám na podporu rodín s deťmi; len 4,21 % sa venuje službe starostlivosti o maloletých, resp. poskytovanie činnosti včasnej intervencie.

¹⁰⁰ Register poskytovateľov sociálnych služieb PSK neuvádza kapacitu 1 zo 69 domovov sociálnych služieb, preto sa pri uvádzaní celkovej kapacity od tohto zariadenia abstrahovalo. Sociálnu službu poskytuje ambulantnou formou.

¹⁰¹ Register poskytovateľov sociálnych služieb PSK neuvádza kapacitu 171 z 172 opatrovateľských služieb, preto sa pri uvádzaní celkovej kapacity od týchto zariadení abstrahovalo. Všetky vykonávajú sociálnu službu terénnou formou.

¹⁰² Register poskytovateľov sociálnych služieb PSK neuvádza kapacitu 21 zo 45 denných centier uvedenú kapacitu, preto sa pri uvádzaní celkovej kapacity od týchto zariadení abstrahovalo. Všetky vykonávajú sociálnu službu ambulantnou formou.

Graf 16 Druhy sociálnych služieb z pohľadu početnosti výskytu v PSK

Zdroj: PHRSR PSK 2021 – 2030

V Prešovskom kraji je do siete poskytovateľov zaradených 927 sociálnych služieb. Najväčšie množstvo je poskytované práve neverejnými poskytovateľmi (46,6 %). Z pohľadu druhu služieb je najviac zastrešená opatrovateľská služba (vyše 37 %). Z pohľadu formy je najviac zabezpečovaná terénna sociálna práca, tesne za ňou je ambulantná forma poskytovania sociálnych služieb. Treťou najpočetnejšou skupinou je pobytová – ročná sociálna služba.

V okresoch Levoča, Poprad, Stará Ľubovňa, Medzilaborce, Snina, Stropkov je nízko zastúpená pobytová – týždenná sociálna služba z dôvodu nízkeho záujmu zo strany prijímateľov. Z hľadiska typu poskytovateľov sociálnych služieb dominujú obce/mestá (47,6 %), ďalšou skupinou sú neverejní poskytovatelia (43,78 %). 8,5 % služieb je v zriaďovateľskej pôsobnosti Prešovského samosprávneho kraja.¹⁰³

Zákon o sociálnych službách v oblasti krízovej intervencie definuje nasledujúce druhy sociálnych služieb poskytovaných s cieľom riešenia nepriaznivých situácií, v zátvorke je uvedený počet služieb poskytovaných v kraji:

- terénna sociálna služba krízovej intervencie (16 sociálnych služieb),
- nízkoprahové denné centrum (2 sociálne služby),
- integračné centrum (0 sociálnych služieb),
- komunitné centrum (134 sociálnych služieb),
- nocľaháreň (4 sociálne služby),
- útulok (13 sociálnych služieb),
- domov na polceste (8 sociálnych služieb),
- nízkoprahová sociálna služba pre deti a rodinu (15 sociálnych služieb),
- zariadenie núdzového bývania (5 sociálnych služieb).

¹⁰³ Zdroj: PHRSR Prešovského samosprávneho kraja na roky 2021 – 2030

Okrem týchto druhov sociálnych služieb sa v rámci riešenia nepriaznivej a krízovej situácie môžu využívať aj podporné sociálne služby:

- jedáleň (45 sociálnych služieb),
- práčovňa (4 služby),
- stredisko osobnej hygieny (2 služby),
- služba podpory samostatného bývania (2 služby).

Dôležitou skupinou s vysokým rizikom spadnutia do skupiny *NEET* sú mladí dospelí po ukončení ústavnej starostlivosti. Najdôležitejšou sociálnou službou je domov na polceste (kapacita 99 miest v kraji), druhou je služba podporného bývania (kapacita 119 miest), treťou je núdzové bývanie (100 miest).

Komunitné centrá, terénna služba

V súčasnosti v kraji pôsobí 88 komunitných centier s ambulantnou službou a 75 centier s terénnou službou. Niektoré komunitné centrá ponúkajú oba druhy činností.

Terénna sociálna práca sa vykonáva v 116 obciach Prešovského kraja. Tabuľka 95 bližšie popisuje počet obcí za okres.

Tabuľka 95 Počet obcí za okresy PSK, kde sa vykonáva terénna práca

Okres	Terénna sociálna práca
Prešov	21
Bardejov	13
Poprad	11
Svidník	8
Medzilaborce	2
Humenné	3
Snina	2
Kežmarok	8
Sabinov	12
Levoča	5
Stará Ľubovňa	8
Stropkov	7
Vranov nad Topľou	16
Prešovský kraj	116

Zdroj: PHRSR PSK 2021 – 2030

5.1.2 Štátne inštitúcie

Na území Prešovského kraja je 16 Úradov práce, sociálnych vecí a rodiny.

Tabuľka 96 ÚPSVaR v PSK

	ÚPSVaR PREŠOVSKÝ KRAJ
1	ÚPSVaR Prešov
2	ÚPSVaR Bardejov
6	ÚPSVaR Prešov pracovisko Sabinov

	ÚPSVaR PREŠOVSKÝ KRAJ
3	ÚPSVaR Poprad
4	ÚPSVaR Stará Ľubovňa
5	ÚPSVaR Prešov pracovisko Lipany
7	ÚPSVaR Vranov nad Topľou pracovisko Hanušovce nad Topľou
8	ÚPSVaR Vranov nad Topľou
9	ÚPSVaR Stropkov
10	ÚPSVaR Humenné
11	ÚPSVaR Kežmarok
12	ÚPSVaR Bardejov pracovisko Svidník
13	ÚPSVaR Bardejov pracovisko Giraltovce
14	ÚPSVaR Poprad pracovisko Levoča
15	ÚPSVaR Stropkov pracovisko Medzilaborce
16	ÚPSVaR Humenné pracovisko Snina

Zdroj: vlastné spracovanie

V kontexte problematiky *NEET* Úrady práce, sociálnych vecí a rodiny fungujú ako kľúčový aktér, ktorý pomáha klientom ako uchádzačom o zamestnanie nielen pri hľadaní zamestnania a vzdelávania, ale tiež ich podporuje v prekonávaní rôznych bariér. Sprostredkovaním pracovných príležitostí, poskytovaním poradenstva a realizáciou projektov zameraných na zvyšovanie zamestnateľnosti, zohrávajú významnú úlohu v procese sociálno-ekonomickej integrácie mladých ľudí v situácii *NEET*. Úrady práce poskytujú individuálne a skupinové poradenstvo, pomáhajú pri tvorbe životopisu, príprave na pohovory a hľadaní vhodných pracovných príležitostí. Aktuálne prebieha realizácia národného projektu *Sieť odborného poradenstva*, ktorého cieľom zefektívnenie systému poskytovania poradenských služieb a vytvorenie funkčnej siete pomoci v 46 poradniach komplexnej pomoci (PKP). Sprostredkovatelia práce spolupracujú s regionálnymi zamestnávateľmi, čo prispieva k lepšiemu prepájaniu ponuky a dopytu na trhu práce. Prostredníctvom nástrojov aktívnych opatrení na trhu práce (napr. absolventská prax, príspevky na rekvalifikáciu či príspevok na vytváranie nových pracovných miest) pomáhajú mladým ľuďom vrátiť sa do pracovného procesu, získať pracovné návyky alebo získať praktické skúsenosti. Tieto opatrenia môžu byť kľúčové pre *NEET*, ktorí často zápasia s nedostatkom praxe a nízkou kvalifikáciou. Ako príklad môžeme uviesť národné projekty: *Nestrať prácu, vzdelávaj sa, Chyť sa svojej šance*.

ÚPSVaR sú zapojené do projektov financovaných z Európskeho sociálneho fondu (napr. na podporu zamestnanosti mládeže, rekvalifikácie či stáží). Tieto projekty umožňujú pokryť časť nákladov na vzdelávanie a zvyšovanie kvalifikácie, čím sa znižujú finančné bariéry pre mladých *NEET*.

Pre znevýhodnených (napr. dlhodobo nezamestnaných, zdravotne znevýhodnených) existujú špecifické programy, ktoré zohľadňujú individuálnu situáciu a potreby. Vďaka tomu úrady poskytujú komplexnejšiu podporu aj tým mladým ľuďom, ktorí okrem pracovnej pomoci potrebujú aj sociálne či psychologické poradenstvo.

5.1.3 Cirkevné inštitúcie

Na území Prešovského kraja pôsobia viaceré cirkevné inštitúcie, ktoré sa venujú aj mladým, zraniteľným v kategórii *NEET*. Sú v pôsobnosti:

- Košickej arcidiecézy,
- Spišskej diecézy,
- Gréckokatolíckeho arcibiskupstva so sídlom v Prešove,
- Prešovskej pravoslávnej eparchie,
- Evanjelickej cirkvi augsburského vyznania.

Košická arcidiecéza v Prešovskom kraji sa v rámci cieľovej skupiny tejto *NEET* venuje nasledujúcimi aktivitami:

- Kňazský seminár sv. Karola Boromejského,
- Arcidiecézne centrum mládeže,
- Univerzitné pastoračné centrum sv. Košických mučeníkov,
- Univerzitné pastoračné centrum Dr. Štefana Héseka,
- Pastoračné centrum bl. Anny Kolesárovej,
- Arcidiecézne centrum pre rodinu,
- Centrum na ochranu maloletých,
- Centrum rómskej misie,
- Apoštolát ochrany života,
- Arcidiecézna charita Košice.¹⁰⁴

Spišská diecéza má:

- Kňazský seminár biskupa Jána Vojačáka, ktorý sa venuje formácii budúci kňazov, ktorí budú pôsobiť vo farnostiach v kraji. Okrem prednášok a teoretickej prípravy, pravidelne navštevujú aj viaceré rómske komunity, aby mohli Rómov lepšie spoznať a následne im účinnejšie slúžiť,
- Spišská katolícka Charita, ktorá na základe hodnôt kresťanskej lásky k blížnemu a vedomia ľudskej dôstojnosti pomáha ľuďom, ktorí sa nemôžu sami o seba postarať.

Pravoslávna cirkev:

- Pravoslávny kňazský seminár je zriadené Duchovné centrum pri chráme sv. Jána Bohoslova, ktorého náplňou podľa štatútu je pripravovať pravoslávnu mládež pre štúdium na Pravoslávnej bohosloveckej fakulte Prešovskej univerzity.

Gréckokatolícke arcibiskupstvo disponuje zriaďovateľskými organizáciami:

- Gréckokatolícky kňazský seminár, ktorý sa venuje formácii budúcich kňazov, ktorí budú pôsobiť vo farnostiach v kraji. Mnoho súčasných odchovancov tohto seminára pôsobí v komunitách, zvlášť značná skupina kňazov pôsobí v rómskej pastorácii,
- Gréckokatolícka charita Prešov (zmienka pri sociálnych službách),
- Gréckokatolícke mládežnícke pastoračné centrum Prešov,
- Gréckokatolícke mládežnícke centrum Bárka v Juskovej Voli,

¹⁰⁴ Zdroj: <https://www.ke-arcidieceza.sk/sk/>

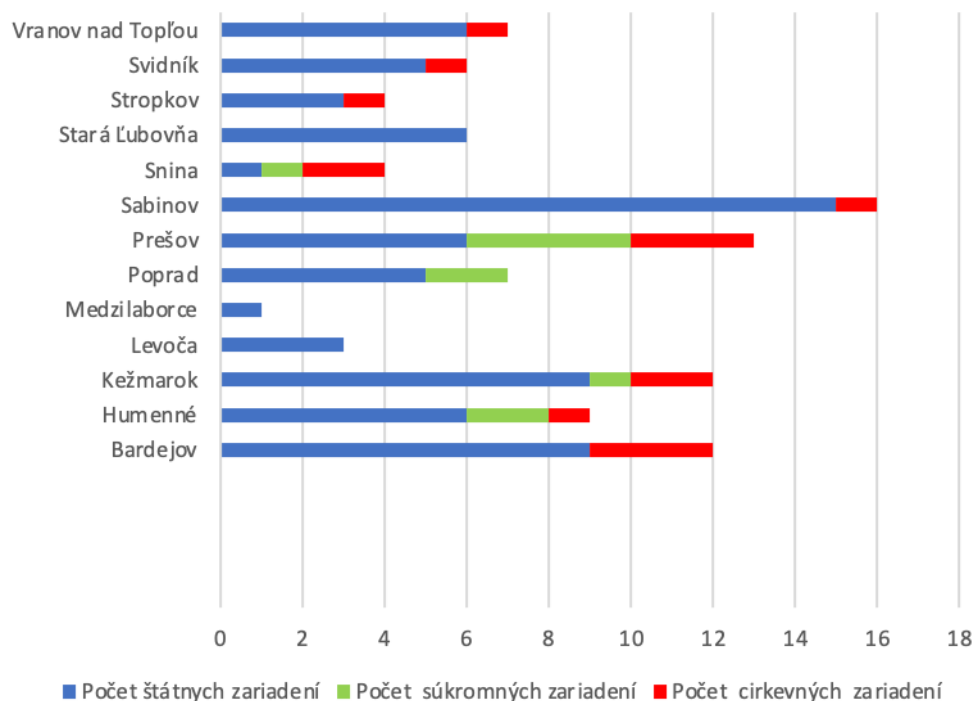
- Centrum pre rodinu – Sigord,
- Gréckokatolícka rómska misia,
- Gréckokatolícka rómska misia v okrese Bardejov,
- Gréckokatolícka rómska misia v okrese Stará Ľubovňa,
- Gréckokatolícke formačné centrum pre Rómov v Čičave.¹⁰⁵

Uvedené inštitúcie vytvárajú prostredie, kde sa mladí ľudia môžu cítiť prijatí, začleniť sa do spoločenstva a nadviazať nové vzťahy. Významným spôsobom sa podieľajú na budovaní sociálneho kapitálu mladých ľudí, a ten zohráva kľúčovú funkciu v procese prevencie sociálnopatologických javov a sociálnej integrácii. Členstvo v rôznych druhoch organizácií sa považuje za nástroj akumulácie sociálneho kapitálu, a tým aj posilnenia sociálnej súdržnosti. Okrem toho, cirkevné charity a komunitné centrá poskytujú materiálnu a sociálnu podporu pre ľudí v núdzi, vrátane ubytovania či poradenstva. Edukačné a voľnočasové aktivity (tábory, duchovné obnovy, workshopy či mimoškolské aktivity) prispievajú k zdokonaľovaniu zručnosti a motivácie mladých, ktorí nie sú aktívni v tradičných formách vzdelávania. Pôsobenie cirkevných rómskych misií pomáha riešiť špecifické problémy rómskej mládeže, ktorá často spadá do kategórie *NEET* v dôsledku nízkej miery dokončeného vzdelania a nedostatku pracovných príležitostí. Mnohé centrá poskytujú aj základné psychologické a duchovné sprevádzanie, prípadne dokážu sprostredkovať odbornú pomoc (napr. psychológ, sociálny pracovník). Vďaka týmto aktivitám cirkevné inštitúcie prispievajú k prevencii a zmierňovaniu sociálneho vylúčenia, pomáhajú mládeži nájsť zmysluplné aktivity, rozvíjať pracovné a sociálne zručnosti a vytvárať kontakty, ktoré môžu uľahčiť návrat do vzdelávacieho alebo pracovného procesu.

5.1.4 Centrá voľného času

V Prešovskom kraji pôsobí sieť centier voľného času, ktoré sú štátne, cirkevné a súkromné. Ide o školské alebo mimoškolské zariadenia na výchovu a vzdelávanie detí a mládeže v ich voľnom čase formou záujmovej činnosti. Organizujú predovšetkým tábory, kurzy, niektoré sú spojené so základnou umeleckou školou. Každé centrum je špecifické svojím materiálnym vybavením, zameraním a ponukou, ktorá vychádza z miestnych potrieb a demografickej štruktúry regiónu. Tieto zariadenia nielenže vytvárajú podmienky pre aktívne trávenie voľného času, ale aj významne prispievajú k prevencii sociálno-patologických javov, ako je kriminalita mladistvých, závislosti alebo šikanovanie, či účasť v skupinách s kriminálnym alebo deviantným správaním. Podporujú inklúziu, najmä detí so špeciálnymi vzdelávacími potrebami alebo detí ohrozených sociálnym vylúčením. V centrách existuje tzv. prirodzená inklúzia, ktorá prebieha spontánne na základe otvorenej a podpornej kultúry. Centra vytvárajú priestor pre prirodzenú integráciu detí naprieč vzdelávacími stupňami (materská škola, základná škola, stredná škola). Zmiešané kluby a voľnočasové aktivity eliminujú problémy s prechodmi detí medzi vzdelávacími stupňami, pomáhajú deťom ľahšie sa vyrovnáť s novým prostredím, trénujú trpezlivosť, učia sa rešpektu a budujú vzťahy medzi mladšími a staršími deťmi.

¹⁰⁵ Zdroj: <https://www.grkatpo.sk/institucie/>

Graf 17 Centrá voľného času PSK

Zdroj: CVTI. Stav k 31.12.2024.

V školskom roku 2024/2025 vykonáva túto činnosť 100 zariadení, kde väčšina (75 %) sú štátne zariadenia, 15 % sú cirkevné a 10 % je súkromných zariadení. Najviac zariadení má okres Prešov a Sabinov.¹⁰⁶

Tabuľka 97 Centrá voľného času v okresoch PSK podľa zriaďovateľa

Územie	Počet štátnych zariadení	Počet súkromných zariadení	Počet cirkevných zariadení	Spolu
Bardejov	9		3	12
Humenné	6	2	1	9
Kežmarok	9	1	2	12
Levoča	3			3
Medzilaborce	1			1
Poprad	5	2		7
Prešov	6	4	3	13
Sabinov	15		1	16
Snina	1	1	2	4
Stará Ľubovňa	6			6
Stropkov	3		1	4
Svidník	5		1	6
Vranov nad Topľou	6		1	7
Prešovský kraj	75	10	15	100

Zdroj: CVTI. Stav k 31.12.2024.

¹⁰⁶ https://www.cvtisr.sk/cvti-sr-vedecka-kniznica/informacie-o-skolstve/statistiky/statisticka-rocenka-publikacia/statisticka-rocenka-zariadenia-na-volny-cas.html?page_id=9591

V nasledujúcich tabuľkách 98 až 100¹⁰⁷ sú kompletne informácie za súčasný školský rok 2024/2025. Počet záujmových útvarov u všetkých troch zriaďovateľov v Prešovskom kraji je 2 006. Skoro 3 000¹⁰⁸ mladých ľudí nad 15 rokov je zapojených do rôznych záujmových útvarov.

Tabuľka 98 Zariadenia na voľný čas a záujmovú činnosť detí a mládeže k 1. novembru 2024 – štátne

Územie	Počet zariadení	Pravidelná záujmová činnosť						Tábory v predchádzajúcom školskom roku				Evidenčný počet pedagog. a odbor. zamestnancov	
		Počet						Počet táborov spolu	z toho v zahraničí	Počet účastníkov spolu	z toho v táboroch v zahraničí	v pracovnom pomere	na dohodu
		záujmových útvarov		členov záujmových útvarov									
		spolu	z nich, kt. vedú pe- dagog. zamestn.	spolu	z toho dievčatá	v tom							
						do 15 rokov	nad 15 rokov						
Bardejov	9	215	175	3782	1717	3704	78	0	0	0	0	119	12
Humenné	6	97	48	1294	503	1043	251	5	0	136	0	19	23
Kežmarok	9	251	168	4819	1949	4570	249	15	0	405	0	92	82
Levoča	3	104	60	1510	781	1424	86	14	2	373	99	23	33
Medzilaborce	1	18	12	317	129	297	20	3	0	45	0	2	0
Poprad	5	108	25	1821	1004	1655	166	13	0	171	0	8	10
Prešov	6	145	82	2026	986	1978	48	6	0	105	0	44	11
Sabinov	15	186	171	2950	1471	2897	53	11	0	266	0	62	98
Snina	1	71	22	802	383	783	19	4	0	79	0	4	42
Stará Ľubovňa	6	129	109	2406	1122	2227	179	9	0	453	0	39	33
Stropkov	3	75	67	1323	593	1321	2	4	0	146	0	51	0
Svidník	5	56	35	915	386	880	35	6	0	285	0	22	35
Vranov nad Topľou	6	116	90	1788	946	1724	64	8	0	220	0	10	29
Prešovský kraj	75	1571	1064	25753	11970	24503	1250	98	2	2684	99	495	408

Zdroj: CVTI. Stav k 31.12.2024.

¹⁰⁷ Zdroj CVTI: Štatistická ročenka 2024/2025 – zariadenia na voľný čas

¹⁰⁸ Presné číslo 2973: v štátnych CVČ je 1250 mladých, v súkromných 455 mladých a 1268 mladých v cirkevných CVČ

Tabuľka 99 Zariadenia na voľný čas a záujmovú činnosť detí a mládeže k 1. novembru 2024 – súkromné

Územie	Počet zariadení	Pravidelná záujmová činnosť						Tábory v predchádzajúcom školskom roku				Evidenčný počet pedagog. a odbor. zamestnancov	
		Počet						Počet táborov spolu	z toho v zahraničí	Počet účastníkov spolu	z toho v táboroch v zahraničí	v pracovnom pomere	na dohodu
		záujmových útvarov		členov záujmových útvarov									
		spolu	z nich, kt. vedú pe- dagog. zamestn.	spolu	z toho dievčatá	v tom							
						do 15 rokov	nad 15 rokov						
Humenné	2	19	10	257	210	171	86	1	0	60	0	1	2
Kežmarok	1	53	5	707	344	707	0	1	0	22	0	2	0
Poprad	2	52	17	773	429	667	106	1	0	45	0	11	8
Prešov	4	51	11	1548	805	1437	111	7	0	373	0	6	10
Snina	1	7	7	239	104	87	152	0	0	0	0	0	4
Prešovský kraj	10	182	50	3524	1892	3069	455	10	0	500	0	20	24

Zdroj: CVTI. Stav k 31.12.2024.

Tabuľka 100 Zariadenia na voľný čas a záujmovú činnosť detí a mládeže k 1. novembru 2024 – cirkevné

Územie	Počet zariadení	Pravidelná záujmová činnosť						Tábory v predchádzajúcom školskom roku				Evidenčný počet pedagog. a odbor. zamestnancov	
		Počet						Počet táborov spolu	z toho v zahraničí	Počet účastníkov spolu	z toho v táboroch v zahraničí	v pracovnom pomere	na dohodu
		záujmových útvarov		členov záujmových útvarov									
		spolu	z nich, kt. vedú pe- dagog. zamestn.	spolu	z toho dievčatá	v tom							
						do 15 rokov	nad 15 rokov						
Bardejov	3	42	35	544	263	454	90	2	0	163	0	0	31
Humenné	1	14	13	169	100	35	134	0	0	0	0	0	10
Kežmarok	2	26	18	384	187	384	0	1	0	56	0	1	20
Prešov	3	53	50	796	513	288	508	0	0	0	0	1	45
Sabinov	1	16	13	270	135	270	0	0	0	0	0	14	0
Snina	2	50	40	1102	610	889	213	2	0	76	0	32	2
Stropkov	1	23	22	405	187	405	0	2	0	141	0	0	16
Svidník	1	13	13	228	96	228	0	0	0	0	0	0	11
Vranov nad Topľou	1	16	8	384	206	61	323	9	0	1151	0	3	0
Prešovský kraj	15	253	212	4282	2297	3014	1268	16	0	1587	0	51	135

Zdroj: CVTI. Stav k 31.12.2024.

5.1.5 Sociálne podniky

Na území kraja pôsobí 87 sociálnych podnikov. Väčšina z nich má právnu formu spoločnosť s ručením obmedzeným, niektoré sú občianske združenia. Niektoré pôsobia v stavebníctve, od-
evnej výrobe, stolárstve, ochrana zvierat, čistiace a upratovacie služby, dodávka jedál,
v poľnohospodárstve a pod. Spoločným menovateľom ich aktivity je podpora sociálne vylúče-
ných či ohrozených skupín vrátane mladých *NEET*. Vďaka kombinácii pracovného tréningu,
vzdelávania, individuálneho poradenstva a komunitných aktivít predstavujú sociálne podniky
výborný priestor pre mladých ľudí, ktorí z rôznych dôvodov neuspeli v klasickom zamestnaní
alebo nevstúpili do stredoškolského či vysokoškolského vzdelávania. Poskytujú bezpečné a pod-
porné prostredie, kde môžu získať prvú prax, rozvinúť zručnosti a, čo je ešte dôležitejšie, nájsť
motiváciu a zmysel vlastnej sebarealizácie. Sociálne podniky spolupracujú s úradmi práce
a samosprávami, vďaka čomu sa mladí ľudia dokážu plynulejšie začleniť do bežného trhu práce
a dlhodobo sa vyhnúť riziku sociálneho vylúčenia.

Tabuľka 101 Sociálne podniky v okresoch PSK

Okres	Sociálne podniky
Prešov	13
Bardejov	6
Poprad	4
Svidník	5
Medzilaborce	4
Humenné	3
Snina	3
Kežmarok	11
Sabinov	6
Levoča	9
Stará Ľubovňa	18
Stropkov	0
Vranov nad Topľou	5
Prešovský kraj	87

Zdroj: vlastné spracovanie

Najviac sociálnych podnikov sa nachádza v okrese Stará Ľubovňa (18), potom nasleduje
okres Prešov (13) a okres Kežmarok. V okrese Stropkov neevidujeme žiaden sociálny podnik.
V tejto súvislosti je potrebné uviesť, že počet sociálnych podnikov sa neustále mení.¹⁰⁹

5.1.6 Zdravé regióny

Na území Prešovského kraja pôsobí organizácia *Zdravé regióny*, ktorá je príspevkovou orga-
nizáciou Ministerstva zdravotníctva SR. Na území kraja pôsobia viacerí regionálni experti v 16
oblastných skupinách, ktoré sa prekrývajú s Prešovským a Košickým krajom. Spolu ide o 98 obcí
Prešovského kraja. Zaoberajú sa predovšetkým vykonávaním komunitnej osvetu zdravia pre prí-

¹⁰⁹ Stránka Inštitútu zamestnanosti (www.iz.sk/socialne-podniky) aktualizuje tieto počty za kraje.

služníkov MRK na podporu ich zdravia a prevenciu ochorení v menej rozvinutých regiónoch. Cieľom je napríklad znižovanie bariér v prístupe k zdravotnej starostlivosti, zvýšenie zdravotnej gramotnosti a tým aj zníženie rizikovosti životného štýlu. Vyššie uvedený cieľ napíňal národný projekt *Zdravé komunity 2B*¹¹⁰ - priamo zameraný na zlepšenie situácie obyvateľov marginalizovaných rómskych komunít (MRK) v oblasti sociálnych determinantov zdravia. Sociálne determinanty (nízka úroveň spoločenského postavenia a príležitostí, nízke vzdelanie, vysoká nezamestnanosť, nízke príjmy a životná úroveň, priama etnická diskriminácia, fyzické vylúčenie, sociálne vylúčenie, sebvylučovacie a diskriminačné sociálne normy) priamo korelujú s pomerne veľmi zlým zdravotným stavom obyvateľov vylúčených rómskych osídlení.

V poslednom čase organizácia spustila národný projekt *Zdravé komunity*,¹¹¹ ktorého zámerom je vytvoriť trvalo udržateľný nástroj pre zlepšovanie podmienok pre zdravie v marginalizovaných komunitách s aktívnym zapojením cieľovej skupiny. Ďalšími prioritami sú cielené intervencie v niekoľkých na seba nadväzujúcich oblastiach – v aktívnom zamestnávaní a rozvoji ľudských zdrojov, systematické, koordinované a adresné činnosti v oblasti podpory zdravia a zdieľanie know-how širokej spolupracujúcej siete – od regionálnej úrovne až po legislatívnu. Okrem zníženia bariér v prístupe k zdravotnej starostlivosti a zvýšenia zdravotnej gramotnosti projekty realizované organizáciou sledujú zlepšenie kľúčových sociálnych determinantov zdravia na lokálnej úrovni komunít, napríklad v oblasti zdraviu nevyhovujúcich materiálnych podmienok, enormnej psychickej záťaže obyvateľov žijúcich v prostredí MRK, v oblasti bariér v prístupe k službám starostlivosti a so všetkými uvedenými priamo súvisiacimi aspektami sociálneho vylúčenia obyvateľov MRK. Aktivity *Zdravých regiónov* pre mladých ľudí v situácii *NEET* ponúkajú systematickú príležitosť na rozvoj pracovných, sociálnych aj osobnostných zručností. Vďaka terénnej činnosti asistentov podpory zdravia majú mladí možnosť nadobudnúť prvú pracovnú skúsenosť, získať praktické vzdelanie v oblasti zdravotnej osvetu a naučiť sa fungovať v profesionálnom prostredí (kontakt s lekármi, samosprávami, neziskovými organizáciami). Táto kombinácia praktického tréningu, supervízie a komunitného ukotvenia pomáha mladým vymaniť sa z pasivity, získať sebavedomie a ľahšie sa zaradiť do bežného pracovného či vzdelávacieho procesu. Tým sa dlhodobo prispieva k zlepšeniu ich sociálno-ekonomického postavenia a k zvýšeniu kvality života v komunitách, v ktorých pôsobia.¹¹²

5.1.7 Mládežnícke organizácie

V Prešovskom kraji pôsobia viaceré mládežnícke organizácie, ktoré sú zosieťované do Rady mládeže Prešovského kraja (RMPK). RMPK vznikla v roku 2002 a pokrýva svojou pôsobnosťou aktivity celého územia kraja. Zastrešuje miestnu, lokálnu i regionálnu úroveň.

Medzi jej členov patria:

- Lietajúca ryba o.z.,
- Slovenský skauting, Východoslovenská oblasť o.z.,

¹¹⁰ Obdobie trvania projektu: 01.01.2020 – 31.12.2023. Okrem tohto projektu, organizácia realizovala národné projekty: *Korona te merel a Zdravé komunity 3B* vďaka podpore z Európskeho sociálneho fondu v rámci Operačného programu Ľudské zdroje.

¹¹¹ <https://www.zdraveregionny.eu/narodny-projekt-zdrave-komunity/>

¹¹² https://www.zdraveregionny.eu/wp-content/uploads/2018/04/Vyrocnna-sprava_Zdrave-regiony-2023_final.pdf.

- Domka – Združenie saleziánskej mládeže, stredisko Sabinov,
- Bratstvo pravoslávnej mládeže na Slovensku – SYNDESMOS, Prešov o.z.,
- Expression o.z.,
- Erko – Hnutie kresťanských spoločenstiev detí, územie VÝCHOD,
- Erko– Hnutie kresťanských spoločenstiev detí, územie SPIŠ,
- Mládežnícky parlament Snina,
- Komunitná nadácia Bardejov,
- Laura, združenie mladých, stredisko Humenné,
- Združenie kresťanských spoločenstiev mládeže,
- Klub Prieskumník – Pathfinder, Oddiel Opál – Prešov,
- Alfa Slovenskou,
- Stredoškolský parlament,
- KreDo.¹¹³

Okrem týchto organizácií pôsobia aj nasledujúce mládežnícke organizácie:

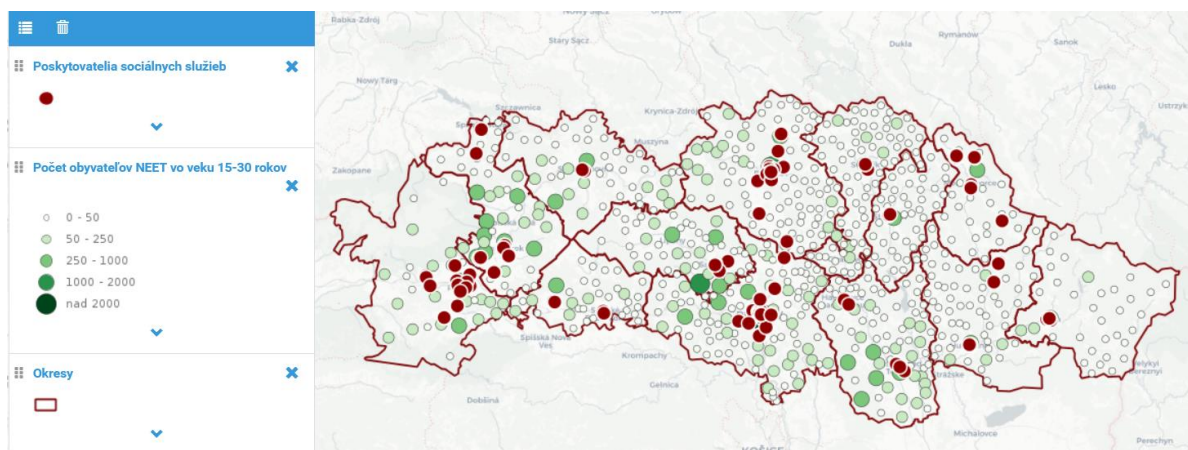
- Cesta von,
- Človek v ohrození,
- Divé maky,
- Komunitná nadácia Bardejov,
- Návrat,
- Unicef,
- Projekt Domov,
- OZ Vyrovnávanie šancí.

Väčšina organizácií je založená na princípe dobrovoľníctva. Pre mladých *NEET* predstavujú nielen priestor na zmysluplné trávenie voľného času, ale aj odrazový mostík – prostredníctvom doučovania, brigád, školení alebo komunitných projektov môžu získať pracovné návyky a rozvinúť sociálne zručnosti (komunikácia, sebadisciplína), získať kontakty na ďalšie inštitúcie (samosprávy, potenciálni zamestnávateľia), osvojiť si líderstvo a projektové myslenie (napr. príprava a realizácia vlastných podujatí, grantových výziev), nadobudnúť nové vedomosti či dokonca certifikované zručnosti, ktoré môžu využiť pri hľadaní zamestnania alebo pri návrate do formálneho vzdelávania. Vo vzťahu k mladým v situácii *NEET*, organizácie môžu pôsobiť preventívne. Vďaka ich pôsobnosti, majú mladí ľudia v Prešovskom kraji reálnu šancu zapojiť sa do spoločenských a rozvojových aktivít, čo pomáha predchádzať dlhodobej nezamestnanosti, podporuje osobný rast a rozvíja spolupatričnosť s lokálnou komunitou.

5.2 Mapa aktérov pre mladých v situácii *NEET*

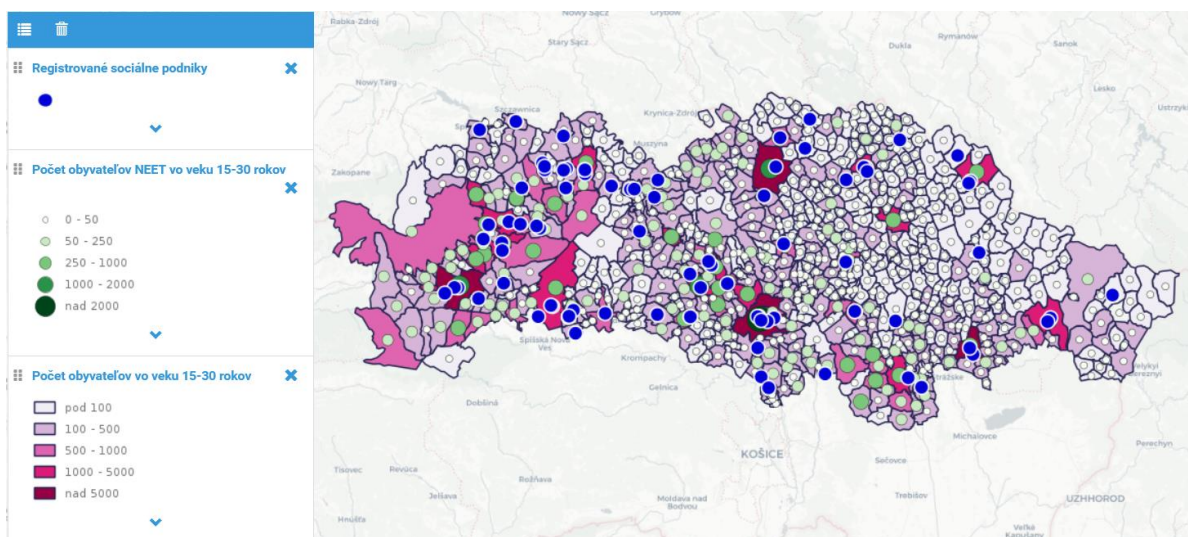
Na základe predstavenej identifikácie siete aktérov poskytujúcich služby pre mladých *NEET* podľa druhu poskytovanej podpory ponúkame aj ich zastúpenie podľa okresov.

¹¹³ Všetky detailné informácie o mládežníckych organizáciách sú uvedené v prílohovej časti

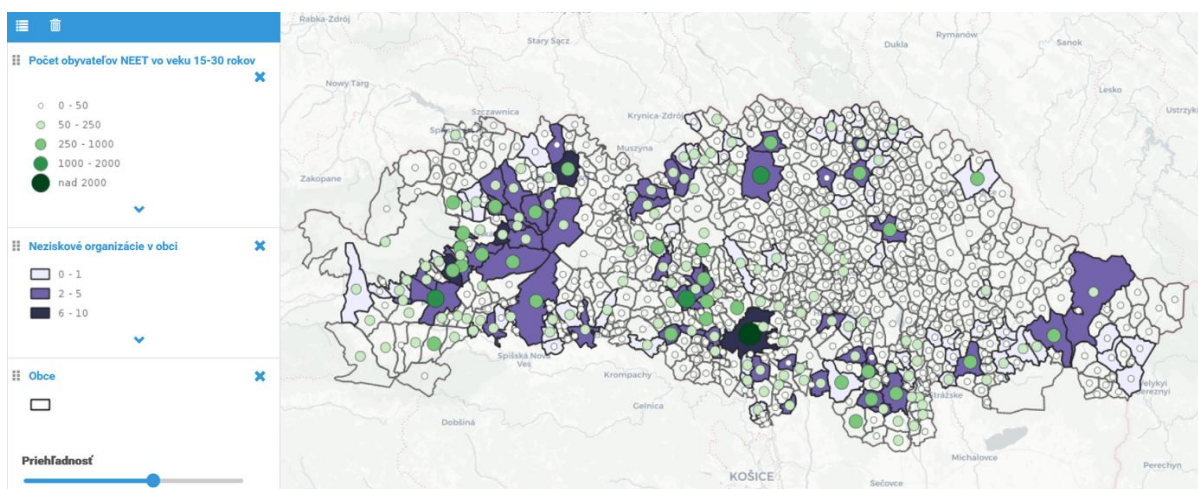
Mapa 17 Prehľad poskytovateľov sociálnych služieb v regióne a zastúpenie mladých NEET vo veku 15 až 30 rokov

Zdroj: <https://geopresovregion.sk/mviewer/?lang=sk&config=apps/neet/neet.xml#>

Mapa 18 Sociálne podniky v regióne a zastúpenie mladých NEET vo veku 15 až 30 rokov

Zdroj: <https://geopresovregion.sk/mviewer/?lang=sk&config=apps/neet/neet.xml#>

Mapa 19 Neziskové organizácie v regióne a zastúpenie mladých NEET vo veku 15 až 30 rokov

Zdroj: <https://geopresovregion.sk/mviewer/?lang=sk&config=apps/neet/neet.xml#>

V okrese Bardejov je 12 organizácií, ktoré poskytujú sociálne služby. Taktiež sa v okrese nachádza 6 sociálnych podnikov. V 13 obciach sa poskytuje terénna sociálna práca. Takisto sa v okrese nachádza 5 komunitných centier a 15 neziskových organizácií. Rómskych pastoračných diel je v počte 4. Zo štátnych úradov sa v okrese nachádza 1 UPRSV a dlhová poradňa: Bardejov, Slovenská 1, bdp.bj@upsvr.gov.sk, kontakt: 0905 909 704. Podľa Štatistického úradu (2023) v okrese Bardejov je 1 614 malých podnikateľov (do 50 zamestnancov), 30 stredných podnikateľov (50 – 249 zamestnancov) a 4 veľkí podnikatelia (nad 25 zamestnancov). Medzi významných veľkých podnikateľov v okrese patria napr.:

- MAKOS, a.s., Mičkova 31 085 01 Bardejov,
- BARDEJOVSKÉ KÚPELE a. s., Bardejovské Kúpele, 086 31 Bardejovské Kúpele,
- OBUV – ŠPECIÁL, spol. s r.o., Duklianska 1379/19, Bardejov.

V okrese Humenné sú 3 organizácie, ktoré poskytujú sociálne služby. Taktiež sa v okrese nachádzajú 3 sociálne podniky. V 3 obciach sa poskytuje terénna sociálna práca. Takisto sa v okrese nachádzajú 2 komunitné centrá a 13 neziskových organizácií. Rómske pastoračné dielo nie je žiadne. Zo štátnych úradov sa v okrese nachádza 1 UPRSV a dlhová poradňa Humenné, Námestie slobody 1735, bdp.he@upsvr.gov.sk, kontakt: 0905 913 587. V okrese pôsobí 959 malých podnikateľov, 11 stredných podnikateľov a 8 veľkých podnikateľov. Medzi významných podnikateľov patria napr.:

- MECOM GROUP s.r.o., Poľná 4 066 01 Humenné
- GVP, spol. s r.o. Humenné, Tolstého 1 066 01 Humenné
- ANDRITZ Slovakia s.r.o., Chemlonská 1 066 01 Humenné
- Tytex Slovakia s.r.o., Chemlonská 1 066 01 Humenné
- Nexis Fibers a.s., Chemlonská 1 066 12 Humenné
- OLDRATI SLOVENSKO s.r.o., Jasenovská 2468/34 066 01 Humenné
- Nemocnica A. Leňa Humenné, a.s., Nemocničná 7 066 01 Humenné
- SAD Humenné, a.s., Fidlikova 1 066 43 Humenné

V okrese Kežmarok je 7 organizácií, ktoré poskytujú sociálne služby. Taktiež sa v okrese nachádza 11 sociálnych podnikov. V 8 obciach sa poskytuje terénna sociálna práca. Takisto sa v okrese nachádza 7 komunitných centier a 46 neziskových organizácií. Rómskych pastoračných diel je v počte 2. Zo štátnych úradov sa v okrese nachádza 1 UPRSV a dlhová poradňa Kežmarok, Baštová 18, bdp.kk@upsvr.gov.sk, kontakt: 0908 158 904. V okrese pôsobí 827 malých podnikateľov, 18 stredných podnikateľov a 4 veľkí podnikatelia. Medzi významných podnikateľov patria napr.:

- Tatranská mliekareň a.s., Nad traťou 26 060 01 Kežmarok
- ZASTROVA, a.s., SNP 86 061 01 Spišská Stará Ves
- Podtatranská s.r.o., Slavkovská cesta 54/1468 060 01 Kežmarok
- TESCA SLOVAKIA s.r.o., Michalská 18 060 01 Kežmarok

V okrese Levoča sú 2 organizácie, ktoré poskytujú sociálne služby. Taktiež sa v okrese nachádza 9 sociálnych podnikov. V 5 obciach sa poskytuje terénna sociálna práca. Takisto sa v okrese nachádzajú 4 komunitné centrá a 17 neziskových organizácií. Rómske pastoračné dielo nie je žiadne. Zo štátnych úradov sa v okrese nachádza 1 UPRSV v sídle okresu. V okrese Levoča pôsobí 398 malých podnikateľov a 1 veľký zamestnávateľ, a to Nemocnica AGEL Levoča a.s., Probstnerova cesta 2/3082 054 01 Levoča.

V okrese Medzilaborce je 5 organizácií, ktoré poskytujú sociálne služby. Taktiež sa v okrese nachádzajú 4 sociálne podniky. V 2 obciach sa poskytuje terénna sociálna práca. Takisto sa v okrese nachádza 1 komunitné centrum a 1 nezisková organizácia. Rómske pastoračné dielo nie je žiadne. Zo štátnych úradov sa v okrese nachádza 1 UPRSV v sídle okresu. V okrese pôsobí 100 malých podnikateľov a 1 stredný podnikateľ.

V okrese Svidník sú 2 organizácie, ktoré poskytujú sociálne služby. Taktiež sa v okrese nachádzajú 4 sociálne podniky. V 8 obciach sa poskytuje terénna sociálna práca. Takisto sa v okrese nachádza 5 komunitných centier a 20 neziskových organizácií. Rómske pastoračné dielo nie je žiadne. Zo štátnych úradov sa v okrese nachádzajú 2 UPRSV (Svidník, Giraltovce).

V okrese pôsobí 545 malých podnikateľov, 11 stredných podnikateľov a 1 veľký podnikateľ. Medzi významných podnikateľov patria napr.:

- Nemocnica arm. generála L. Svobodu Svidník, a.s., MUDr. Pribulu 412/4 089 01 Svidník
- IC – AUMONT, s.r.o., Sovietskych hrdinov 200 089 01 Svidník
- Conec Slovakia s.r.o., Dukelská 19 087 01 Giraltovce

V okrese Poprad je 12 organizácií, ktoré poskytujú sociálne služby. Taktiež sa v okrese nachádzajú 4 sociálne podniky. V 11 obciach sa poskytuje terénna sociálna práca. Takisto sa v okrese nachádza 6 komunitných centier a 9 neziskových organizácií. Rómskych pastoračných diel je v počte 1. Zo štátnych úradov sa v okrese nachádzajú 1 UPRSV a dlhová poradňa Poprad, Karpatská 7, bdp.pp@upsvr.gov.sk, kontakt: 0907 104 953. V okrese pôsobí 2 645 malých podnikateľov, 47 stredných podnikateľov a 11 veľkých podnikateľov. Medzi významných podnikateľov patria napr.:

- TATRAVAGÓNKA a.s., Štefánikova 887/53 058 01 Poprad
- Beko Manufacturing Slovakia spol. s r.o., Hlavná 5039/1A 058 01 Poprad
- Nemocnica Poprad, a.s., Banícka 803/28 058 45 Poprad
- CHEMOSVIT FOLIE, s.r.o., Štúrova 101 059 21 Svit
- Podtatranská vodárenská prevádzková spoločnosť, a.s., Hraničná 662/17 058 89 Poprad
- LUNYS, s.r.o., Hlavná 4512/96 059 51 Poprad
- STIEBEL ELTRON Slovakia, s.r.o., Hlavná 1 058 01 Poprad
- Terichem Tervakoski, a.s., Štúrova 101 059 21 Svit
- Schüle Slovakia, s.r.o., Teplická 3860/34A 058 01 Poprad

- COOP JEDNOTA POPRAD, spotrebné družstvo, Námestie sv. Egídia 27 058 01 Poprad
- Aureola s.r.o., L. Svobodu 2689/80 058 01 Poprad
- Slovenská autobusová doprava Poprad, akciová spoločnosť, Wolkerova 466 058 49 Poprad

V okrese Prešov je 11 organizácií, ktoré poskytujú sociálne služby. Taktiež sa v okrese nachádza 13 sociálnych podnikov. V 20 obciach sa poskytuje terénna sociálna práca. Takisto sa v okrese nachádza 13 komunitných centier a 35 neziskových organizácií. Nachádzajú sa 3 rómske pastoračné diela. Zo štátnych úradov sa v okrese nachádza 1 UPRSV a dlhová poradňa Prešov, Duchnovičovo námestie 1, bdp.po@upsvr.gov.sk, kontakt: 0907 801 411. V okrese Prešov pôsobí 4 291 malých podnikateľov, 74 stredných podnikateľov a 14 veľkí zamestnávateľia nad 250 zamestnancov. Medzi významných podnikateľov patria napr.:

- Lear Corporation Seating Slovakia s.r.o., Solivarská 1/A 080 01 Prešov
- MERKURY SHOP s.r.o., Duklianska 11 080 01 Prešov
- MILK-AGRO, spol. s r.o., Čapajevova 36 080 46 Prešov
- Plzeňský Prazdroj Slovensko, a.s., Pivovarská 9 082 21 Veľký Šariš
- COOP Jednota Prešov, spotrebné družstvo, Konštantínova 3 081 77 Prešov
- Garrett Motion Slovakia s.r.o., Záborské 515 082 53 Záborské
- KARMEN – veľkoobchod potravín s.r.o., Strojnícka 15 080 01 Prešov
- KE Prešov Elektrik, s.r.o., Jilemnického 5 080 01 Prešov
- KOMFOS Prešov, s.r.o., Ľubochňianska 2 080 06 Ľubotice
- FROST a.s. Prešov, Hlavná 57 080 01 Prešov
- CEMM THOME SK, spol. s r.o., Budovateľská 38 080 01 Prešov
- VEDOS, s.r.o., Petrovany – Vysielač 588 082 53 Petrovany
- FTE automotive Slovakia s.r.o., Malý Šariš 486 080 01 Prešov
- Dopravný podnik mesta Prešov, akciová spoločnosť, Bardejovská 7 080 06 Ľubotice

V okrese Sabinov sú 3 organizácie, ktoré poskytujú sociálne služby. Taktiež sa v okrese nachádza 6 sociálnych podnikov. V 13 obciach sa poskytuje terénna sociálna práca. Takisto sa v okrese nachádza 8 komunitných centier a 12 neziskových organizácií. Rómskych pastoračných diel je v počte 1. Zo štátnych úradov sa v okrese nachádzajú 2 UPRSV (Sabinov, Lipany). V okrese pôsobí 764 malých podnikateľov, 11 stredných podnikateľov a 2 veľkí podnikatelia.

V okrese Snina je 1 organizácia, ktoré poskytujú sociálne služby. Taktiež sa v okrese nachádzajú 3 sociálne podniky. V 2 obciach sa poskytuje terénna sociálna práca. Takisto sa v okrese nachádza 1 komunitných centier a 10 neziskových organizácií. Rómskych pastoračných diel je v počte 1. Zo štátnych úradov sa v okrese nachádzajú 1 UPRSV. V okrese pôsobí 414 malých podnikateľov a 10 stredných podnikateľov. Významným podnikateľom v okrese je Nemocnica Snina, s.r.o., Sládkovičova 300/3 069 01 Snina.

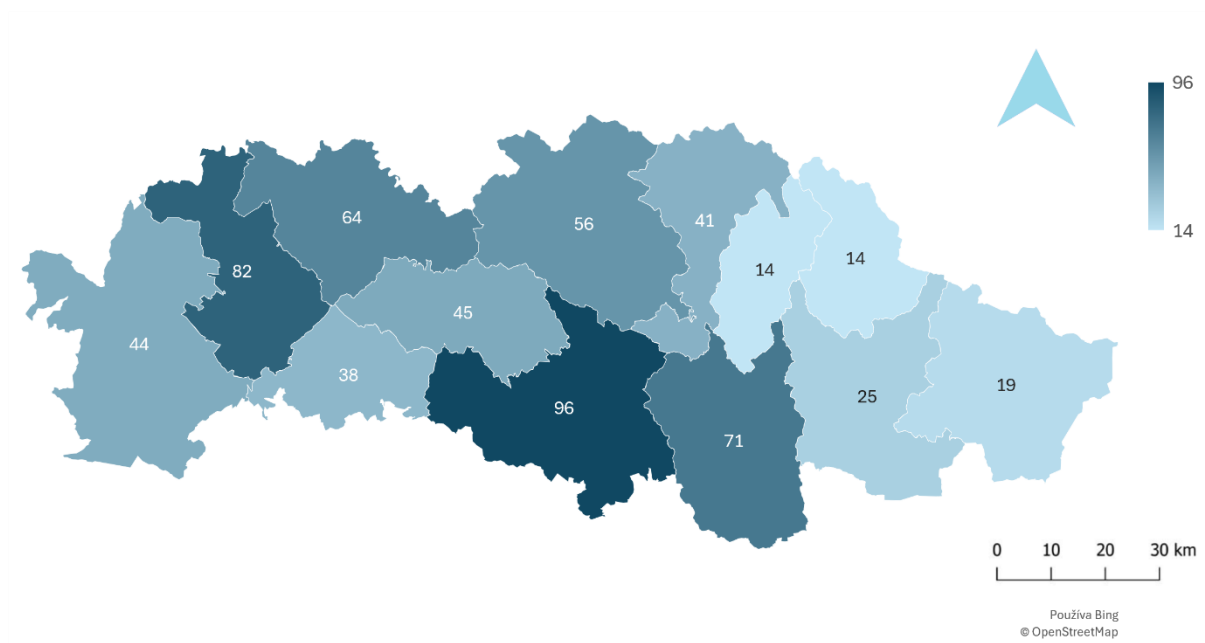
V okrese Stará Ľubovňa sú 2 organizácie, ktoré poskytujú sociálne služby. Taktiež sa v okrese nachádza 18 sociálnych podnikov. V 8 obciach sa poskytuje terénna sociálna práca. Takisto sa v okrese nachádza 7 komunitných centier a 23 neziskových organizácií. Rómskych pastoračných diel je v počte 5. Zo štátnych úradov sa v okrese nachádza 1 UPRSV a dlhová poradňa Stará Ľubovňa, Námestie Sv. Mikuláša 5, bdp.sl@upsvr.gov.sk, kontakt: 0918 661 495. V okrese pôsobí 817 malých podnikateľov, 11 stredných podnikateľov a 1 veľký podnikateľ, ktorý zamestnáva nad 250 zamestnancov. Medzi významných podnikateľov patria napr.:

- GAS Familia, s.r.o., Stará Ľubovňa
- Agropieniny s.r.o., Stará Ľubovňa (predovšetkým sezónna práca)

V okrese Stropkov je 1 organizácia, ktorá poskytuje sociálne služby. V okrese sa nenachádza žiadny sociálny podnik. V 7 obciach sa poskytuje terénna sociálna práca. Takisto sa v okrese nachádza 1 komunitné centrum a 4 neziskové organizácie. Rómske pastoračné dielo nie je žiadne. Zo štátnych úradov sa v okrese nachádzajú 1 UPRSV v sídle okresu a dlhové poradňa Stropkov, Matice Slovenskej 899, bdp.sp@upsvr.gov.sk, kontakt: 0905 944 777. V okrese pôsobí 351 malých podnikateľov, 8 strední podnikatelia a 1 veľký podnikateľ, ktorý zamestnáva viac ako 250 zamestnancov, a to je TESLA STROPKOV, akciová spoločnosť, Hviezdoslavova 37/46 091 12 Stropkov.

V okrese Vranov nad Topľou je 5 organizácií, ktoré poskytujú sociálne služby. Taktiež sa v okrese nachádza 5 sociálnych podnikov. V 16 obciach sa poskytuje terénna sociálna práca. Takisto sa v okrese nachádza 17 komunitných centier a 20 neziskových organizácií. Rómskych pastoračných diel je v počte 6. Zo štátnych úradov sa v okrese nachádzajú 2 UPRSV (Vranov nad Topľou a pracovisko Hanušovce nad Topľou) a dlhová poradňa Vranov nad Topľou, Námestie Slobody 5, bdp.vt@upsvr.gov.sk, kontakt: 0907 100 923. V okrese pôsobí 944 malých podnikateľov, 21 stredných podnikateľov a 5 veľkých podnikateľov. Medzi významných podnikateľov patria napr.:

- STD DONIVO a.s., Mlynská 1346 093 01 Vranov nad Topľou
- Vranovská nemocnica, a.s., M. R. Štefánika 187/177 B 093 27 Vranov nad Topľou
- BUKOCEL, a.s., Hencovská 2073 093 02 Hencovce
- ZEOCEM s.r.o., Prešovská 282/1 094 34 Bystré
- COOP Jednota, Vranov nad Topľou, spotrebné družstvo, Námestie slobody 79 093 01 Vranov nad Topľou

Mapa 20 Zastúpenie aktérov podľa okresov PSK

Zdroj: vlastné spracovanie

Disparity v sieti služieb naznačujú, že mladí *NEET* v menších alebo menej rozvinutých okresoch majú obmedzenejšie možnosti na okamžité zapojenie sa do podporných programov.

Väčšia koncentrácia služieb v okresoch s vyšším počtom obyvateľov (napr. Prešov, Kežmarok) je prirodzená, zároveň však vytvára regionálnu nerovnováhu, ktorá môže zhoršovať situáciu mladých *NEET* v okrajových okresoch.

Rôznorodosť poskytovaných služieb (od sociálnych podnikov, terénnej práce, cez komunitné centrá až po cirkevné organizácie) je dôležitá, pretože poskytuje rôzne formy podpory – od riešenia sociálnych problémov až po príležitosti na zamestnanie.

Kľúčové je prepojenie týchto subjektov a vznik funkčnej siete, ktorá zabezpečí koordináciu, výmenu skúseností a efektívne riešenie špecifických potrieb mladých *NEET* v kraji.

V kapitole 3.1 charakterizujeme, že Prešovský kraj má tri strategicko-plánovacie regióny: Spiš, Šariš a Horný Zemplín. Pri prekrytí vrstvy subregiónov s navrhovanými rizikovými lokalitami identifikujeme nasledujúce charakteristiky:

1. Výskyt mladých ľudí v situácii *NEET* je naprieč celým krajom. *NEET* mladí žijú v 664 obciach zo 665 obcí Prešovského kraja. Pomer *NEET* voči celkovému počtu obyvateľov v okrese je rozdielny, taktiež pomer *NEET* voči celkovému počtu mladých ľudí od 15 do 30 rokov v danej obci je rozdielny, preto sme identifikovali 5 lokalít najvypuklejšej *NEET* situácie, ktoré sme pomenovali ako zraniteľne lokality s vyšším rizikom *NEET*.

V každom strategicko-plánovacom regióne sa nachádza riziková lokalita, v ktorej odporúčame zriadiť JKM:

- I. v subregióne Spiš je priestorovo najrozsiahlejšia lokalita I., v subregióne Šariš sme identifikovali dve lokality a časť tretej.
- II. najrozsiahlejšie pokrýva centrálnu a južnú časť – lokalita II. (okresy Sabinov, Prešov),

III. na severe Šariša sa nachádza ďalšia menšia lokalita s vyšším rizikom – lokalita III. (pokrýva okres Bardejov a časť Starej Ľubovne),

IV. v severovýchodnej časti (okolo okresného mesta Svidník) sa nachádza doplnková lokalita V.,

V. v subregión Horný Zemplín je najvypuklejšia situácia na juhu, ide predovšetkým o okres Vranov nad Topľou a západnú časť okresu Humenné – lokalita IV.

Nižšie je prezentované prehľadné zmapovanie zastúpenia identifikovaných aktérov fokusované na vyššie vymedzené oblasti v Tabuľke 103 (Tabuľka 103 Mapovanie aktérov pre mladých v situácii NEET) ako aj na mapách, ktoré sumarizujú overených aktérov, pre ktorých je skupina NEET primárnou cieľovou skupinou (mapa č. 21 až 23) v rámci jednotlivých subregiónov PSK.

Tabuľka 102 Mapovanie aktérov pre mladých v situácii NEET v rizikových lokalitách

lokalita I.	lokalita II.	lokalita III.	lokalita IV.	lokalita V.
ÚPSVaR	ÚPSVaR	ÚPSVaR	ÚPSVaR	ÚPSVaR
Cirkev – kňazský seminár	Cirkev – kňazský seminár			
Spišská Katolícka charita	Gréckokatolícka charita	Slovenský Katolícka charita Centrum podpory – utečenci	Arcidiecézna charita Košice Charitný dom pre mládež	Gréckokatolícka charita Sociálne centrum (SK)
Rómske pastoračné centrá: Huncovce, Gerlachov, Lomnička, Jakubany. Podstatne väčšia potreba.	Rómske pastoračné centrá: Jarovnice, Prešov, Abranovce. Centrum Sigord. Podstatne väčšia potreba.	Rómske pastoračné centrá: Čirč, Š. Jastrabie, Malcov, Lenartov, Snakov, Bardejov, Zborov. Odporúčame: Nižný Tvarovec, Kurov, Cigeľka,	Rómske pastoračné centrá: Hlinné, Jastrabie, Sol', Čičava, Vechec. Odporúčame: Banské, Zamutov, Vranov n/T, Kučín, Hencovce, Niž. Hrabovec, Brekov	Absentujú rómske pastoračné centrá. Odporúčame minimálne v mestách Svidník, Stropkov, Medzilaborce. Potom v okrese SK: Kružlová, Krajná Bystrá, Ladomirová, Roztoky
Existujú sociálne podniky. Odporúčame ďalšie: na hranici okres PP a KK (medzi Gerlachovom a Huncovcami), v Lendaku a okolitých obciach, Lomničke	Existujú sociálne podniky. Odporúčame ďalšie: západne od okresného mesta Prešov, sever. časť okresu SB.	Absentujú. Existujú v Bardejov a severovýchodnej časti okresu. Odporúčame v SZ časti okresu: Lenartov – Rokytovej – Cigeľka – Hrabské	Existujú len 2. Odporúčame v celej západnej časti okresu Vranov n/T.	Existujú v okrese SK, ML, chýbajú v okrese Stropkov.
Neziskové organizácie: pôsobia	Neziskové organizácie: pôsobia	Neziskové organizácie: pôsobia	Neziskové organizácie: pôsobia	Neziskové organizácie: pôsobia. Odporúčame viac angažovania NO v okrese Stropkov a Medzilaborce

lokalita I.	lokalita II.	lokalita III.	lokalita IV.	lokalita V.
Terénna sociálna práca. skoro dostatočné pôsobenie. Odporúčame: Lendak, Ľubica, Stráne, Nová Lesná, Veľký Slavkov, Lomnička, Kolačkov, Stará Ľubovňa	Terénna sociálna práca. skoro dostatočné pôsobenie.	Terénna sociálna práca. skoro dostatočné pôsobenie.	Terénna sociálna práca. skoro dostatočné pôsobenie. Odporúčame: Zamutov, Kamená Poruba, Sačurov.	Terénna sociálna práca. skoro dostatočné pôsobenie.
Komunitné centrá: skoro dostatočná pôsobnosť. Odporúčame: Gerlachov, Hranovnica, Jánovce, Vydrník.	Komunitné centrá: dostatočná pôsobnosť	Komunitné centrá: skoro dostatočná pôsobnosť. Odporúčame: Hrabské, Snakov.	Komunitné centrá: dostatočná pôsobnosť.	Komunitné centrá: dostatočná pôsobnosť.
MOaPS: skoro dostatočná pôsobnosť.	MOaPS: skoro dostatočná pôsobnosť.	MOaPS: skoro dostatočná pôsobnosť.	MOaPS: skoro dostatočná pôsobnosť.	MOaPS: skoro dostatočná pôsobnosť.
Zdravé regióny: dostatočná pôsobnosť.	Zdravé regióny: dostatočná pôsobnosť.	Zdravé regióny: dostatočná pôsobnosť.	Zdravé regióny: dostatočná pôsobnosť.	Zdravé regióny: dostatočná pôsobnosť.
Stredné školy				
Duálne vzdelávanie: nedostatočné zapojenie. Odporúčame hlavne v okrese KK, SL rozvíjať spoluprácu s MSP.	Duálne vzdelávanie: nedostatočné zapojenie. Koncentrácia v okresných mestách. Odporúčame rozvíjať spoluprácu s MSP hlavne v okrese SB a mimo krajského mesta Prešov v okrese PO.	Duálne vzdelávanie: nedostatočné zapojenie. Len v okresnom meste. Odporúčame rozvíjať ďalšiu spoluprácu s MSP.	Duálne vzdelávanie: nedostatočné zapojenie. Len v okresnom meste. Odporúčame rozvíjať ďalšiu spoluprácu s MSP.	Duálne vzdelávanie: nedostatočné zapojenie. Len v okresnom meste. Odporúčame rozvíjať ďalšiu spoluprácu s MSP.

Zdroj: vlastné spracovanie

Spiš

Podiel NEET na celkovom počte mladých vo veku od 15-29 (vrátane)

0% - 13%

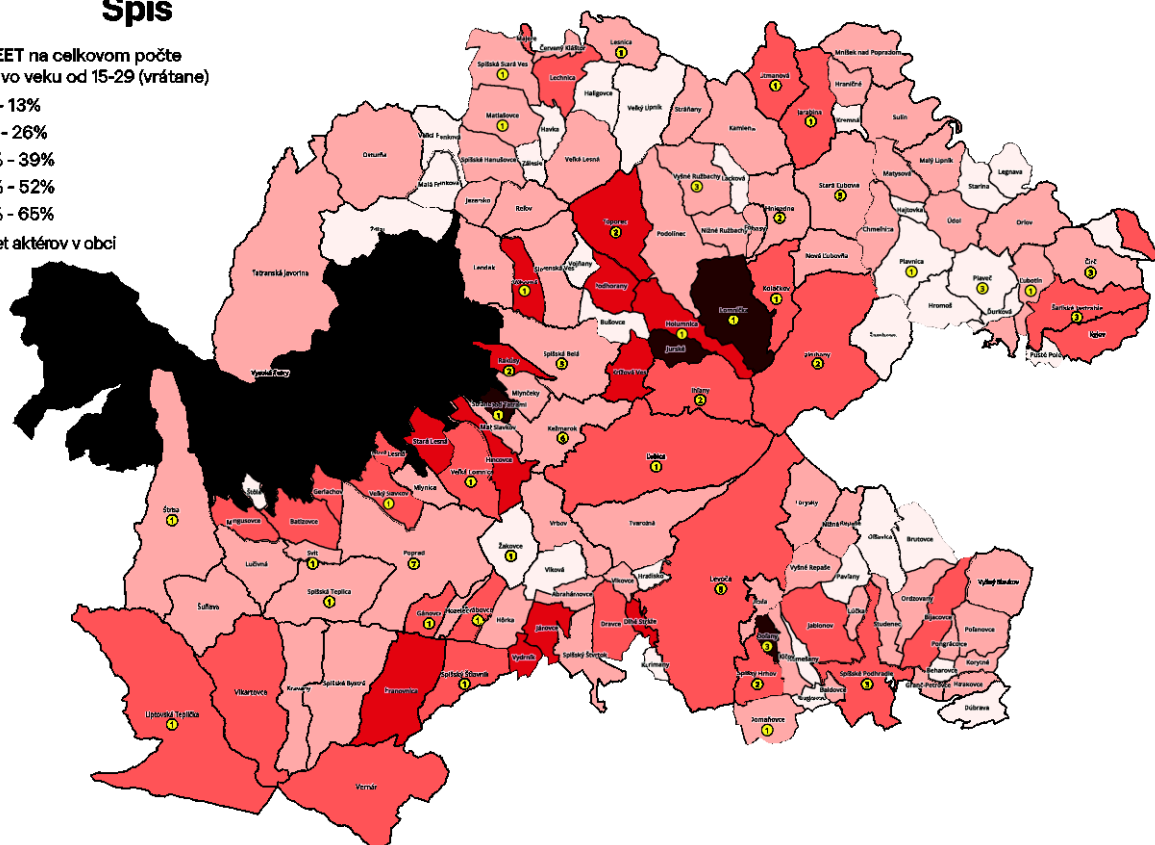
13% - 26%

26% - 39%

39% - 52%

52% - 65%

① počet aktérov v obci

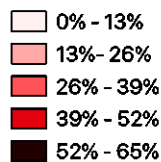

Mapa 21 Počet aktérov s rámci zastúpenia mladých v situácii NEET ako primárnou cieľovou skupinou v obciach subregiónu Spiš

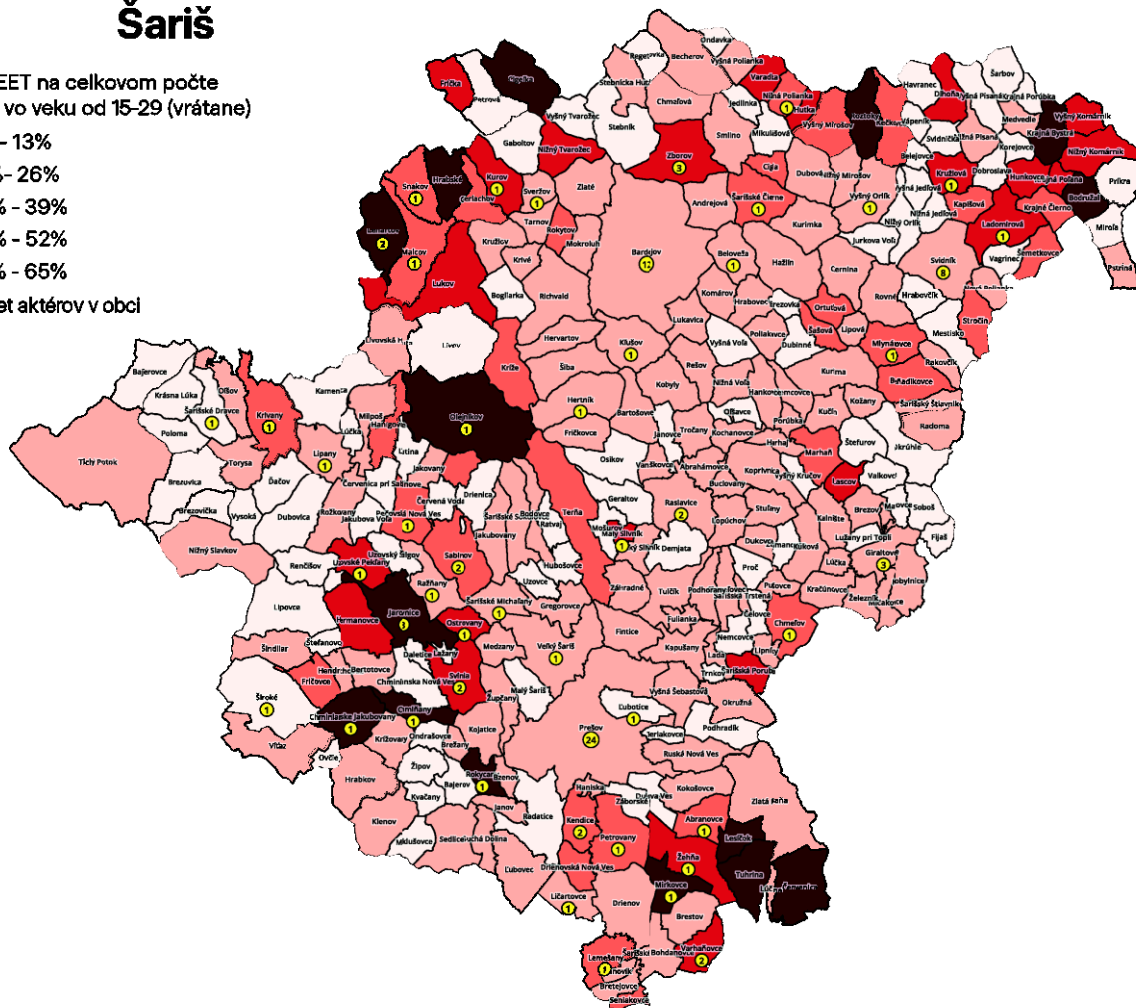
Zdroj: Vlastné spracovanie identifikácie aktérov a podľa údajov z SODB2021

Šariš

Podiel NEET na celkovom počte mladých vo veku od 15-29 (vrátane)

① počet aktérov v obci

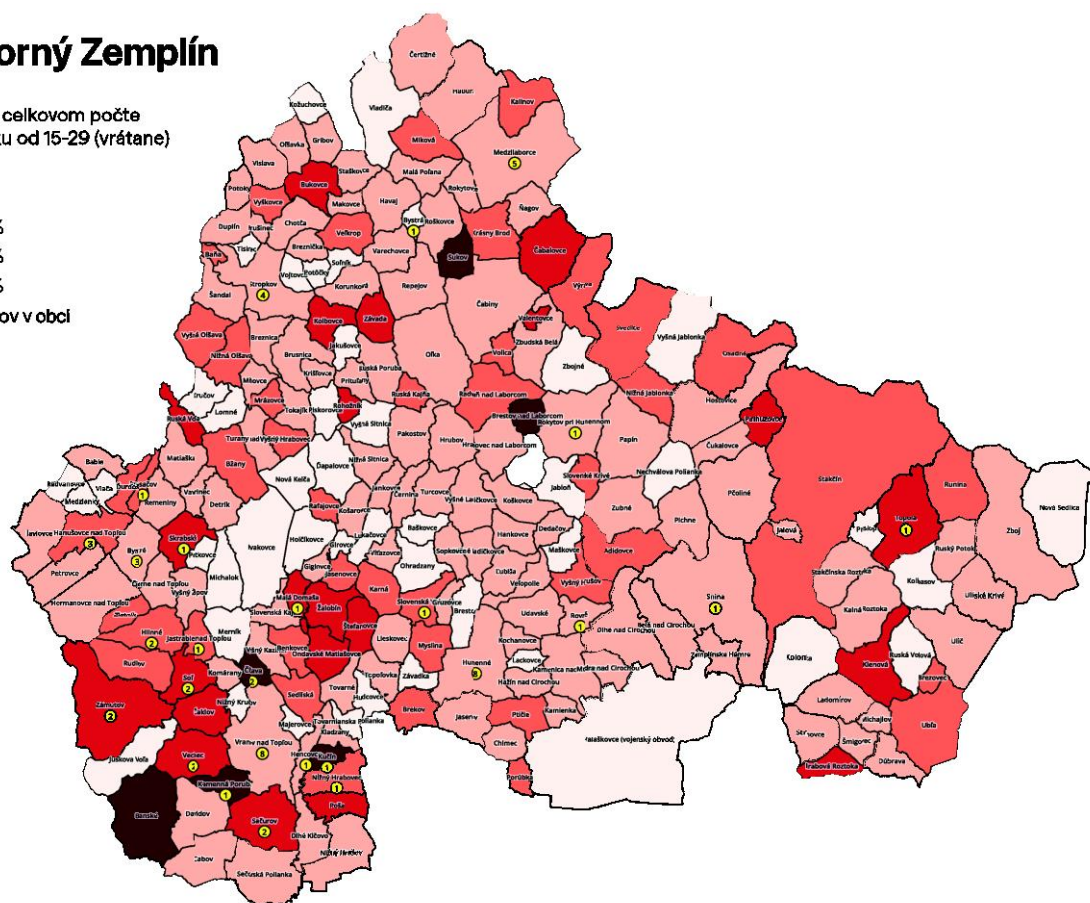

Mapa 22 Počet aktérov s rámci zastúpenia mladých v situácii NEET ako primárnou cieľovou skupinou v obciach subregiónu Šariš

Zdroj: Vlastné spracovanie identifikácie aktérov a podľa údajov z SODB2021

Horný Zemplín

Podiel NEET na celkovom počte mladých vo veku od 15-29 (vrátane)

Mapa 23 Počet aktérov s rámci zastúpenia mladých v situácii NEET ako primárnou cieľovou skupinou v obciach subregiónu Horný Zemplín

Zdroj: Vlastné spracovanie identifikácie aktérov a podľa údajov z SODB2021

Na záver je dôležité zdôrazniť, že samotný výskyt aktérov pre mladých v jednotlivých rizikových lokalitách ešte nie je zárukou kvality intervencie alebo dopytom po potrebe služieb. Predchádzajúca tabuľka 102 mapuje výskyt, sídlo pôsobenia. V mnohých obciach jednotlivých lokalít pôsobia aktéri, ale potreba je omnoho vyššia, žiadanejšia. Vyžaduje si to ďalšie podrobnejšie skúmanie prístupov práce a jej efektivity vzhľadom na špecifiká *NEET*.

Na základe analýzy dostupných služieb pre mladých *NEET* v jednotlivých okresoch PSK boli identifikované chýbajúce služby. Tieto „biele miesta“ predstavujú kritické oblasti, kde je potrebné posilniť alebo zaviesť nové služby na podporu mladých v situácii alebo ohrozených *NEET*.

1. Nedostatočné pokrytie sociálnych služieb a komunitných centier:

- najväčší nedostatok: Snina (1 sociálna služba, 1 komunitné centrum, 2 obce s terénou sociálnou prácou), Levoča (2 sociálne služby, 4 komunitné centrá, 5 obcí s terénou sociálnou prácou), Stropkov (1 sociálna služba, 1 komunitné centrum, 7 obcí s terénou sociálnou prácou), Medzilaborce (5 sociálnych služieb, 1 komunitné centrum, 2 obce s terénou sociálnou prácou)

- Je nevyhnutné zavedenie mobilných tímov pre poskytovanie sociálnych služieb a rozvoj nízkoprahových centier pre *NEET* aj v odľahlejších obciach.
- 2. Absentujúce alebo nedostatočné rómske pastoračné centrá:
 - absentujú rómske pastoračné diela v okresoch: Humenné, Levoča, Svidník, Medzilaborce, Stropkov.
- 3. Nedostatok sociálnych podnikov:
 - žiadne sociálne podniky v okrese Stropkov,
 - veľmi nízky počet sociálnych podnikov: Snina (3), Humenné (3), Svidník (4).
- 4. Slabé prepojenie vzdelávania s trhom práce (duálne vzdelávanie):
 - nedostatočné zapojenie duálneho vzdelávania v okresoch: Levoča, Stropkov, Medzilaborce, Snina, Humenné.
- 5. Nedostatok programov pre osobný rozvoj a kariérne poradenstvo v celom Prešovskom kraji:
 - chýbajúce kariérne poradenstvo pre *NEET* v odľahlejších okresoch,
 - potreba podpory vzniku kariérnych centier a mentoringových programov, individuálne poradenstvo a podpora sebariadeného učenia pre cieľovú skupinu.

5.3 Zhrnutie zistení v rámci mapovania relevantných aktérov

V rámci mapovania relevantných aktérov bola vykonaná analýza dostupnosti služieb pre mladých v situácii *NEET* a podnikateľského prostredia v jednotlivých okresoch Prešovského kraja ako aj na úroveň obcí.

Najvyšší počet aktérov pôsobí v okrese Prešov, ktoré je ekonomickým centrom regiónu, potom vo Vranove nad Topľou a Kežmarku. Porovnávajúc zastúpenie identifikovaných aktérov medzi okresmi, sledujeme ich nerovnomerné zastúpenie. Súvisí to najmä s lokáciou aktérov do okresných miest, ktoré nezaznamenávajú najvyšší podiel ohrozenej cieľovej skupiny. Naopak obce, v ktorých žije vyšší podiel osôb v situácii *NEET* disponujú minimálnym počtom aktérov, ktorí by pomohli riešiť túto situáciu. Ich zastúpenie demonštruje mapa nižšie. Napriek tomu, že aktéri poskytujú pomoc a podporu mladým ľuďom a ich rodinám v rôznych životných situáciách, v rámci jednotlivých lokalít ich pôsobí len obmedzený počet.

Z uvedených dátových zdrojov vyplývajú značné rozdiely medzi jednotlivými okresmi PSK v dvoch kľúčových rovinách:

1. Dostupnosť podporných služieb (sociálne služby, sociálne podniky, terénna sociálna práca, komunitné centrá, neziskové organizácie, rómske pastoračné diela, úrady práce a dlhové poradne)

Väčšie okresy (Prešov, Poprad, Kežmarok, Vranov nad Topľou) majú širšiu škálu sociálnych služieb, väčší počet komunitných centier, neziskových organizácií a častejšie zastúpenie róm-

ských pastoračných misií /diel. To naznačuje, že táto infraštruktúra môže podporovať mladých *NEET* komplexnejšie.

Napr. okres Prešov disponuje 13 sociálnymi podnikmi, 20 obcami s terénnou sociálnou prácou a 35 neziskovými organizáciami.

Vranov nad Topľou má 5 sociálnych podnikov a až 17 komunitných centier, čo je v rámci kraja vysoký počet.

Stredne veľké okresy (Bardejov, Humenné, Sabinov, Stará Ľubovňa) ponúkajú relatívne vyváženú podporu, i keď počet sociálnych podnikov a komunitných centier tu môže byť nižší než v Prešove či Poprade.

Bardejov napr. vykazuje 12 organizácií poskytujúcich sociálne služby a 6 sociálnych podnikov, pričom terénna sociálna práca funguje v 13 obciach.

V Starej Ľubovni je až 18 sociálnych podnikov, ale len 1 veľký podnikateľ.

Menšie alebo menej rozvinuté okresy (Levoča, Medzilaborce, Snina, Stropkov) evidujú nižší počet služieb i sociálnych podnikov.

Levoča má len 2 organizácie poskytujúce sociálne služby a 9 sociálnych podnikov.

Medzilaborce disponujú 5 poskytovateľmi sociálnych služieb, 1 komunitným centrom a 1 neziskovou organizáciou.

Stropkov nemá žiadny sociálny podnik, len 1 organizáciu so sociálnymi službami a 1 komunitné centrum.

Z hľadiska **regionálneho rozloženia** môžeme teda pozorovať, že **vyššia koncentrácia služieb je vo väčších mestách/okresoch**, kde existuje aj viac komunít, inštitúcií a iniciatív (napr. terénna sociálna práca, neziskový sektor, pastoračné misijné centrá). Pre mladých *NEET* to znamená **lepšiu dostupnosť podpory** práve vo väčších sídlach, zatiaľ čo v rurálnych regiónoch je pokrytie značne obmedzené.

2. Ekonomická štruktúra a potenciálne príležitosti na trhu práce

Počty malých, stredných a veľkých podnikateľov sa takisto líšia naprieč okresmi, čo priamo ovplyvňuje príležitosti na zamestnanie či prax pre mladých ľudí.

Okresy s viacerými veľkými zamestnávateľmi (Prešov, Poprad, Humenné, Vranov nad Topľou) dokážu vygenerovať stabilnejšie pracovné miesta.

- Prešov napr. vykazuje až 4 291 malých, 74 stredných podnikateľov a 14 veľkých.
- Poprad má 2 645 malých, 47 stredných a 11 veľkých podnikateľov.
- Humenné má až 8 veľkých podnikateľov (napr. MECOM GROUP, ANDRITZ Slovakia), hoci je to menšie mesto.

Niektoré okresy (Bardejov, Kežmarok, Sabinov) majú menší počet veľkých zamestnávateľov, no stále pomerne vyvážený mix malých a stredných firiem.

- Bardejov: 1 614 malých, 30 stredných a 4 veľké subjekty.
- Kežmarok: 827 malých, 18 stredných a 4 veľké podniky.

Okresy s takmer žiadnou prítomnosťou veľkých zamestnávateľov sú: Levoča, Medzilaborce, Stropkov. Znamená to, že majú obmedzený počet voľných miest pre nekvalifikovaných i kvalifikovaných pracovníkov.

- Levoča má len 398 malých podnikateľov a jediného veľkého zamestnávateľa (Nemocnica AGEL Levoča).
- Medzilaborce: 100 malých, 1 stredný, žiadny veľký.
- Stropkov: 351 malých, 8 stredných, 1 veľký podnik (TESLA STROPKOV, a. s.).

Okresy s diverzifikovanou ekonomickou základňou (väčší počet stredných a veľkých firiem) sú z hľadiska zamestnania pre rôzne kvalifikačné úrovne atraktívnejšie. To môže vykompenzovať aj nedostatky v lokálnej sieti sociálnej podpory alebo, naopak, ak je dostatok služieb, ale chýbajú zamestnávateľa, návrat *NEET* do zamestnania, ako aj udržanie si zamestnania sú sťažné.

Dáta vykazujú pomerne výraznú variabilitu v dostupnosti sociálnej podpory a ekonomického potenciálu v rámci PSK. Na úspešné riešenie problému zamestnanosti mládeže v regióne je kľúčové **regionálne prispôsobovanie opatrení**: v silnejších okresoch posilňovať sieť vzájomnej spolupráce (zamestnávateľa – verejné inštitúcie – neziskový sektor), v slabších okresoch investovať do rozvoja infraštruktúry, podpory sociálneho podnikania, terénnych sociálnych služieb a cielene motivovať, a stimulovať podnikateľské subjekty, aby sa v regióne etablovali.

6 Závery a odporúčania

Predložená regionálna analýza o mladých ľuďoch ohrozených situáciou *NEET* a v situácii *NE-ET* Prešovského kraja bola realizovaná v rámci *Programu Slovensko, Priority 4P4: Záruka pre mladých (Zamestnanosť mladých ľudí)* ako východiskový dokument na vytvorenie regionálneho akčného plánu záruky pre mladých PSK a na identifikáciu lokalít, kde majú byť zriadené JKM ako centrá podpory pre mladých v situácii *NEET*.

Zmapovanie východiskovej situácie Prešovského kraja na základe dostupných sekundárnych dát bolo kľúčové na analýzu socioekonomických ukazovateľov situácie cieľovej skupiny v PSK (demografia, školská dochádzka, vzdelávanie a zamestnanosť, voľný čas, zdravie). Prehľadne sú prezentované možnosti vzdelávania a uplatnenia sa v regióne (formálne a neformálne vzdelávanie), trendy trhu práce v kraji, charakteristika a štruktúra mladých v situácii *NEET*. Na základe analýzy zdrojových dát nachádzame veľmi úzke prepojenie kategórie *NEET* mladých ľudí od 15 do 30 rokov v Prešovskom kraji s výskytom marginalizovaných rómskych komunít. Preto súčasťou východiskovej situácie je začlenená charakteristík MRK v Prešovskom kraji.

Absencia podporných vzťahov (učiteľ, mentor, rovesníci) môže viesť k tomu, že mladí ľudia sa necítia motivovaní a nemajú jasný cieľ alebo plán do budúcnosti. Keďže SDL je základnou kompetenciou na celoživotné vzdelávanie, jej absencia u *NEET* môže mať ďalekosiahle dôsledky:

- Nižšia schopnosť adaptácie na meniaci sa trh práce – rýchly technologický pokrok a zmeny v zamestnaní vyžadujú, aby sa ľudia neustále vzdelávali a prispôbovali novým požiadavkám. Ak jedinec nemá rozvinuté zručnosti sebariadeného učenia, jeho možnosti na trhu práce sú výrazne obmedzené.
- Závislosť od externých intervencií – osoby, ktoré si nevedia samy zorganizovať učenie, sa často spoliehajú na vonkajšiu pomoc (sociálne dávky, podporné programy), čo môže viesť k dlhodobej neaktívnosti a sociálnemu vylúčeniu.
- Nižšia sebadôvera a zhoršenie duševného zdravia – neustály pocit neúspechu a nemožnosti kontrolovať svoj život môže viesť k zníženej sebadôvere, stresu a depresívnym symptómom.

Regionálna analýza bola vypracovaná na základe použitia kombinácie kvantitatívnych a kvalitatívnych výskumných metód. Uskutočnila sa na súbore mladých ľudí vo veku 15 až 29 rokov žijúcich na území Prešovského samosprávneho kraja.

Kvantitatívny sociologický výskum bol utvorený na báze kvótného výberu. Terénny zber primárnych empirických dát sa realizoval prostredníctvom štandardizovaných rozhovorov (záznamový hárok). Sledovali sa nasledujúce znaky: pohlavie, vek, *NEET*, národnosť (slovenská, rómska, ukrajinská, iná), subregióny PSK.

Dôležitým ukazovateľom pre realizované analýzy bol, samozrejme, identifikátor *NEET*. Na účely štatistických analýz sme vytvorili štyri premenné, ktoré rozličným spôsobom merajú zaradenie respondentov do *NEET* a ich možnosti porovnania s inými skupinami (status 1 – 4).

Popri kvantitatívnych dátach je analýza doplnená o poznatky z doplňujúceho kvalitatívneho výskumu (neštruktúrované rozhovory), realizovaného v dvoch obciach PSK s vysokým podielom *NEET* a zároveň s vyšším podielom rómskeho obyvateľstva.

V databáze SODB21 sa uvádza, že počet obyvateľov v Prešovskom kraji vo vekovej kategórii 15 až 30 rokov je 130 418 a z toho mladých *NEET* predstavuje 34 948 obyvateľov (26,80 %).

V tejto časti analýzy sú prezentované výsledky zamerané na identifikáciu a analýzu objektívnych (ekonomických, vzdelanostných, rodinných a inštitucionálnych) a subjektívnych (postojových, motivačných a hodnotových) rizikových faktorov, ktoré môžu mladých ľudí v Prešovskom samosprávnom kraji (PSK) priviesť do situácie *NEET*. Vzhľadom na nastavovanie vhodných intervenčných a podporných opatrení na prácu s *NEET* bolo dôležité poznať i situáciu študujúcich mladých ľudí, keďže pri ich prechode do dospelosti sa môže práve neschopnosť získania zamestnania/nezamestnateľnosť stať významnou bariérou pre ich uplatnenie sa na trhu práce.

Pri analyzovaní získaných dát sa národnosť ukázala ako významný indikátor. Takmer pri každom výroku sa zistili signifikantné rozdiely v odpovediach mladých respondentov.

Vykonal sa štatistická analýza spoľahlivosti, ktorá preukázala, že skonštruovaný index zmysluplnosti práce je vysoko spoľahlivý (reliabilný). Prácu za zmysluplnejšiu považujú mladí ľudia, ktorí študujú a pracujú, v porovnaní s tými, ktorí sú v situácii *NEET* alebo na materskej/rodičovskej dovolenke.

Bol analyzovaný aj postoj k práci. Prácu za zmysluplnejšiu považujú mladí ľudia, ktorí študujú a pracujú, v porovnaní s tými, ktorí sú *NEET* alebo osoby na materskej/rodičovskej dovolenke. Skúmala sa duševná pohoda respondentov na základe ich sebahodnotenia.

V kontexte *NEET* je dôležité pristupovať k zamestnateľnosti ako k multidimenzionálnemu javu, ktorý zahŕňa tri dimenzie: 1) kariérnu identitu, 2) osobnostnú adaptabilitu a 3) sociálny a ľudský kapitál.

Výsledky výskumu vykazujú aj podiel vlastnej participácie, nielen pasívne prenášanie zodpovednosti na iných. Tak muži, ako aj ženy žiadajú vytvorenie podmienok a možností na prácu a vzdelanie, aby mohli na svojom stave participovať. Sledované boli aj dôvody neúspechu mladých aktívnych, ako aj neaktívnych *NEET* na trhu práce, ich motivácií, potrieb a očakávaní.

V realizovanom výskume sa skúmala aj problematika sociálneho kapitálu, osobitne u respondentov, ktorí sa hlásia k rómskej národnosti, a osobitne u respondentov so slovenskou alebo inou národnosťou. Týmto postupom sa mohla osobitným spôsobom pozornosť venovať otázkam dôvery minority voči ľuďom z majoritnej spoločnosti a ich vzájomnej spolupráci. Získané poznatky z nášho výskumu za súbor mládeže s rómskou národnosťou poukazujú na veľmi „malý polomer dôvery“. Zistilo sa, že až zhruba dve tretiny Rómov neuviedli z majoritnej spoločnosti nikoho, komu by dôverovali. Relatívne malý polomer dôvery zisťujeme aj u respondentov inej národnosti (slovenská, hlavne ukrajinská). Môže to súvisieť s celkovým oslabovaním sociálneho kapitálu, ako aj s výrazným oslabením rodiny ako inštitúcie v našej spoločnosti.

Politika práce s mládežou na rôznych úrovniach od nadnárodnej až po regionálnu zdôrazňuje v strategických dokumentoch rovnaké priority, ktoré sa prekrývajú s odporúčaniami vyplývajúcimi z realizovaného výskumu.

Inklúzia a prístupnosť – odstraňovanie bariér a rozširovanie príležitostí pre všetkých mladých, obzvlášť pre znevýhodnené skupiny.

Participácia – podpora zapojenia mládeže do rozhodovacích procesov a rozvoj občianskych kompetencií. Dôležité je pritom sledovať aj vývoj v oblasti občianskej a politickej participácie, keďže na celonárodnej úrovni klesá počet mladých ľudí, ktorí sa aktívne zapájajú do verejného diania.

Kvalita vzdelávania a prípravy – posilňovanie formálneho i neformálneho vzdelávania s dôrazom na praktickú zložku a inovatívne metódy.

Prepojenie s trhom práce – spolupráca so zamestnávateľmi a inštitúciami, ako aj podpora podnikavého prístupu mladých ľudí.

Partnerský prístup – koordinácia medzi samosprávou, štátnymi inštitúciami, neziskovými organizáciami a súkromnými subjektmi je nevyhnutná.

Podpora spolunažívania minorít s majoritou – rozvíjanie aktivít zameraných na vzájomné spoznávanie sa a zlepšovanie vzťahov medzi rómskou komunitou a väčšinovou populáciou.

Výzvou je premietnuť tieto princípy do konkrétnych a cielených opatrení pre mladých ľudí, ktorí sú ohrození situáciou *NEET*. Dôležité je pritom nezabúdať na regionálne a lokálne osobitosti. Identifikujúc a interpretujúc objektívne, ako aj subjektívne faktory vzniku situácie *NEET*, potreby mladých, prevenčné a intervenčné aktivity boli navrhnuté odporúčania, ktoré majú zmierniť zvyšovanie počtu mladých v situácii *NEET* a pomôcť v nastavení regionálneho akčného plánu Záruky pre mladých PSK.

Odporúčanie: Chápať zamestnateľnosť komplexne so všetkými jej dimenziami: 1) kariérna identita, 2) osobnostná adaptabilita, 3) sociálny, ako aj ľudský kapitál. Prijíť a budovať koncept zamestnateľnosti v spolupráci s aktérmi v rámci QHelixu.

Odporúčanie: Podporovať vzdelávaciu politiku v kraji, ktorá súvisí aj so zamestnanosťou. Prioritizácia rozvoja odborných stredných škôl, duálneho vzdelávania, tzv. F-kových odborov (dvojiročné štúdium na SŠ) na základe aktuálneho vývoja trhu práce.

Odporúčanie: Poskytnúť pomoc pri získaní vodičského preukazu, pri dochádzaní do potenciálneho zamestnania.

Odporúčanie: Pracovné miesto musí byť priestorovo blízko k bydlisku respondenta (sociálna mobilita súvisí s priestorovou mobilitou). Vytvoriť model pomoci pri získaní vodičského preukazu, resp. pomoc pri dochádzaní do potenciálneho zamestnania.

Odporúčanie: Zatraktívniť status zamestnaného oproti statusu pomáhajúceho v domácnosti.

Odporúčanie: Zvyšovať jazykové zručnosti slovenského jazyka u respondentov s rómskym materinským jazykom.

Odporúčanie: Dôraz na kariérne poradenstvo je postavené na individuálnej diagnostike a sebareflexii (prekonávanie bariér), podpore a sledovaní pokroku (case management).

Odporúčanie: Čo je však vzhľadom na štruktúru *NEET* kľúčové, je to, aby príprava kariérnych poradcov zohľadňovala potreby cieľovej skupiny aj so vzdelaním ISCED 01-02.

Odporúčanie: Umožniť nadobúdať vzdelávacie výstupy aj v rámci informálneho učenia sa (učenie sa praxou, v kontexte voľného času, realizácie dobrovoľníckych činností a pod. – ide o jednu zo vzdelávacích ciest popri formálnom a neformálnom vzdelávaní).

Odporúčanie: Prijat' koncept celoživotného vzdelávania (neformálne a informálne vzdelávanie) v kontexte špecifického postavenia *NEET* – flexibilné kurzy, ktoré sú špecifické tým, že sa snažia prispôbiť časovým, motivačným, sociálnym aj ekonomickým možnostiam účastníkov. Poskytujú praktické zručnosti a podporu, ktorá im umožní jednoduchšie sa zaradiť na trh práce alebo pokračovať v štúdiu.

Odporúčanie: Podporiť vytváranie nízkoprahových centier v regiónoch s vysokým podielom *NEET* – partnerstvo samosprávy a mimovládnych organizácií, ktoré disponujú skúsenosťami s prácou s ohrozenou mládežou. Zacielenie daných kurzov na respondentov s rómskou národnosťou a na tých, ktorých rodičia nepracujú.

Odporúčanie: Vo vzťahu k mladým ľuďom z tretích krajín a utečencom treba posilniť aktivity zamerané na zvyšovanie kvality ich života a integráciu (napr. začleňovanie mladých ľudí na úteku do práce s mládežou a neformálneho vzdelávania vo voľnom čase,

- aktivity mierového vzdelávania, prevencie a znižovania konfliktov s mladými ľuďmi – podpora a rozvoj školskej mediácie, interkultúrnej mediácie a interkultúrneho vzdelávania).

NEET majú podobnú distribúciu záujmu o vlastné podnikanie ako pracujúci. Respondenti rómskej národnosti majú nižšiu mieru záujmu o podnikanie.

Odporúčanie: Zvýšiť motiváciu o založenie vlastného podnikania u *NEET*.

Treba vytvoriť prostredie, ktoré im umožní prekonať tradičné bariéry a využiť ich potenciál. Odporúčame mentorstvo a individuálne poradenstvo, tzn. vytvoriť sieť mentorov z radov podnikateľov, ktorí môžu poskytnúť praktické rady a podporu v prvých krokoch podnikania. Zriadiť individuálne poradenské centrum.

Odporúčanie: Priblížiť mladým *NEET* s rómskou národnosťou informácie o získaní práce prostredníctvom komunitných a pastoračných organizácií.

- *NEET* s rómskou národnosťou vo vyššej miere získavajú informácie od komunitných organizácií podporujúcich rodinnú, vzdelávaciu a sociálnu inklúziu. Takýto prístup umožňuje získať hlbší prehľad o tom, ako sa náboženské hodnoty a praktiky prelínajú s každodenným životom, a akým spôsobom môžu prispieť k posilneniu sociálneho kapitálu, sociálnych a vzdelávacích štruktúr v komunite. V Prešovskom kraji tieto aktivity zastrešujú pastoračné misijné centrá a cirkevné komunitné centrá.

Odporúčanie: Posilniť ich vlastnú participáciu a vlastné chcenie v procese sociálnej inklúzie s dôrazom na rómsku mládež. Podmienkou inklúzie je individuálny prístup a faktor dlhodobosti ako jeden z najúspešnejších faktorov sociálnej inklúzie, ktorý je spojený s faktorom prebývania v danej komunite a spolužitia s jej obyvateľmi. Vytvára tak priestor na dôveru, ktorá je pri práci s rómskou mládežou v prostredí rómskych komunít kľúčová.

Súčasťou analýzy bolo zmapovanie relevantných aktérov a ich zastúpenie v PSK, ktorí poskytujú služby a podporu mladým v situácii *NEET*, a následná identifikácia chýbajúcich dostupných služieb v jednotlivých lokalitách regiónu. Aktéri zostali rozdelení podľa nasledujúcich oblastí: sociálna starostlivosť, štátne inštitúcie, cirkevné inštitúcie, centrá voľného času, sociálne podniky, Zdravé regióny, mládežnícke organizácie a neziskové organizácie.

Odporúčanie: Posilniť spoluprácu a sieťovanie už existujúcich aktérov v regióne, ktorí poskytujú služby mládeži v situácii alebo ohrození *NEET*.

Odporúčanie: Posilniť aktivity PSK v oblasti prepojenia potrieb zamestnávateľov vo vzťahu k potrebám trhu práce.

Odporúčanie: Vytvoriť partnerstvá v podobe pracovných skupín, ktoré budú hľadať riešenia na požiadavky trhu práce (napr. prieskumy trhu a požiadavky, organizovať špecializované kurzy a stáže).

Na základe analýzy situácie mladých ľudí v *NEET* v Prešovskom kraji sa ukazuje, že navrhované JKM pre mladých *NEET* by mali zabezpečovať nasledujúce kľúčové potreby:

- **Podpora vzdelávania a zamestnateľnosti** (Individuálne kariérne poradenstvo a mentorstvo, rekvalifikačné a flexibilné vzdelávacie programy, prepojenie odborného vzdelávania s potrebami trhu práce, podpora získania vodičského preukazu a dochádzania za prácou)
- **Sociálna inklúzia a participácia** (špeciálne programy pre marginalizované rómske komunity, posilnenie dôvery medzi minoritami a majoritou, podpora mladých rodičov pri návrate na trh práce)
- **Sieťovanie a spolupráca s komunitnými, cirkevnými a sociálnymi organizáciami.**
- **Psychosociálna podpora a duševné zdravie** (práca s nízkou sebadôverou a psychologická podpora, rozvoj sebariadeného učenia, nízkoprahové centrá pre *NEET* v regiónoch s vysokým výskytom nezamestnanosti)
- **Podpora podnikania a ekonomickej nezávislosti** (Mentoring a tréningy pre mladých podnikateľov, zvýšenie motivácie *NEET* na začatie vlastného podnikania, prepojenie so sociálnymi podnikmi a podnikateľmi).
- **Spolupráca a koordinácia aktérov s vytvorenými tímami** (vytvorenie pracovných skupín medzi zamestnávateľmi a vzdelávacími inštitúciami, prepojenie potrieb zamestnávateľov s ponukou kurzov a stáží, posilnenie regionálnych partnerstiev na podporu mladých v ohrození *NEET*.)

Aby boli jednotlivé aktivity maximálne efektívne, činnosť zriadených centier podpory (JKM) musí odrážať špecifické regionálne podmienky a prispôbiť sa individuálnym potrebám cieľovej skupiny v lokalitách Prešovského kraja. Súčasne musia byť tieto miesta vzdialenostne čo najviac dostupné.

NÁVRH VYTVORENIA JEDNOTNÝCH KONTAKTNÝCH MIEST (JKM) PRE MLADÝCH V SITUÁCII *NEET* ALEBO OHROZENÝCH SITUÁCIOU *NEET*

Výsledky kvantitatívneho, ako aj kvalitatívneho výskumu spolu s analýzou sekundárnych dát ukazujú, že vytvorenie JKM by malo pôsobiť v lokalitách, v ktorých je vysoký podiel mladých *NEET*, obmedzený prístup k vzdelávacím a sociálnym službám.

Konštatujeme, že nie je vhodné pracovať s nejakým koeficientom na každý okres v kraji, ale analyzovať tento stav pomocou geopriestorových dát, kde je tento problém najvypuklejší. Identifikovali sme štyri kľúčové rizikové lokality, kde je nevyhnutné následne riešiť problém *NEET* v kraji. Zohľadnili sme hustotu vypuklosti problému v obciach kraja, absolútne čísla výskytu *NEET*, pomerové voči mladým ľuďom v danej obci i podiel, či ide o *NEET* v meste alebo na vidieku.

V každom ohnisku navrhujeme okruhy (zhluky obcí) podľa geografickej blízkosti, existencie stredných odborných škôl a ďalších aktivít socioekonomických partnerov (bližšie popísané v kapitole 5), kde by bolo možné umiestnenie jednotných kontaktných miest (JKM) najvhodnejšie.

Identifikovali sme štyri veľké rizikové lokality a jednu doplnkovú lokalitu:

- I. lokalita: západná časť kraja, okresy Stará Ľubovňa, Kežmarok, východnú časť okresu Poprad a západnú časť okresu Levoča
- II. lokalita: centrálna časť Šariša, t. j. okres Sabinov a okres Prešov
- III. lokalita: sever kraja, okres Bardejov
- IV. lokalita: juh kraja, okres Vranov nad Topľou
- V. lokalita: doplnková v trojuholníku okresov Svidník, Stropkov a Medzilaborce

V prvej lokalite navrhujeme centrá JKM v jednoliatom páse stočenom SV – JV smerom v nasledujúcich okruhoch:

1. južná časť lokality, pokrýva juh, juhovýchod okresu Poprad a západnú časť okresu Levoča, prechádzajúc cez obce Spišský Štiavnik (okres Poprad) – Hranovnica (Poprad) – Dlhé Stráže (okres Levoča) – Levoča,
2. JZ časť od okresného mesta Kežmarok s presahom do východnej časti okresu Poprad, prechádzajúc cez obce Huncovce (Kežmarok) – Stráže (Kežmarok) – Veľká Lomnica (Kežmarok) – Gerlachov (Poprad) – Veľký Slavkov (Poprad) – Batizovce (Poprad),
3. centrálna časť okresu Kežmarok, prechádzajúc cez obce Lendak – Rakúsy – Podhorany – Jurské – Krížová ves,
4. centrálna časť okresu Stará Ľubovňa a západná hranica s okresom Kežmarok prechádzajúc cez obce Lomnička – Jakubany – Kolačkov – Hniezdne.

V druhej rizikovej lokalite navrhujeme centrá JKM v páse, ktorý sa tiahne cez okres Sabinov a okres Prešov stočenom SZ – JV smerom.

1. severná a stredná časť okresu Sabinov, prechádzajúc cez obce Lipany – Krivany – Torýsa – Nižný Slavkov – Pečovská Nová Ves – Rožkovany,
2. južná časť okresu Sabinov s presahom do severnej časti okresu Prešov, prechádzajúc cez obce Jarovnice – Ostrovany – Ražňany – Sabinov – Hermanovce (Prešov) – Svinia (Prešov),
3. SZ časť okresu Prešov, prechádzajúc cez obce Chminianske Jakubovany – Fričovce – Vítaz – Svinia – Chmiňany – Kojatice – Rokycany,
4. JV časť okresu Prešov, prechádzajúc cez obce Varhaňovce – Žehňa – Lesíček – Červenica – Lemešany – Petrovany,
5. lokality prevažne mestských obcí, keď v meste Prešov je najvyššie zastúpenie *NEET* v kraji, prechádzajúc cez obce Prešov – Veľký Šariš – Malý Šariš.

V tretej rizikovej lokalite navrhujeme centrá v JKM v okruhu, kde stred tvorí západná časť okresu Bardejov (na hranici s Poľskom):

1. východná hranica okresu Stará Ľubovňa so západnou časťou okresu Bardejov, prechádzajúc cez obce Šarišské Jastrabie (Stará Ľubovňa) – Ľubotín (Stará Ľubovňa) – Čirč (Stará Ľubovňa) – Lenartov (Bardejov) – Malcov (Bardejov) – Lukov (Bardejov),.
2. severná a severozápadná časť okresného mesta Bardejov, prechádzajúc cez obce Zborov – Nižný Tvarožec – Cigeľka – Gerlachov – Kurov – Hrabské.

V štvrtej rizikovej lokalite navrhujeme centrál JKM v okrúhlom páse okolo okresného mesta Vranov nad Topľou, a to v dvoch potenciálnych miestach

1. stredozápadná a juhozápadná časť okresu Vranov nad Topľou, západne od okresného mesta, prechádzajúc cez obce Čaklov – Sol’ – Vechec – Banské – Zamutov – Kamenná Poruba,
2. stredovýchodná, juhovýchodná časť okresu vrátane okresného mesta s presahom do západnej časti okresu Humenné, prechádzajúc cez obce Čičava – Sedliská – Ondavské Matiašovce – Kučín – Nižný Hrabovec (Vranov nad Topľou) – Brekov (Humenné).

Piata riziková lokalita: navrhujeme umiestnenie JKM v trojuholníku okresných miest troch okresov, ktoré sa nachádzajú v druhej kategórii okresov. Tieto okresy sa vyznačujú výrazným podielom *NEET* žijúcich v meste. Išlo by o prepojenie okresov Svidník – Stropkov – Medzilaborce s centrálnym miestom v okrese Stropkov.

NÁVRH MERATEĽNÝCH UKAZOVATEĽOV

Na základe predloženej regionálnej analýzy boli identifikované ukazovatele, ktoré dokážu zachytiť kvantitatívne aj kvalitatívne aspekty a pomáhajú identifikovať slabé miesta, ktoré si vyžadujú intenzívnejšie zásahy a ďalší rozvoj špecifík práce s cieľovou skupinou – mladých v situácii *NEET* a ohrozených situáciou *NEET*:

- A. Komplexné chápanie zamestnateľnosti (koncept zamestnateľnosti v spolupráci s lokálnymi aktérmi v rámci QHelixu)

Ukazovatele:

- počet aktívne zapojených aktérov do vytvorenej siete,
- počet stretnutí s aktérmi,
- vytvorenie spoločnej platformy,
- podiel navýšenia finančných prostriedkov určených na dotáciu pre subjekty vykonávajúce efektívnu prácu s mládežou *NEET*.

- B. Podpora a rozvoj odborného vzdelávania

Ukazovatele:

- počet škôl (odborných stredných, F-kových odborov, duálneho vzdelávania) s aktualizovanými vzdelávacími programami,
- podiel študentov zapojených do týchto programov,

- počet *NEET* osôb, ktoré prešli do odborného vzdelávania,
 - počet partnerstiev medzi školami a podnikmi v regióne,
 - podiel absolventov zamestnaných do 6 mesiacov od skončenia vzdelávania.
- C. Zvýšenie mobility mladých *NEET*
- Ukazovatele:
- počet osôb *NEET*, ktoré úspešne získali vodičský preukaz v rámci programu,
 - podiel osôb, ktoré po získaní vodičského preukazu získali prácu do 6 mesiacov.
- D. Zatraktívnenie statusu zamestnaného
- Ukazovateľ: počet informačných kampaní a ich dosah na cieľovú skupinu.
- E. Príprava kariérnych poradcov so zohľadnením potrieb cieľovej skupiny (ISCED 01-02)
- Ukazovatele:
- počet školení zameraných na špecifické potreby skupiny *NEET*,
 - hodnotenie kvality školení (prieskum spokojnosti s cieľom dosiahnuť minimálne 80 % spokojnosť),
 - miera implementácie získaných vedomostí v praxi (meraná indexom efektivity).
- F. Kariérne poradenstvo s individuálnym prístupom a case managementom (individuálny a tímový)
- Ukazovatele:
- počet podporených a novovytvorených centier kariérneho poradenstva v regióne (predovšetkým v identifikovaných rizikových lokalitách),
 - počet vytvorených tímov case managementu, ktoré budú pomáhať riešiť situáciu jednotlivca,
 - počet individuálnych konzultácií poskytnutých účastníkom *NEET*,
 - miera dosiahnutia stanovených cieľov v rámci individuálneho poradenstva,
 - priemerná dĺžka prípadového manažmentu (v mesiacoch),
 - podiel spokojnosti účastníkov s poskytovanou službou.
- G. Počet novovytvorených a podporených vzdelávacích aktivít v rámci neformálneho a informálneho učenia
- Ukazovatele:
- počet organizovaných neformálnych vzdelávacích aktivít (workshopy, semináre, dobrovoľnícke projekty, mikrorekvalifikácie),
 - počet účastníkov, ktorí získali dokumentovateľné vzdelávacie výstupy,
 - spätná väzba od účastníkov (cieľ napr. 80 % spokojnosti s prínosom aktivít).
- H. Posilnenie existujúcich a podpora pri zriaďovaní nízkoprahových centier v lokalitách s vysokým podielom mladých *NEET*:

Ukazovatele:

- počet zriadených nízkoprahových centier,
- počet partnerstiev medzi samosprávou a mimovládnyimi organizáciami,
- počet kurzov a aktivít realizovaných v centrách pre cieľovú skupinu *NEET* (vrátane online programov),
- počet mladých *NEET* zapojených do programov ďalšieho vzdelávania alebo zamestnania.

I. Zvýšenie motivácie mladých *NEET* k založeniu vlastného podnikania

Ukazovatele:

- počet programov mentorstva a individuálneho poradenstva v oblasti podnikania,
- počet mentorov zapojených do programu,
- počet uskutočnených poradenských stretnutí,
- počet zaregistrovaných podnikateľských zámerov alebo začiatkov podnikateľskej činnosti medzi *NEET*,
- percentuálny nárast v záujme o podnikanie meraný prieskumom pred a po absolvovaní mentoringu.

J. Posilniť sieť cirkevných inštitúcií pôsobiacich v lokalitách s vysokým výskytom MRK a využitie ich potenciálu skúseností dobrej praxe v práci s mladými *NEET*

Ukazovatele:

- počet zapojených aktérov do vytvorenej siete,
- počet novovytvorených cirkevných misijných centier,
- počet informačných kampaní a workshopov organizovaných komunitnými a pastoračnými organizáciami,
- počet *NEET* s rómskou národnosťou, ktorí sa zúčastnili týchto aktivít,
- meranie zvýšenej informovanosti o pracovných príležitostiach (prieskum – cieľ: nárast o 15 až 20 %),
- počet prípadov úspešného zamestnania získaných prostredníctvom týchto aktivít.

K. Posilnenie participácie a vlastného chcenia v procese sociálnej inklúzie (s dôrazom na mládež MRK)

Ukazovatele:

- počet participatívnych aktivít a projektov zameraných na zapojenie rómskej mládeže,
- počet/ podiel účastníkov cieľovej skupiny na komunitných rozhodovacích fórach (napr. počet účastníkov, percentuálny podiel cieľovej skupiny),
- počet organizovaných neformálnych vzdelávacích aktivít (workshopy, semináre, dobrovoľnícke projekty),
- prieskum dôvery a pocitu spolupatričnosti (zlepšenie o stanovené percentá),

- počet iniciatív vyplývajúcich z participácie mládeže *NEET*, ktoré sa následne implementovali.

L. Integrácia mladých ľudí z tretích krajín a utečencov

Ukazovatele:

- počet programov a aktivít zameraných na integráciu tejto skupiny mladých ľudí,
- počet účastníkov jednotlivých programov a ich spätná väzba spokojnosti,
- miera úspešného začlenenia do ďalšieho vzdelávania alebo zamestnania (napr. počet prípadov zamestnania / pokračovania v štúdiu),
- zlepšenie indikátorov kvality života (merané cez pravidelné prieskumy pred a po intervencii).

POLICY PAPER NA PRÁCU S OSOBAMI V SITUÁCII *NEET* V PSK

Úvod

Mladí ľudia v situácii *NEET* predstavujú komplexnú výzvu pre sociálnu, vzdelávaciu a zamestnaneckú politiku v Prešovskom samosprávnom kraji (PSK). Vysoký počet týchto osôb môže viesť k sociálnemu vylúčeniu, prehĺbovaniu generačnej chudoby a zároveň má vplyv na ekonomický rozvoj kraja. Cieľom tohto Policy paper je navrhnúť opatrenia a odporúčania, ktoré by mohli zvrátiť nepriaznivý trend nárastu počtu *NEET* v PSK. Dokument vychádza z analýzy kľúčových faktorov (napr. chudoba, nedostatok pracovných príležitostí, bariéry v prístupe k vzdelaniu a poradenstvu) a zároveň zdôrazňuje potrebu koordinácie hlavných aktérov – samosprávy, škôl, zamestnávateľov a mimovládnych organizácií.

1. Vzdelávanie

Odporúčanie: Vytvoriť koncept celoživotného vzdelávania (neformálne a informálne vzdelávanie) v kontexte špecifického postavenia *NEET* – flexibilné kurzy, ktoré sú špecifické tým, že sa snažia prispôbiť časovým, motivačným, sociálnym aj ekonomickým možnostiam účastníkov. Poskytujú praktické zručnosti a podporu, ktorá im umožní jednoduchšie sa zaradiť na trh práce alebo pokračovať v štúdiu.

Opatrenia:

- krátkodobé rekvalifikačné kurzy, ktoré sú modulované podľa potrieb cieľovej skupiny, digitálne kurzy rôzneho zamerania
- projekty podporované napr. z programu Erasmus+ (mládež, odborné vzdelávanie a príprava), ktoré ponúka široké spektrum školení (krátkodobých, ako aj dlhodobých stáží) a výmen mládeže (výhodou je, že program nevyžaduje formálne vzdelávacie predpoklady)
- vo väčšej miere podporiť nízkoprahové centrá pre mladých a komunitné centrá, ktoré ponúkajú rôzne krátkodobé kurzy, ktoré sú orientované na mäkké zručnosti alebo na praktické zručnosti
- poskytnúť možnosť certifikácie zručností nadobudnutých formou neformálneho vzdelávania, čo môže mladým uľahčiť prechod na trh práce alebo do ďalšieho vzdelávania

2. Spolupráca

Odporúčanie: Vytvárať udržateľné partnerstvá medzi strednými odbornými školami, univerzitou a lokálnymi zamestnávateľmi, aby mladí ľudia mohli jednoduchšie nadviazať na svoje štúdium reálnou praxou a mali reálnu predstavu o zamestnateľnosti a kariérnych možnostiach.

Opatrenia:

- Prepojiť lokálne podniky so školami tak, aby študenti i absolventi, ktorí spadajú do kategórie *NEET*, mohli absolvovať odbornú prax priamo vo firmách (aj krátkodobé, aj dlhšie formáty). V tomto kontexte je nevyhnutné prepojiť mladých ľudí s osobami

z praxe, ktorí pomôžu identifikovať potenciálne kariérne smery a reálne možnosti uplatnenia.

- Spolu s personalistami a odborníkmi z praxe vytvoriť tzv. modulové bloky vychádzajúce z potrieb zamestnávateľov v regióne.
- Organizovať stretnutia s rôznymi zamestnávateľmi a odborníkmi (prípadne úspešnými absolventmi) priamo v komunitách, aby mladí získali prehľad o dostupných odvetviach a reálnych kariérnych cestách.
- Vytvárať personalizované akčné plány ďalšieho vzdelávania či stáží.

3. Sociálna integrácia

Odporúčanie: Chápať zamestnateľnosť komplexne, so všetkými jej dimenziami: 1. kariérna identita, 2. osobnostná adaptabilita, 3. sociálny, ako aj ľudský kapitál. Prijíť a budovať koncept zamestnateľnosti v spolupráci s aktérmi v rámci QHelixu – verejný sektor (samospráva, úrady práce, ministerstvá), podniky (malé aj väčšie firmy, živnostníci), akademická obec/vzdelávacie inštitúcie (stredné a vysoké školy, výskumné organizácie), komunity/neziskové organizácie (MVO, komunitné centrá, združenia rodičov, mládežnícke organizácie).

Opatrenia:

- Zrevidovať existujúce rozvojové dokumenty (kraja, mesta, obcí) a jasne v nich stanoviť merateľné ukazovatele komplexnej zamestnateľnosti (kariérna identita, adaptabilita, sociálny/ľudský kapitál).
- Zriadiť alebo posilniť pracovnú skupinu, v ktorej budú zástupcovia zo všetkých štyroch sektorov. Táto skupina sa bude stretávať pravidelne, vyhodnocovať stav *NEET*, potreby trhu a navrhovať prispôsobenie programov.
- Posilniť aktivity zamerané na zvyšovanie kvality života a integráciu osôb z tretích krajín a utečencov (aktivity mierového vzdelávania, prevencie a znižovania konfliktov s mladými ľuďmi, podpora a rozvoj školskej mediácie, interkultúrnej mediácie a interkultúrneho vzdelávania).
- Zaviesť pravidelný monitoring v oblasti efektivity prijatých opatrení.

4. Komunita a spoločensvo

Odporúčanie: Priblížiť mladým *NEET* s rómskou národnosťou informácie o získaní práce prostredníctvom komunitných a pastoračných organizácií. *NEET* s rómskou národnosťou vo vyššej miere získavajú informácie od komunitných organizácií podporujúcich rodinnú, vzdelávaciu a sociálnu inklúziu. Takýto prístup umožňuje získať hlbší prehľad o tom, ako sa náboženské hodnoty a praktiky prelínajú s každodenným životom a akým spôsobom môžu prispieť k posilneniu sociálneho kapitálu, sociálnych a vzdelávacích štruktúr v komunite. V Prešovskom kraji tieto aktivity zastrešujú pastoračné misijné centrá a cirkevné komunitné centrá.

Opatrenia:

- Posilniť sieť pastoračných a komunitných centier v procese integrácie *NEET*. Ide o prepojenie existujúcich pastoračných misijných centier, cirkevných komunitných centier, neziskových organizácií a úradov práce.

- Vytvoriť terénne centrá duševného zdravia zamerané na flexibilitu, zvládanie stresu, emočnú inteligenciu a riešenie problémov. Priamo v teréne (školy, komunitné centrá, nízkoprahové kluby) poskytovať poradenské služby, aby mladí boli pripravení lepšie čeliť náročným situáciám (napr. nezamestnanosť, rodinné tlaky).
- Organizovať motivačné a poradenské podujatia. Krátke workshopy a prednášky priamo v priestoroch cirkevných či komunitných centier, s dôrazom na dostupné pracovné príležitosti, základné zručnosti (napr. komunikácia, príprava na pohovor) a možnosti formálneho či neformálneho vzdelávania.

5. Participácia a motivácia

Odporúčanie: Posilniť vlastnú participáciu a vlastné chcenie v procese sociálnej inklúzie, s dôrazom na rómsku mládež. Podmienkou inklúzie je individuálny prístup a faktor dlhodobosti ako jeden z najúspešnejších faktorov sociálnej inklúzie, ktorý je spojený s faktorom prebývania v danej komunite a spolužitia s jej obyvateľmi. Vytvára tak priestor na dôveru, ktorá je pri práci s rómskou mládežou v prostredí rómskych komunít kľúčová. Princíp participácie motivuje *NEET* k tomu, aby sa stali aktívnymi spolutvorcami vlastného rozvoja a budovania svojej komunity, nie pasívnymi príjemcami pomoci. Individuálny dlhodobý prístup podporí dôveru, prehĺbi ich motiváciu a tým zvýši šancu na úspešnú sociálnu inklúziu.

Opatrenia:

- Zriadiť tím mentorov a sprostredkovateľov priamo z rómskej komunity, ktorí poznajú miestnu kultúru, jazyk a zvyklosti. Budú slúžiť ako „most“ medzi mládežou, inštitúciami (školy, úrady, zamestnávateľia) a neziskovými organizáciami.
- Zaviesť mikrogranty alebo podporné balíčky na malé projekty, ktoré navrhne samotná rómska mládež (napr. kultúrne, športové, vzdelávacie, komunitné akcie).
- Posilniť existujúce komunitné centrá a vo väčšej miere implementovať princíp participatívneho riadenia.

6. Inštitucionálna podpora

Odporúčanie: Vytvoriť a implementovať model efektívneho riadenia sociálnej inklúzie. Ide o systémovú podporu rizikovej mládeže z kategórie *NEET*.

Opatrenia:

- Zefektívniť spoluprácu úradov práce, škôl a sociálnych inštitúcií s cieľom čo najskôr identifikovať mladých ľudí, ktorí nespĺňajú žiadnu z foriem zapojenia (zamestnanie, vzdelávanie, rekvalifikácia).
- Motivovať zamestnávateľov k prijímaniu *NEET* cez finančné bonusy (napr. daňové úľavy, príspevky na mzdy) alebo iné výhody; to im umožní minimalizovať riziko a dopriať mladým šancu.
- Komplexne a systematicky zhromažďovať údaje o počte *NEET*, ich zapojení do programov, úspešnosti pri hľadaní práce, udržaní zamestnania či návrate do vzdelávania.
- Pravidelne testovať nové prístupy (napr. osobitné tréningy pre dlhodobo neaktívnych, online mentoring) a na základe spätnej väzby zlepšovať metodiku.

Prílohy

Príloha 1. Záznamový hárok štandardizovaného rozhovoru	195
Príloha 2. Súhlas rodiča s účasťou na výskume nepľnoletého dieťaťa	206
Príloha 3. Informovaný súhlas s účasťou na kvalitatívnom výskume a sprievodca neštruktúrovaným rozhovorom	207
Príloha 4. Štandardizovaný dotazník.....	209
Príloha 5. Tabuľka 1P Štatistický prehľad celkového počtu platných tolerovaných pobytov cudzincov na území SR s účelom dočasného útočiska v členení podľa jednotlivých okresov, veku a pohlavia	214
Príloha 6. Tabuľka 2P Zoznam identifikovaných aktérov poskytujúcich činnosti pre mladé osoby na území PSK	217

Príloha 1.

Záznamový hárok štandardizovaného rozhovoru

PREŠOVSKÁ UNIVERZITA V PREŠOVE

REKTORÁT

UL. 17. NOVEMBRA 15, 080 01 PREŠOV, SLOVENSKÁ REPUBLIKA

Prešovská univerzita v Prešove

Vážená pani, vážený pán, študentka, študent,

Prešovská univerzita v Prešove vykonáva v našom kraji reprezentatívny sociologický výskum zameraný na problematiku práce, zamestnania a štúdia mladých ľudí. Výskum sa uskutočňuje pomocou tohto záznamového hárku, ktorý je určený pre mužov a ženy vo veku od 15 do 29 rokov.

Dovoľujeme si Vás požiadať o vyjadrenie Vašich názorov na rozličné stránky danej problematiky a zodpovedanie otázok, ktoré sa týkajú Vašich životných podmienok, názorov a presvedčenia. Vaša účasť na reprezentatívnom výskume je dobrovoľná a svoj súhlas s účasťou na štandardizovanom rozhovore môžete kedykoľvek odvolať (*prestanete odpovedať na otázky a v rozhovore sa nebude pokračovať*).

Štandardizovaný rozhovor je anonymný a podlieha príslušným nariadeniam o ochrane osobných údajov (nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/679 z apríla 2016 o ochrane osobných fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov a o voľnom pohybe takýchto údajov). Vaše odpovede bude do záznamového hárku zaznamenávať na to určený a vyškolený anketár.

Získané údaje sa budú hromadne štatisticky spracúvať na počítači, budú použité výlučne na výskumné účely a nebudú poskytnuté tretím stranám. Veríme, že nám na jednotlivé otázky poskytnete otvorenú a pravdivú odpoveď, a že za Vašej účinnej pomoci sa nám podarí zhromaždiť údaje pre hlbšie porozumenie tejto problematiky.

Ďakujeme Vám za pochopenie a spoluprácu.

Prehlasujem, že mi boli poskytnuté všetky potrebné informácie o kvantitatívnom sociologickom výskume a dávam súhlas so svojou účasťou na tomto výskume zodpovedaním otázok v štandardizovanom rozhovore, súhlasím so spracovaním osobných údajov a údajov na výskumné účely.

A. Anketár č.: Respondent č.:				
B.	C.			
1.	Koľko máte rokov? rokov			
2.	D. Ste: – muž 1 – žena 2			
3.	Aké je Vaše doteraz najvyššie dosiahnuté vzdelanie?			
	- základné neukončené	1		
	Počet tried:			
3.1	- základné ukončené	2		
	- základné vzdelanie a zaučenie	3		
	- vyučený/á/ bez maturity/	4		
	- vyučený/á/ s maturitou	5		
	- úplné stredné všeobecné, gymnázium	6		
	- úplné stredné odborné, priemyslovka a pod.	7		
	- vysokoškolské –	8		
4.	V ktorom roku a mesiaci ste získali toto vzdelanie? V roku: V mesiaci:			
5.	Od skončenia školy až doteraz ste boli: Anketár: Myslí sa skončenie školy, ktorá mu doteraz dala najvyššie dosiahnuté vzdelanie (základné, stredné). Do príslušného riadku sa uvedie číselný kód variantu odpovede. Respondent môže uviesť viac variantov odpovedí.			
		Po celý čas 1	V jednom období po dobu mesiacov 2	Viac období, koľko ráz a spolu po akú dobu? 3
				Len príležitostne, pár dní 4
	Zamestnaný/á na plný pracovný úväzok		Po dobu..... Koľko ráz	
	Zamestnaný/á na čiastočný pracovný úväzok		Po dobu..... Koľko ráz	
	Študoval/a som, študujem		Po dobu..... Koľko ráz	
	Bola som na materskej, rodičovskej dovolenke		Po dobu..... Koľko ráz	
	Bol/a som nezamestnaný/á		Po dobu..... Koľko ráz	
6.	Aký je váš materinský jazyk:			
7.	Ktorými jazykmi hovoríte plynule:			
8.	Vyskytli sa vo vašom doterajšom živote problémy súvisiace s jazykovými bariérami/jazykovou bariérou?			
	Áno 1	Akým problémom ste čelili kvôli jazykovým bariéram?		
	Nie 2			
9.	Navštevujete alebo ste v minulosti navštevovali rôzne kurzy, školenia, ktorými ste si chceli zvýšiť kvalifikáciu, získať odbornosť?			
	- Áno 1	Uvedte, aké vzdelávacie aktivity ste absolvovali, resp. sa v súčasnosti na nich zúčastňujete:		
	- Nie 2			
10.	Dostalo sa Vám niekedy pomoci v súvislosti s tým, ako uspieť a zamestnať sa na trhu práce?			
	Áno 1			
	Nie 2	Respondent pokračuje otázkou č. 12		
11.	Ak áno, kto Vám takúto pomoc/poradenstvo poskytol?			
	Môžete označiť viac odpovedí.			
	Pracovník/zamestnanec misijného alebo pastoračného centra	1		
	Kňaz, rehoľník, rehoľná sestra	2		
	Pracovník/zamestnanec úradu práce	3		
	Psychológ	4		
	Učiteľ počas kurzu	5		
	Niekoľko iných:	6		
12.	Anketár: Odpovedajú všetci respondenti. Máte zdravotné postihnutie alebo chronické ochorenie?		Anketár vysvetlí, že chronické ochorenie trvá viac ako ½ roka, resp. jeho následky trvajú viac ako ½ roka. Patrí sem napr. cukrovka, TBC ale i amputovaná končatina. Ak má, pokračujeme otázkou č. 13, ak nemá pokračujeme otázkou č. 15.	
	- áno 1	nie 2		
13.	Aký druh zdravotného postihnutia alebo chronického ochorenia máte?			

	<i>Ak ide o kombinované postihnutie/ochorenie, určite viac variantov odpovedí.</i>	
	a) telesné postihnutie, porucha mobility	1
	b) porucha zraku	1
	c) porucha sluchu	1
	d) porucha metabolizmu (napr. cukrovka)	1
	e) choroby tráviaceho ústrojenstva (napr. vredová choroba žalúdka)	1
	f) srdcovo-cievne ochorenie (napr. ischemická choroba srdca)	1
	g) ochorenie dýchacích orgánov (napr. TBC, astma)	1
	h) psychické ochorenie (napr. schizofrénia, neuróza, depresia)	1
	i) neurologické ochorenie (napr. epilepsia, skleróza multiplex)	1
	j) choroby močového a pohlavného ústrojenstva (napr. zlyhanie obličiek)	1
	k) onkologické ochorenie	1
	l) poruchy zrážanlivosti krvi	1
	m) iné:	1
14.	<u>Máte preukaz osoby s ťažkým zdravotným postihnutím (ŤZP) alebo preukaz osoby s ťažkým zdravotným postihnutím so sprievodcom (ŤZP/S)?</u>	
	- nie	1
	- áno, mám preukaz osoby s ťažkým zdravotným postihnutím (ŤZP)	2
	- áno mám preukaz osoby s ťažkým zdravotným postihnutím so sprievodcom (ŤZP/S)	3
15.	<u>Ste v súčasnosti zamestnaný/á?</u>	
	- áno, na plný pracovný úväzok	1
	- áno, na čiastočný pracovný úväzok, počet hodín týždenne	2
	- nie, som teraz na materskej, rodičovskej dovolenke	3
	- nie, som v domácnosti	4
	- nie, poberám opatrovateľský príspevok a starám sa o osobu s ŤZP	5
	- nie, poberám čiastočný invalidný dôchodok	6
	- nie, poberám úplný invalidný dôchodok	7
	- nie, som študent/ka	8
	- nie, som nezamestnaný/á	9

Anketár:

A. Respondenti, ktorí od skončenia štúdia neboli zamestnaní, alebo mali prácu len príležitostne na pár dní, pokračujú otázkou č. 16.

B. Respondenti, ktorí boli od skončenia školy zamestnaní, ale stratili svoje zamestnanie a boli (alebo v súčasnosti sú) nezamestnaní aspoň po dobu 3 mesiacov, pokračujú otázkou č. 20.

C. Respondenti, ktorí sú v súčasnosti zamestnaní na plný alebo na čiastočný pracovný úväzok a v čase od skončenia štúdia neboli nezamestnaní, alebo boli nezamestnaní po dobu menej ako 3. mesiacov, pokračujú otázkou 25.

D. Respondenti, ktorí v súčasnosti študujú, pokračujú otázkou č. 32.

16.	A. Respondenti, ktorí od skončenia štúdia neboli zamestnaní, alebo mali prácu len príležitostne na pár dní <u>Snažili ste sa zamestnať v čase od skončenia štúdia/školy doteraz?</u>	
	- Áno 1 Respondent pokračuje otázkou č. 17.	
	- Nie 2 Respondent pokračuje otázkou č. 19.	
17.	<u>Pomáhal vám niekto v hľadaní zamestnania, napr. príbuzní, sociálni pracovníci, kňazi a pod.?</u>	
	- Áno 1 Kto to bol? Ak ich bolo viac, uveďte všetkých:	
	- Nie 2	
18.	<u>Uvážte, prosím, prečo sa vám nepodarilo zamestnať sa:</u> Môžete uviesť viac odpovedí	
	- Nenašiel/a som v blízkosti svojho bydliska prácu	1
	- Bola možnosť vykonávať len príliš namáhavú prácu	2
	- Boli len možnosti s veľmi nízkou mzdou	3
	- Boli možnosti len na krátkodobé zamestnanie	4
	- Bolo možnosti, pri ktorých nebola istota dlhodobejšieho zamestnania	5
	- Boli len pracovné miesta, ktoré som nemohol/a zastávať zo zdravotných dôvodov	6
	- Boli len možnosti zamestnania, ktoré neposkytovali príležitosť na kariérny postup	7
	- Nebola možnosť získať pracovné miesto, pre ktorú by bolo vhodné moje vzdelanie	8
	- Iné, uveďte:	9
19.	<u>Prečo ste sa nesnažili nájsť si zamestnanie?</u>	
	- nemôžem sa zamestnať so zdravotných dôvodov	1
	- lebo treba pracovať doma, starať sa o domácnosť, pomáhať rodičom, so súrodencami a pod.	2
	- lebo som na materskej dovolenke	3
	- iné, uveďte:	4
20.	B. Respondenti, ktorí boli od skončenia školy zamestnaní, ale stratili svoje zamestnanie a boli alebo v súčasnosti sú nezamestnaní aspoň po dobu 3 mesiacov	

	Koľko ráz ste od skončenia školy stratili zamestnanie?raz/razy	
21.	Streli ste sa s nejakými ťažkosťami pri hľadaní a udržaní si zamestnania?	
	Nie 1	Respondenti pokračujú otázkou č. 22.
21.1	Áno 2	Uveďte všetky odpovede, ktoré sa vás týkajú:
	- Nedostatok možností zamestnať sa v blízkosti môjho bydliska	1
	- Možnosť zamestnať sa len na krátku dobu	2
	- Ponuka len neistých zamestnaní, t.j. takých, ktoré sa môžu v krátkom čase skončiť	3
	- Možnosť získať len veľmi slabo platené zamestnanie	4
	- Možnosť vykonávať len veľmi namáhavú prácu	5
	- K dispozícii sú len pracovné miesta, ktoré nemôžem zastávať zo zdravotných dôvodov	6
	- Malé možnosti pre kariérny postup	7
	- Iné, uveďte:	8
22.	Chcete si v najbližšom období, do 6 mesiacov, nájsť zamestnanie?	
	- Áno 1	
	- Nie 2	Respondenti pokračujú otázkou č. 32.
23.	Ak si chcete nájsť zamestnanie, uveďte, prosím, ako chcete postupovať? Môžete uviesť aj viac odpovedí:	
	- budem si hľadať prácu v blízkosti môjho bydliska	1
	- budem si hľadať prácu aj ďalej od svojho bydliska, v inom meste, okrese, kraji	2
	- pôjdem do zahraničia	3
	- iné, uveďte :	4
24.	Ak si chcete nájsť zamestnanie, z akých zdrojov pre to získate informácie? Uveďte všetky možnosti, ktoré sa Vás týkajú:	
	Anketár: Respondenti po zodpovedaní otázky pokračujú otázkou č. 32.	
	Sociálne médiá	1
	Spravodajské médiá	2
	Webové stránky štátnych inštitúcií	3
	Komunitné organizácie	4
	Rodičia	5
	Súrodenci	6
	Iní príbuzní a priatelia	7
	Učitelia zo školy	8
	Iní.....	9
	C. Respondenti, ktorí sú v súčasnosti zamestnaní na plný alebo na čiastočný pracovný úväzok a v čase od skončenia štúdia neboli nezamestnaní alebo boli nezamestnaní po dobu menej ako 3. mesiacov.	
	Ak je respondent v súčasnosti zamestnaný a bol zamestnaný aj v minulosti, tak sa otázky 25 až 30 týkajú súčasného zamestnania.	
	Ak má respondent viac pracovných pomerov, tak sa otázky 25 až 30 týkajú zamestnania, v ktorom je respondent v súčasnosti v hlavnom pracovnom pomere.	
	U respondentov, ktorí boli zamestnaní len v minulosti, sa otázky č. 25 až 30 týkajú posledného zamestnania, ktoré bolo na plný pracovný úväzok. Ak také nemali, tak sa to týka posledného zamestnania na čiastočný pracovný úväzok.	
25.	Aké povolanie vykonávate (ste vykonávali), aký je (bol) jeho názov, aký druh práce vykonávate (ste vykonávali)?	
26.	Aká je (bola) Vaša pracovná náplň, aké činnosti vykonávate (ste vykonávali), aké sú (boli) Vaše povinnosti? Ak riadite (ste riadili) iných zamestnancov, uveďte koľkých a na akom stupni riadenia pôsobíte (ste pôsobili):	
27.	V akom odvetí pracujete, resp. ste pracovali? Môžete uviesť viac možností:	
	- poľnohospodárstvo 1	- obchodné služby 10
	- lesníctvo 2	- verejná správa (štátne, miestne úrady) 11
	- priemyselná výroba 3	- školstvo 12
	- stavebníctvo 4	- kultúra 13
	- ťažba nerastných surovín 5	- zdravotníctvo 14
	- hotely a reštaurácie 6	- sociálna starostlivosť 15
	- doprava 7	- ostatné verejné služby 16
	- spoje 8	(armáda, polícia, súdnictvo)
	- peňažníctvo a poisťovníctvo 9	
28.	Ste sám/a sebe zamestnávateľom (boli ste sám sebe zamestnávateľom) alebo máte (ste mali) iného zamestnávateľa? Ak máte (ste mali) iného zamestnávateľa, do ktorej z nasledovných kategórií patrí? a) Som/Bol som sám sebe zamestnávateľom a som:	

	- podnikateľ, majiteľ alebo spolumajiteľ podniku, firmy s 10 alebo viac pracovníkmi 1 - podnikateľ, majiteľ alebo spolumajiteľ podniku, firmy s menej ako 10 pracovníkmi 2 - podnikateľ, živnostník, ktorý nezamestnáva nikoho 3 b) Som/Bol som zamestnaný/á v: - štátnej, verejnej službe 1 - v podniku, firme, ktorá má menej ako 10 zamestnancov 2 - v podniku, firme, ktorá má od 10 do 100 zamestnancov 3 - v podniku, firme, ktorá má 100 a viac zamestnancov 4
29.	Streli ste sa s nejakými ťažkosťami pri hľadaní a udržaní si zamestnania? Nie 1 Áno 2 Uvedte všetky odpovede, ktoré sa vás týkajú:
29.1	- Nedostatok možností zamestnať sa v blízkosti môjho bydliska 1 - Možnosť zamestnať sa len na krátku dobu 2 - Ponuka len neistých zamestnaní, t.j. takých, ktoré sa môžu v krátkom čase skončiť 3 - Možnosť získať len veľmi slabo platené zamestnanie 4 - Možnosť vykonávať len veľmi namáhavú prácu 5 - K dispozícii sú len pracovné miesta, ktoré nemôžem zastávať zo zdravotných dôvodov 6 - Malé možnosti pre kariérny postup 7 - Iné, uvedte: 8
30.	Uvážite, prosím, ako ste (boli) celkove spokojný/á so svojim (terajším) zamestnaním a podmienkami v práci: - veľmi spokojný/á/ 1 - vcelku spokojný/á/ 2 - čiastočne spokojný/á/, čiastočne nespokojný/á/ 3 - skôr nespokojný/á/ 4 - veľmi nespokojný 5
31.	Anketár: Táto otázka sa týka iba pracujúcich na plný alebo čiastočný úväzok. Ostatní (t. j. zamestnaní iba v minulosti) pokračujú otázkou č. 32. <u>Uvažujete o nejakých zmenách týkajúcich sa vášho zamestnania a vzdelania v priebehu najbližšieho roku?</u> - zmeniť zamestnanie, aby som mal/a prácu ktorá ma viac zaujíma Áno 1 Nie 2 - zmeniť zamestnanie, aby som viac zarobil/a Áno 1 Nie 2 - zmeniť zamestnanie; aby som mal/a prácu bližšie k domovu Áno 1 Nie 2 - ísť pracovať do zahraničia Áno 1 Nie 2 - zvýšiť si vzdelanie, odbornosť Áno 1 Nie 2 Povedzte, prosím, akým spôsobom: - iné:
32.	Anketár: Otázka č. 32 sa týka všetkých respondentov. <u>Zamyslite sa, prosím nad svojou budúcnosťou. Chceli by ste získať povolanie, pre ktoré je potrebné získať vyššiu kvalifikáciu než je tá, ktorú ste doteraz získali, alebo, ak ste teraz študent/ka, získate po absolvovaní tohto štúdia?</u> - určite áno 1 - skôr áno 2 - čiastočne áno, čiastočne nie 3 Respondenti pokračujú otázkou č. 34.1 - skôr nie 4 Respondenti pokračujú otázkou č. 34.1 - určite nie 5 Respondenti pokračujú otázkou č. 34.1
33.	Ak ste pri predošlej otázke označili kladnú odpoveď, uvedte, o ktoré takéto povolanie máte záujem, kde by ste mohli získať kvalifikáciu, či už v tomto smere konáte a či vám niekto pomáha.
34.1	Anketár: Na otázku odpovedajú všetci respondenti. Aká je Vaša národnosť? slovenská 1 rómska 2 maďarská 3 iná (vypísať) 4
34.2	Anketár: Na otázku odpovedajú všetci respondenti. Hlásite sa aj k ďalšej národnosti? Áno 1 Anketár: Respondenti pokračujú otázkou č. 34.3 Nie 2 Exp. 3
34.3	Ak áno, k akej (vypíšte):
Anketár:	

Ak respondent v otázke č. 34.1 uviedol slovenskú, maďarskú alebo inú národnosť, pokračuje batériou otázok č. 40 až 45.	
Ak respondenti sami uviedli, že sú Rómovia , pokračujú otázkami č. 35 až 39.	
Ak majú respondenti kód exp. , pokračujú otázkami č. 40 až 45.	
35.	Anketár: Na otázky č. 35 až 39 odpovedajú respondenti, ktorí v otázke č. 34.1 uviedli rómsku národnosť. <u>Koľkým ľuďom z týchto skupín môžete veriť? Doplňte číslom.</u> členovia vašej rodiny vaši príbuzní, starí rodičia, tety strýkovia, bratranci vaši susedia ľudia z iných rómskych spoločenstiev iní, nerómovia
36.	<u>Koľkí z ľudí z týchto jednotlivých kategórií vám určite pomôžu, ak ich o to požiadate? Doplňte číslom.</u> členovia vašej rodiny vaši príbuzní, starí rodičia, tety strýkovia, bratranci vaši susedia ľudia z iných rómskych spoločenstiev iní, nerómovia
37.	<u>Ktorým konkrétnym ľuďom najviac dôverujete?</u> - z Rómov - z nerómov
38.	<u>Od koho ste sa najviac naučili? Od koho ste získali najviac poznatkov a zručností potrebných v práci?</u> - z Rómov - z nerómov
39.	<u>Od koho ste sa najviac naučili ako zaobchádzať s ľuďmi?</u> - z Rómov - z nerómov
40.	Anketár: Na otázky č. 40 až 45 odpovedajú respondenti, ktorí v otázke č. 34.1 uviedli slovenskú, maďarskú alebo inú národnosť, alebo majú kód exp. <u>S koľkými ľuďmi v každej z nasledujúcich kategórií ste bežne v kontakte? Doplňte číslom.</u> členovia vašej rodiny vaši príbuzní, starí rodičia, tety strýkovia, bratranci vaši susedia vaši, spolužiaci, priatelia vaši kolegovia v práci kňazi, rehoľníci, rehoľné sestry
41.	<u>Koľkým ľuďom z týchto skupín môžete veriť? Doplňte číslom.</u> členovia vašej rodiny vaši príbuzní, starí rodičia, tety strýkovia, bratranci vaši susedia vaši, spolužiaci, priatelia vaši kolegovia v práci kňazi, rehoľníci, rehoľné sestry
42.	<u>Koľkí z ľudí z týchto jednotlivých kategórií vám určite pomôžu, ak ich o to požiadate? Doplňte číslom:</u> členovia vašej rodiny vaši príbuzní, starí rodičia, tety strýkovia, bratranci vaši susedia vaši, spolužiaci, priatelia vaši kolegovia v práci kňazi, rehoľníci, rehoľné sestry
43.	<u>Ktorým konkrétnym ľuďom najviac dôverujete?</u>
44.	<u>Od koho ste sa najviac naučili? Od koho ste získali najviac poznatkov a zručností potrebných v práci?</u>
45.	<u>Od koho ste sa najviac naučili ako zaobchádzať s ľuďmi?</u>
46.	Anketár: Odpovedajú všetci respondenti. <u>Ste verejne činný, napr. ako starosta/primátor, zástupca starostu/viceprimátora, člen obecného/mestského zastupiteľstva a podobne?</u> - Áno 1 Uvedte funkcie, ktoré zastávate, resp. organizácie (napr. politické strany, združenia a pod.),

	v ktorých sa angažujete: - Nie 2																
47.	Názory na prácu sa rôznia. Súhlasíte alebo nesúhlasíte s nasledovnými tvrdeniami týkajúcimi sa práce? Vyjadrite sa ku každému výroku. - úplne vcelku skôr vôbec - súhlasím súhlasím nesúhlasím nesúhlasím Aby človek mohol úplne rozvinúť svoje nadanie a vlohy, musí mať prácu 1 2 3 4 Je ponižujúce dostávať peniaze bez toho, aby si ich človek zarobil prácou. 1 2 3 4 Ľudia, ktorí nepracujú, zlenivejú. 1 2 3 4 Práca je povinnosť, ktorú máme voči spoločnosti. 1 2 3 4 Práca by vždy mala byť prvoradá, aj keď to znamená menej voľného času. 1 2 3 4 Najlepšie je zarábať a nemusieť pri tom pracovať. 1 2 3 4 Práca musí robiť človeka šťastným. 1 2 3 4 Práca je jediná možnosť, ako si získať uznanie a rešpekt. 1 2 3 4 Práca je iba prostriedkom na získavanie peňazí, neprináša iné výhody. 1 2 3 4																
48.	Z nasledujúcich dvojíc tvrdení vyberte to tvrdenie, ktoré vás vystihuje: Čo sa mi stane, je v prvom rade na mne. 1 Často mám pocit, že to, ako sa bude môj život vyvíjať, nie je na mne. 2 Čo si naplánujem, väčšinou aj zrealizujem. 1 Nie je vždy múdre plánovať príliš dopredu, lebo veľa vecí závisí od šťastia. 2 Šťastie hrá malú úlohu pri dosahovaní toho, čo chcem. 1 Často sme sa mohli rozhodnúť, čo robiť, hodením mincou. 2 Nemôžem uveriť, že šťastie alebo náhoda hrajú v mojom živote hlavnú úlohu. 1 Často mám pocit, že mám malý vplyv na to, čo sa mi stane. 2																
49.	Ako si predstavujete svoj život o 5 rokov?																
50.	Teraz sa, prosím, zamyslite nad tým, ako ste sa cítili počas posledných dvoch týždňov. Vyjadrite sa, prosím, ku každému výroku. <table border="1"> <tr> <td>Cítil/a som sa veselo a v dobrej nálade</td><td>5 4 3 2 1 0</td><td rowspan="6"> Varianty odpovedí: 5 – Po celý čas 4 – Väčšinu času 3 – Viac ako polovicu času 2 – Menej ako polovicu času 1 – Niekedy 0 – Nikdy </td></tr> <tr> <td>Cítil/a som sa pokojne a uvoľnene</td><td>5 4 3 2 1 0</td></tr> <tr> <td>Cítil/a som sa aktívne a plný/á energie</td><td>5 4 3 2 1 0</td></tr> <tr> <td>Prebudil/a som sa svieži/a a oddýchnutý/á</td><td>5 4 3 2 1 0</td></tr> <tr> <td>Môj každodenný život bol naplnený vecami, ktoré ma zaujímajú.</td><td>5 4 3 2 1 0</td></tr> <tr> <td></td><td></td></tr> </table>				Cítil/a som sa veselo a v dobrej nálade	5 4 3 2 1 0	Varianty odpovedí: 5 – Po celý čas 4 – Väčšinu času 3 – Viac ako polovicu času 2 – Menej ako polovicu času 1 – Niekedy 0 – Nikdy	Cítil/a som sa pokojne a uvoľnene	5 4 3 2 1 0	Cítil/a som sa aktívne a plný/á energie	5 4 3 2 1 0	Prebudil/a som sa svieži/a a oddýchnutý/á	5 4 3 2 1 0	Môj každodenný život bol naplnený vecami, ktoré ma zaujímajú.	5 4 3 2 1 0		
Cítil/a som sa veselo a v dobrej nálade	5 4 3 2 1 0	Varianty odpovedí: 5 – Po celý čas 4 – Väčšinu času 3 – Viac ako polovicu času 2 – Menej ako polovicu času 1 – Niekedy 0 – Nikdy															
Cítil/a som sa pokojne a uvoľnene	5 4 3 2 1 0																
Cítil/a som sa aktívne a plný/á energie	5 4 3 2 1 0																
Prebudil/a som sa svieži/a a oddýchnutý/á	5 4 3 2 1 0																
Môj každodenný život bol naplnený vecami, ktoré ma zaujímajú.	5 4 3 2 1 0																
51.	Hlásite sa k niektorej cirkvi? - Rímskokatolícka cirkev 1 - Gréckokatolícka cirkev 2 - Evanjelická cirkev a.v. 3 - Iná kresťanská 4 - iné /vypíšte/ 5 - nie 6																
52.	Anketár: Na otázky č. 52 až 55 odpovedajú tí respondenti, ktorí sa hlásia k niektorej kresťanskej cirkvi (v predchádzajúcej otázke č. 51 varianty odpovedí 1 až 4). Modlievate sa? Ak áno, ako často sa modlíte? <table border="1"> <tr> <td>- viac razy za deň 1</td><td>- asi tak raz do mesiaca 5</td></tr> <tr> <td>- raz za deň 2</td><td>- menej často 6</td></tr> <tr> <td>- viac razy do týždňa 3</td><td>- nie, nemodlievam sa 7</td></tr> <tr> <td>- asi tak raz do týždňa 4</td><td></td></tr> </table>				- viac razy za deň 1	- asi tak raz do mesiaca 5	- raz za deň 2	- menej často 6	- viac razy do týždňa 3	- nie, nemodlievam sa 7	- asi tak raz do týždňa 4						
- viac razy za deň 1	- asi tak raz do mesiaca 5																
- raz za deň 2	- menej často 6																
- viac razy do týždňa 3	- nie, nemodlievam sa 7																
- asi tak raz do týždňa 4																	
53.	Ako často navštevujete svätú omšu, bohoslužby? - každú nedeľu, v prikázaný sviatok a často aj vo všedný deň 1 - každú nedeľu, v prikázaný sviatok a vo všedný deň len výnimočne alebo nie 2 - každú nedeľu 3 - na omšu/bohoslužby chodím pravidelne, skoro každú nedeľu a skoro																

	v každý prikázaný sviatok, ale nie vždy 4 - na omšu/bohoslužby chodím približne raz do mesiaca 5 - na omšu/bohoslužby idem len niekoľkokrát do roka 6 - na omšu/bohoslužby nechodím skoro nikdy, alebo vôbec nie 7																																			
54.	<u>Zúčastňujete sa v rámci vašej farnosti, alebo pastoračného či misijného centra nasledovných aktivít? Ak áno, ako často? Vyjadrite sa, prosím, ku každej aktivite.</u>																																			
	<table border="1"> <tr> <td>Účasť na „stretkách“ mladých</td><td>1 2 3 4</td><td rowspan="17"> <u>Varianty odpovedí:</u> 1. Aspoň raz týždenne 2. Aspoň raz – dvakrát za mesiac 3. Občas, nepravidelne 4. Nie/Netýka sa </td></tr> <tr> <td>Stretnutia mamičiek (starostlivosť o deti, dojčenie, a pod.)</td><td>1 2 3 4</td></tr> <tr> <td>Stretnutia pre mužov (ako viesť rodinu)</td><td>1 2 3 4</td></tr> <tr> <td>Stretnutia pre ženy (starostlivosť o rodinu)</td><td>1 2 3 4</td></tr> <tr> <td>Bazár oblečenia a obuvi pre deti a dospelých</td><td>1 2 3 4</td></tr> <tr> <td>Športové aktivity</td><td>1 2 3 4</td></tr> <tr> <td>Kultúrne podujatia</td><td>1 2 3 4</td></tr> <tr> <td>Účasť na doučovaní, príprave do školy</td><td>1 2 3 4</td></tr> <tr> <td>Účasť na kurzoch zameraných na neformálne vzdelávanie: práca s počítačom, ako sa učiť (tútoring)</td><td>1 2 3 4</td></tr> <tr> <td>Dobrovoľnícka pomoc pre deti – doučovanie, stráženie detí</td><td>1 2 3 4</td></tr> <tr> <td>Náboženské kurzy</td><td>1 2 3 4</td></tr> <tr> <td>Organizovanie rôznych podujatí</td><td>1 2 3 4</td></tr> <tr> <td>Modlitbové stretnutia (napr. matiek, otcov)</td><td>1 2 3 4</td></tr> <tr> <td>Pobožnosti (ruženec, krížová cesta, litánie)</td><td>1 2 3 4</td></tr> <tr> <td>Duchovné obnova, duchovné cvičenia</td><td>1 2 3 4</td></tr> <tr> <td>Spoločné púte</td><td>1 2 3 4</td></tr> <tr> <td>Iné, uveďte aké:</td><td>1 2 3 4</td></tr> </table>	Účasť na „stretkách“ mladých	1 2 3 4	<u>Varianty odpovedí:</u> 1. Aspoň raz týždenne 2. Aspoň raz – dvakrát za mesiac 3. Občas, nepravidelne 4. Nie/Netýka sa	Stretnutia mamičiek (starostlivosť o deti, dojčenie, a pod.)	1 2 3 4	Stretnutia pre mužov (ako viesť rodinu)	1 2 3 4	Stretnutia pre ženy (starostlivosť o rodinu)	1 2 3 4	Bazár oblečenia a obuvi pre deti a dospelých	1 2 3 4	Športové aktivity	1 2 3 4	Kultúrne podujatia	1 2 3 4	Účasť na doučovaní, príprave do školy	1 2 3 4	Účasť na kurzoch zameraných na neformálne vzdelávanie: práca s počítačom, ako sa učiť (tútoring)	1 2 3 4	Dobrovoľnícka pomoc pre deti – doučovanie, stráženie detí	1 2 3 4	Náboženské kurzy	1 2 3 4	Organizovanie rôznych podujatí	1 2 3 4	Modlitbové stretnutia (napr. matiek, otcov)	1 2 3 4	Pobožnosti (ruženec, krížová cesta, litánie)	1 2 3 4	Duchovné obnova, duchovné cvičenia	1 2 3 4	Spoločné púte	1 2 3 4	Iné, uveďte aké:	1 2 3 4
Účasť na „stretkách“ mladých	1 2 3 4	<u>Varianty odpovedí:</u> 1. Aspoň raz týždenne 2. Aspoň raz – dvakrát za mesiac 3. Občas, nepravidelne 4. Nie/Netýka sa																																		
Stretnutia mamičiek (starostlivosť o deti, dojčenie, a pod.)	1 2 3 4																																			
Stretnutia pre mužov (ako viesť rodinu)	1 2 3 4																																			
Stretnutia pre ženy (starostlivosť o rodinu)	1 2 3 4																																			
Bazár oblečenia a obuvi pre deti a dospelých	1 2 3 4																																			
Športové aktivity	1 2 3 4																																			
Kultúrne podujatia	1 2 3 4																																			
Účasť na doučovaní, príprave do školy	1 2 3 4																																			
Účasť na kurzoch zameraných na neformálne vzdelávanie: práca s počítačom, ako sa učiť (tútoring)	1 2 3 4																																			
Dobrovoľnícka pomoc pre deti – doučovanie, stráženie detí	1 2 3 4																																			
Náboženské kurzy	1 2 3 4																																			
Organizovanie rôznych podujatí	1 2 3 4																																			
Modlitbové stretnutia (napr. matiek, otcov)	1 2 3 4																																			
Pobožnosti (ruženec, krížová cesta, litánie)	1 2 3 4																																			
Duchovné obnova, duchovné cvičenia	1 2 3 4																																			
Spoločné púte	1 2 3 4																																			
Iné, uveďte aké:	1 2 3 4																																			
55.	<u>Stretávate sa ako rodina pri spoločnom nedeľnom obede?</u> Vždy alebo takmer vždy 1 1-2krát za mesiac 2 Menej často 3 Nie 4																																			
56.	Anketár: Odpovedajú všetci respondenti. <u>Váš rodinný stav je:</u> - slobodný/á/ 1 - ženatý/vydatá/ po prvý raz 2 - ženatý/vydatá/, ďalšie manželstvo 3 - rozvedený/á/ 4 - ovdovený /á/ 5 - druh/družka 6																																			
57.	Anketár: Na túto otázku odpovedajú len tí respondenti, ktorí sú ženatí/vydaté, alebo žijú spolu so svojim druhom/družkou (ostatní pokračujú otázkou č. 58). <u>Je vaša manželka/manžel, druh/družka v súčasnosti zamestnaný/á?</u> - áno, na plný pracovný úväzok 1 - áno, na čiastočný pracovný úväzok, počet hodín týždenne 2 - nie, teraz je na materskej alebo rodičovskej dovolenke 3 - nie, je v domácnosti 4 - nie, poberá opatrovateľský príspevok – stará sa o osobu s ŤZP 5 - nie, poberá čiastočný invalidný dôchodok 6 - nie, poberá úplný invalidný dôchodok 7 - nie, je študent/ka/ 8 - nie, je nezamestnaný/á/ 9																																			
58.	Anketár: Odpovedajú všetci respondenti. <u>Máte deti?</u> - nie 1 - áno 2 Uveďte koľko:.....																																			
59.	<u>Kto žije spolu s vami v domácnosti? Označte, prosím, všetky osoby.</u> Anketár vysvetlí respondentovi, že domácnosť tvoria ľudia, ktorí spolu bývajú, stravujú sa a majú aspoň čiastočne spoločnú pokladňu. - vlastná matka 1 - vlastný otec 2																																			

	- nevlastná matka 3 - nevlastný otec 4 - Váš/Vaša manžel/ka, druh/družka 5 - Vaše deti, počet 6 - súrodenci počet 7 - starý rodič/starí rodičia 8 - bratrance/sesternice, počet 9 - iní príbuzní, počet 10 - iné osoby, počet 11																														
60.	Sú vaši rodičia zamestnaní? - áno, na plný pracovný úväzok - áno, na čiastočný pracovný úväzok, počet hodín týždenne - nie, teraz je na materskej alebo rodičovskej dovolenke - nie, je v domácnosti - nie, poberá opatrovateľský príspevok – stará sa o osobu s ŤZP - nie, poberá invalidný dôchodok - nie, poberá starobný dôchodok - nie, je nezamestnaný/á/ - netýka sa ma, nemám tohto rodiča																														
	<table border="0"> <tr> <td></td><td><u>Otec</u></td><td><u>Matka</u></td></tr> <tr> <td></td><td>1</td><td>1</td></tr> <tr> <td></td><td>2</td><td>2</td></tr> <tr> <td></td><td>3</td><td>3</td></tr> <tr> <td></td><td>4</td><td>4</td></tr> <tr> <td></td><td>5</td><td>5</td></tr> <tr> <td></td><td>6</td><td>6</td></tr> <tr> <td></td><td>7</td><td>7</td></tr> <tr> <td></td><td>8</td><td>8</td></tr> <tr> <td></td><td>9</td><td>9</td></tr> </table>		<u>Otec</u>	<u>Matka</u>		1	1		2	2		3	3		4	4		5	5		6	6		7	7		8	8		9	9
	<u>Otec</u>	<u>Matka</u>																													
	1	1																													
	2	2																													
	3	3																													
	4	4																													
	5	5																													
	6	6																													
	7	7																													
	8	8																													
	9	9																													
61.	Aký je celkový priemerný čistý mesačný príjem Vašej rodiny (myslia sa členovia Vašej rodiny, ktorí s Vami žijú v jednej domácnosti)? Spočítajte, prosím, všetky čisté príjmy všetkých členov domácnosti. Patrí sem mzda, dôchodky, rozličné sociálne dávky, dividendy a pod. 1 – neviem 2. euro																														
62.	<u>Veľkosť Vášho bytu:</u> - izba bez vlastného príslušenstva 1 - dva a pol izbový byt 7 (napr. unimobunka a pod.) - garsónka 2 - trojizbový byt 8 - jednoizbový byt 3 - tri a pol izbový byt 9 - dvojgarsónka 4 - štvorizbový byt 10 - jeden a pol izbový byt 5 - väčší byt/dom 11 - dvojizbový byt 6																														
63.	<u>Aký máte prevažujúci spôsob vykurovania:</u> - ústredné kúrenie (diaľkové, lokálne) 1 - vykurovanie umiestnené v byte (etážové kúrenie) 2 - samostatné vykurovacie teleso – kachle, krb a pod. 3 - iné 4 - žiadne 5																														
64.	<u>Splachovací záchod:</u> - v byte 1 - mimo bytu 2 - bez 3																														
65.	<u>Vodovod/studňa:</u> - v byte/dome 1 - mimo bytu/domu 2 - vodovod mimo obce 3 - vlastná studňa 4 - studňa mimo obce 5 - bez prístupu k zdroju vody 6																														
66.	<u>Ako by ste ohodnotili Vaše súčasné bytové pomery/podmienky?</u> - veľmi dobré 1 - skôr nevyhovujúce 4 - vcelku vyhovujúce 2 - veľmi zlé 5 - čiastočne vyhovujúce, čiastočne nevyhovujúce 3																														
67.	<u>Myslíte si, že v dohľadnej dobe (3-5 rokov) sa Vaše bytové pomery/podmienky (vašej rodiny – myslia sa členovia Vašej rodiny, ktorí s Vami žijú v jednej domácnosti) zlepšia, zostanú rovnaké alebo sa zhoršia?</u> - určite sa zlepšia 1 - skôr sa zhoršia 4 - skôr sa zlepšia 2 - určite sa zhoršia 5 - zostanú približne rovnaké 3																														
68.	<u>Máte každý deň aspoň jedno teplé jedlo? Ak nie, koľkokrát ste za posledné 2 týždne nemali teplé jedlo?</u> - vždy mám teplé jedlo 1 - za posledné dva týždne som nemal/a teplé jedlokrát																														
69.	<u>Koľkokrát denne jedávate?</u> - pravidelnekrát																														

	- nepravidelne, zväčša krát																				
70.	D. Respondenti, ktorí v súčasnosti študujú (chodia do školy). Anketár: Otázky č. 70 až 81 sú pre respondentov, ktorí chodia do školy, resp. študujú. <u>Dávajú Vám Vaši rodičia pravidelne vreckové?</u> - áno, mesačne je to zvyčajne eur - nie 2																				
71.	<u>Brigádujete počas školského/akademického roka?</u> - asi tak jedenkrát do týždňa 1 - 2-3krát do mesiaca 2 - asi tak jedenkrát za mesiac 3 - menej často 4 - vôbec nie 5																				
72.	<u>Názory na školu sa rôznia. Myslíte si, že celkovo do školy chodíte skôr rád/a alebo nerád/a?</u> Vyjadrite sa na stupnici od 0 po 4, pričom bod 0 vyjadruje „veľmi rád/a“ a bod 4 „veľmi nerád/a“. 0 1 2 3 4																				
73.	<u>Teraz sa, prosím, zamyslite, nad tým, či ste sa od začiatku školského roka/akademického roka stretli s nasledovnými situáciami, udalosťami. Ak áno, boli pre vás tieto udalosti, situácie skôr zaťažujúce alebo vás nezaťažovali? Vyjadrite sa ku každej položke.</u> <table border="1" style="width: 100%;"> <tr> <td>Učenie sa vecí, ktorým nerozumiete</td><td>1 2 3 4 5</td><td rowspan="7"> <u>Varianty odpovedí:</u> 1 – veľmi zaťažujúce 2 – skôr zaťažujúce 3 – skôr nezaťažujúce 4 – vôbec nezaťažujúce 5 – taketo som nezažil/a </td></tr> <tr> <td>Príprava do školy zaberá veľa času</td><td>1 2 3 4 5</td></tr> <tr> <td>Písomky, testy a skúšanie</td><td>1 2 3 4 5</td></tr> <tr> <td>Príliš vysoké nároky od učiteľov</td><td>1 2 3 4 5</td></tr> <tr> <td>Príliš vysoké očakávania od rodičov</td><td>1 2 3 4 5</td></tr> <tr> <td>Žiadny záujem od rodičov</td><td>1 2 3 4 5</td></tr> <tr> <td>Hluk v triede</td><td>1 2 3 4 5</td></tr> <tr> <td>Nespravodlivé zaobchádzanie so žiakmi, študentmi</td><td>1 2 3 4 5</td><td></td></tr> </table>			Učenie sa vecí, ktorým nerozumiete	1 2 3 4 5	<u>Varianty odpovedí:</u> 1 – veľmi zaťažujúce 2 – skôr zaťažujúce 3 – skôr nezaťažujúce 4 – vôbec nezaťažujúce 5 – taketo som nezažil/a	Príprava do školy zaberá veľa času	1 2 3 4 5	Písomky, testy a skúšanie	1 2 3 4 5	Príliš vysoké nároky od učiteľov	1 2 3 4 5	Príliš vysoké očakávania od rodičov	1 2 3 4 5	Žiadny záujem od rodičov	1 2 3 4 5	Hluk v triede	1 2 3 4 5	Nespravodlivé zaobchádzanie so žiakmi, študentmi	1 2 3 4 5	
Učenie sa vecí, ktorým nerozumiete	1 2 3 4 5	<u>Varianty odpovedí:</u> 1 – veľmi zaťažujúce 2 – skôr zaťažujúce 3 – skôr nezaťažujúce 4 – vôbec nezaťažujúce 5 – taketo som nezažil/a																			
Príprava do školy zaberá veľa času	1 2 3 4 5																				
Písomky, testy a skúšanie	1 2 3 4 5																				
Príliš vysoké nároky od učiteľov	1 2 3 4 5																				
Príliš vysoké očakávania od rodičov	1 2 3 4 5																				
Žiadny záujem od rodičov	1 2 3 4 5																				
Hluk v triede	1 2 3 4 5																				
Nespravodlivé zaobchádzanie so žiakmi, študentmi	1 2 3 4 5																				
74.	<u>Je v škole miestnosť (napr. knižnica, študovňa, oddychová miestnosť, klubovňa), kde si žiaci/študenti môžu robiť úlohy, zadania, projekty alebo sa pripravovať do školy?</u> - áno 1 - nie 2																				
75.	<u>Využili ste túto miestnosť od začiatku školského roka/akademického roka na prípravu do školy?</u> Áno, využívam ju pravidelne 1 Áno, využívam ju nepravidelne 2 Nie, nevyžívam ju lebo(doplniť) 3 Nie, nepotrebujem ju 4																				
76.	<u>Nachádza sa v tejto miestnosti:</u> <table border="1" style="width: 100%;"> <tr> <td></td><td>Áno</td><td>Nie</td></tr> <tr> <td>Internet alebo wifi</td><td>1 2</td><td>2</td></tr> <tr> <td>Počítač, notebook,</td><td>1 2</td><td>2</td></tr> <tr> <td>Tlačiareň</td><td>1 2</td><td>2</td></tr> <tr> <td>Iné</td><td>1 2</td><td>2</td></tr> </table>				Áno	Nie	Internet alebo wifi	1 2	2	Počítač, notebook,	1 2	2	Tlačiareň	1 2	2	Iné	1 2	2			
	Áno	Nie																			
Internet alebo wifi	1 2	2																			
Počítač, notebook,	1 2	2																			
Tlačiareň	1 2	2																			
Iné	1 2	2																			
77.	<u>Bolo vám ponúknuté (bezplatné) doučovanie v rámci školy?</u> - áno 1 - nie 2																				
78.	<u>Máte doma vlastnú izbu?</u> - áno 1 - nie 2																				
79.	<u>Máte doma svoje vlastné miesto na učenie (napríklad stôl so stoličkou)?</u> - áno 1 - nie 2																				
80.	<u>Zažili ste v škole pocit úspechu?</u> Áno, pravidelne 1 Iba zriedka 3 Áno, občas 2 Nikdy 4																				
81.	<u>Záleží Vám na tom, aké vzdelanie získate?</u> Veľmi mi na tom záleží 1 Skôr mi na tom nezáleží 4 Skôr mi na tom záleží 2 Vôbec mi na tom nezáleží 5 Je mi to úplne jedno 3																				
82.	Anketár: Odpovedajú všetci respondenti. <u>Názov obce/mesta respondenta (vpíšte):</u> Anketár poďakuje respondentovi za spoluprácu.																				

Prehlásenie anketára

Prehlasujem, že respondenta som vybral na základe pokynov a vyplnený záznamový hárok je presným záznamom jeho odpovedí.

Vlastnoručný podpis anketára:

Dátum uskutočnenia rozhovoru:

Čas trvania rozhovoru :

Počet odmietnutí predchádzajúcich získaniu respondenta:

Príloha 2.

Súhlas rodiča s účasťou na výskume nepľnoletého dieťaťa

PREŠOVSKÁ UNIVERZITA V PREŠOVE

REKTORÁT

UL. 17. NOVEMBRA 15, 080 01 PREŠOV, SLOVENSKÁ REPUBLIKA

Prešovská univerzita v Prešove

Vážená pani, vážený pán,

Prešovská univerzita v Prešove vykonáva v Prešovskom samosprávnom kraji reprezentatívny sociologický výskum zameraný na problematiku práce, zamestnania a štúdia mladých ľudí.

Cieľom výskumu je porozumieť názorom mladých ľudí na prácu, vzdelanie, štúdium, zistiť ich predstavy o budúcnosti, ich nahliadanie na život, taktiež zistiť rozličné stránky ich životnej úrovne, ako trávia svoj voľný čas a pod. Účasť na kvantitatívnom výskume je dobrovoľná a súhlas s účasťou môže respondent kedykoľvek odvolať (respondent prestanete odpovedať na otázky a v rozhovore sa nebude pokračovať).

Kvantitatívny výskum sa uskutočňuje prostredníctvom štandardizovaného rozhovoru, ktorý je anonymný. Odpovede bude do záznamového hárku zaznamenávať na to určený a vyškolený anketár. Získané údaje sa budú hromadne štatisticky spracúvať na počítači, budú použité výlučne na výskumné účely, nebudú poskytnuté tretím stranám a podliehajú príslušným nariadeniam o ochrane osobných údajov (nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/679 z apríla 2016 o ochrane osobných fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov a o voľnom pohybe takýchto údajov).

Dovoľujeme si Vás požiadať o umožnenie účasti Vášho syna/ Vašej dcéry na tomto kvantitatívnom sociologickom výskume. Veríme, že aj za jeho/ jej účinnej pomoci sa nám podarí zhromaždiť údaje pre hlbšie porozumenie tejto problematiky.

V prípade záujmu o ďalšie informácie alebo v prípade akýchkoľvek ďalších otázok môžete využiť nasledovnú mailovú adresu: unipo@unipo.sk alebo telefónne číslo: +421 918 433 712.

Po zvážení svojej odpovede, môžete nižšie vyjadriť svoje stanovisko a to označením X v štvorci:

☐

Prehlasujem, že som zákonným zástupcom dieťaťa, boli mi poskytnuté všetky potrebné informácie o kvantitatívnom sociologickom výskume a **dávam súhlas k účasti syna/dcéry** na tomto výskume zodpovedaním príslušných otázok v štandardizovanom rozhovore, súhlasím so spracovaním osobných údajov a údajov pre výskumné účely.

Ďakujeme Vám za pochopenie a spoluprácu.

Príloha 3.

Informovaný súhlas s účasťou na kvalitatívnom výskume a sprievodca neštruktúrovaným rozhovorom

PREŠOVSKÁ UNIVERZITA V PREŠOVE REKTORÁT

UL. 17. NOVEMBRA 15, 080 01 PREŠOV, SLOVENSKÁ REPUBLIKA

Prešovská univerzita v Prešove

Vážená pani, vážený pán,

Prešovská univerzita v Prešove realizuje v Prešovskom samosprávnom kraji kvalitatívny výskum zameraný na problematiku práce, zamestnania a štúdia mladých ľudí.

Cieľom výskumu je porozumieť názorom mladých ľudí na zamestnanie, prácu, školu, štúdium, vzdelanie ako aj zistiť ich nahliadanie na život.

Účasť na kvalitatívnom výskume je dobrovoľná a súhlas s účasťou môže respondent kedykoľvek odvolať (respondent prestane odpovedať na otázky, v rozhovore sa nebude pokračovať, vypne sa diktafón a respondent odíde).

Kvalitatívny výskum sa uskutočňuje prostredníctvom neštruktúrovaného rozhovoru, ktorý má spontánnu podobu, bude sa nahrávať na diktafón a je anonymný. Rozhovor bude viesť na to vyškolený opytovateľ. Nahraný rozhovor sa bude následne prepisovať do programu MS Word, v ktorom sa bude analyzovať. Zistenia budú použité výlučne na výskumné účely, nebudú poskytnuté tretím stranám a podliehajú príslušným nariadeniam o ochrane osobných údajov (nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2016/679 z apríla 2016 o ochrane osobných fyzických osôb pri spracúvaní osobných údajov a o voľnom pohybe takýchto údajov).

Veríme, že nám poskytnete otvorenú a pravdivú odpoveď, a že za Vašej účinnej pomoci sa nám podarí získať údaje pre hlbšie porozumenie tejto problematiky. Ďakujeme Vám za pochopenie a spoluprácu.

Po zvážení svojej odpovede môžete nižšie vyjadriť svoj súhlas, a to označením X v štvorci:

☐

Prehlasujem, že mi boli poskytnuté všetky potrebné informácie o kvalitatívnom výskume a neštruktúrovanom rozhovore a SÚHLASÍM s účasťou na tomto kvalitatívnom výskume, súhlasím so spracovaním osobných údajov a údajov na výskumné účely.

Sprievodca neštruktúrovaným rozhovorom	
<u>Číslo respondenta:</u> Pomenovanie respondenta: Čas spustenia nahrávania rozhovoru: Čas ukončenia nahrávania rozhovoru:	<u>Priestor na poznámky opytovateľa:</u> Pohlavie: Vek: Dosiahnuté vzdelanie: Neukončené vzdelania: Rodinný stav: Ekonomická aktivita:
<u>Znenie 1. otázky:</u> <i>Čo si myslíte o vlastnom procese vzdelávania a zamestnania (práci)?</i>	<u>Priestor na poznámky opytovateľa:</u>
<u>Miesto na vpísanie poznámok pre sformulovanie pomocných otázok:</u>	
<u>Znenie 2. otázky:</u> <i>Čo si myslíte o vzdelávaní a vzdelaní Rómov a ich zamestnaní (práca, pracovné návyky, prekážky, ...)?</i>	<u>Priestor na poznámky opytovateľa:</u>
<u>Miesto na vpísanie poznámok pre sformulovanie pomocných otázok:</u>	

Príloha 4.

Štandardizovaný dotazník

PREŠOVSKÁ UNIVERZITA V PREŠOVE REKTORÁT

UL. 17. NOVEMBRA 15, 080 01 PREŠOV, SLOVENSKÁ REPUBLIKA

Prešovská univerzita v Prešove

Vážená pani, vážený pán,

Prešovská univerzita v Prešove vykonáva v Prešovskom samosprávnom kraji kvantitatívny výskum zameraný na oblasť práce, zamestnania a štúdia mladých ľudí. Výskum sa uskutočňuje pomocou dotazníka, ktorý je určený mladým mužom a ženám.

Dovoľujeme si Vás požiadať o vyjadrenie Vašich názorov na rozličné stránky danej problematiky a o zodpovedanie otázok, ktoré sa týkajú Vašich presvedčení, postojov, predstáv, životných situácií a podmienok.

Vaša účasť na tomto výskume je **dobrovoľná a svoj súhlas s vyplnením dotazníka môžete kedykoľvek odvolať** (prestanete s vyplňovaním odpovedí na otázky v dotazníku a odídete).

Dotazník je anonymný a v súlade so všeobecným nariadením o ochrane údajov (GDPR). Získané údaje sa budú hromadne štatisticky spracúvať na počítači, budú použité výlučne na výskumné účely a nebudú poskytnuté tretím stranám. Veríme, že nám na jednotlivé otázky poskytnete otvorenú a pravdivú odpoveď, a že za Vašej účinnej pomoci sa nám podarí zhromaždiť údaje pre hlbšie porozumenie tejto problematiky. Ďakujeme Vám za pochopenie a spoluprácu.

Prehlasujem, že mi boli poskytnuté všetky potrebné informácie o kvantitatívnom výskume a dotazníku a **SÚHLASÍM** s účasťou na vyplnení dotazníka (respondent na udelenie súhlasu označí v štvorci X).

1. Ste:

a) muž	1
b) žena	2

2. Koľko máte rokov?

3. Aké je Vaše vzdelanie? Môžete označiť aj viac možností.

a) ukončená základná škola	1
b) neukončená základná škola	2
c) ukončená stredná škola bez maturity	3
d) neukončená stredná škola bez maturity	4

e) ukončená stredná škola s maturitou	5
f) neukončená stredná škola s maturitou	6
g) gymnázium	7
h) ukončená vysoká škola 1. stupňa – bakalár	8
i) neukončená vysoká škola 1. stupňa – bakalár	9
j) ukončená vysoká škola 2. stupňa – magister	10
k) neukončená vysoká škola 2. stupňa – magister	11
l) neukončená vysoká škola 3. stupňa – doktor	12
m) ukončená vysoká škola 3. stupňa – doktor	13
n) iné.....	14

4. Čo si myslíte, že Rómom v ich situácii dnes na Slovensku najviac pomôže?

.....

.....

.....

5. Keď ste ukončili základnú školu, kto ovplyvnil Vaše rozhodnutie pri výbere ďalšieho štúdia? Môžete označiť aj viac možností.

a) sám som sa rozhodol	1
b) rodičia	2
c) učitelia	3
d) ostatní rómski spolužiaci	4
e) niekto iný:	5
f) netýka sa	6

6. Čo si myslíte, je pre Róma v živote vzdelanie dôležité?

- a) je 1
- b) nie je 2

7. Aké výhody má podľa Vás Róm, ktorý má vzdelanie? Môžete označiť aj viac možností.

a) nemá žiadne výhody	1
b) ľahšie si nájde prácu	2
c) ľudia si ho vážia	3
d) je múdrejší	4
e) môže pomáhať	5
f) iné	
(napíšte aké?)	6

8. Predstavte si, že študujete na strednej škole. Z akého dôvodu by ste štúdium na tejto škole nedokončili? Od čísla 1 až po 9 označte všetky tvrdenia podľa toho, ako sú pre Vás dôležité. Pričom č. 1 priradíte k najdôležitejšiemu a č. 9 k najmenej dôležitému.

- a) ____ nedokončil by som štúdium, pretože by som si našiel prácu

- b) ___ nedokončil by som štúdium, keby som zostal z Rómov sám v triede
- c) ___ nedokončil by som štúdium zo strachu pred nenávisťou a diskrimináciou iných
- d) ___ nedokončil by som štúdium, pretože by som si založil vlastnú rodinu
- e) ___ neexistuje dôvod, pre ktorý by som nedokončil, pretože chcem doštudovať
- f) ___ nedokončil by som štúdium, keby ma rodina ľudsky nepodporovala
- g) ___ nedokončil by som štúdium, keby rodina nemala peniaze na moje štúdium
- h) ___ nedokončil by som štúdium, keby ma prestalo zaujímať
- i) ___ iné – napíšte aké?.....

9. Predstavte si, že študujete na strednej škole. Z akého dôvodu by ste strednú školu dokončili, a to aj napriek všetkým prekážkam, ktoré by Vás pri štúdiu stretli? (Označte, prosím, iba jeden dôvod).

- a) dokončil by som, lebo by to chceli rodičia, alebo rodina 1
- b) dokončil by som to kvôli kamarátom, ktorí by so mnou študovali 2
- c) dokončil by som to, pretože by som to chcel ja sám 3
- d) iný dôvod: 4

10. Teraz si, prosím, predstavte, že máte dieťa. Chceli by ste, aby raz Vaše dieťa po skončení základnej školy: (Zaznačte, prosím, iba jednu možnosť).

- a) pokračovalo ďalej v štúdiu na strednej škole bez maturity 1
- b) pokračovalo ďalej v štúdiu na strednej škole s maturitou 2
- c) pokračovalo ďalej v štúdiu na gymnáziu 3
- d) nemusí ďalej študovať 4
- e) si našlo prácu 5
- f) aby sa samo rozhodlo 6
- g) je mi to jedno, čo urobí 7

11. Oplatí sa podľa Vás v súčasnosti investovať peniaze do vzdelania detí?

- a) áno 1
- b) nie 2

12. Ste zamestnaný?

- a) áno 1
- b) nie 2

13. Ako pracujete? Môžete označiť viac možností:

- a) formou dohody 1
- b) formou zmluvy 2
- c) ako brigádnik 3
- d) ako dobrovoľník 4
- e) na „čierno“ 5
- f) iné, napíšte aké:..... 6

14. Pracujete v odbore, ktorý ste vyštudovali?

- a) áno 1
b) nie 2

15. Ak ste zamestnaný, kto Vám pomohol s výberom zamestnania?

- a) našiel som si ho sám 1
b) pomohli mi známi alebo rodina 2
c) vybral mi ju Úrad práce 3
d) niekto iný: 4
e) netýka sa 5

16. Ak nie ste zamestnaný, prosím, napíšte dôvod, prečo?

Nie som zamestnaný, pretože:

.....
.....
.....

17. Ak ste zamestnaný, prosím, napíšte dôvod prečo?

Som zamestnaný, pretože:

.....
.....
.....

18. Ak nie ste zamestnaný, chcete si nájsť prácu?

- a) áno 1
b) nie 2

19. Ak by ste mali možnosť pracovať, napíšte, čo by ste najradšej robili?

Chcel by som pracovať ako:

.....

20. Aké výhody má podľa Vás Róm, ktorý pracuje? Od čísla 1 až po 8 označte všetky tvrdenia podľa toho, ako sú pre Vás dôležité. Pričom č. 1 priradíte k najdôležitejšiemu a č. 8 k najmenej dôležitému.

- a) ___ dostane viac peňazí,
b) ___ môže si kúpiť viac vecí,
c) ___ môže si zlepšiť a opraviť svoje bývanie,
d) ___ môže sa viac starať o svoje zdravie,
e) ___ získa väčší rozhľad,
f) ___ ľudia si ho viac vážia,
g) ___ má pocit, že je potrebný a užitočný,
h) ___ žiadne.

21. Ak nám chcete k daným témam ešte niečo povedať, prosím, napíšte to tu:

Vzdelanie:

.....

.....

.....

Zamestnanie:

.....

.....

.....

Príloha 5.

Tabuľka 1P Štatistický prehľad celkového počtu platných tolerovaných pobytov cudzincov na území SR s účelom dočasného útočiska v členení podľa jednotlivých okresov, veku a pohlavia

Pobyt v SR – územný celok kraj	Pobyt v SR – územný celok okres	Veková skupina/ pohlavie									SPOLU
		0 – 17			18 – 60			60+			
		mužské	ženské	spolu	mužské	ženské	spolu	mužské	ženské	spolu	
Banskoby- strický	Banská Bystrica	468	363	831	571	1 285	1 856	87	169	256	2 943
	Banská Štiavnica	62	59	121	29	113	142	5	12	17	280
	Brezno	138	116	254	51	248	299	16	50	66	619
	Detva	50	53	103	16	144	160	3	12	15	278
	Krupina	68	71	139	29	154	183	4	22	26	348
	Lučenec	88	79	167	45	189	234	23	31	54	455
	Poltár	18	14	32	4	24	28	2	3	5	65
	Revúca	16	21	37	15	55	70	6	9	15	122
	Rimavská Sobota	37	41	78	41	93	134	11	23	34	246
	Veľký Krtíš	42	48	90	44	223	267	8	15	23	380
	Zvolen	149	146	295	94	335	429	26	73	99	823
	Žarnovica	74	83	157	29	160	189	6	13	19	365
	Žiar nad Hronom	89	74	163	56	240	296	17	33	50	509
	SPOLU	1 299	1 168	2 467	1 024	3 263	4 287	214	465	679	7 433
Bratislavský	Bratislava I	351	319	670	351	832	1 183	41	99	140	1 993
	Bratislava II	610	617	1 227	472	1 452	1 924	70	177	247	3 398
	Bratislava III	4 266	3 805	8 071	7 406	14 270	21 676	807	1 560	2 367	32 114
	Bratislava IV	327	294	621	203	654	857	44	131	175	1 653
	Bratislava V	460	465	925	371	1 103	1 474	61	144	205	2 604
	Malacky	304	268	572	211	735	946	29	84	113	1 631
	Pezinok	248	233	481	98	448	546	28	55	83	1 110
	Senec	521	575	1 096	298	1 252	1 550	68	167	235	2 881
	SPOLU	7 087	6 576	13 663	9 410	20 746	30 156	1 148	2 417	3 565	47 384
Košícký	Gelnica	12	12	24	6	27	33	1	3	4	61
	Košice – okolie	167	166	333	105	358	463	34	58	92	888
	Košice I	1 075	614	1 689	876	1 804	2 680	121	263	384	4 753
	Košice II	635	394	1 029	544	1 220	1 764	77	192	269	3 062
	Košice III	38	41	79	26	66	92	11	20	31	202
	Košice IV	226	141	367	150	395	545	42	58	100	1 012

	Michalovce	1 101	1 012	2 113	570	2 352	2 922	220	441	661	5 696
	Rožňava	53	43	96	32	105	137	16	27	43	276
	Sobrance	88	95	183	89	200	289	22	49	71	543
	Spišská Nová Ves	96	83	179	49	193	242	24	46	70	491
	Trebišov	72	80	152	65	163	228	27	30	57	437
	SPOLU	3 563	2 681	6 244	2 512	6 883	9 395	595	1 187	1 782	17 421
Nitriansky	Komárno	103	103	206	145	249	394	18	33	51	651
	Levice	243	183	426	136	421	557	27	76	103	1 086
	Nitra	1 123	1 008	2 131	1 254	3 369	4 623	128	313	441	7 195
	Nové Zámky	249	229	478	337	733	1 070	27	86	113	1 661
	Šaľa	211	185	396	163	626	789	15	52	67	1 252
	Topoľčany	149	138	287	157	732	889	17	44	61	1 237
	Zlaté Moravce	36	44	80	29	84	113	3	13	16	209
	SPOLU	2 114	1 890	4 004	2 221	6 214	8 435	235	617	852	13 291
Prešovský	Bardejov	111	131	242	58	282	340	33	69	102	684
	Humenné	175	143	318	116	398	514	48	101	149	981
	Kežmarok	145	120	265	55	277	332	22	56	78	675
	Levoča	36	43	79	18	93	111	8	19	27	217
	Medzilaborce	26	22	48	20	42	62	3	8	11	121
	Poprad	307	262	569	192	760	952	61	121	182	1 703
	Prešov	871	665	1 536	1 009	1 598	2 607	110	210	320	4 463
	Sabinov	31	29	60	7	72	79	3	9	12	151
	Snina	96	83	179	76	272	348	29	70	99	626
	Stará Ľubovňa	58	44	102	32	124	156	7	14	21	279
	Stropkov	29	24	53	12	48	60	11	14	25	138
	Svidník	51	45	96	25	88	113	7	14	21	230
	Vranov nad Topľou	53	49	102	44	159	203	15	23	38	343
	SPOLU	1 989	1 660	3 649	1 664	4 213	5 877	357	728	1 085	10 611
Trenčiansky	Bánovce nad Bebravou	60	47	107	29	302	331	7	14	21	459
	Ilava	157	122	279	113	524	637	14	28	42	958
	Myjava	103	100	203	87	211	298	8	19	27	528
	Nové Mesto nad Váhom	291	265	556	310	956	1 266	23	60	83	1 905
Trenčiansky	Partizánske	56	62	118	43	139	182	9	18	27	327
	Považská Bystrica	99	128	227	77	221	298	16	33	49	574
	Prievidza	232	223	455	128	553	681	32	77	109	1 245
	Púchov	97	81	178	32	204	236	14	26	40	454
	Trenčín	540	512	1 052	576	1 638	2 214	72	173	245	3 511
	SPOLU	1 635	1 540	3 175	1 395	4 748	6 143	195	448	643	9 961

Trnavský	Dunajská Streda	655	518	1 173	1 042	1 929	2 971	97	197	294	4 438
	Galanta	337	311	648	154	918	1 072	34	130	164	1 884
	Hlohovec	48	38	86	44	145	189	5	15	20	295
	Piešťany	227	218	445	198	601	799	42	80	122	1 366
	Senica	91	94	185	47	184	231	6	23	29	445
	Skalica	110	99	209	82	263	345	9	24	33	587
	Trnava	596	560	1 156	754	1 832	2 586	75	182	257	3 999
	SPOLU	2 064	1 838	3 902	2 321	5 872	8 193	268	651	919	13 014
Žilinský	Bytča	21	19	40	64	46	110	9	10	19	169
	Čadca	102	96	198	132	297	429	11	24	35	662
	Dolný Kubín	90	84	174	55	215	270	20	37	57	501
	Kysucké Nové Mesto	43	34	77	52	109	161	9	11	20	258
	Liptovský Mikuláš	420	376	796	292	1 048	1 340	64	123	187	2 323
	Martin	195	198	393	195	517	712	35	65	100	1 205
	Námestovo	137	175	312	129	471	600	11	44	55	967
	Ružomberok	189	185	374	204	440	644	37	63	100	1 118
	Turčianske Teplice	25	30	55	21	56	77	4	8	12	144
	Tvrdošín	110	144	254	160	625	785	12	38	50	1 089
	Žilina	831	739	1 570	1 052	2 213	3 265	112	239	351	5 186
	SPOLU	2 163	2 080	4 243	2 356	6 037	8 393	324	662	986	13 622
Slovenská republika		21 914	19 433	41 347	22 903	57 976	80 879	3 336	7 175	10 511	132 737

Príloha 6.

Tabuľka 2P Zoznam identifikovaných aktérov poskytujúcich činnosti pre mladé osoby na území PSK

OKRES BARDEJOV

	Názov organizácie	Adresa organizácie	Relevantnosť pre mládež	Kontakt	Kategória
1	Centrum voľného času (CVČ) Bardejov	Dlhý rad 1, 085 01 Bardejov	Usmerňovanie rozvoja záujmov detí a zúčastnených osôb, vytváranie podmienok na rozvíjanie a zdokonaľovanie praktických zručností	tel.: +421 54 123 45 67, email: cvcbj@cvcbj.edu.sk	inštitúcia verejnej správy
2	Centrum sociálnych služieb	Wolkerova 11, 085 01 Bardejov	Poskytovanie základného sociálneho poradenstva, poskytovanie pomoci pri odkázanosti na pomoc inej fyzickej osoby, poskytovanie sociálnej rehabilitácie, zabezpečovať poskytovanie ošetrovateľskej starostlivosti, zabezpečovanie rozvoj pracovných zručností	tel.: +421 54 474 64 5, email: csswolkerova@gmail.com	inštitúcia verejnej správy
3	Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Bardejov	Dlhý rad 2748, 085 01 Bardejov	Poskytovanie informácií o voľných pracovných pozíciách a možných rekvalifikačných programoch	tel.: +421 54 474 89 80, email: bj@upsvr.gov.sk	inštitúcia verejnej správy
4	Zariadenie sociálnych služieb "NÁDEJ"	Kacvinského 1237/13, 085 01 Bardejov	Poskytovanie sociálnych služieb krízovej intervencie na riešenie nepriaznivej sociálnej situácie fyzickej osobe, ktorá nemá zabezpečené nevyhnutné podmienky na uspokojovanie základných životných potrieb a nemá zabezpečené ubytovanie	tel.: +421 901 713 865, email: csswolkerova@gmail.com	inštitúcia verejnej správy
5	MLÁDEŽ 21. storočia Bardejov	P.O.Box č.126, 085 01 Bardejov	Rozvoj, podpora a aktivizácia mládeže, voľnočasové a vzdelávacie aktivity, podpora participácie a osobnostného rozvoja, komunitné a dobrovoľnícke aktivity	tel.: +421 948 626 383, email: m21@m21.sk	nezisková organizácia
6	Komunitné centrum Poštárka,	Poštárka 4233/112A, 085 01 Bardejov	Sociálne poradenstvo, sociálna pomoc, pomoc pri príprave na školské vyučovanie, preventívne aktivity, záujmová činnosť.	tel.: +421 54 486 21 05, email: kcpostarka@gmail.com	nezisková organizácia
7	Návrat, o. z.	Radničné námestie 12/12, 085 01 Bardejov	Nízkoprahové aktivity, podporné skupiny zamerané na špecifické problémy a vek detí, program rozvoja sociálnych kompetencií ART, individuálna práca s mladými podľa ich potrieb, sociálnopsychologické poradenstvo, terapia	tel.: +421 51 771 16 79, email: molcanova@navrat.sk	nezisková organizácia
8	Pastoračné centrum Poštárka	Poštárka 3098, 085 01 Bardejov	Výchovno-pastoračné centrum zriadené za účelom podpory integrácie, duchovnej, vzdelávacej a sociálnej pomoci rómskej komunite	tel.: +421 903 420 508, email: fuvinbarg@gmail.com	cirkevná organizácia
9	Domka - Združenie saleziánskej mládeže Bardejov	Nám. sv. rodiny 1, 085 01 Bardejov	Občianske združenie sa zameriava na prácu s deťmi a mládežou v duchu saleziánskej pedagogiky Don Bosca. Vytvára priestor na rôznorodé voľnočasové, pastoračné a výchovno-vzdelávacie aktivity	tel.: +421 947 956 473, email: domkabardejov@gmail.com	mládežnícka organizácia

10	Sociálne Centrum Bardejov	Slovenská 5, 085 01 Bardejov	Špecializované sociálne poradenstvo	tel.: +421 909 250 628, email: sc.bardejov@gkcharita-po.sk	cirkevná organizácia
11	Človek v ohrození, n.o.	Sveržov 145, 086 02 Sveržov	Sociálne poradenstvo, sociálna pomoc, pomoc pri príprave na školské vyučovanie, preventívne aktivity, záujmová činnosť	email: jaroslava.krukarova@clovekvhrozeni.sk	nezisková organizácia
12	Gréckokatolícka rómska misia	Lenartov 123, 086 06 Malcov	Pastoračná, formačná, duchovná, kultúrna a sociálna činnosť.	email: igor.cikos@romskamisia.sk	cirkevná organizácia
13	Komunitné centrum Kurov	Kurov 221, 086 04 Kurov	Sociálne poradenstvo, sociálna pomoc, pomoc pri príprave na školské vyučovanie, preventívne aktivity, záujmová činnosť	tel.: +421 911 387 468, email: komunitnecentrum.kurov@gmail.com	komunitné centrum
14	Komunitné centrum Lenartov	Lenartov 129, 086 06 Lenartov	Sociálne poradenstvo, sociálna pomoc, pomoc pri príprave na školské vyučovanie, preventívne aktivity, záujmová činnosť	tel.: +421 54 470 60 04, email: obeclenartov@lenartov.sk	komunitné centrum
15	Komunitné centrum Raslavice	Hlavná 164, 086 41 Raslavice	Sociálne poradenstvo, sociálna pomoc, pomoc pri príprave na školské vyučovanie, preventívne aktivity, záujmová činnosť	tel.: +421 54 479 22 22, email: obec@raslavice.sk	komunitné centrum
16	Komunitné centrum Zborov	Školská 713/19, 086 33 Zborov	Sociálne poradenstvo, sociálna pomoc, pomoc pri príprave na školské vyučovanie, preventívne aktivity, záujmová činnosť	tel.: +421 54 479 83 06, email: info@zborov.sk	komunitné centrum
17	JAS Bardejov, s.r.o.	Duklianska 19, 085 01 Bardejov	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 902 435 238	sociálny podnik
18	ZBOR - STAV, s.r.o.	Lesná 19, 086 33 Zborov	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 908 841 027	sociálny podnik
19	Obecný podnik Beloveža s.r.o.	Beloveža 94, 086 14 Beloveža	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 54 479 72 07	sociálny podnik
20	Obecný podnik Kľušov, s.r.o.	Kľušov 175, 086 22 Kľušov	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 54 479 72 07	sociálny podnik
21	Služby Šarišské Čierne s.r.o.	Šarišské Čierne 81, 086 37 Šarišské Čierne	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 911 532 649	sociálny podnik
22	Obecný podnik Kľušov, s.r.o.	Kľušov 175, 086 22 Kľušov	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 54 472 34 54	sociálny podnik
23	Obecné služby Raslavice, s.r.o., r.s.p.	Hlavná 154, 086 41 Raslavice	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 919 298 899	sociálny podnik
24	OP Varadka, s.r.o., r.s.p.	Nižná Polianka 23, 086 36 Nižná Polianka	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 903 446 449	sociálny podnik

OKRES HUMENNÉ

	Názov organizácie	Adresa organizácie	Relevantnosť pre mládež	Kontakt	Kategória
1	Komunitné centrum Humenné	Podskalka 6426/97, 066 01 Humenné	Sociálno-právne poradenstvo, komunitná práca, výchovno-vzdelávacie, preventívne a záujmové činnosti	tel.: +421 57 786 32 44, email: msu@humenne.sk	inštitúcia verejnej správy
2	Komunitné centrum Slovenská Volová	Slovenská Volová 37, 067 22 Slovenská Volová	Sociálne poradenstvo, sociálna pomoc, pomoc pri príprave na školské vyučovanie, preventívne aktivity, záujmová činnosť	tel.: +421 57 788 05 02, email: obec.slov.volova@centrum.sk	komunitné centrum
3	Domov sociálnych služieb v Jabloni	Jabloň 78, 067 13 Rokytov pri Humennom	Poskytuje komplexné sociálne služby dospelým mužom a ženám so zdravotným, duševným, mentálnym postihnutím, poruchami správania alebo s kombináciou postihnutí.	tel.: +421 911 031 270, email: riaditel@dss-jablon.psk.sk	inštitúcia verejnej správy
4	Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Humenné	Kukoreliho 1, 066 07 Humenné	Poskytovanie informácií o voľných pracovných pozíciách a možných rekvalifikačných programoch	tel.: +421 57 244 09 99, email: he@upsvr.gov.sk	inštitúcia verejnej správy
5	Komunitné centrum Slovenského Červeného kríža Humenné	Námestie slobody 16/41, 066 01 Humenné	Sociálne poradenstvo, sociálna pomoc, pomoc pri príprave na školské vyučovanie, preventívne aktivity, záujmová činnosť	tel.: +421 911 557 292, email: help.he@redcross.sk	komunitné centrum
6	Domka - Združenie saleziánskej mládeže Humenné	Štefánikova 33, 066 01 Humenné	Občianske združenie sa zameriava na prácu s deťmi a mládežou v duchu saleziánskej pedagogiky Don Bosca. Vytvára priestor na rôznorodé voľnočasové, pastoriálne a výchovno-vzdelávacie aktivity	tel.: +421 903 194 710, email: domkahumenne@gmail.com	mládežnícka organizácia
7	Sociálne Centrum Humenné	Štefánikova 1525/29, 066 01 Humenné	Špecializované sociálne poradenstvo	tel.: +421 909 250 623, email: sc.humenne@gkcharita-po.sk	cirkevná organizácia
8	Centrum voľného času DÚHA	Námestie slobody 48, 066 01 Humenné	Rozvoj záujmov a talentov mládeže, podpora sociálnych zručností a začlenenia, prevencia rizikového správania, osobnostný rozvoj	tel.: +421 57 772 27 44, email: cvche@cvche.edu.sk	inštitúcia verejnej správy
9	MATADEX - SK s.r.o.	Košická 5474/44, 066 01 Humenné	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 915 939 216	sociálny podnik
10	POMÁHAJ A CHRÁŇ o.z. r.s.p	Štefánikova 1524/27, 066 01 Humenné	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 907 100 736	sociálny podnik
11	Jana Bezegová ROSEN r.s.p.	Rovné 145, 067 32 Rovné	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 918 590 515	sociálny podnik
12	Dom sv. Júdu Tadeáša – Humenné	Štefánikova 1525/29, 066 01 Humenné	sociálne služby pre zdravotne znevýhodnených ľudí	tel.: +421 910 852 036, email: domsvjudutadeasa@gkcharita-po.sk	cirkevná organizácia

OKRES KEŽMAROK

	Názov organizácie	Adresa organizácie	Relevantnosť pre mládež	Kontakt	Kategória
1	Komunitné centrum Holumnica	Holumnica 30, 059 94 Holumnica	Sociálne poradenstvo, sociálna pomoc, pomoc pri príprave na školské vyučovanie, preventívne aktivity, záujmová činnosť	tel.: +421 911 794 004, email: obec.holumnica@neton.sk	komunitné centrum
2	Centrum voľného času Kežmarok	Gen. Štefánika 47, 060 01 Kežmarok	Rozvoj záujmov a talentov mládeže, podpora sociálnych zručností a začlenenia, prevencia rizikového správania, osobnostný rozvoj	tel.: +421 52 468 46 43, email: info@cvc-kezmarok.sk	inštitúcia verejnej správy
3	Centrum voľného času Rakúsy	Rakúsy 81, 059 76 Rakúsy	Rozvoj záujmov a talentov mládeže, podpora sociálnych zručností a začlenenia, prevencia rizikového správania, osobnostný rozvoj	tel.: +421 911 262 311	inštitúcia verejnej správy
4	Komunitné centrum Matiasovce	Potok 441/45, 059 04 Matiasovce	Realizácia sociálnych aktivít pre marginalizované komunity a pre komunitu celej obce, vrátane neformálneho vzdelávania a realizácie voľnočasových aktivít pre deti, mládež a dospelých.	tel.: +421 911 890 045, email: info@matiasovce.sk	komunitné centrum
5	Komunitné centrum Rakúsy	Rakúsy 258, 059 76 Rakúsy	Sociálne poradenstvo, sociálna pomoc, pomoc pri príprave na školské vyučovanie, preventívne aktivity, záujmová činnosť	tel.: +421 52 452 67 28, email: tsprakusy@gmail.com	komunitné centrum
6	Komunitné centrum Toporec	Podolínska 402/77, 059 95 Toporec	Sociálne poradenstvo, sociálna pomoc, pomoc pri príprave na školské vyučovanie, preventívne aktivity, záujmová činnosť	tel.: +421 52 458 40 46, email: outoporec@slnet.sk	komunitné centrum
7	Komunitné centrum Veľká Lomnica	Nový Dvor 1750/123, 059 52 Veľká Lomnica	Sociálne poradenstvo, sociálna pomoc, pomoc pri príprave na školské vyučovanie, preventívne aktivity, záujmová činnosť	tel.: +421 911 918 505, email: obec@velkalomnica.sk	komunitné centrum
8	Komunitné centrum Výborná	Výborná 12, 059 02 Výborná	Sociálne poradenstvo, sociálna pomoc, pomoc pri príprave na školské vyučovanie, preventívne aktivity, záujmová činnosť	tel.: +421 52 459 31 64, email: kcvyborna@gmail.com	komunitné centrum
9	Centrum sociálnych služieb Kežmarok	Pod lesom 552/6, 060 01 Kežmarok	Poskytuje komplexné sociálne služby dospelým mužom a ženám so zdravotným, duševným, mentálnym postihnutím, poruchami správania alebo s kombináciou postihnutí.	tel.: +421 52 452 36 30	inštitúcia verejnej správy
10	Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Kežmarok	Dr. Alexandra 61, 060 01 Kežmarok	Poskytovanie informácií o voľných pracovných pozíciách a možných rekvalifikačných programoch	tel.: +421 52 244 21 11, email: kk@upsvr.gov.sk	inštitúcia verejnej správy
11	Inštitút Krista Veľkého	Dom Božieho milosrdenstva, Vrbovská 1447/17, 059 71 Ľubica	Resocializácia, poskytovanie sociálnych služieb a pomoci mužom, bezdomovcom a osobám po výkone trestu, mládeži po skončení ústavnej alebo ochrannnej výchovy,	tel.: +421 52 456 60 47, email: ikv@ikv.sk	inštitúcia verejnej správy
12	GOLDGRUB Rakúsy s.r.o.	Rakúsy 10, 059 76 Rakúsy	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 911 351 339	sociálny podnik
13	Stráne Invest RSP, s.r.o.	Stráne pod Tatrami 2, 059 76 Stráne pod Tatrami	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 904 044 342	sociálny podnik
14	NEPSPM, s.r.o.	Vlková 200, 059 72 Kežmarok	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 918 494 234	sociálny podnik
15	Obecný sociálny podnik Ihľany s.r.o., r.s.p.	Ihľany 94, 059 94 Ihľany	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 905 400 212	sociálny podnik

16	Rozvoj Krížovej Vsi, s.r.o. „registrovaný sociálny podnik“	Krížová Ves 51, 059 01 Kežmarok	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 918 528 716	sociálny podnik
17	Mestský podnik Spišská Stará Ves s.r.o.	Štúrova 228/109, 061 01 Spišská Stará Ves	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 910 253 979	sociálny podnik
18	IHLA, s.r.o. - registrovaný sociálny podnik	Ihľany 211, 059 94 Ihľany	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 917 681 174	sociálny podnik
19	JuBaSa s.r.o.	Nad traťou 1342/28, 060 01 Kežmarok	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 911 523 517	sociálny podnik
20	Sociálny podnik Toporec, s.r.o. registrovaný sociálny podnik	Námestie sv. Michala 76/2, 059 95 Toporec	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 52 458 40 46	sociálny podnik
21	Komunitné centrum Spišská Belá	Tatranská 1445/33, 059 01 Spišská Belá	Sociálno-právne poradenstvo, komunitná práca, výchovno-vzdelávacie, preventívne a záujmové činnosti	tel.: +421 905 535 639, email: zivcakova@spisskabela.sk	inštitúcia verejnej správy
22	Sociálny podnik Spišská Belá, s.r.o.	Továrenská 1149/30, 059 01 Spišská Belá	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 917 303 777, email: primator@spisskabela.sk	sociálny podnik
23	Inštitút Krista Veľkňaza	Žakovce 30, 059 73 Žakovce	Resocializácia, poskytovanie sociálnych služieb a pomoci mužom, bezdomovcom a osobám po výkone trestu, mládeži po skončení ústavnej alebo ochrannej výchovy,	tel.: +421 52 431 39 12, email: ikv@ikv.sk	inštitúcia verejnej správy

OKRES LEVOČA

	Názov organizácie	Adresa organizácie	Relevantnosť pre mládež	Kontakt	Kategória
1	HUMANITÁR, n.o.	Probstnerova cesta 668/6, 054 01 Levoča	Centrum psychosociálnej a ošetrovateľskej starostlivosti, sociálne poradenstvo - špecializované	tel.: +421 53 449 35 50, email: humanitar@humanitar.sk	nezisková organizácia
2	Komunitné centrum Levoča	Levočské Lúky 1068/4, 054 01 Levoča	Sociálno-právne poradenstvo, komunitná práca, výchovno-vzdelávacie, preventívne a záujmové činnosti	tel.: +421 911 797 810, email: komunitnecentrum@levoca.sk	inštitúcia verejnej správy
3	Komunitné centrum Spišské podhradie	Štefánikova 40, 053 04 Spišské Podhradie	Sociálno-právne poradenstvo, komunitná práca, výchovno-vzdelávacie, preventívne a záujmové činnosti	tel.: +421 948 411 622, email: komunitnestefanikova@spisskepohradie.sk	inštitúcia verejnej správy
4	Domov sociálnych služieb sv. Jána z Boha v Spišskom Podhradí	Hviezdoslavova 1, 053 04 Spišské Podhradie	Domov sociálnych služieb je koedukovaným zariadením, ktorého hlavnou úlohou je poskytovanie sociálnych služieb fyzickým osobám, ktoré sú z dôvodu nepriaznivého zdravotného stavu alebo ťažkého zdravotného postihnutia odkázané na pomoc inej fyzickej osoby.	tel.: +421 905 676 584, email: sekretariat@dss-sppohrad.psk.sk	inštitúcia verejnej správy
5	Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Poprad-pracovisko Levoča	Námestie Majstra Pavla 59, 054 01 Levoča	Poskytovanie informácií o voľných pracovných pozíciách a možných rekvalifikačných programoch	tel.: +421 53 244 69 33, email: pp@upsvr.gov.sk	inštitúcia verejnej správy
6	Centrum voľného času OLYMP	Jána Francisciho 635/10, 054 01 Levoča	Rozvoj záujmov a talentov mládeže, podpora sociálnych zručností a začlenenia, prevencia rizikového správania, osobnostný rozvoj	tel.: +421 53 451 00 45, email: cvcolymp@centrum.sk	inštitúcia verejnej správy
7	Komunitné centrum Doľany	Doľany 48, 053 02 Doľany	Sociálno-právne poradenstvo, komunitná práca, výchovno-vzdelávacie, preventívne a záujmové činnosti	tel.: +421 53 469 90 18, email: ou.dolany@levonetmail.sk	komunitné centrum
8	Komunitné centrum Spišský Hrhov	Čsl. armády 122/32, 053 02 Spišský Hrhov	Sociálno-právne poradenstvo, komunitná práca, výchovno-vzdelávacie, preventívne a záujmové činnosti	tel.: +421 53 459 22 38, email: spissky.hrhov@vmnet.sk	komunitné centrum
9	Konkordia - lat. Svrnosť	Košická 66/2, 054 01 Levoča	Starostlivosť o osoby s mentálnym postihnutím, duševne choré a drogov závislé osoby v pobytových zariadeniach	tel.: +421 908 452 589	nezisková organizácia
10	Človek v ohrození, n.o.	Doľany 55, 053 02 Doľany	Sociálne poradenstvo, sociálna pomoc, pomoc pri príprave na školské vyučovanie, preventívne aktivity, záujmová činnosť.	tel. +421 910 791 710, email: ja-na.kellnerova@clovekvhrozeni.sk	nezisková organizácia
11	LEVOČA NORDIC CENTRUM o. z- r.s.p	Rozvoj 1110/13, 054 01 Levoča	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 903 770 075	sociálny podnik
12	T-Tatra s.r.o.	Kúpeľná 35, 053 04 Spišské Podhradie	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 902 896 755	sociálny podnik
13	TOFFELI s.r.o., r.s.p.	Kurimany 100, 054 01 Levoča	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 914 333 346	sociálny podnik
14	Obecné služby Domaňovce s.r.o., r.s.p.	Domaňovce 92, 053 02 Domaňovce	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 905 741 877	sociálny podnik
15	Obecný podnik Doľany, s.r.o.	Doľany 2, 053 02 Doľany	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 917 469 612	sociálny podnik
16	Sociálny podnik mesta Levoča, s.r.o., r.s.p.	Probstnerova cesta 673/9, 054 01 Levoča	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 903 465 966	sociálny podnik

17	Hrhovské služby, s.r.o., r.s.p.	SNP 10, 053 02 Spišský Hrhov	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 53 469 90 57	sociálny podnik
----	---------------------------------	------------------------------------	------------------------	-------------------------	-----------------

OKRES MEDZILABORCE

	Názov organizácie	Adresa organizácie	Relevantnosť pre mládež	Kontakt	Kategória
1	Komunitné centrum Medzilaborce	Zámočnícka 86/32, 068 01 Medzilaborce	Sociálno-právne poradenstvo, komunitná práca, výchovno-vzdelávacie, preventívne a záujmové činnosti	tel.: +421 57 448 61 85, email: kcmedzilaborce@medzilaborce-urad.sk	inštitúcia verejnej správy
2	Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Stropkov-pracovisko Medzilaborce	Dobrianskeho 89, 068 01 Medzilaborce	Poskytovanie informácií o voľných pracovných pozíciách a možných rekvalifikačných programoch	tel.: +421 57 732 21 98, email: sp@upsvr.gov.sk	inštitúcia verejnej správy
3	Centrum sociálnych služieb Dúhový sen	Dobrianskeho 53/3, 068 01 Medzilaborce	Poskytovanie základného sociálneho poradenstva, poskytovanie pomoci pri odkázanosti na pomoc inej fyzickej osoby, poskytovanie sociálnej rehabilitácie, zabezpečovať poskytovanie ošetrovateľskej starostlivosti, zabezpečovanie rozvoj pracovných zručností	tel.: +421 57 732 10 51, email: sekretariat@cssduhovysen-kalinov.vucpo.sk	inštitút verejnej správy
4	D.Z. Work s.r.o.	Habura 270, 067 52 Habura	Sociálne zamestnávanie		sociálny podnik
5	Antal shoes s.r.o.	Duchnovičova 552/54, 068 01 Medzilaborce	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 947 959 795	sociálny podnik
6	Služby – Medzilaborce s.r.o., registrovaný sociálny podnik	Mierová 329/10, 068 01 Medzilaborce	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 910 406 285	sociálny podnik

OKRES POPRAD

	Názov organizácie	Adresa organizácie	Relevantnosť pre mládež	Kontakt	Kategória
1	Inštitút pre sociálny rozvoj a ďalšie vzdelávanie	Fraňa Kráľa 273/14, 059 21 Svit	Formálne a neformálne vzdelávanie, zamestnávanie mladých ľudí do 30 r., sociálna pomoc.	tel.: +421 948 083 146, email: danielagiertliova@gmail.com	nezisková organizácia
2	Domka - Združenie saleziánskej mládeže Poprad	Velické námestie 1171/1, 058 01 Poprad-Veľká	Občianske združenie sa zameriava na prácu s deťmi a mládežou v duchu saleziánskej pedagogiky Don Bosca. Vytvára priestor na rôznorodé voľnočasové, pastorálne a výchovno-vzdelávacie aktivity	tel.: +421 919 147 900, email: poprad@domka.sk	mládežnícka organizácia
3	Slovenský Červený kríž, územný spolok Poprad	Banická 4955, 058 01 Poprad	Základné sociálne poradenstvo, špecializované sociálne poradenstvo, starostlivosť o ľudí bez domova, letné tábory, terénne sociálne služby	tel.: +421 917 656 755, email: poprad@redcross.sk	inštitút verejnej správy
4	Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Poprad	Hraničná 660/13, 058 01 Poprad	Poskytovanie informácií o voľných pracovných pozíciách a možných rekvalifikačných programoch	tel.: +421 52 244 01 01, email: pp@upsvr.gov.sk	inštitúcia verejnej správy
5	Život bez závislostí, n.o.	Novomeského 2, 058 01 Poprad	Sociálna prevencia, poradenstvo, vzdelávanie, výchova a rozvoj telesnej kultúry, tvorba a ochrana životného prostredia	tel.: +421 915 819 816, email: zivotbezzavislosti.sk@gmail.com	nezisková organizácia
6	Komunitné centrum Gánovce	Športová 560/9, 058 01 Gánovce	Sociálno-právne poradenstvo, komunitná práca, výchovno-vzdelávacie, preventívne a záujmové činnosti	tel.: +421 917 673 466, email: komunitnecentrum@ganovce.sk	komunitné centrum
7	Komunitné centrum Liptovská Teplička	Ul. Štefana Garaja 398/16, 059 40 Liptovská Teplička	Sociálno-právne poradenstvo, komunitná práca, výchovno-vzdelávacie, preventívne a záujmové činnosti	tel.: +421 52 788 49 11, email: obec@liptovskateplicka.sk	komunitné centrum
8	Komunitné centrum Spišská Teplica	Osloboditeľov 139/85, 059 34 Spišská Teplica	Sociálno-právne poradenstvo, komunitná práca, výchovno-vzdelávacie, preventívne a záujmové činnosti	tel.: +421 52 773 84 00, email: obec@obecspisskateplica.sk	komunitné centrum
9	Komunitné centrum Spišský Štiavnik	Slnecná 532/5A, 059 14 Spišský Štiavnik	Sociálno-právne poradenstvo, komunitná práca, výchovno-vzdelávacie, preventívne a záujmové činnosti	tel.: +421 910 715 243, email: kc@spisskystiavnik.sk	komunitné centrum
10	Komunitné centrum Štrba	Hlavná 105/3, 059 38 Štrba	Sociálno-právne poradenstvo, komunitná práca, výchovno-vzdelávacie, preventívne a záujmové činnosti	tel.: +421 52 787 88 2	komunitné centrum
11	VARTOTH s.r.o.	Švábovce 535, 059 12 Švábovce	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 948 115 654	sociálny podnik
12	UNICOL, s.r.o.	Traktorova 589/1, 058 01 Poprad	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 52 428 00 81	sociálny podnik
13	Obecné služby Spišská Teplica s.r.o.	Obrancov mieru 454/3, 059 34 Spišská Teplica	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 911 974 426	sociálny podnik
14	Stredisko Evanjelickej DIAKONIE Veľký Slavkov	Tatranská 71, 059 91 Veľký Slavkov	Sociálne služby krízovej intervencie, sociálna pomoc, starostlivosť poskytovaná mladým dospelým po odchode z ústavnej starostlivosti, tréning pracovných zručností, poradenské a charitatívne aktivity	tel.: +421 911 630 953, email: info@domnapolceste.sk	cirkevná organizácia
15	Spišská katolícka charita	Nábřežie Jána Pavla II. 438/15, 058 01 Poprad	Nízkoprahová sociálna služba pre deti a rodinu	tel.: +421 53 442 45 00, email: caritas@caritas.sk	cirkevná organizácia

16	Centrum voľného času v Poprade	Ulica mládeže 2688/13, 058 01 Poprad	Rozvoj záujmov a talentov mládeže, podpora sociálnych zručností a začlenenia, prevencia rizikového správania, osobnostný rozvoj	tel.: +421 918 649 625, email: cvcpoprad@gmail.com	inštitúcia verejnej správy
----	--------------------------------	--	---	---	----------------------------

OKRES PREŠOV

	Názov organizácie	Adresa organizácie	Relevantnosť pre mládež	Kontakt	Kategória
1	ANIMA, n.o.	Varhaňovce 173, 082 05 Varhaňovce	Sociálne poradenstvo, pomoc pri uplatňovaní práv a právom chránených záujmov, pomoc pri príprave na školské vyučovanie a sprevádzanie dieťaťa do a zo školy a školského zariadenia, preventívna aktivita, záujmová činnosť.	tel.: +421 908 642 675, email: anima@animano.sk	nezisková organizácia
2	ZOM Prešov, o.z.	Karpatská 6940/18, 080 01 Prešov	Poskytovanie špecializovaného sociálneho poradenstva, bezbariérová preprava, pomoc pri hľadaní osobného asistenta, podpora zamestnávania, zastupovanie záujmov cieľovej skupiny pri legislatívnych iniciatívach a iné. Podpora samostatného a nezávislého života a vytváranie bezbariérového životného prostredia	tel.: + 421 51 770 14 99, email: zompresov@zompresov.sk	nezisková organizácia
3	OZ Vzdelávania a Sociálnej Pomoci	Bayerova 1A, 080 01 Prešov	Poskytuje viaceré sociálne služby, psycho-terapeutické a relaxačné služby, voľnočasové aktivity pre deti a mládež a ich rodiny, krízová intervencia	tel.: + 421 950 476 021, email: kontakt@centrumnarnia.sk	nezisková organizácia
4	Občianske združenie Tobiaš	Solivarská 60, 080 05 Prešov	Nízkoprahová sociálna služba pre deti a rodinu	tel.: +421 905 404 951, email: oztobias60@gmail.com	nezisková organizácia
5	OZ PERMONIK	Zlatá Baňa 128, 082 52 Kokošovce	Realizovanie aktivít na elimináciu chudoby, zlepšenia životných podmienok ohrozených skupín obyvateľstva a vytváranie programov sociálnej inklúzie, komunitného plánovania	email: permonik.zlatabana@gmail.com	nezisková organizácia
6	Slovenský Červený kríž, územný spolok Prešov	Jarková 3094/45, 080 01 Prešov	Základné sociálne poradenstvo, špecializované sociálne poradenstvo, starostlivosť o ľudí bez domova, letné tábory, terénne sociálne služby	tel.: +421 903 558 937, email: presov@redcross.sk	inštitút verejnej správy
7	Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Prešov	Slovenská 3259/87, 080 01 Prešov	Poskytovanie informácií o voľných pracovných pozíciách a možných rekvalifikačných programoch	tel.: +421 51 244 09 99, email: po@upsvr.gov.sk	inštitúcia verejnej správy
8	Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Prešov-pracovisko Lipany	Sabinovská 2, 082 71 Lipany	Poskytovanie informácií o voľných pracovných pozíciách a možných rekvalifikačných programoch	tel.: +421 51 244 33 42, email: po@upsvr.gov.sk	inštitúcia verejnej správy
9	Človek v ohrození, n.o.	Petrovany 291, 082 53 Petrovany	Sociálne poradenstvo, sociálna pomoc, pomoc pri príprave na školské vyučovanie, preventívne aktivity, záujmová činnosť.	tel.: +421 901 079 1714; email: lukas.andrejcek@clovekvhrozeni.sk	nezisková organizácia
10	Komunitné centrum Spolu	Chminianske Jakubovany 21, 082 33 Chminianske Jakubovany	Vytváranie podmienok pre zlepšovanie postavenia rómskeho etnika v lokalite, poskytovanie sociálnej pomoci a poradenstva, organizovanie voľnočasových aktivít pre deti a preztnácia rómskej kultúry	tel.: +421 905 804 155, email: kcchminjakubovany@gmail.com	nezisková organizácia
11	Človek v ohrození, n.o.	Kojatice 251, 082 32 Svinia	Sociálne poradenstvo, sociálna pomoc, pomoc pri príprave na školské vyučovanie, preventívne aktivity, záujmová činnosť.	tel.:+421 901 791 794, email: kckojatice@gmail.com	nezisková organizácia
12	Rodinné centrum - KRUH/RC KRUH,	Medzany 152, 082 21 Medzany	Nízkoprahová sociálna služba pre deti a rodinu	tel.: +421 51 458 23 15, email: obec.medzany@post.sk	inštitúcia verejnej správy

13	Gréckokatolícka rómska misia	Zlatá Baňa, Sigord 154, 082 52 Kokošovce	Pastoračná, formačná, duchovna, kultúrna a sociálna činnosť.	email: martin.mekel@romskamisia.sk	cirkevná organizácia
14	Domov Nádeje – Centrum pre deti a rodiny	Jarková 79, 080 01 Prešov	Resocializačné stredisko na podporu sociálneho začlenenia rizikovej mládeže	tel.: +421 51 772 37 09, email: domovnadeje@gkcharita-po.sk	cirkevná organizácia
15	Domka - Združenie saleziánskej mládeže Prešov	Jána Bottu 9, 080 01 Prešov	Občianske združenie sa zameriava na prácu s deťmi a mládežou v duchu saleziánskej pedagogiky Don Bosca. Vytvára priestor na rôznorodé voľnočasové, pastorálne a výchovno-vzdelávacie aktivity	tel.: +421 903 296 526, email: sekretariat@domka.sk	mládežnícka organizácia
16	ABC - Centrum voľného času	Októbrová 30, 080 01 Prešov	Rozvoj záujmov a talentov mládeže, podpora sociálnych zručností a začlenenia, prevencia rizikového správania, osobnostný rozvoj	tel.: +421 918 900 949, email: abc@abccentrum.sk	inštitúcia verejnej správy
17	Relevant n.o.	Svätoplukova 11, 080 01 Prešov	Ubytovacie služby pre vylúčenú mládež, sociálne poradenstvo, pomoc pri uplatňovaní práv a právom chránených záujmov, rozvoj pracovných zručností, pomoc pri pracovnom uplatnení	tel.: +421 907 996 377	nezisková organizácia
18	Návrat, o. z.	Svätoplukova 12, 080 01 Prešov	Nízkoprahové aktivity, podporné skupiny zamerané na špecifické problémy a vek detí, program rozvoja sociálnych kompetencií ART, individuálna práca s mladými podľa ich potrieb, sociálnopsychologické poradenstvo, terapia	tel.: +421 918 391 019	nezisková organizácia
19	Komunitné centrum Prešov	K Starej tehelni 11605/4, 080 01 Prešov	Sociálno-právne poradenstvo, komunitná práca, výchovno-vzdelávacie, preventívne a záujmové činnosti	tel.: +421 907 780 419	inštitúcia verejnej správy
20	Centrum poradenstva a prevencie v Prešove	Levočská 7, 080 01 Prešov	Centrum poskytuje komplexnú psychologickú, špeciálnopedagogickú, diagnostickú, výchovnú, poradenskú a preventívnu starostlivosť	tel.: +421 917 585 078, email: centrumpo@cphpap-presov.sk	inštitúcia verejnej správy
21	Sociálnoprávna ochrana detí a sociálna kuratela	Hlavná 18, 080 01 Prešov	Zabezpečenie ochrany, výchovy a všestranného vývinu dieťaťa. Psychologické a sociálne poradenstvo	tel.: +421 910 978 434, email: vazurova@kocovnedivadlo.sk	inštitúcia verejnej správy
22	Sociálnoprávna ochrana detí a sociálna kuratela	Raymanova 9, 080 01 Prešov	Špecializované sociálne poradenstvo, sociálna rehabilitácia, stimulácia komplexného vývinu dieťaťa, preventívne aktivity, komunitná rehabilitácia.	tel.: +421 919 031 421, email: centrum@cvipresov.sk	nezisková organizácia
23	Komunitné centrum Mesto Veľký Šariš	Korpašská 41, 082 21 Veľký Šariš	Sociálno-právne poradenstvo, komunitná práca, výchovno-vzdelávacie, preventívne a záujmové činnosti	tel.: +421 51 776 23 00, email: socialne@velkysaris.sk	komunitné centrum
24	Občianske združenie Tobiaš	Solivarská 1452/60, 080 05 Prešov	Sociálno-právne poradenstvo, komunitná práca, výchovno-vzdelávacie, preventívne a záujmové činnosti	tel.: +421 905 404 951, email: oztobias60@gmail.com	komunitné centrum
25	Komunitné centrum Chmeľov	Chmeľov 243, 082 15 Chmeľov	Sociálno-právne poradenstvo, komunitná práca, výchovno-vzdelávacie, preventívne a záujmové činnosti	tel.: +421 948 591 395, email: komunitne.chmelov@gmail.com	komunitné centrum
26	Komunitné centrum Chmiňany	Chmiňany 199, 082 33 Chmiňany	Sociálno-právne poradenstvo, komunitná práca, výchovno-vzdelávacie, preventívne a záujmové činnosti	tel.: +421 51 779 52 37	komunitné centrum
27	Komunitné centrum Hermanovce	Hermanovce 445, 082 35 Hermanovce	Sociálno-právne poradenstvo, komunitná práca, výchovno-vzdelávacie, preventívne a záujmové činnosti	tel.: +421 51 459 42 93, email: hermanovce@zoznam.sk	komunitné centrum
28	Komunitné centrum Kendice	Kendice 333, 082 01 Kendice	Sociálno-právne poradenstvo, komunitná práca, výchovno-vzdelávacie, preventívne a záujmové činnosti	tel.: +421 51 779 71 23, email: obeckendice@gmail.com	komunitné centrum

29	Komunitné centrum Furmanec Malý Slivník	Malý Slivník 128, 082 67 Malý Slivník	Sociálno-právne poradenstvo, komunitná práca, výchovno-vzdelávacie, preventívne a záujmové činnosti	tel.: +421 51 459 52 10, email: sekretariatmalyslivnik@juko.sk	komunitné centrum
30	Komunitné centrum Rokycany	Rokycany 45, 082 41 Rokycany	Sociálno-právne poradenstvo, komunitná práca, výchovno-vzdelávacie, preventívne a záujmové činnosti	tel.: +421 948 962 046, email: komunitnecentrum-rokycany@gmail.com	komunitné centrum
31	Komunitné centrum Svinia	Hložská 266, 082 32 Svinia	Sociálno-právne poradenstvo, komunitná práca, výchovno-vzdelávacie, preventívne a záujmové činnosti	tel.: +421 51 779 52 82	komunitné centrum
32	Komunitné centrum Žehňa	Žehňa 217, 082 06 Žehňa	Sociálno-právne poradenstvo, komunitná práca, výchovno-vzdelávacie, preventívne a záujmové činnosti	tel.: +421 948 932 633	komunitné centrum
33	Trojlistok, n.o.	Konštantínova 3317/3, 080 01 Prešov	Sociálne poradenstvo, pomoc pri uplatňovaní práv a právom chránených záujmov, pomoc pri príprave na školské vyučovanie a sprevádzanie dieťaťa do a zo školy a školského zariadenia, preventívna aktivita, záujmová činnosť.	tel.: +421 51 775 44 79, email: trojlistokno@gmail.com	komunitné centrum
34	KreDO	Makarenkova 98, 086 06 Ľubotice	Nízkoprahová sociálna služba pre deti a rodinu	tel.: +421 915 320 371, email: oz.kredo@gmail.com	komunitné centrum
35	Obecný sociálny podnik Ličar s.r.o.	Ličartovce 239, 082 03 Ličartovce	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 949 919 229	sociálny podnik
36	Mestský podnik služieb Prešov, s.r.o.	Hlavná 2907/73, 080 01 Prešov	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 51 310 01 00	sociálny podnik
37	ONE YEAR s.r.o.	Hlavná 2919/97, 080 01 Prešov	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 905 975 363	sociálny podnik
38	ORESTO s.r.o.	Teriakovská 3, 080 01 Prešov	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 907 035 101	sociálny podnik
39	ZOYTEC, s.r.o.	Okružná 3032/33, 080 01 Prešov	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 908 909 759	sociálny podnik
40	Sunrise Group s.r.o.	Arm. gen. Svobodu 6460/32, 080 01 Prešov	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 911 886 600	sociálny podnik
41	VEREJNOPROSPESNÉ SLUŽBY s.r.o., r.s.p.	Lemešany 186, 082 03 Lemešany	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 918 503 069	sociálny podnik
42	Obecný sociálny podnik KENDY s.r.o., r.s.p.	Kendice 274, 082 01 Kendice	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 903 603 050	sociálny podnik
43	Obecný podnik Červenica s.r.o.	Červenica 41, 082 07, Tuhriňa	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 905 668 567	sociálny podnik
44	MDMT s.r.o., registrovaný sociálny podnik	Široké 185, 082 37 Široké	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 51 791 14 19	sociálny podnik
45	OZ Barlička	Matice slovenskej 13, 080 01 Prešov	Chránená dielňa, vzdelávanie a prípravu na výkon jednoduchých pracovných činností žiakov s telesným, mentálnym a viacnásobným postihnutím rôzneho veku	email: barlicka@barlicka.sk	nezisková organizácia
46	Partneri pre sociálny rozvoj a pomoc (PSRP)	Ďumbierska 40, 080 01 Prešov	Zlepšovanie spoločenského postavenia sociálne znevýhodnených skupín obyvateľstva a udržateľného rozvoja komunit, starostlivosť o mládež v ohrození vo veku od 15 do 30 rokov.	tel.: +421 918 644 817, email: psrp@kryha.sk	nezisková organizácia

47	Gréckokatolícka charita Prešov	Pod Táborom 8932/33A, 080 01 Prešov	Posilnenie inkluzívneho a multikultúrneho spoločenstva pre cudzincov žijúcich v meste Trnava a pomoc s integráciou ľudí z iných krajín	tel.: +421 904 738 357, email: gkcharita@gkcharita-po.sk	nízkoprahové denné centrum
48	Dom sv. Jána Milostivého	Pod Táborom 33/A, 080 01 Prešov	Sociálnu pomoc a poradenstvo, starostlivosť o ľudí bez domova a v ťažkej životnej situácii, komunitné aktivity a integrácia	tel.: +421 910 852 033, email: ndc.presov@gkcharita-po.sk	nízkoprahové denné centrum

OKRES SABINOV

	Názov organizácie	Adresa organizácie	Relevantnosť pre mládež	Kontakt	Kategória
1	Komunitné centrum Sabinov	17. novembra 5/A, 083 01 Sabinov	Sociálno-právne poradenstvo, komunitná práca, výchovno-vzdelávacie, preventívne a záujmové činnosti	tel.: +421 948 454 996, email: komcentrumsabinov@gmail.com	inštitúcia verejnej správy
2	Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Prešov – pracovisko Sabinov	Námestie slobody 87, 083 01 Sabinov	Poskytovanie informácií o voľných pracovných pozíciách a možných rekvalifikačných programoch	tel.: +421 51 244 23 00, email: po@upsvr.gov.sk	inštitúcia verejnej správy
3	Komunitné centrum Jarovnice	Jarovnice 223, 082 63 Jarovnice	Sociálno-právne poradenstvo, komunitná práca, výchovno-vzdelávacie, preventívne a záujmové činnosti	tel.: +421 51 459 42 06, email: jarovnice@jarovnice.sk	komunitné centrum
4	O.Z. Jarovnice	Jarovnice 220, 082 63 Jarovnice	Pastoračná, formačná, duchovná, kultúrna a sociálna činnosť, poradenstvo a vzdelávanie	tel.: +421 51 286 15 52, email: jarovnicecj@gmail.com	nezisková organizácia
5	Komunitné centrum v obci Krivany	Záhradná 371/6B, 082 71 Krivany	Sociálno-právne poradenstvo, komunitná práca, výchovno-vzdelávacie, preventívne a záujmové činnosti	tel.: +421 910 660 051, email: kckrivany@gmail.com	komunitné centrum
6	Komunitné centrum Olejníkov	Olejníkov 313, 082 57 Olejníkov	Sociálno-právne poradenstvo, komunitná práca, výchovno-vzdelávacie, preventívne a záujmové činnosti	tel.: +421 907 287 346, +421 915 321 735, email: obecolejnikov@profinet-system.sk	komunitné centrum
7	Komunitné centrum Ostrovany	Jarková 250/1, 082 22 Ostrovany	Sociálno-právne poradenstvo, komunitná práca, výchovno-vzdelávacie, preventívne a záujmové činnosti	tel.: +421 51 452 15 08, email: obecostrovany@obecostrovany.sk	komunitné centrum
8	Komunitné centrum Pečovská Nová Ves	Rómska 778/43, 082 56 Pečovská Nová Ves	Sociálno-právne poradenstvo, komunitná práca, výchovno-vzdelávacie, preventívne a záujmové činnosti	tel.: +421 51 458 31 21, email: obec@pecovska.sk	komunitné centrum
9	Komunitné centrum Ražňany	Ražňany 236, 082 61 Ražňany	Sociálno-právne poradenstvo, komunitná práca, výchovno-vzdelávacie, preventívne a záujmové činnosti	tel.: +421 51 452 12 14, email: raznany@raznany.sk	komunitné centrum
10	Dravecké služby, s.r.o., r.s.p.	Šarišské Dravce 109, 082 73 Šarišské Dravce	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 911 331 271	sociálny podnik
11	Lilly enviro, s.r.o.	Uzovské Pekľany 68, 082 63 Uzovské Pekľany	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 911 509 282	sociálny podnik
12	SIPSTAV s.r.o., r.s.p.	Jarková 21, 082 22 Šarišské Michaľany	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 918 493 123	sociálny podnik
13	Sociálny podnik Jarovnice, s.r.o.	Jarovnice 129, 082 63 Jarovnice	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 908 639 189	sociálny podnik
14	Komunitné centrum Ulič	Ulič 117, 067 67 Ulič	Sociálno-právne poradenstvo, komunitná práca, výchovno-vzdelávacie, preventívne a záujmové činnosti	tel.: +421 57 769 94 136, email: ulic@obeculic.sk	komunitné centrum

OKRES SNINA

	Názov organizácie	Adresa organizácie	Relevantnosť pre mládež	Kontakt	Kategória
1	KALUSO s.r.o.	Topoľa 102, 067 65 Topoľa	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 910 143 569	sociálny podnik
2	IMUNITAS s.r.o., r.s.p.	Študentská 1458/21, 069 01 Snina	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 944 422 475	sociálny podnik
3	Sociálne Centrum Snina	Komenského 3192, 069 01 Snina	Špecializované sociálne poradenstvo	tel.: +421 909 250 517, email: sc.snina@gkcharita-po.sk	cirkevná organizácia
4	Cirkevné centrum voľného času	Námestie Jána Pavla II. 2059, 069 01 Snina	Rozvoj záujmov a talentov mládeže, podpora sociálnych zručností a začlenenia, prevencia rizikového správania, osobnostný rozvoj	tel.: +421 911 348 363, email: ccvc@ccvc.sk	cirkevná organizácia
5	Centrum voľného času	1. mája 2533/12, 069 01 Snina	Rozvoj záujmov a talentov mládeže, podpora sociálnych zručností a začlenenia, prevencia rizikového správania, osobnostný rozvoj	tel.: +421 57 370 02 12, email: cvcsnina@centrum.sk	inštitúcia verejnej správy
6	Mestský podnik Snina, s.r.o., r.s.p.	Strojárska 2060/95, 069 01 Snina	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 948 374 471	sociálny podnik
7	SLUŽBY Suchá nad Parnou, s.r.o.	Suchá nad Parnou 68, 919 01 Suchá nad Parnou	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 908 445 289, email: sluzby@suchanadparnou.sk	sociálny podnik
8	SVDM, s.r.o.	Hospodárska 45, 917 01 Trnava	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 904 849 122, email: obchodik@sauvedom.sk	sociálny podnik
9	Zandrea, s.r.o.	Hospodárska 96, 917 01 Trnava	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 910 754 265, email: vladimir.zaruba@gmail.com	sociálny podnik
10	Dom Humanity SČK	1.mája 882/17, 069 01 Snina	Základné sociálne poradenstvo, špecializované sociálne poradenstvo, starostlivosť o ľudí bez domova, letné tábory, terénne sociálne služby	tel.: +421 903 558 946, email: snina@redcross.sk	inštitút verejnej správy
11	Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny – pracovisko Snina	Budovateľská 2204, 069 01 Snina	Poskytovanie informácií o voľných pracovných pozíciách a možných rekvalifikačných programoch	tel.: +421 57 244 19 99, email: he@upsvr.gov.sk	inštitúcia verejnej správy

OKRES STARÁ ĽUBOVŇA

	Názov organizácie	Adresa organizácie	Relevantnosť pre mládež	Kontakt	Kategória
1	Centrum voľného času	Farbiarska 35/7, 064 01 Stará Ľubovňa	Rozvoj záujmov a talentov mládeže, podpora sociálnych zručností a začlenenia, prevencia rizikového správania, osobnostný rozvoj	tel.: +421 52 432 15 04, email: cvc@cvc.sk	inštitúcia verejnej správy
2	Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Stará Ľubovňa	Farbiarska 57, 064 01 Stará Ľubovňa	Poskytovanie informácií o voľných pracovných pozíciách a možných rekvalifikačných programoch	tel.: +421 52 244 61 01, email: sl@upsvr.gov.sk	inštitúcia verejnej správy
3	Dom sv. Anny, Stará Ľubovňa	Štúrova 5 / Letná 7, 064 01 Stará Ľubovňa	Zariadenie s kombinovanými službami zastrešujúce viaceré sociálne a zdravotnícke služby pre deti a mladých so zdravotným znevýhodnením	tel.: +421 904 738 358, email: ondrej.pristac@gkcharita-po.sk	cirkevná organizácia
4	ETP Slovensko – Centrum pre udržateľný rozvoj	Podsadek 1145, 064 01 Stará Ľubovňa	Bývanie, práca v komunitách a vzdelávanie	tel.: +421 907 889 567	nezisková organizácia
5	Gréckokatolícka rómska misia	Čirč 113, 065 42 Čirč	Pastoračná, formačná, duchovná, kultúrna a sociálna činnosť.	email: leontin.lizak@romskamisia.sk	Cirkevná organizácia
6	Komunitné centrum Stará Ľubovňa	Tovarenská 1, 064 01 Stará Ľubovňa	Sociálno-právne poradenstvo, komunitná práca, výchovno-vzdelávacie, preventívne a záujmové činnosti	tel.: +421 904 285 209, email: komunitne.centrum@staralubovna.sk	inštitúcia verejnej správy
7	Dom Nepoškvrneného Srdca Panny Márie	Lomnička 19, 065 03 Lomnička	Nízkoprahová sociálna služba pre deti a rodinu	tel.: +421 918 041 839, email: dnspm.kc@gmail.com	cirkevná organizácia
8	Komunitné centrum Čirč	Čirč 358, 065 42 Čirč	Sociálno-právne poradenstvo, komunitná práca, výchovno-vzdelávacie, preventívne a záujmové činnosti	tel.: +421 52 428 51 61	komunitné centrum
9	Komunitné centrum Jakubany	Jakubany 689, 065 12 Jakubany	Sociálno-právne poradenstvo, komunitná práca, výchovno-vzdelávacie, preventívne a záujmové činnosti	tel.: +421 915 725 831, email: kcjakubany@gmail.com	komunitné centrum
10	Komunitné centrum Jarabina	Jarabina 56, 065 31 Jarabina	Sociálno-právne poradenstvo, komunitná práca, výchovno-vzdelávacie, preventívne a záujmové činnosti		komunitné centrum
11	Komunitné centrum Ľubotín	Na rovni 439/78, 065 41 Ľubotín	Sociálno-právne poradenstvo, komunitná práca, výchovno-vzdelávacie, preventívne a záujmové činnosti	tel.: +421 52 492 13 11, +421 903 613 128	komunitné centrum
12	Komunitné centrum Šarišské Jastrabie	Šarišské Jastrabie 352, 065 48 Šarišské Jastrabie	Sociálno-právne poradenstvo, komunitná práca, výchovno-vzdelávacie, preventívne a záujmové činnosti	tel.: +421 52 428 64 61, email: obeccarjastrabie@slnet.sk	komunitné centrum
13	Jastreb s.r.o.	Šarišské Jastrabie 257, 065 48 Šarišské Jastrabie	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 908 976 552	sociálny podnik
14	SOCIAL FOOD s.r.o., r.s.p.	Vyšné Ružbachy 11, 065 02 Vyšné Ružbachy	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 915 551 970	sociálny podnik
15	Paloča s.r.o.	Hviezdoslavova 101/4, 065 44 Plaveč	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 907 304 341	sociálny podnik
16	Obecný podnik Plavnica, s.r.o., r.s.p.	Plavnica 121, 065 45 Plavnica	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 905 299 475	sociálny podnik
17	DP-ZvarMont s.r.o., r.s.p.	Ružová 576/33, 065 44 Plaveč	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 903 480 668	sociálny podnik

18	Pofanka, s.r.o.	Litmanová 79, 065 31 Litmanová	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 904 034 000	sociálny podnik
19	HPSW, s.r.o.	Kolačkov 188, 065 11 Kolačkov	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 944 045 789	sociálny podnik
20	Verejnoprospešné služby Stará Ľubovňa, s.r.o.	Levočská 355/21, 064 01 Stará Ľubovňa	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 904 464 427	sociálny podnik
21	Stolárstvo Václav s.r.o., r.s.p.	Hniezdne 298, 065 01 Hniezdne	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 948 510 348	sociálny podnik
22	Lesnica – tradícia Pienin s.r.o., r.s.p.	Lesnica 26, 065 33 Lesnica	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 907 923 981	sociálny podnik
23	VALÍNEK, s.r.o., registrovaný sociálny podnik	Vyšné Ružbachy 243, 065 02 Vyšné Ružbachy	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 915 904 773	sociálny podnik
24	Dúha VR s.r.o., r.s.p.	Vyšné Ružbachy 125, 065 02 Vyšné Ružbachy	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 918 531 939	sociálny podnik
25	ČAIKO, s.r.o., r.s.p.	Hniezdne 269, 065 01 Hniezdne	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 907 057 235	sociálny podnik
26	SOCIAL WORK s.r.o., r.s.p.	Obchodná 1524/4, 064 01 Stará Ľubovňa	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 905 523 111	sociálny podnik
27	Solisko ČIRČ s.r.o., r.s.p.	Čirč 208, 065 42 Čirč	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 905 575 840	sociálny podnik
28	Registrovaný sociálny podnik MJ Fába, s.r.o.	Nám. sv. Mikuláša, Zadné traky 1721/26A, 064 01 Stará Ľubovňa	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 918 390 191	sociálny podnik
29	ASSR, s.r.o., r.s.p.	Lipová alej 1, 065 44 Plaveč	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 905 523 836	sociálny podnik

OKRES STROPKOV

	Názov organizácie	Adresa organizácie	Relevantnosť pre mládež	Kontakt	Kategória
1	Dom detí Božieho milosrdenstva, n. o.	Matice slovenskej 1899/31, 091 01 Stropkov	Pomoc pri odkázanosti na pomoc inej fyzickej osoby, sociálne poradenstvo a pomoc, rozvoj pracovných zručností, záujmová činnosť	tel.: +421 918 969 972	nezisková organizácia
2	Domov sociálnych služieb v Stropkove	Hlavná 80/50, 091 01 Stropkov	Domov sociálnych služieb poskytuje sociálne služby na riešenie nepriaznivej sociálnej situácie z dôvodu ťažkého zdravotného postihnutia alebo nepriaznivého zdravotného stavu dospelé fyzickej osobe do dovŕšenia dôchodkového veku	tel.: +421 54 742 22 26, email: dssstropkov8050@gmail.com	inštitúcia verejnej správy
3	Domov sociálnych služieb v Stropkove - útulok	Matice slovenskej 904/22, 091 01 Stropkov	Poskytovanie sociálnych služieb krízovej intervencie na riešenie nepriaznivej sociálnej situácie fyzickej osobe, ktorá nemá zabezpečené nevyhnutné podmienky na uspokojovanie základných životných potrieb a nemá zabezpečené ubytovanie	tel.: +421 54 742 47 56	inštitúcia verejnej správy
4	Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Stropkov	Hlavná 26, 091 01 Stropkov	Poskytovanie informácií o voľných pracovných pozíciách a možných rekvalifikačných programoch	tel.: +421 54 244 41 01, email: sp@upsvr.gov.sk	inštitúcia verejnej správy
5	Centrum voľného času Stropkov	Hlavná 68/2, 091 01 Stropkov	Usmerňovanie rozvoja záujmov detí a zúčastnených osôb, vytváranie podmienok na rozvíjanie a zdokonaľovanie praktických zručností	tel.: +421 54 742 45 00, email: abc.cvc@stonlive.sk	inštitúcia verejnej správy
6	Komunitné centrum Stropkov	Mlynská 724, 091 01 Stropkov	Sociálno-právne poradenstvo, komunitná práca, výchovno-vzdelávacie, preventívne a záujmové činnosti	tel.: +421 910 842 644, email: kmc.stropkov@charita-ke.sk	cirkevná organizácia
7	VKT trade, s.r.o. r.s.p.	Chotčanská 171/71, 091 01 Stropkov	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 907 328 836	sociálny podnik
8	Špecializované centrum sociálnych služieb	Jilemnického 2086/7, 091 01 Stropkov	V špecializovanom zariadení sa poskytuje sociálna služba fyzickej osobe, ktorá je odkázaná na pomoc inej fyzickej osoby, terapia, duchovná činnosť	tel.: +421 905 693 897	nezisková organizácia

OKRES SVIDNÍK

	Názov organizácie	Adresa organizácie	Relevantnosť pre mládež	Kontakt	Kategória
1	HKK SK n.o.	Ladomirová 33, 090 03 Ladomirová	Poskytovanie sociálnych služieb ako je poradenstvo, terénna sociálna práca, špecializované sociálne poradenstvo zamerané na marginalizované skupiny, zvyšovanie vzdelanostnej úrovne tejto skupiny.	tel.: +421 915 895 840, email: info@hkksk.sk	nezisková organizácia
2	Komunitné centrum Giraltove	Fučíkova 853, 087 01 Giraltove	Sociálno-právne poradenstvo, komunitná práca, výchovno-vzdelávacie, preventívne a záujmové činnosti.	tel.: +421 54 732 20 47, email: sekretariat@giraltovce.sk	inštitúcia verejnej správy
3	Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Bardejov-pracovisko Svidník	Centrálna 812/11, 089 01 Svidník	Poskytovanie informácií o voľných pracovných pozíciách a možných rekvalifikačných programoch	tel.: +421 54 244 33 10, email: bj@upsvr.gov.sk	inštitúcia verejnej správy
4	Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Bardejov-pracovisko Giraltovce	Hviezdoslavova 3, 087 01 Giraltovce	Poskytovanie informácií o voľných pracovných pozíciách a možných rekvalifikačných programoch	tel.: +421 54 244 33 11, email: bj@upsvr.gov.sk	inštitúcia verejnej správy
5	Sociálne Centrum Svidník	Centrálna 849, 089 01 Svidník	Špecializované sociálne poradenstvo	tel.: +421 901 909 181, email: sc.svidnik@gkcharita-po.sk	cirkevná organizácia
6	Centrum voľného času	Sov. hrdinov 354/38, 089 01 Svidník	Rozvoj záujmov a talentov mládeže, podpora sociálnych zručností a začlenenia, prevencia rizikového správania, osobnostný rozvoj	email: cvcsvidnik@gmail.com	inštitúcia verejnej správy
7	Spoločnosť priateľov detí, mládeže a rodín Svidník	Dlhá 505/9, 089 01 Svidník	Pomoc ľuďom bez domova v útulku, pomoc rodinám, manželom.	tel.: +421 917 673 107, email: info@spodmar.sk	nezisková organizácia
8	Komunitné centrum Svidník	Festivalova 2319/16, 089 01 Svidník	Sociálno-právne poradenstvo, komunitná práca, výchovno-vzdelávacie, preventívne a záujmové činnosti	tel.: +421 904 285 209, email: komunitne.centrum@staralubovna.sk	inštitúcia verejnej správy
9	Komunitné centrum Kružlová	Kružlová 138, 090 02 Kružlová	Sociálno-právne poradenstvo, komunitná práca, výchovno-vzdelávacie, preventívne a záujmové činnosti	tel.: +421 905 721 885, email: kruzlova.kc138@gmail.com	komunitné centrum
10	Komunitné centrum Mlynárovce	Mlynárovce 102, 090 16 Mlynárovce	Sociálno-právne poradenstvo, komunitná práca, výchovno-vzdelávacie, preventívne a záujmové činnosti	tel.: +421 54 756 43 12, email: obecnlynarovce@gmail.com	komunitné centrum
11	Komunitné centrum Vyšný Orlík	Vyšný Orlík 85, 090 11 Vyšný Orlík	Sociálno-právne poradenstvo, komunitná práca, výchovno-vzdelávacie, preventívne a záujmové činnosti	tel.: +421 54 752 50 81, email: obecnysnyorlik@gmail.com	komunitné centrum
12	Hotel Slávia Svidník s.r.o.	Gen. Svobodu 706/37, 089 01 Svidník	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 907 910 989	sociálny podnik
13	Kondor- SP, s.r.o., r.s.p.	Centrálna 812/13, 089 01 Svidník	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 910 978 876	sociálny podnik
14	Sociálny podnik mesta Svidník, s.r.o.	Stropkovská 717/82, 089 01 Svidník	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 903 218 526	sociálny podnik
15	Integrácia s.r.o.	Dukelská 31, 087 01 Giraltove	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 957 766 320	sociálny podnik

OKRES VRANOV NAD TOPĽOU

	Názov organizácie	Adresa organizácie	Relevantnosť pre mládež	Kontakt	Kategória
1	Gréckokatolícka rímska misia	Čičava 74, 093 01 Čičava	Pastoračná, formačná, duchovná, kultúrna a sociálna činnosť v prostredí vylúčenej mládeže	tel.: +421 915 951 081, email: kccicava@gmail.com	cirkevná organizácia
2	Gréckokatolícke mládežnícke centrum Bárka	Juskova Voľa 118, 094 12 Vechec	Pastoračná, formačná, duchovná, kultúrna a sociálna činnosť	tel.: +421 57 449 02 90, email: barka@gmcbarka.sk	cirkevná organizácia
3	Horúci tím, O.Z.	Čičava 74, 093 01 Čičava	Rozvoj a podpora etnických, sociálnych a iných minoritných skupín na území Slovenskej republiky	martin.mekel@romskamisia.sk	nezisková organizácia
4	Komunitné centrum Hanušovce nad Topľou	Zámocká 159, 094 31 Hanušovce nad Topľou	Sociálno-právne poradenstvo, komunitná práca, výchovno-vzdelávacie, preventívne a záujmové činnosti	tel.: +421 902 970 873, email: komunitnecentrumhanusovce@gmail.com	inštitúcia verejnej správy
5	OZ Prijatie	Budovateľská 490/9, 094 31 Hanušovce nad Topľou	Nízkoprahová sociálna služba pre deti a rodinu	tel.: +421 905 292 432, email: oz.prijatie@gmail.com	nezisková organizácia
6	Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Vranov nad Topľou	Nám. slobody 5, 093 01 Vranov nad Topľou	Poskytovanie informácií o voľných pracovných pozíciách a možných rekvalifikačných programoch	tel.: +421 57 244 59 99, email: vt@upsvr.gov.sk	inštitúcia verejnej správy
7	Úrad práce, sociálnych vecí a rodiny Vranov nad Topľou-pracovisko Hanušovce nad Topľou	Zámocká 153, 094 31 Hanušovce nad Topľou	Poskytovanie informácií o voľných pracovných pozíciách a možných rekvalifikačných programoch	tel.: +421 57 244 59 99, email: vt@upsvr.gov.sk	inštitúcia verejnej správy
8	Centrum voľného času	M. R. Štefánika 870, 093 01 Vranov nad Topľou	Rozvoj záujmov a talentov mládeže, podpora sociálnych zručností a začlenenia, prevencia rizikového správania, osobnostný rozvoj	tel.: +421 911 050 564, email: cvc@cvcvranov.edu.sk	inštitúcia verejnej správy
9	Združenie na pomoc ľuďom s mentálnym postihnutím vo Vranove n.T.	Budovateľská 2561/33A, 093 01 Vranov nad Topľou	Poskytovanie sociálnych služieb a zamestnávateľ ľudí so zdravotným znevýhodnením, chránená dielňa	tel.: +421 57 488 43 50, email: zpmpvt@gmail.com	nezisková organizácia
10	Stredisko Evanjelickej DIAKONIE Vranov nad Topľou	Lúčna 814/57, 093 01 Vranov nad Topľou	Pomoc pri odkázanosti na pomoc inej fyzickej osoby, sociálne poradenstvo, sociálna rehabilitácia, rozvoj pracovných zručností záujmová činnosť.	tel.: +421 911 630 953, email: info@domnapolceste.sk	cirkevná organizácia
11	Komunitné centrum Mesto Vranov nad Topľou	Toplianska 1040/23A, 093 01 Vranov nad Topľou	Sociálno-právne poradenstvo, komunitná práca, výchovno-vzdelávacie, preventívne a záujmové činnosti	tel.: +421 57 442 25 51, email: sekretariat@vranov.sk, mesto@vranov.sk	komunitné centrum
12	Občianske združenie - EURÓPA	Cintorínska 333/7, 093 03 Vranov nad Topľou	Poskytovanie poradenstva, sociálna pomoc	tel.: +421 905 702 560, email: kaliasalfi@gmail.com	komunitné centrum
13	Komunitné centrum Jastrabie nad Topľou	Jastrabie nad Topľou 113, 094 35 Jastrabie nad Topľou	Sociálno-právne poradenstvo, komunitná práca, výchovno-vzdelávacie, preventívne a záujmové činnosti	tel.: +421 57 449 63 15, email: obec@jastrabie.sk	komunitné centrum
14	Komunitné centrum Bystré	Hamzova 630/2A, 094 34 Bystré	Sociálno-právne poradenstvo, komunitná práca, výchovno-vzdelávacie, preventívne a záujmové činnosti	tel.: +421 57 445 21 44, email: ocu.bystre@slovanet.sk	komunitné centrum

15	Komunitné centrum Benkovce	Benkovce 22, 094 02 Benkovce	Sociálno-právne poradenstvo, komunitná práca, výchovno-vzdelávacie, preventívne a záujmové činnosti	tel.: +421 57 449 41 51, +421 57 488 56 91, email: ocubenkovce@watel.sk	komunitné centrum
16	Komunitné centrum Hencovce	Hencovská 2188/211, 093 02 Hencovce	Sociálno-právne poradenstvo, komunitná práca, výchovno-vzdelávacie, preventívne a záujmové činnosti	tel.: +421 57 443 15 98, email: hencovce@hencovce.sk	komunitné centrum
17	Komunitné centrum Hlinné	Hlinné 100, 094 35 Hlinné	Sociálno-právne poradenstvo, komunitná práca, výchovno-vzdelávacie, preventívne a záujmové činnosti	tel.: +421 57 449 63 34, email: ocu.hlinne@slovanet.sk, kchlinne3@gmail.com	komunitné centrum
18	Komunitné centrum Archa Kamenná Poruba	Kamenná Poruba 110, 093 03 Kamenná Poruba	Sociálno-právne poradenstvo, komunitná práca, výchovno-vzdelávacie, preventívne a záujmové činnosti	tel.: +421 918 114 773, email: kckamennaporuba@gmail.com	komunitné centrum
19	Komunitné centrum Kučín	Kučín 77, 094 21 Kučín	Sociálno-právne poradenstvo, komunitná práca, výchovno-vzdelávacie, preventívne a záujmové činnosti	tel.: +421 917 615 119, email: komunitnecentrum@gmail.com	komunitné centrum
20	Komunitné centrum Malá Domaša	Malá Domaša 145, 094 02 Malá Domaša	Sociálno-právne poradenstvo, komunitná práca, výchovno-vzdelávacie, preventívne a záujmové činnosti	tel.: +421 908 675 527, email: mdomasa@gmail.com	komunitné centrum
21	Komunitné centrum Sačurov	Školská 388/1, 094 13 Sačurov	Sociálno-právne poradenstvo, komunitná práca, výchovno-vzdelávacie, preventívne a záujmové činnosti	tel.: +421 57 488 12 50, email: sacurov.kc@gmail.com	komunitné centrum
22	Komunitné centrum Soľ	Soľ 493, 094 35 Soľ	Sociálno-právne poradenstvo, komunitná práca, výchovno-vzdelávacie, preventívne a záujmové činnosti	tel.: +421 905 229 775, email: solkomunitnecentrum@gmail.com	komunitné centrum
23	Komunitné centrum Vechec	Lesná 321/1, 094 12 Vechec	Sociálno-právne poradenstvo, komunitná práca, výchovno-vzdelávacie, preventívne a záujmové činnosti	tel.: +421 57 488 85 21	komunitné centrum
24	Komunitné centrum Zámotov	Zámotov 680, 094 15 Zámotov	Sociálno-právne poradenstvo, komunitná práca, výchovno-vzdelávacie, preventívne a záujmové činnosti	tel.: +421 57 449 63 01, email: zamutov@zmutov.sk	komunitné centrum
25	WAYANA s.r.o.	Šarišská 94/34, 094 34 Bystré	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 911 377 540	sociálny podnik
26	BOHEMIA DOMAŠA s.r.o.	Domašská 97/1, 094 02 Kvakovce	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 915 367 489	sociálny podnik
27	PROTEKTA, s.r.o.	Domašská 670/4, 093 01 Vranov nad Topľou	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 908 513 074	sociálny podnik
28	STAVENEC BYSTRÉ s.r.o.	Šarišská 98/20, 094 34 Bystré	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 911 194 527	sociálny podnik
29	Hrabovčan s.r.o.	Nižný Hrabovec 153, 094 21 Nižný Hrabovec	Sociálne zamestnávanie	tel.: +421 948 555 867	sociálny podnik
30	Slovenský Červený kríž, územný spolok Vranov nad Topľou	Štúrova 130/10, 093 01 Vranov nad Topľou	Základné sociálne poradenstvo, špecializované sociálne poradenstvo, starostlivosť o ľudí bez domova, letné tábory, terénne sociálne služby	tel.: +421 57 442 16 81, email: vranov@redcross.sk	inštitút verejnej správy